RYGOS

Karen Winter

ilgesys

RYGOS
ILGESYS

Karen Winter

RYGOS ILGESYS

Romanas

Iš vokiečių kalbos vertė
Algonė Junokienė

UDK 821.112.2-31
Vi219

Versta iš:
Karen Winter
Sehnsucht nach Riga

ISBN 978-9955-16-494-4

Pirma dalis

Pirmas skyrius

Cėlendorfų dvaras (Latvija), 1894

Antausis buvo toks stiprus, kad gležnoji Marenka nusvyravo prie židinio, parkrito žemėn ir riktelėjusi susiėmė skaudamą skruostą.

– Kaip tu drįsti rėkti?

Baronienė Cecilija fon Cėlendorf prisimerkė ir dabar žvelgė pro du siaurus tamsius plyšius kreidos baltumo veide. Apatinė lūpa virpėjo, krūtinė kilnojosi. Sugniaužtus kumščius ji tvirtai spaudė prie šlaunų. Baronienė gaudė orą, o ūkvedė Ilmė buvo pasiruošusi sugauti savo ponią, jei ši nualptų.

Primušta auklė sukūkčiojo, susigūžė ir saugodamasi užsidengė rankomis galvą. Tuo pačiu metu ji bandė išvengti įpykusios baronienės spyrių susegamais aulinukais.

– Ne! – aimanavo Marenka. – Prašau, ne.

Vienas spyris kliuvo jaunai moteriai į krūtinę, kitas pataikė tarp šonkaulių.

– Ne, prašau, ne, – maldavo Marenka toliau, tačiau ir šis smūgis buvo taiklus, dabar į petį.

Auklė suklykė:

– Aš juk nekalta!

Baronienės veidas buvo baltutėlis, burną iškreipė grimasa.

– Neišsisukinėk, nevykėle. Tavo pareiga prižiūrėti vaikus. O ką gi tu darei?

Dabar bato galiuku nusitaikė Marenkai į pilvą.

Ūkvedė grąžė rankas. Dar nė karto neteko matyti savo ponios tokios įtūžusios. Nežinodama, ką daryti, įsiterpė, sugriebė baronienę už rankų ir raminamai prašneko:

– Ša, ša. Nuo to geriau nebus.

Ji pasodino Ceciliją fon Cėlendorf į krėslą, užklojo kojas antklode ir įpylė chereso. Tada paėmė mažą rudą buteliuką su užrašu *Laudanum*, kuris buvo paslėptas už kitų baro butelių. Įlašino dešimt lašų į chereso taurelę. Paskui kreipėsi į auklę, kuri vis dar gulėjo ant grindų prie židinio ir kūkčiojo.

– Iškviesk gydytoją, ir kuo greičiau.

– Gydytoją? – paklausė Marenka. – Kam? Juk jo mums jau nebereikia. Gal geriau pakviesti ką nors, kas padėtų šarvoti?

Ilmė grėsmingai pažiūrėjo į auklę ir pridėjo pirštą prie lūpų. Smakru linktelėjo baronienės pusėn – ši pusiau apalpusi tysojo krėsle.

– Greičiau. Daryk, ką sakau!

Sumuštoji sunkiai atsikėlė ir išskubėjo iš salono.

Ilmė, stora vidutinio amžiaus moteriškė, visuomet ryšinti baltą skarelę ir baltą prijuostę ant mėlynos suknelės, glostė baronienei ranką.

– Nagi, išgerkit.

Cecilija fon Cėlendorf ištuštino taurę, tada užsidengė rankomis veidą ir ėmė balsu raudoti.

– Dieve mano, kokia tragedija. Kokia baisi situacija! Ką mums dabar daryti?

– Na, na, – sumurmėjo Ilmė ir nurijo besiveržiančias ašaras. Jai atrodė, lyg juodas, sunkus akmuo būtų užspaudęs krūtinę. Tik didelėmis pastangomis ji sulaikė ilgą beviltišką dejonę.

– Daktaras Matusas tuoj atvyks, – pasakė.

– Kur ji? – baronienė išsitraukė iš rankovės mezginiuotą nosinę ir tokiu paklaikusiu žvilgsniu pažiūrėjo į Ilmę, kad ūkvedė turėjo nusisukti.

– Na, tikriausiai vaikų kambaryje. Su jaunuoju ponu.

– Ką? Su Rupertu? – baronienė pašoko. – Kaip galima šitą velnią palikti vieną su Rupertu?

Ji išskubėjo iš salono ir užkopė laiptais viršun, į vaikų kambarį. Ilmė nusekė jai iš paskos.

Vaikų kambaryje ant žemės sėdėjo maža mergaitė balta muslino suknele ir truputį didesnis berniukas, jie piešė. Kai įsiveržė jų mama, abu krūptelėjo, praviras langas trinktelėjo į rėmą.

– Rupertai! – sušuko Cecilija fon Cėlendorf ir išskėtė rankas. – Ar tau nieko nenutiko? Gal ji ir tave nuskriaudė?

Šešiametis berniukas tylėdamas papurtė galvą. Jo veido išraiška buvo neįskaitoma. Tik Ilmė pastebėjo, kaip jis skubiai delne suglamžė lapą, kuriame ką tik piešė, ir paslėpė jį už nugaros.

Mažoji mergaitė pakilo nuo grindų ir prišoko prie mamos. Ašaros dar nebuvo nudžiūvusios nuo skruostų. Šviesiai rudi išsidraikę plaukai siekė pečius, o vienas mažas batelis nerūpestingai mėtėsi ant grindų. Ji norėjo pulti mamai į glėbį, tačiau ši nusigręžė.

– Pasitrauk, – sušnypštė su neapykanta. – Pasitrauk nuo manęs. Tu nebesi mano duktė, tu velnias!

Antras skyrius

Cėlendorfų dvaras (Latvija), 1894

Kai baronas Volfgangas fon Cėlendorfas įlipo į karietą, saulė jau leidosi už Mintaujos stogų. Jis užsiklojo kojas antklode ir sudejavo. Iš Latvijos riterijos susirinkimo tikėjosi daugiau, tačiau jo lūkesčiai buvo nuvilti. Baronas dar kartą atsiduso ir susimąstė apie sūnų. Rupertui jau buvo suėję šešeri metai, todėl Volfgangas fon Cėlendorfas manė, kad pats laikas jį išsiųsti į mokyklą. Tačiau Mintaujos mokyklose jau kurį laiką viskas buvo dėstoma tik rusų kalba. Be to, įvedus šią naujovę mokyklose mokėsi beveik vieni rusai, maži padykę berniukai, neišmokę gerų manierų, nesuvokiantys vertybių. O vokiečių riterija neįstengė iš caro gauti leidimo vienai vienintelei vokiškai mokyklai įkurti. Taigi liko tik privatus mokymas. Volfgangas nusipurtė vien nuo tos minties. Baisūs namų mokytojai nuobodžiais tamsiais drabužiais ir smailiais veidais sėdėtų kartu prie pietų stalo. Šveicarų guvernantės, atsiduodančios kamparu ir pastilėmis nuo kosulio, savo komišku dialektu užpildytų visą namą, o jo sūnus niekada neištrūktų iš šio moterų valdomo pasaulio.

Kai Volfgangas fon Cėlendorfas būdavo atviras pats sau, – o dažniausiai toks jis ir būdavo, kai vienas važiuo-

davo savo karieta per Baltijos žemes, – turėjo pripažinti, kad Rupertas buvo ne toks, kokį jis įsivaizdavo savo palikuonį.

Volfgangas fon Cėlendorfas pažvelgė pro langą ir pamatė jauną beržynėlį. Už jo tęsėsi derlinga žemė, virš jos kabojo vakaro rūkas. Cėlendorfų dvaras buvo nutolęs beveik dvidešimt varstų nuo Mintaujos. Nelygu oro sąlygos, nuo miesto iki namų karieta jam prireikdavo gerų poros valandų. Pakankamai laiko nuspręsti dėl sūnaus ateities.

Berniukui reikia išvykti iš namų, nusprendė baronas. Negalima leisti, kad moterys dar labiau jį išlepintų. Jis turi būti su savo bendraamžiais. Ko gero, pirmais mėnesiais jam bus sunku. Galbūt bendramoksliai jį netgi apkuls. Bet, o Dieve danguje, šitaip berniukui bus geriausia.

Volfgangas fon Cėlendorfas paskutiniais metais su nerimu stebėjo Rupertą. Kartą užtiko sūnų kankinantį ką tik gimusį kačiuką, bandantį padegti jam uodegą. Kitą sykį Rupertas sušėrė botagu vienam arklių prižiūrėtojui, kai šis atsisakė pabalnoti arklį šešiamečiui pajodinėti. Auklei už nugaros berniukas vaipydavosi, tačiau, vos pasirodžius mamai ar tėvui, tapdavo mieliausiu vaiku pasaulyje.

Buvo skaudu, bet Volfgangas fon Cėlendorfas turėjo sau pripažinti, kad sūnus linkęs į klastą ir niekšiškumą. Priežastis, aišku, buvo ta, kad jo žmona nežmoniškai lepino Rupertą.

Ji nepavargdavo berniukui kartoti, kokius didelius turtus jis ateityje paveldės ir kokią galią tarnams turi jo žodis jau dabar.

Volfgangas nebūtų drįsęs paaiškinti žmonai, kokias klaidas ji daro taip elgdamasi su berniuku, ar nurodinėti, kaip elgtis. Vaikų auklėjimas buvo moterų reikalas, tačiau

jis vis tiek nerimavo. Be to, iš visos širdies vengdavo ginčų su Cecilija, nes ji visuomet tiksliai žinojo, kas yra gera ir teisinga, kas ką turi daryti ar ko nedaryti. Kartais baronui netgi atrodydavo, kad jo žmonos krūtinėje vietoj širdies plaka visų gyvenimo atvejų elgesio normų ir taisyklių knygelė. Jos akivaizdoje Volfgangas dažnai jautėsi ribotas žmogus, vyras iš kaimo, tik šiek tiek geresnis už kokį valstietį.

Baronas žinojo, kad jam trūksta miestietiško žavesio, kurį Cecilija, skirtingai nei jis pats, savo jaunystės metais Rygoje, atrodo, būtų gėrusi kaip nektarą. Visuomet santūri, ji tik šypsodavosi iš jo nerangumo, kai bandydavo replytėmis atidaryti austres, ir prie stalo paliesdavo jo ranką, kai jis pradėdavo varginti svečius teorijomis apie geresnį žemės įdirbimą. Tai ji po jų vestuvių prieš septynerius metus pasirūpino prabangiu porcelianu, ji užsakydavo krištolo taures iš Italijos ir šampaną bei *Foie gras* iš Prancūzijos. Būtent ji privertė jį naudoti cigarečių kandiklį ir parūpino jo cigarams humidorą. Nuo tada, kai ji pradėjo vadovauti namų ūkiui, ant stalo atsirado neįprastų patiekalų neištariamais prancūziškais pavadinimais, su keisčiausiais priedais. Indelius pirštams nusiplauti, peilių atramėles ir damasto servetėles Volfgangas, aišku, prisiminė iš savo vaikystės, bet replyčių austrėms ir sidabrinių smeigtukų alyvuogėms Cėlendorfų dvare seniau nebuvo.

Apskritai Volfgangą žavėjo Cecilijos elgesys visuomenėje ir jos neklystamas pasitikėjimas visais gyvenimo atvejais. Tik kartais jam kildavo mintis, kad ir Cecilija ne su kiekviena problema taip jau lengvai susitvarko, kaip kartais atrodo. Ypač tada, kai mažoji Marija Luizė savo mamai

užduodavo klausimų, prasidedančių „Kodėl“ ir „Iš kur“. Iš kur saulė žino, kad jau rytas ir jai reikia tekėti? Kodėl man vakarais ir rytais reikia valytis dantis, nors aš naktį nieko nevalgiau?

Tada Cecilija žiūrėdavo į savo dukrą tokiu žvilgsniu, lyg ji visai nepažinotų mažos mergaitės ir nesuvoktų, kaip tas vaikas iš viso čia atsirado. Ji pakeldavo antakius ir atsakydavo neįprastai šiurkščiai: „Todėl, kad taip yra, ir tu to nepakeisi.“

Marija Luizė. Visuomet, kai Volfgangas fon Cėlendorfas galvodavo apie savo mažą keturmetę dukrą, jo lūpas nušviesdavo šypsena. Jos plaukai buvo tokie stori ir tankūs, kad atrodė, tarsi liestum šluotelės šerius, o Ruperto plaukeliai buvo ploni it šilkiniai ir vos dengė ausis. Malu turėjo baltus lygius dantukus, kuriuos ji mielai rodydavo juokdamasi, o Rupertas savo ilgus dantis – jo mamos šeimos palikimas – dažniausiai prisidengdavo ranka. Malu akys kartais atrodydavo pilkos, kartais žalios, kartais rudos, tačiau jos visuomet buvo didelės, apvalios ir smalsios, o Ruperto mėlynos akys buvo viena arti kitos, jo žvilgsnis greitai bėgiojo tai šen, tai ten kaip naminis šeškas.

Malu, saulės dukra. Malu, kuri buvo tokia panaši į jį. Ji buvo daugiau kaimo nei diduomenės vaikas, o savo nerūpestingu linksmumu jau dabar užkariaudavo širdis. Galbūt, galvojo Volfgangas, jis dėl to labiau mylėjo Malu, kad Cecilijai ji amžinai neįtikdavo. Ant Malu suknelės nuolat būdavo kokia nors dėmė arba plaukuose styrodavo šiaudas, ji dažnai pamesdavo batus, nes mieliau norėdavo justi žolę po kojomis, nei vaikščioti pėdukes įspraudusi į siaurus batus. Malu my-

lėjo gyvūnus, be baimės ir pasišlykštėjimo artindavosi prie galvijų ir kiaulių, vaikydavo vištas po kiemą ir išskėstomis rankomis varinėjo žąsis. Prie stalo ji negalėdavo ramiai nusėdėti ir kartais kalbėdavo pilna burna, nes buvo per daug susijaudinusi, kad prieš tai nurytų kąsnį. Ryžtingai suleisdavo dantis į persiką, nelaukdama, kol auklė supjaustys jį peiliu ir šakute į mažesnius gabaliukus. Ji gerdavo vandenį iš netoliese esančio upelio, valgydavo neplautas uogas tiesiai nuo krūmo ir kiekvieną naktį miegodavo taip kietai kaip jaunas meškinas.

Malu. Volfgangas švelniai sušnibždėjo mažylės vardą. Ji nepridarys jam rūpesčių. Eis savo keliu. Jau dabar ji mėgo paprastus dalykus. Ji ištekės už dvarininko ir su džiaugsmu šeimininkaus. Ji rūpinsis savo turto gerove, pasiraitos rankoves, jei to reikės, ir visuomet darys, kas būtina.

Karieta pravažiavo pro geležinius vartus su Cėlendorfų herbu. Girgždėdama ji nuriedėjo žvyru pabarstytu keliuku, apvažiavo žiedą priešais laiptus ir staiga sustojo.

Kai vežikas atidarė dureles, Volfgangas fon Cėlendorfas nusimetė antklodę ir išlipo. Jis nužvelgė namo fasadą.

– Kas čia dedasi? – paklausė. – Beveik visuose kambariuose dega šviesa. Ar mano žmona šiandien ruošia priėmimą?

Vežikas papurtė galvą.

– Aš nieko nežinau, pone. Ne mano reikalas. Paklausti virtuvėje?

– Ne, eik namo, visą dieną buvai ant kojų.

Vežikas nusitraukė nuo galvos kepurę.

– Ačiū, pone. Gero vakaro.

Volfgangas linktelėjo. Tada lėtai užlipo laiptais, tramdydamas sąžinės priekaištus, nes Cecilija negalėjo pakęsti, kai jis vėluodavo ir svečiai turėdavo laukti.

Tačiau vestibiulyje buvo ramu. Drabužinės nišoje nekabojo svetimų paltų, o sidabriniame padėkle ant mažos riešutmedžio komodos nebuvo jokių vizitinių kortelių. Tik gėlės vazoje jau buvo pradėjusios vysti. Ir vis dėlto degė visos žibalinės lempos. Net palubės sietyne buvo įstatytos naujos žvakės, ir jos metė šešėlius ant sienos. Virtuvės durys buvo atidarytos, tačiau iš jos nebuvo girdėti nė menkiausio garso. Krosnyje baigė degti ugnis, nublizginti variniai puodai, katilai ir keptuvės kabojo savo vietose, juodų ir baltų plytelių grindys buvo švariai išvalytos, medinis stalas nušveistas smėliu.

Volfgangas šiek tiek aprimo. Jei virtuvė tuščia, vadinasi, jokio priėmimo nėra, o tai reiškia, kad jis nieko neužmiršo.

Tačiau name vyravo tokia neįprasta tyla, kad Volfgangas fon Cėlendorfas pradėjo įtarti kažką negera. Dažniausiai būdavo girdėti name žaidžiančių vaikų balsai arba tarnaitės, atliekančios paskutinius dienos darbus, šurmuliavimas. Bet šiandien Volfgangas nieko neišgirdo. Name buvo tylu. Kapų tyla. Gal kas nors atsitiko? Jis pajuto, kaip širdis pradėjo smarkiau plakti. Gal kas susirgo? Ar įvyko kokia nelaimė?

Jis atidarė salono duris ir pamatė savo žmoną ant vienos iš tamsiai raudonų otomanių. Ji buvo pritraukusi kelius ir vieną iš pagalvių laikė prispaudusi prie pilvo. Ant mažo stalelio šalia jos buvo padėtas buteliukas su opiumo tinktūra.

Cecilija atrodė labai išblyškusi, beveik permatoma. Jau ir seniau ją pamačius jam užgniauždavo kvapą. Net daugiau nei po septynerių bendro gyvenimo metų jis negalėjo

suvokti, kad būtent ši graži moteris jį įsimylėjo. Savo vešlius rudus plaukus ji buvo susukusi į menišką mazgą, siaurą graikiškų bruožų veidą dengė šešėlis. Po taurios formos nosimi šiek tiek drebėjo putli burna, lyg Cecilija iš visų jėgų būtų bandžiusi sulaikyti besiveržiantį riksmą. Jos skalūnų pilkumo akys blizgėjo, o vokai buvo patinę.

Volfgangas nuskubėjo prie žmonos, atsiklaupė prieš ją ant žemės ir sugriebė už rankos.

– Cilchen, kas atsitiko? – paklausė, švelniai glostydamas jai ranką. Tokios silpnos ir pažeidžiamos jos dar nebuvo matęs. Jam buvo skaudu į ją žiūrėti. – Tai kas gi nutiko?

Cecilija pravėrė burną, tačiau žodžiai įstrigo jai gerklėje. Pagaliau ji papurtė galvą ir paskambino varpeliu, kviesdama Ilmę.

Atėjo ūkvedė ir paėmė iš pono skrybėlę ir paltą. Ji giliai atsiduso, nė nešyptelėjo ir nepasveikino jo kaip įprastai.

– Sakyk pagaliau, kas atsitiko, – pareikalavo baronas. – Sprendžiant iš jūsų žvilgsnių atrodo, tarsi kas nors būtų miręs.

– Taip ir yra, – sumurmėjo baronienė. – Ilme, papasakok jam viską. Aš... per silpna, kad įstengčiau kalbėti.

Storoji ūkvedė mindžikavo nuo vienos kojos ant kitos.

– Na, nuo ko man pradėti?

– Pradėk nuo pradžių, – atsakė Volfgangas fon Cėlendorfas. – Sėskis.

Ilmė atsisėdo ant kėdės kraštelio, rankose ji gniaužė pašluostę. Nuleido akis, tada prakalbo:

– Pone, įvyko nelaimė. Teta, mūsų maloningoji baronienė Kamila, nebegyva. Ji guli pašarvota ten, mažajame salone. Tuoj atvyks moterys numazgoti velionės.

– O, tikrai liūdna, – pareiškė Volfgangas fon Cėlendorfas. Jis pakilo ir žengė prie mažojo bariuko įsipilti degtinės. – Įpilti ir tau? – paklausė jis ūkvedės. Jos žvilgsnis iškart nukrypo į ponią, kuri užsimerkusi gulėjo ant otomanės.

– Na, nuo tos baimės, – Ilmė ištiesė ranką.

Kai abu išgėrė, Volfgangas tarė:

– Iš tikrųjų gaila, labai gaila. Geroji Kamila. Gyvena žmogus beveik devyniasdešimt metų, ir vis tiek mirtis ateina netikėtai. Na taip, buvo galima tikėtis.

– Čia... čia dar ne viskas, – sumurmėjo Ilmė.

– Kas gi dar?

Tylėdama ūkvedė ištiesė savo ponui tuščią taurelę. Volfgangas suraukė antakius, bet įpylė dar.

– Na, mes gi nenorim padauginti, Ilme. Tu juk šiaip visai negeri.

– Būtų gerai, kad ir jūs dar sau įsipiltumėt, pone, – sumurmėjo Ilmė. – Jums gali prireikti.

– Dabar jau gana, sakyk gi pagaliau!

Cecilija fon Cėlendorf sukūkčiojo.

– Malu, mažoji, tai ji, – neaiškiai vapėjo Ilmė.

– Kuo čia dėta Malu?

– Ji... ji pražudė mūsų maloningąją baronienę Kamilą.

– Ką? – Volfgangas fon Cėlendorfas pratrūko juokais. – Kas čia per nesąmonė? Malu tik ketveri metai.

Cecilija šiek tiek atsitiesė.

– Kamila... ji norėjo pasivažinėti. Ji kaip tik ketino lipti į karietą. Vaikas šovė iš laidynės į arklius. Jie pasibaidė, Kamila parkrito, o dabar ji negyva...

Jos paskutinius žodžius užslopino rauda. Volfgangas fon Cėlendorfas susmuko į fotelį.

– Ką? – paklausė jis ir netikėdamas papurtė galvą. – Kaip?

– Taip! Taip ir buvo! Patikėk manim, brangusis. Tavo duktė yra žudikė. Tokia maža, o jau tokia pikta. O, Dieve danguje, kodėl leidai man pagimdyti tokį šėtoną? Kodėl mane taip baudi? Ar negalėjai leisti jai mirti dar mano įsčiose? – Cecilija vėl griuvo ant sofos nenumaldomai raudodama.

Volfgangas vis dar purtė galvą.

– Kodėl? – klausė jis. – Kaip Malu atėjo į galvą šaudyti iš laidynės?

– Velnias tūno tame vaike, jis jai ir liepė, – Cecilijos balsas buvo vos girdimas.

– Nesąmonė! – Volfgangas fon Cėlendorfas pašoko. – Vaikas yra vaikas, o ne velnias. Vaikai niekada nebūna iš prigimties blogi, o Malu juo labiau.

Jo balsas buvo rūstus. Jis dūrė pirštu į Ceciliją.

– Aš nenoriu, kad tu taip kalbėtum apie mūsų dukrą. Supratai? – retai jis tokiu tonu kalbėdavo su savo žmona.

Jis metė pasipiktinusį žvilgsnį žmonos link, o tada išskubėjo iš salono. Energingais žingsniais užbėgo įvijais laiptais į antrąjį aukštą, kuriame buvo miegamieji. Jis sustojo priešais Malu kambarį. „Ji jau miegos, – tarė sau. – Aš turėčiau palaukti rytojaus." Tačiau apsigalvojo ir paspaudė durų rankeną.

Auklė išsigandusi suriko, kai baronas uždegė žibalinę lempą.

– Pone, kas yra? – paklausė ji apsimiegojusi ir pažvelgė į Malu, kuri kaip angelas gulėjo savo lovoje, dešinės rankos nykštį įsikišusi į burną.

– Ar tu buvai šalia, kai tai atsitiko? – paklausė Volfgangas fon Cėlendorfas griežtai.

Vaikų auklė Marenka, mergaitė iš kaimo, atsisėdo ir tvirtai prispaudė antklodę prie krūtinės. Jos ilgi plaukai, kurie paprastai būdavo supinti į vainiką aplink galvą, krito palaidi ant pečių, skruostas buvo lengvai patinęs.

– Aš buvau virtuvėje... nuėjau atnešti jaunajam ponui karšto šokolado, – ji pravirko. – Jei būčiau žinojusi, kas atsitiks, būčiau likusi.

Ji papurtė galvą.

– Jaunasis ponas rankose turėjo laidynę. Aš norėjau atimti, bet ponaitis pasakė, kad atiduos ją man tik tada, kai atnešiu šokolado.

– Tai Rupertas turėjo tą daiktą?

– Taip. Be to, aš jį įspėjau, kad nieku gyvu neduotų jos mažylei.

– Ką tu išvydai, kai sugrįžai?

Marenka atbula ranka nusišluostė varvančią nosį.

– Ji buvo nebegyva. Galva atmesta, akys sustingusios, burna pusiau praverta – taip ji gulėjo ant žemės, geroji baronienė. Karieta buvo apvirtusi. Vienas arklys buvo ištrūkęs ir lakstė kaip laukinis aplink, kitas garsiai žvengė ir tempė paskui save karietą.

– O vaikai?

– Malu čiulpė nykštį, kaip visada, kai ko nors išsigąsta.

– O Rupertas?

– Neprisimenu, maloningasis pone, – Marenka sukūkčiojo. – Viskas įvyko taip greitai. Aš tikrai nebežinau. Jis tikriausiai stovėjo šalia jos.

Volfgangas fon Cėlendorfas pažvelgė į savo dukrą, kuri per miegus kažką niurnėjo. Ji dar tokia maža, pagalvojo jis. Kaip gali toks mažas vaikas taip stipriai šauti iš laidynės, kad net arkliai pasibaidytų? Vaikas sugniaužtais kumšteliais, ne didesniais už abrikosą. Tam reikalinga jėga, didesnė jėga, nei Malu gali turėti.

– Ką darė Rupertas? – norėjo sužinoti Volfgangas.

– Jaunasis ponas taip rėkė, kad buvo galima pamanyti, jog visas namas paskendęs liepsnose. Pirštu jis rodė į mažąją panelę ir šaukė: „Tai ji! Tai ji! Ji iššovė iš laidynės. Aš viską mačiau."

Volfgangas fon Cėlendorfas vėl pažvelgė į miegančią dukrą. Jis priėjo prie jos lovos ir kilstelėjo ranką, norėdamas nubraukti nuo kaktos plaukų sruogą. Malu vokai lengvai virpėjo. Ji dar smarkiau pradėjo čiulpti nykštį ir taikiai atsiduso. Jis nuleido ranką. Veidas apsiniaukė, persikreipė iš skausmo. Širdį draskanti aimana išsiveržė jam iš krūtinės. Tada skubiai nusisuko.

– Ar Malu ką nors sakė?

Auklė papurtė galvą.

– Ne. Ji nieko nesakė. Tik žiūrėjo didelėmis akimis, lyg visai nesuprastų, kas įvyko.

– Kaip ji galėjo suprasti? – pasipiktino Volfgangas. – Dieve mano, ji dar tokia maža! Maža nekalta mergaitė, štai kas ji.

Auklė šiek tiek susigūžė nuo tokių žodžių.

– Aš ją visada mylėjau, pone. Netgi dabar.

– Ką? – Volfgangas vienu žingsniu prišoko prie jaunos moters lovos ir vožtelėjo jai per pakaušį. – Tu ir privalai ją my-

lėti, – sušnypštė jis. – Malu tiesiog privalu mylėti. O jei staiga nebeįstengtum, tai pasakyk, susirink savo daiktus ir eik!

Marenka vėl smarkiai pravirko.

– Bet... – kūkčiojo ji. – Bet maloningoji ponia...

– Ką maloningoji ponia?

Marenka sušnirpščiojo ir sutrikusi pažvelgė į savo poną.

– Ji pasakė, kad nuo šiol aš turiu prižiūrėti mažąją, bet ne daugiau.

– Ką tai reiškia?

– Aš ją turiu prausti, aprengti, pavalgydinti, paguldyti į lovą. Daugiau nieko.

Marenka užsidengė rankomis veidą ir vėl garsiai pravirko.

– Man nebeleidžiama su ja žaisti, skaityti jai pasakų, eiti su ja pasivaikščioti, negalima jos priglausti ir bučiuoti. Net ant kelių paimti negalima, jei ji verks. Nes ji yra velnias, sako maloningoji ponia. Labiausiai ponia norėtų, kad mes ją kur nors uždarytume.

– Ar ji taip ir pasakė?

Marenka palingavo galvą, atsigulė ir taip graudžiai sukūkčiojo, kad Volfgangas fon Cėlendorfas nusilpęs išėjo iš kambario.

Žmona laukė jo salone, bet jis neturėjo jėgų pasirodyti jai. Staiga pasijuto neapsakomai pavargęs ir išsekęs. Jis atsisėdo ant viršutinės laiptų pakopos, atsirėmė alkūnėmis į kelius ir susiėmė galvą. Galvoje vyravo neapsakomas chaosas, mintys kirbėjo kaip skruzdėlės. Malu, mažylė, saulės šviesa, buvo įtariama nužudymu. Kiek ji dabar sveria? Dvidešimt kilogramų? Ne, per daug. Prieš šešias savaites, per jos gim-

tadienį, jis ją pamatavo ir durų staktoje pažymėjo ūgį. Tai buvo lygiai vienas metras. Gal ji svėrė tik penkiolika ar šešiolika kilogramų. Kiekgi jėgos ji galėtų turėti?

Volfgangas papurtė galvą. Ne. Niekados. Jis nenorėjo ir neįstengė patikėti tuo, ką jam pasakojo žmona. Sunkiai kaip koks senis atsikėlė, pasirėmė į turėklus ir lėtai nuslinko žemyn, lyg siaubinga sunki našta būtų slėgusi jo pečius.

– Netikiu, – pareiškė baronas pavargusiu balsu ir atsisėdo į fotelį priešais otomanę, ant kurios vis dar ilsėjosi jo žmona.

– Taip. Aš žinau. Tai siaubinga. Mes turime susitaikyti su mintimi, kad užauginome velnią. Laukinį, piktą gyvulį. Išperą, – Cecilija net neleido suabejoti, kad Malu yra nusikaltėlė.

– O kaip Rupertas?

Volfgangas paklausė labai tyliai. Tačiau vos tik jis ištarė šiuos žodžius, išbalęs žmonos veidas staiga patamsėjo. Ji prisimerkė, šnervės pradėjo virpėti.

– Ne! – sušnypštė Cecilija. – Sakykime, kad šio klausimo aš negirdėjau. Ar neužtenka to, kad mano dukra išgama? Ar man reikalingas dar ir vyras, kuris nori apjuodinti mano sūnų?

Ji iškėlė rankas. Suknelės rankovės atsiraitojo ir apnuogino jos švelnią odą.

– Maloningasis Dieve! – sušuko ji beviltiškai. – Kodėl tu mane taip baudi? Kuo aš nusikaltau? Tik ne Rupertas. Tik jau ne Rupertas.

Tada ji vėl įsikniaubė į pagalves ir nesuvaldomai pravirko. Jos pečiai krūpčiojo, visas kūnas drebėjo lyg apimtas

karštinės. Staiga jai iš gerklės ištrūko riksmas, galva nusviro, akys užsimerkė.

– Cecilija! – Volfgangas pašoko ir papurtė žmoną, kuri kaip skalbinių maišas sviro tai į vieną, tai į kitą pusę. – Ilme! Greičiau!

Atrodė, kad ūkvedė tik ir būtų laukusi už durų. Ji ištraukė iš prijuostės buteliuką su uostomuoju skysčiu ir pakišo jį Cecilijai fon Cėlendorf po nosimi.

– Jai to buvo jau per daug, – sumurmėjo senyva moteris. – Dieve mano, kokia nelaimė!

Kai Cecilija sukrutėjo, Ilmė tarė savo ponui:

– Jai reikalinga ramybė. Dabar niekas neturi jos jaudinti. Taip sakė ir gydytojas. Jos sveikata tokia trapi.

Volfgangas linktelėjo. Jis atsargiai atsisėdo ant sofos krašto ir apkabino žmoną.

– Viskas bus gerai, brangioji. Viskas bus gerai.

Ji pažiūrėjo į jį, ir Volfgangas išsigando skausmo, kurį pamatė jos akyse. Tą akimirką jis suprato, kad viską turi daryti pagal jos valią, jei nenori jos prarasti. Ji numirtų. Paprasčiausiai užmerktų akis ir numirtų, jei jai tektų iškęsti dar didesnį skausmą. Kartą jis jau matė ją tokią. Tada, kai gimė berniukas. Ji vos nenumirė dėl jo. Ji taip smarkiai nukraujavo. Gydytojas tik palingavo galvą ir uždėjo Volfgangui ranką ant pečių. „Laikas su ja atsisveikinti“, – pasakė jis, o Volfgangas pasijuto taip, lyg pats Dievas jam būtų išplėšęs širdį. Tačiau tada Ilmė parodė mirštančiajai berniuką, uždėjo jos ranką ant mažos kūdikio galvelės, o jį patį paguldė Cecilijai ant krūtinės. Ir tuo metu, kai Volfgangas išsigandęs galvojo, kad vaikas kartu su pienu ištrauks

ir paskutinius gyvybės syvus, atsitiko kaip tik priešingai. Berniukas jai suteikė jėgų toliau gyventi. Tada. O šiandien? Ar dabar buvo kitaip?

Volfgangas švelniai pirštu perbraukė jai per skruostą.

– Man taip gaila, – sušnibždėjo jis, ir pats nežinojo, ką turi omeny – Ceciliją, Malu ar pats save. – Mano brangioji, man taip neapsakomai gaila.

Ašaros aptemdė jam akis, jis neįstengė jų sulaikyti. Tvirtai prispaudė žmoną prie savęs, ašaros ritosi į jos plaukus, o skausmas krūtinėje draskė jį į gabalus.

– Rupertas? – sušnibždėjo po kiek laiko Cecilija silpnu balsu. – Kas yra Rupertui?

– Viskas jam gerai, mano širdele. Viskas gerai. Viskas buvo taip, kaip tu ir sakei. Malu pražudė tetą. Tai buvo nelaimingas atsitikimas. O Rupertas nieko negalėjo padaryti.

Trečias skyrius

Cėlendorfų dvaras (Latvija), 1895

Praėjus maždaug metams po tetos mirties, susirgo Cecilija fon Cėlendorf. Išsekusi gulėjo ant gulto po obelimi, veidas baltas kaip drobė. Nuo mažiausio judesio ji dusdavo, beveik be perstojo skaudėjo galvą. Sutriko ir virškinimas. Tačiau blogiausia buvo su nervais. Nuo menkiausio garso Cecilija krūptelėdavo. Triukšmo ji visai nebegalėjo pakęsti, staigūs judesiai sukeldavo krizę. Ji sirgo sunkia chlorozės forma, kitaip tariant, mažakraujyste.

Daktaras Matusas ateidavo beveik kiekvieną dieną. Jis paaiškino, kad Cecilijai trūksta raudonųjų kraujo kūnelių. Jiems atstatyti daktaras pasiūlė burokėlių ir raudonųjų vaisių dietą. Be to, jis jai vis prirašydavo opiumo tinktūros ir rekomendavo visišką ramybę, bet niekas nepadėjo. Net sanatorinis gydymas Jūrmalos pajūryje nedavė jokių rezultatų. Cecilija retai kada prisiversdavo imtis kokios nors veiklos, net pavartyti namų šeimininkėms skirtą laikraštį iš Rygos jai buvo per sunku. Tik Rupertui ji skirdavo pusvalandį laiko po pietų poilsio. Ji klausdavo apie jo pasiekimus mokykloje, juokdavosi iš jo nuotykių ir glostydavo berniukui nugarą ir plaukus.

Į Malu ji visai nekreipė dėmesio, nekalbėjo su ja ir nebendravo. Svetimiems galėjo atrodyti, lyg vaikas būtų vienos iš tarnaičių ar net Ilmės, dvaro vyriausiosios, nors ši jau buvo per sena turėti tokį vaiką. Kai ponia nematydavo, Ilmė sūpuodavo mažąją ant kelių. Kai Cecilija fon Cėlendorf ilsėdavosi savo kambaryje, Malu kartu su skalbinių prižiūrėtoja rausdavosi tarp medžiagų ir skiaučių ir žaisdavo su įvairiaspalvėmis sagomis. Netrukus latviškai ji kalbėjo taip pat gerai kaip ir vokiškai, galėjo atskirti tiesią siūlę nuo zigzago.

Labiausiai jai patiko sėdėti kartu su Nina, skalbinių prižiūrėtoja, mažoje siuvimo kamaraitėje. Lopydama skalbinius Nina pasakodavo mažajai istorijas iš savo vaikystės, o Malu prie jos glausdavosi. Kartais, kai Nina turėdavo laiko, ji kartu su Malu darydavo lėlę.

Ji paimdavo šiaudų, susukdavo juos į tvirtą gniužulą ir aptempdavo jį kojine.

– Žiūrėk, tai galva, – aiškindavo Nina. – O dabar prisiūkime akis.

Ji leisdavo Malu išsirinkti dvi akis iš margos sagų dėžutės ir prisiūdavo jas prie galvos.

– O dabar burną! – reikalaudavo mažylė. – Ji turi juoktis!

Nina paimdavo raudoną siūlą ir išsiuvinėdavo lėlės galvai burną, kuri juokdavosi kaip klouno. Tada Malu išrinkdavo iš senos dėžės medžiagą lėlės suknelei. Galiausiai Nina nusijuokdavo, prispausdavo mažąją prie savęs ir pabučiuodavo ją į plaukus.

– Turi gyslelę medžiagoms, mažoji ledi. Tu visuomet išsirenki brangiausias, – kartą tarė.

Malu papurtė galvą.

– Aš imu tik tas, kurias malonu liesti, – paaiškino ji. – Ir kurios gerai krinta.

Skalbinių prižiūrėtoja linktelėjo ir tarė:

– Tu būsi tai paveldėjusi. Tavo protetė taip pat turėjo polinkį į medžiagas ir dekoravimą.

Kai Nina būdavo labai užsiėmusi ir negalėdavo su Malu siūti ar raustis medžiagų dėžėse, Malu slampinėdavo po laukus. Niekas, išskyrus ūkvedį ir jos tėvą, geriau už ją nepažinojo dvaro ir niekas nesijautė labiau už ją svetimas jame.

Volfgangas fon Cėlendorfas kartais pažiūrėdavo į ją, paglostydavo garbanotus plaukus ir atsidusdavo. Malu kiekvieną kartą apimdavo baimė. Jis dūsaudavo taip, lyg ji būtų padariusi ką nors blogo ir nepataisomo. O mama elgėsi, lyg jos iš viso nebūtų. Malu buvo per maža, kad suprastų, kas įvyko, bet ji suvokė, kad per vieną dieną tapo kitokia, atstumta, viena. Kartais jausdavo slogumą krūtinėje, sunkų kaip akmuo, kurio negalėjo atsikratyti. Tada ji verkdavo, nežinodama kodėl. Bet tuoj pat vėl rasdavo paguodą. Ji nubėgdavo į tvartą pas melžėjas ir stebėdavo, kaip jos melžia, pakabindavo pirštu iš užmaišytos tešlos pyragui, kurį ruošdavosi kepti kuri nors iš tarnaičių, arba pastverdavo kambarinės dulkių šluotelę.

Vieną dieną numirė senasis klebonas, o po kelių savaičių į kleboniją su šeima atsikraustė naujas. Pastorius Mormanas buvo tylus, rimtas vyras, kuriam labai rūpėjo teisingumas. O jo žmona, latvė, tiesiog tryško gyvenimo džiaugsmu. Šviesūs plaukai gaubė jos veidą lyg šventųjų aura, o skardus juokas sklisdavo iki ponų namo. Ji mielai tapšnodavo kiekvienam per petį ir su savo vaikais elgėsi taip natūraliai, lyg

iš karto būtų gimusi būti mama. Konstancė buvo Malu vienmetė; ji buvo drovus vaikas, galima buvo pagalvoti, kad visą gyvybingumą pasisavino jos mama. Iš pradžių Malu stebėjo savo bendraamžę iš už krūmo, kai ši žaisdavo sode. Konstancė dažniausiai turėdavo su savimi lėlę nuostabiais ilgais plaukais, bet, Malu nuomone, siaubinga suknele.

Kaip gražiai atrodytų lėlė su raudonu sijonu, pamanė Malu, ir nusprendė ryt iš pat ryto paieškoti ko nors tinkamo didžiojoje medžiagų dėžėje.

Kitą rytą ji vos galėjo ištverti, kol Nina skirs jai laiko.

– Mes turim pasiūti suknelę, – paaiškino ji skalbinių prižiūrėtojai. – Raudoną. Ir ji turi būti ilga, kad lėlei nešaltų kojos.

Nina paglostė jai galvą.

– Ak, mergele. Maloningoji ponia pareikalavo iš palėpės išnešti žieminius rūbus ir juos išvėdinti. Aš tikrai neturiu laiko. Gal palaukim iki kitos savaitės?

Malu sučiaupė lūpas ir rimtai papurtė galvą.

– Ne. Negalim. Darosi vis šalčiau. Lėlė sušals. Suknelė man reikalinga dabar.

Nina parėmė pirštu smakrą ir susimąstė.

– O jeigu pabandytum viena pasiūti suknelę? Mes turime popierinę suknelės iškarpą tavo lėlei. Pasiieškok raudonos medžiagos, sukirpk ją, o tada pašauk mane.

Iš susijaudinimo Malu skruostai užkaito.

– Ar tikrai galima? – paklausė ji, šokinėdama nuo vienos kojos ant kitos.

– Jei būsi atsargi su žirklėmis. Ir tik neįsidurk su adata.

Nina dar kartą paglostė jai galvą.

– Jei kas bus neaišku, tiesiog pašauk mane. Bet šauk garsiai, nes aš būsiu palėpėje.

Netrukus Malu jau rausėsi medžiagų dėžėje. Surado seną skarą, kuria mama seniau apsisiausdavo pečius šaltais vakarais. Ji buvo raudona su išsiuvinėtomis mažomis geltonomis gėlytėmis.

Malu atsiklaupė ant grindų, vienoje rankoje laikydama kreidą, kitoje žirkles. Ji rūpestingai ištiesė skarą priešais save, uždėjo ant jos popierinį brėžinį ir atsargiai pradėjo kirpti medžiagą. Mažoji dirbo labai susikaupusi, net liežuvėlį prikandusi. Ką tik buvo baigusi, kai pasirodė Nina.

– Na, kaip sekasi? Ar judi į priekį?

– Štai! Žiūrėk, aš jau baigiau.

Nina apžiūrėjo karpinius.

– Tu puikiai susitvarkei. Beveik kaip tikra siuvėja. Dirbti skalbinių prižiūrėtoja jau dabar galėtum, – nusijuokė Nina. – Ar sudaigstysi dalis? Paimk baltą siūlą, gali siūti didesniais dygsniais. Tada parodyk man, kaip pavyko suknelė. Paskiau galėsime ją susiūti mašina.

Nepraėjus nė dviem valandoms, Malu jau buvo viską sudygsniavusi. Pasiėmusi suknelę užlipo į palėpę. Ilmė kaip tik vėdino ponios kailinius, o Nina tikrino, ar kandys nesukapojo žieminių drabužių.

– Ką tu ten turi? – paklausė Ilmė.

Malu visa spindėjo.

– Suknelę, ji jau beveik baigta. Reikia tik susiūti.

Ilmė apžiūrėjo darbą, parodė Malu vieną vietą, kurią ji nelabai kruopščiai sudygsniavo, o tada labai išgyrė.

Bet Malu nebuvo patenkinta.

– Dabar suknelę reikia susiūti. Lėlė negali ilgiau laukti. Juk ji sušals.

Nina atsiduso ir jau norėjo vėl pradėti aiškinti, bet Ilmė ją nutraukė:

– Gerai jau, Nina. Pabaik su Malu siūti suknelę. Aš čia viršuj ir viena susitvarkysiu. Be to, rytoj dar irgi visa diena.

Malu apsidžiaugė, stvėrė Niną už rankos ir nusitempė ją laiptais žemyn į siuvimo kambarį.

– Ar nori pabandyti pati? – paklausė Nina ir nuėmė nuo siuvimo mašinos dangtį. – Tai visai nesunku. Aš minsiu apačioje, o tau tereikės dešinėje pusėje sukti ratelį ir žiūrėti, kad adata pataikytų tiesiai ant dygsnio linijos.

Malu tik linktelėjo, iš susijaudinimo ji negalėjo pratarti nė žodžio. Atsisėdo ant siuvimo kėdės ir gailėjosi, kad jos kojos dar nesiekia metalinės paminos, – tada pati galėtų susitvarkyti. Bet Nina jau įvėrė siūlą į adatą ir paragino Malu sukti ratelį. Malu buvo taip įsijautusi, kad net skruostai paraudo ir vis iškišdavo liežuvį. Jai atrodė, kad suknelė buvo pasiūta pernelyg greitai. Kai Nina vėl uždėjo gaubtą ant siuvimo mašinos, Malu beveik nuliūdo.

Bet Nina ją apkabino.

– Nuoširdžiai sveikinu su pirmąja suknele. Tau tikrai puikiai pavyko. Jei nori, galėsim kitą savaitę kartu pasiūti keletą naujų pagalvių tavo kambariui.

– Ačiū, Nina! – Mažoji apkabino skalbinių prižiūrėtoją, tada stvėrė savo švarkelį ir nubėgo į lauką tiesiai prie tvoros, skiriančios dvarą nuo pastoriaus kiemo. Valandėlę ji taip ir stovėjo, stebėdama šviesiaplaukę pastoriaus dukrą, kuri vėl viena žaidė su lėle. Pagaliau Malu įsidrąsino.

– Aš pasiuvau tavo lėlei suknelę! – sušuko ji per tvorą. – Ar nori pažiūrėti?

Mergaitė atsisuko. Ji nedrąsiai priėjo ir sustojo, tampydama sau už kasų.

– Ateik gi! – pašaukė Malu. – O gal tu manęs bijai?

Mergaitė droviai papurtė galvą, priėjo prie tvoros ir ištiesė Malu ranką.

– Mano vardas Konstancė, – pasakė ji tyliai. – O tavo?

Nuo tos akimirkos abi mergaitės kiekvieną dieną žaisdavo kartu. Dažniausiai Malu nuspręsdavo, kokį žaidimą jos žais, o ramioji Konstancė darydavo tai, ką ji pasakydavo. Tačiau kartais abi mergaitės tik tyliai sau sėdėdavo arba rausdavosi dvaro medžiagų skryniose.

Konstancė turėjo dvejais metais vyresnį brolį Johaną. Jau pirmą kartą jį išvydusi Malu suprato – labai aiškiai tai pajuto: Johanas jos gyvenime pasirodė tam, kad baigtųsi vienatvė. Aukštas, stiprus. Tačiau visai kaip Rupertas jis nekreipė į mažąją mergaitę dėmesio. Kartais, kai jie susitikdavo, Johanas paklausdavo, kaip jai sekasi, tačiau vos tik ji norėdavo parodyti naują lėlės suknelę, jis niekinamai perkreipdavo lūpas ir nueidavo. Dažniausiai jis patraukdavo į mišką. Malu labai norėjo žinoti, ką vaikinukas ten išdarinėja, bet jai buvo uždrausta vienai eiti į mišką.

Vieną kartą ji vis dėlto nepaklausė. Pralindo pro tvorą ir pasileido basa per laukus miško link, vis tolyn ir tolyn. Pagaliau ji priėjo laukymę, kur galėjo užuosti sunkų dirbamų laukų ir tuo pat metu lengvą pušų ir smėlio kvapą. Tarp šakų kabojo voratinkliai, o kai saulė juos apšviesdavo, jie atrodydavo kaip ploniausias nėrinys. Sužavėta Malu sustojo

ir atsargiai palietė tinklą. „Turėtų būti tokia medžiaga, plona ir švelni kaip voratinklis, – pagalvojo ji. – Kai užaugsiu, galėsiu sau pasisiūti iš jos suknelę.“

Ji buvo taip sužavėta, kad judėjo vis giliau į mišką paskui voratinklius. Po valandėlės sustojo ir apsidairė. Miškas pasikeitė, jai to net nepastebėjus. Mišrus miškas, kuris prasidėjo iš karto už dirbamų laukų, tapo grynu spygliuočių mišku. Ant žemės buvo prikritę daug šakų, tiek daug, jog eiti toliau pasidarė neįmanoma. Tolumoje ji išgirdo šaukiant kėkštą. Apsidairė, tačiau viskas buvo svetima. Šiek tiek pabėgėjo atgal, tačiau ir čia šakos užtvėrė jai kelią. Malu dairėsi į kairę ir į dešinę. Visur aplinkui taip tankiai augo aukštos jaunos pušys, jog apačioje tarp kamienų beveik nieko nebuvo matyti. Kvepėjo grybais ir dar kažkuo, ko Malu dar niekada nebuvo uosčiusi. Atsidavė puvėsiais, tamsa ir baime. Ir staiga ji suprato, jog pasiklydo, yra visai viena nežinia kur šitame miške ir nežino, į kurią pusę jai reikia eiti, norint grįžti į dvarą.

Akyse sužibo ašaros, tačiau mergaitė ryžtingai jas nubraukė kumšteliais. Ji nenorėjo verkti. „Ašaros nepadės“, – visuomet sakydavo jai tėvas, taip pat ir Ilmė, dvaro vyriausioji, aiškindavo, kad ašaros, nors ir numalšina skausmą, bet problemų neišsprendžia.

Taigi Malu sudėjo rankas kaip piltuvėlį prie burnos ir kiek galėdama garsiau sušuko:

– Ei! Ar yra čia kas nors? Aš pasiklydau!

Tačiau niekas neatsiliepė. Tik vėjas ošė medžiuose, lyg miškas kažką būtų šnabždėjęs.

Malu šaukė ir šaukė. Jai atrodė, kad išrėks plaučius iš krūtinės, bet niekas jos negirdėjo. Prie baimės prisidėjo dar

ir išsekimas. Juk ji kelias valandas klaidžiojo po mišką. Pradėjo temti, ant medžių leidosi rūkas. Malu atsitūpė, apglėbė rankomis kelius ir dabar jau tikrai pravirko. Ašaros riedėjo veidu, ji vos galėjo kvėpuoti – taip smarkiai raudojo. „Tai tikrai bausmė už tai, ką padariau, – pagalvojo ji. – Kiekvienas velnias kada nors patenka į pragarą."

Ji taip garsiai verkė ir kūkčiojo, jog neišgirdo, kaip visai arti sutraškėjo šakos.

– Malu, štai kur tu! – priešais ją stovėjo Johanas. Kai jis pamatė jos užverktą veidą, pasilenkė, apkabino ją ir raminamai pradėjo glostyti nugarą. – Mes tavęs ieškojome. Visi tavęs ieškojo, – šnabždėjo jis. – Kaip gerai, kad tave radau. Visi labai jaudinasi.

– Kas tokie? – sukūkčiojo Malu.

– Na, visi. Nina ir Ilmė, tavo tėtis ir vežikas Vilis, Konstancė ir mano mama. Būtent ji ir pamatė, kad tu nuėjai į mišką. Kai taip ilgai negrįžai, ji nubėgo į dvarą. Švarcrokas, valdytojas, pabalnojo sau ir tavo tėčiui arklius. Miškininkas Šnaideris atsivedė šunis, o mes, likusieji, jau gerą valandą vaikštome po mišką ir šaukiame tave. Bet dabar tu čia. Aš toks laimingas.

Malu pažvelgė į jį.

– Ar tu tikrai laimingas? Visuomet maniau, kad tave erzinu.

Johanas nusišypsojo ir dar stipriau ją apkabino. Tada jis nusivilko švarką ir apgobė juo Malu pečius.

– Visos mažos mergaitės nervina didelius berniukus. Bent jau jie taip sako. Bet tu man patinki ir aš nenoriu, kad tau nutiktų kas blogo.

Malu nusišypsojo pirmą kartą po daugelio valandų.

– Ar Rupertas irgi manęs ieškojo? – panoro ji sužinoti. – Nes jį aš irgi nervinu.

Johanas bandė išvengti jos žvilgsnio.

– Jis tikriausiai buvo labai užsiėmęs dvare, – atsakė jis tyliai.

Bet Malu papurtė galvą.

– Ne, jis kitoks nei tu. Jį aš tikrai nervinu. Jis man jau daug kartų sakė, kad Cėlendorfe aš niekam nereikalinga ir nešu kitiems tik nelaimę. Kaip tetai Kamilai, kurios mirtis slegia man sąžinę. Jis tik apsidžiaugtų, jei mane suėstų laukiniai žvėrys. Mano mama taip pat.

Johanas nieko neatsakė. Jis tik švelniai nubraukė ašaras mergaitei nuo skruostų ir pakėlė ją.

– Eikš, mums reikia paskubėti. Tuoj visai sutems. Tu tikriausiai alkana.

Susiėmę už rankų juodu nuskubėjo per mišką, kuris Malu dabar jau nebeatrodė toks bauginantis.

Johanas palydėjo ją iki dvaro. Jis dar kartą paėmė ją už rankų ir rimtai pasakė:

– Jei tau kada nors reikės tikro brolio, mažyle, pašauk mane.

Malu linktelėjo ir droviai nusišypsojo. Visuomet, kai vėliau prisimindavo šį įvykį, ji tvirtindavo, kad būtent tą dieną įsimylėjo Johaną.

Nuo tada Johanas tapo jos geriausiu draugu, kaip Konstancė buvo geriausia draugė. Johanas buvo tas žmogus, kuris ją saugojo, kuris nušluostydavo ašaras, kai ji parkrisdavo ir verkdavo, o jos mama tik pasišlykštėjusi susiraukdavo.

Johanas buvo tasai, kuris išmokė ją švilpti dviem pirštais ir spjaudyti vyšnių kauliukus, kuris kartais žaismingai truktelėdavo ją už kasytės ir, kai juodu maudydavosi ežere, nardindavo po vandeniu, lyg ji būtų buvusi tikras berniukas.

Kartais Malu pavydėdavo savo draugei Johano. Ji būtų labai norėjusi turėti tokį brolį. Bet ji turėjo tik Rupertą: įžūlų vaiką, šiurkščiai tampantį ją už kasų, mėtantį pagalius jai po kojų ir taip kumščiuojantį pietų metu į šonkaulius, kad ji net ištaškydavo sriubą. Tačiau dabar, kai Johanas jai tapo savotišku broliu, ji jautėsi saugi ir mėgstama. Apsaugota net nuo savo tikrojo brolio. Tegul sau Rupertas kiek nori šnabždasi su mama, tegul ji jam kiek nori glosto plaukus. Be tėčio, Ninos ir Ilmės, ji dabar dar turi Konstancę ir Johaną. Argi tai ne geriau?

Cėlendorfų dvaras Latvijoje nebuvo labai didelis, jis vos siekė keturis šimtus hektarų. Tačiau žemė buvo derlinga, miškuose galybė žvėrių, tvenkinys pilnas žuvų. Ilmė, dvaro vyresnioji, kiekvieną rytą tarnaitėms išdalydavo darbus. Ji buvo ištekėjusi už vežiko Vilio, kuris, kaip ir ji, buvo kilęs nuo Mintaujos. Ponas Švarcrokas, valdytojas, prižiūrėjo samdinių̧s, darbus laukuose ir ūkiniuose pastatuose. Markusas Šnaideris, girininkas, kuris rūpinosi žvėrimis ir žuvimis, buvo kilęs iš Vokietijos.

Dvaro pakraštyje stovėjo samdinių namai. Jų buvo tiek daug, kad atrodė, jog tai atskiras kaimas. Jie turėjo savo smuklę, batsiuvį, siuvyklą ir net savo krautuvę.

Namus samdiniams pastatė Volfgango fon Cėlendorfo tėvas, ir Malu netrukus juose orientavosi geriau nei dvare.

Parafino lempų kvapas neišgaruodavo jai iš plaukų, ji dažnai žaisdavo su samdinių vaikais prie vienintelio vandens siurblio kaime, o Johanas visuomet būdavo jos vedlys. Tačiau Malu eidavo į kaimą ne tik žaisti, ji su vaikišku smalsumu stebėjo tenykštį gyvenimą. Ji matydavo, kaip moterys susitinka prie šulinio, keičiasi naujienomis, paskui tempia pilnus vandens kibirus į statines prie savų namų. Mažylę labiausiai stebino, kaip žmonės miega. Kai kuriuose namuose stovėjo rusiškos koklinės krosnys su plačiais suolais, ant kurių žiemą, užsiklojusios kailiais, miegodavo ištisos šeimos. Kituose namuose buvo lovų, kuriose miegodavo visi šeimos nariai vienas šalia kito.

Cėlendorfų dvaras – Malu tai buvo ne tik samdinių kaimas ir Johanas, bet ir ūkiniai pastatai, miškas, ežeras, skalbimo vieta, daržovių laukai, vaismedžiai ir uogakrūmiai, svirnai, sandėliai, podėliai. Labiausiai Malu mėgdavo skalbimo dienas. Tomis dienomis gultas po obelimi likdavo tuščias, nes mama negalėjo pakęsti skalbėjų dainavimo.

Kai būdavo skalbiama, net Johanas negalėdavo įkalbėti Malu eiti žaisti, jos nesuviliodavo net ponios Morman trupininis pyragas. Jau keletą dienų prieš tai Malu būdavo leidžiama padėti dvaro vyriausiajai paruošti muilo šarmą. Kartu su Ilme, pasiėmusios krepšį, jos braidydavo po pievas ieškodamos putoklio. Tada ji stebėdavo, kaip skalbėjos, susirinkusios iš viso kaimo į dvarą, dainuodamos smulkindavo šaknis ir išdėliodavo jas džiūti. Ilmė, kuriai šarmas iš putoklio buvo reikalingas ploniems Malu mamos drabužiams skalbti, akylai sekdavo kiekvieną veiksmą ir tuo pačiu metu virdavo tirštą grybų sriubą su lašiniais, aukštù balsu pri-

tardama skalbėjų dainoms. Kai šaknys išdžiūdavo, Malu jas sudėdavo į maišelį ir pakabindavo katile. Šiame tirpale vėliau būdavo minkštinami mamos skalbiniai ir suknelės. Kol tirpalas prisitraukdavo, Ilmė rausdavosi po spintas ir skrynias visame name, atrinkdama skalbinius. Baltiems lininiams skalbiniams, taip pat staltiesėms, patalynei, naktiniams drabužiams ji vėliau ruošdavo tirpalą iš tamsiai rudų dirvinės raugės sėklų. Kartais ji subardavo Malu, kai mažylė savo rankeles norėdavo įmerkti į nuodingą birzgalą. Galiausiai Ilmė paruošdavo dar vieną tirpalą iš vijoklių lapų, jis būdavo skirtas tamsiems skalbiniams, nes vijoklis, kaip ji aiškino Malu, atgaivina spalvas.

Skalbimo diena prasidėdavo auštant. Nuo tos akimirkos Ilmė, užsirišusi prijuostę, pasiraitojusi rankoves, su balta skarele stovėdavo prie kubilo skalbykloje, kur jai talkino tuzinas moterų iš kaimo. Per pietus dvare gamindavo tik troškinį, todėl Volfgangas fon Cėlendorfas taip suplanuodavo laiką, kad galėtų su savo valdytoju Švarcroku išvažiuoti į Mintaują ir *Auksinėje gulbėje* prisikirsti koldūnų – virtinių su kiaulienos įdaru.

Tuo metu, kai moterys zuidavo tarp skalbyklos ir džiovinimo aikštelės bei kaitindavo pirmuosius lygintuvus, ponas su valdytoju sėdėdavo savo pamėgtoje smuklėje Mintaujoje. Ten jis su bendraminčiais diskutuodavo apie politinę padėtį pasaulyje, nacionalines grūdų kainas ir vietinį orą. Kai moterys vakare švarius ir išlygintus skalbinius dėdavo į skrynias ir spintas, o į tarpus prikišdavo maišelių su levandomis, ponas su savo valdytoju karietoje traukdavo užstalės dainas, o vežikas botagu pliaukšėdavo jiems į taktą.

Tomis dienomis suaugusieji pamiršdavo vaikus, ir Malu galėdavo tol neiti miegoti, kol išeidavo paskutinė skalbėja. Bet prieš tai auklė kieme ją įkeldavo į kubilą su karštu vandeniu ir nušiūruodavo. Jei likdavo laiko, Marenka išskalaudavo jai plaukus ramunėlių arbata, jei visi skubėdavo, apipildavo tik kibiru vandens, išmuilindavo ir nuskalaudavo kaip kokius skalbinius.

Darbas ir žaidimai, saulė, dulkės ir gyvūnai – toks Malu atrodė besąs Cėlendorfų dvaras.

Cėlendorfų dvaras – Rupertui tai buvo kriketo aikštė, teniso kortai ir alyvų pavėsinė, gal dar galima buvo pridėti majolikos rinkinį, kuris puikavosi stiklinėse spintose, ir protėvių galeriją ant sienų, kuri vingiavo palei laiptus į viršų.

Vasarai baigiantis Malu plaukai tapo šiaudų spalvos, rankos ir kojos buvo įdegusios ir visos apibrozdintos. O Rupertas vis dar buvo išblyškęs kaip žuvies pilvas, rankos švarios, su kruopščiu manikiūru. Kai jo sesuo gailėjosi, jog vis labiau atšąla, jis buvo laimingas, kad pagaliau baigėsi karštos, nuobodžios, saulėtos ir mieguistos dienos.

Pirmosios rudens audros lenkė beržus prie namų ir draskė jų lapus, kai Volfgangas fon Cėlendorfas pagaliau išdrįso pasikalbėti su savo žmona.

– Vaikams reikia į mokyklą, – paaiškino jis, sėsdamas priešais ją į fotelį. – Rupertui seniai laikas. Jam septyneri, jau beveik metus pavėlavo, o Malu dar turi laiko, juk ji dvejais metais jaunesnė už Rupertą. Mes privalome jį pagaliau išsiųsti į internatą. Aš galvojau apie Rygą. Tai nėra taip toli, jis galės kokį savaitgalį, šventes ir atostogas praleisti čia.

– Ne! – Cecilijos balsas, šiaip blankus ir negirdimas, tapo netikėtai sukrečiančiai stiprus. – Berniukas liks čia. Jis dar per mažas palikti namus.

– Matai, mano meile, aš esu kitos nuomonės. Pasižiūrėk į jį: išblyškęs, silpnas, nerangus palyginti su kitais jo amžiaus berniukais. Jis turi išvykti – turi būti tarp bendraamžių. Net su Johanu, pastoriaus sūnumi, jis nežaidžia. O Johanas normalus, geras berniukas.

– Johanas nėra kilmingas! Pats paprasčiausias vaikas, ir jis turėtų jaustis pamalonintas vien tik nuo Ruperto žvilgsnio. Ne, mano sūnus liks čia!

Cecilija fon Cėlendorf atsikėlė nuo savo otomanės ir čiupo buteliuką su opiumo tinktūra. Jos žvilgsnis buvo kaip sužeisto žvėries, Volfgangui fon Cėlendorfui suskaudo širdį, bet šį kartą jis neketino nusileisti.

– Nėra ko ginčytis, brangioji. Aš jau viskuo pasirūpinau. Pirmadienį aš jį palydėsiu į Rygos aukštesniąją mokyklą. Ilmei jau liepiau suruošti jo daiktus.

– Ne! – šį kartą žodis nuskambėjo kaip riksmas. Cecilija pradėjo drebėti, jos pečiai virpėjo, krūtinė smarkiai kilnojosi, ji tankiai kvėpavo. – Kodėl nori iš manęs atimti sūnų, ar neužtenka, kad praradau dukrą?

Volfgangas fon Cėlendorfas nudelbė akis į savo rankas ir sugniaužė kumščius.

– Tu nepraradai savo dukters, – atsakė jis tyliai. – Malu čia. Tu gali su ja kalbėtis, ją liesti, jos klausytis ir ją matyti.

Jo žmona užsimerkė ir atsirėmė į atlošą.

– Ta, apie kurią tu kalbi, nėra mano duktė.

– Dieve mano, Cecilija! Kodėl tu negali jai atleisti?

– Žmogžudystei senatis negalioja. Ir mano širdyje – taip pat.

– Žmogžudystė. Tu vienintelė, kuri taip sako, – Volfgango pakėlė balsą. – Visi kiti tai vadina nelaimingu atsitikimu arba nelaime. Jai buvo tik ketveri, pone Dieve! Ji nežinojo, ką daro.

Cecilija sudejavo.

– Mes neprivalom apie tai kalbėti. Visi žino, kad mūsų nuomonės šiuo klausimu skiriasi.

– Tu klysti, Cecilija. Mes privalome apie tai kalbėtis. Aš daugiau nepakęsiu, kad tu ignoruoji Malu, žiūri į ją lyg į kokį šlykštų kirminą, o Rupertą, priešingai, neapsakomai lepini. Abiem vaikams tai neduoda nieko gero.

Cecilija skausmingai nusišypsojo.

– O ką tu gali padaryti, Volfgangai? Širdžiai neįsakysi. Iš mūsų visų tu tai turėtum žinoti geriausiai.

Vofgangą fon Cėlendorfą nuo šių žodžių lyg žaibas trenkė. Nors žmona tiesiogiai nepasakė, jis žinojo, ką ji jam davė suprasti – kad jo niekada nemylėjo.

Jis nuleido galvą, staiga pasijuto bejėgis ir pavargęs. Toks pavargęs, kad, regėjos, nebepasikels iš krėslo. Seniau tarėsi esąs stiprus vyras, tikras plačiapetis baltas, sugebantis ganykloje parversti jauną bulių. Seniau jis manė, kad niekas jo negali įbauginti, kad nuo nieko iš baimės nesislėps. Bet tada jis dar nepažinojo Cecilijos. Dabar ji buvo toji, kuri suteikė jo gyvenimui prasmės. Ji – gražioji, elegantiškoji. Tik ji viena galėjo jį išaukštinti arba sumalti į dulkes. Visus tuos ilgus metus jis kovojo dėl jos meilės. Jos šypsena padarydavo jį laimingą, jos prisilietimas sukeldavo ekstazę.

Nuo tada, kai ją vedė, jis prarado valią. Menkas, kvailas, nevisavertis. Būtent toks jis ir buvo. Ji galėjo jį sunaikinti vieninteliu žvilgsniu, vieninteliu gestu ji galėjo paversti jį nykštuku.

Ji pakėlė rankas ir persibraukė susegtus plaukus.

– Taigi, nuspręsta. Mes Rupertui surasime mokytoją, kuris jį mokys čia. Į Rygą jis, aišku, nevažiuos.

– O mažoji?

Cecilija paniekinamai gūžtelėjo pečiais.

– Tegul daro, ką nori. Ir būtų gerai, kad aš to nematyčiau.

Volfgangas vėl pasijuto taip, lyg būtų gavęs smūgį. Bet šis smūgis buvo nukreiptas ne tik į jį, bet ir į Malu, jo saulutę – o ją jis būtinai turėjo apginti.

Jis atsistojo, ištiesė pečius ir atkišo smakrą.

– Aš sutinku su tavim, mano meile. Surasiu namų mokytoją. Bet pamokos vyks ne tik Rupertui. Jam reikalingi bendraamžiai. Aš paklausiu pastoriaus Mormano, ar jis galėtų mokyti savo ir mūsų vaikus kartu.

Cecilija pašoko ir jau norėjo kažką sakyti. Tačiau Volfgangas fon Cėlendorfas nutildė ją vienu rankos mostu.

– Patylėk dabar! – užriko. – Aš esu namų šeimininkas ir nuspręsiu, kaip bus.

Po šių žodžių jis išėjo iš salono ir garsiai trenkė durimis.

Malu stovėjo prie lango, alkūnėmis pasirėmusi į palangę, ir žiūrėjo, kaip siaučia audra. Už jos nugaros Ilmė kabino į spintą ką tik išskalbtas muslino sukneles.

– Ilme, sakyk, ar vėjas su medžiais pykstasi? – paklausė Malu.

Ilmė uždarė spintos duris ir priėjo prie vaiko.

– Kodėl klausi? Abu egzistuoja šiame pasaulyje. Vėjas ir medžiai nėra nei geri, nei blogi. Jie tiesiog yra.

Mergaitė suraukė kaktą.

– Aš esu vėjas, – pasakė ji. – O maloningoji ponia yra beržas.

– Maloningoji ponia? Turėjai omenyje savo mamą?

Malu labai rimtai papurtė galvą.

– Ne, man daugiau negalima jos vadinti mama, nes maloningoji ponia nebeturi dukters. „Seniau gal ir turėjo, – kartą pasakė Marenka, – bet dabar nebeturi.“ Man netgi negalima jos užkalbinti. Niekada. O kai apie ją kalbu, turiu sakyti „maloningoji ponia“.

Ilmė atsiduso. Ji greitai sumirksėjo, kad paslėptų ašaras, paglostė mažajai galvą ir apkabino ją.

– Tokių dalykų neturėtų šnekėti joks vaikas, – sumurmėjo ji ir paklausė: – Taigi tu esi vėjas?

Malu rimtai linktelėjo.

– Taip, vėjas – tai aš. O beržas – maloningoji ponia. Kai manęs nėra, jis stovi tylus, gražus ir visai ramus. Jo lapai sau šlama, dainuoja. Bet kai atūžia vėjas ir pradeda pešioti ir plėšyti jo lapus, ir laužyti liaunas šakas, ir lenkti jo kamieną, tada būna taip, kaip kartais su maloningąja ponia. Kai tik mane pamato, ją ištinka nervų priepuolis. Dėl vėjo viskas pasišiaušia ir siūbuoja į visas puses. Ir niekas negali padėti, niekas neįstengia išvaryti pikto vėjo, kuris taip skriaudžia beržą. O kai jis dingsta, tasai vėjas, tai dingsta ir visas beržo grožis. Jis stovi tada toks tylus, visai kaip maloningoji ponia, ir turi atsigauti nuo baisaus vėjo ir bijoti, kad jis vėl sugrįš ir vėl jį taršys bei lenks prie žemės.

Ašaros riedėjo Ilmės veidu.

– Kas taip sako, vaikeli?

– Niekas, Ilme. Aš pati žinau. Aš esu tas vėjas, kuris viską sujaukia ir sugriauna, – mažoji pažvelgė į ūkvedę. – Tu žinai, kad esu bloga. Bet aš to visai nenoriu. Aš kiekvieną dieną labai stengiuosi nebūti vėju. Aš pasitraukiu į šalį, kai pamatau maloningąją ponią. Aš užsimerkiu, jei ji netyčia pažvelgia į mane, aš užsikemšu ausis, kai ji dainuoja. Bet kartais blogis įsiveržia į mane kaip tas vėjas ir viską sugadina... – Malu atsargiai paėmė Ilmę už rankos. – Neverk, Ilme, – tarė ji tyliai. – Nors vėjas ir piktas, bet jis stiprus. Daug stipresnis už beržą.

Ketvirtas skyrius

Cėlendorfų dvaras (Latvija), 1905

Metų pabaigoje dvare visuomet vykdavo iškilmingas Naujųjų metų pokylis. Nors Cecilija fon Cėlendorf vengdavo didesnių visuomeninių susiėjimų, tačiau naujamečio pokylio ji neatsisakydavo, nes tai buvo viena iš nedaugelio galimybių pademonstruoti naujus apdarus iš Rygos. Buvo pakviesti kaimynai, vaišinama putojančiu vynu, o lygiai vidurnaktį turėjo šaudyti fejerverkai. Likus kelioms dienoms iki šventės samdinės išpuošė visą dvarą fakelais. Apledėjusiose vaismedžių šakose kabojo raudoni mediniai obuoliai, ištepti aliejumi iki blizgesio. Net vaikai galėjo iki vidurnakčio neiti miegoti. Konstancė, Johanas ir Malu pokylyje, aišku, dalyvauti negalėjo, bet Ilmė virtuvėje paruošė jiems karšto vaisių punšo. Tuo metu Rupertas didžiojoje salėje šokdino damas ir jautėsi esąs mažas kavalierius.

Šventė buvo ką tik pasibaigusi, sode dar mėtėsi fejerverkų likučių, o samdinės jau išsitraukė kopėčias ir rinko obuolius ir žvaigždes, dėjo juos į dėžes ir nešė į pastogę. Eglė salone, kuri buvo apkabinėta blizgančiais bumbulais ir sidabriniu lietučiu, taip pat buvo nurengta, žvakių laikikliai, bumbulai ir viršūnė buvo tvarkingai suvynioti į laikraštinį

popierių ir sudėti į dėžes, nes ir rusų stačiatikių Kalėdos, kurias švęsdavo daugelis samdinių ir kurios būdavo naktį iš sausio 6-os į 7-ą, taip pat jau buvo praėjusios. Dvaras palengva grįžo į kasdienybę.

Blyškioje saulės šviesoje pieva blizgėjo nuo šerkšno, vėjas gainiojo snaiges, metro aukščio sniego kalnai buvo suversti abipus įvažiavimo. Pabaltijyje buvo šalta. Temperatūra buvo nukritusi gerokai žemiau nulio. Visose patalpose kūrenosi koklinės krosnys, iš kamino sklido deginamų buko malkų kvapas. Žmonės buvo apsimuturiavę storomis vatinėmis. Vyrai dėvėjo kailines kepures, moterys slėpė galvas ir pečius po šiltomis skaromis. Visi, kas turėjo, mūvėjo storas pirštines. Mažiau pasiturintys žmonės apsivyniodavo kojas autais ar laikraščiais, o tada kišdavo jas į batus. Išėjus į lauką, alsuojant prie burnos susidarydavo tankus baltas debesėlis. Vyrų barzdose atsirasdavo mažyčių varveklių, o šalčiausiomis dienomis netgi buvo galima pamatyti, kaip šąla iškvepiamas oras.

Malu ir Rupertui buvo liepta neiti iš namų be ypatingo reikalo. Pusę dienos jie tupėdavo ant suolo palei krosnį ir lošdavo su aukle kortomis. Cecilija fon Cėlendorf neišeidavo iš savo kambario net pavalgyti, ji tik prašydavo Ilmės, kad ši nuolat atneštų jai arbatos su medumi iš samovaro.

Vakarais auklė užklodavo kailį ant Malu storos pūkinės antklodės ir prie kojų pridėdavo varinę šildyklę. Tai būdavo apie devintą valandą. Tada Marenka uždarydavo duris ir Malu turėdavo likti savo kambaryje iki ryto. Nes jos mamai tik vakarais didelėmis pastangomis pavykdavo valandai ar dviem nusileisti į saloną ir pasiklausyti vyro pasakojamų naujienų iš Sankt Peterburgo ir Rygos.

Jau kelis mėnesius visoje šalyje buvo neramu. O pirmomis sausio dienomis visame Sankt Peterburge vyko streikai. Laivų statyklos, manufaktūros, audyklos, net Putilovo gamykla nedirbo. Cecilija išsigando.

– Dėl Dievo meilės, ką visa tai reiškia? – paklausė ji vyro.

Volfgangas fon Cėlendorfas perbraukė ranka per žandenas.

– Žmonės mieste toli gražu negyvena taip gerai, kaip mes kaime. Palyginti su Putilovo gamyklos darbininkais, mūsų samdiniams čia rojus. Darbininkams nusibodo, kad su jais elgiamasi kaip su gyvuliais. Jie nori padorių gyvenimo sąlygų, pakankamai duonos ant stalo ir ateities savo vaikams. Valstiečiai reikalauja žemės reformų, ir visi jie pasisako už liaudies atstovybės sukūrimą.

– Liaudies atstovybė? Kas čia dabar? – Cecilija fon Cėlendorf pasipiktinusi papurtė galvą. – Ar jie mano, kad kiekvienas galėtų spręsti daugelio likimus? Tai neįmanoma. Šitie... šitie žmonės juk nieko neturi. Nei išsilavinimo, nei kultūros, nei manierų... – Ji iškėlė rankas. – Te Dievas apsaugo mus nuo to, kad kas nors, vos mokantis parašyti savo vardą, imtų spręsti mūsų likimą. O žemės reformos. Ką tai reiškia?

– Cilchen, prašau nusiraminti. Dar niekas nenuspręsta. Sankt Peterburgas toli. Vargu ar mus čia, Pabaltijyje, pasieks tie neramumai.

– Kokios žinios šiandien iš Peterburgo? Ar tu tikras, kad visa tai be pėdsakų praslinks pro mus?

– Sako, kad stačiatikių kunigas tėvas Georgijus Gaponas vedė per miestą dešimtis tūkstančių darbininkų prie Žiemos

rūmų. Tačiau jie nepateko pas carą Nikolajų II. Jau prie Narvos vartų demonstrantus sulaikė rūmų sargyba ir kareiviai. – Jo balsas pritilo, jis uždėjo delną ant žmonos rankos. – Jie šaudė į žmonių minią. Buvo žuvusių ir sužeistų. Kai kurie bandė bėgti per Nevą, bet įlūžo ledas.

– Ką? – Cecilija fon Cėlendorf tyliai aiktelėjo. – Yra žuvusių? Kiek jų?

Jos vyras gūžtelėjo pečiais.

– Niekas tiksliai nežino. Vieni kalba, kad per šimtą, kiti mini apie penkis kartus didesnį skaičių.

– Tai baisu. Tai siaubinga. Laukiniai visai nutrūko nuo grandinės, – Cecilija paėmė varpelį ir paskambino.

Netrukus pasirodė dvaro vyriausioji Ilmė.

– Ko pageidautų maloningoji ponia? – paklausė ji, slopindama žiovulį.

– Ar tu girdėjai apie sukilimus? – griežtai paklausė Cecilija.

– Taip, maloningoji ponia. Visi tik apie tai ir šneka.

– Aha. Tai jau ir samdiniai užsikrėtė šitomis absurdiškomis idėjomis? – Cecilijos balsas buvo aukštas ir spigus. – Ko jūs norit? Na, sakyk gi. Ko tu nori, Ilme? Mano papuošalų? Mano suknelių? O gal jau nusitaikei į mūsų namą ir karietą?

Vyresnioji atsitraukė ir nukreipė pagalbos prašantį žvilgsnį į Volfgangą fon Cėlendorfą.

– Nusiramink gi, Cilchen. Mums nieko neatsitiks. Ša, – jis atsistojo, paėmė buteliuką su opiumo tinktūra, įlašino į šaukštelį dvidešimt lašų ir padavė žmonai.

Cecilija nurijo, pasipurtė, tada pirštu bedė į Ilmę.

– Dabar aš žinau, ką jūs suplanavot. Dabar aš jus, samdinius, permačiau. Jūs norit padaryti tą patį kaip Sankt Peterburge. Jūs norit mūsų gyvenimo, norit vartytis mūsų pataluose, norit valgyti iš sidabrinių šaukštų. Mano duktė žudikė! Mano tarnai klastingi nusikaltėliai! – ji užsidengė rankomis veidą, pradėjo raudoti ir drebėti visu kūnu.

– Užtenks! – Volfgangas fon Cėlendorfas trenkė delnu per stalą. – Viskas gerai, Cecilija. Mes neturime pagrindo nepasitikėti Ilme ir kitu personalu. Jie visą laiką mums ištikimai tarnavo. Turbūt tau reikia vėl atsigulti, vakaras buvo labai įtemptas.

Jis rankos mostu išsiuntė Ilmę, tada pasirūpino savo žmona ir palydėjo ją iki lovos. Jis padėjo jai nusirengti, išleido plaukus ir atsargiai juos šukavo šepečiu, bet Cecilija vis dar kūkčiojo.

– Ak, mano mieloji, aš negaliu pakęsti, kai tu verki. Nusiramink gi.

– Kaip aš galiu nusiraminti, kai aplinkui visas pasaulis byra į šipulius? – Cecilija fon Cėlendorf pažvelgė į vyrą užtinusiomis akimis. – Kokių priemonių tu ėmeisi? Kaip tu pasirūpinsi mūsų saugumu? Aš bijau! Suprask gi tai pagaliau.

Baronas atsiduso.

– Suprantu, mano meile, suprantu. Jau daug metų tave kankina įvairios baimės. Patikėk manim, aš viską padarysiu, kad tik tu būtum saugi. Nesirūpink, jau daviau nurodymus. Valdytojas ir girininkas iš namų dabar išeis tik apsiginklavę. Net Vilis po sėdyne turi ilgavamzdį. Tau nieko nenutiks. O mūsų žmonės tikrai nepavojingi.

– Kad iš tavo lūpų tiesiai Dievui į ausį, – atsakė Cecilija ir paniekinamai nužvelgė savo vyrą. – Aš pavargau. Nustok čia mane šukuoti. Man metas miegoti.

Ji ištraukė iš jo rankų šepetį ir numetė ant komodos. Tada nusirengė chalatą, netarusi nė žodžio įlipo į lovą, nusisuko ant šono ir užsimerkė.

Kitą rytą Rupertas ir Malu kaip paprastai patraukė pas pastorių Mormaną, kur jie mokėsi kartu su abiem jo vaikais Johanu ir Konstance. Maždaug prieš dešimt metų abu berniukai pradėjo lankyti privačias pamokas, po dvejų metų prie jų prisidėjo Malu ir Konstancė. Rupertas ir Johanas vėliau Rygoje laikys abitūros egzaminus, o mergaitės ten pat egzaminą, įgalinantį jas vėliau dirbti namų mokytojomis, slaugėmis ar guvernantėmis arba prižiūrėti kokio dvaro namų ūkį ir tvarkyti buhalteriją. Šiaip ar taip, mergaitės gavo reikalingus pagrindus, kad galėtų įveikti vedybinio gyvenimo iššūkius.

Malu visuomet mielai mokėsi. Valandos, praleistos už dvaro ribų, jai buvo kaip išvyka į laisvę. Pirmaisiais metais jai dėstė ne tik Mormanų pora, bet ir jaunas namų mokytojas vardu Foigtas. Foigtas buvo aistringas gamtos mokslų gerbėjas, jo susižavėjimas persidavė ir Malu, o Rupertas liko tam abejingas.

Malu buvo septyneri metai, kai ji iš Foigto sužinojo, kad jos kūno didžiąją dalį sudaro vanduo. Negalėdama tuo patikėti, su drauge ir bendramoksle Konstance po pamokų nuėjo prie mažo ežero dvaro teritorijoje.

– Mes esame sudaryti beveik vien iš vandens, bet skęstame, jei nemokame plaukti, – pasakė ji ir skeptiškai palingavo galvą.

– Ar tu tuo netiki? – paklausė šviesiakasė Konstancė.

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Še, paimk mano ranką. Išgręžk ją, lyg tai būtų skuduras. Jei rankoje yra tiek daug vandens, tai turėtų bent lašėti.

Konstancė padarė, kaip liepta. Ji sukiojo ir minkė Malu ranką, kol draugės veidas iš skausmo net persikreipė. Bet vanduo iš rankos vis tiek netekėjo.

– O dabar? – paklausė Konstancė, įraudusi nuo pastangų.

Malu pasitrynė skaudamą ranką.

– Mes neteisingai darėme. Tu turi įpjauti man ranką, tik tada pasirodys vanduo.

Konstancė patempė lūpas.

– Tikrai taip manai?

Malu rimtai linktelėjo.

– Turbūt mes panašios į antis. Jos turi riebalų sluoksnį, kad nesušlaptų vandenyje. Taip man aiškino tėtis.

Ji pasirausė savo mokyklinėje kuprinėje ir padavė Konstancei raudoną kišeninį peiliuką su nulūžusiu kamščiatraukiu, kurį jai padovanojo vienas iš samdinių.

– Įpjauk man ranką.

Konstancė užkišo rankas už nugaros.

– Negaliu. Negalima kito skriausti.

– Nesąmonė, – kategoriškai pareiškė Malu. – Čia visai kas kita. Juk tai darai ne tam, kad man skaudėtų.

Konstancė nedrąsiai pridėjo peilį, nukreipė į šalį žvilgsnį ir šiek tiek pakrapštė juo draugės ranką.

– Stipriau! – pareikalavo Malu. – Turi smarkiau spausti. Odą reikia prapjauti.

Konstancė sukando dantis, bet peilis vos įbrėžė odos paviršių.

Tada Malu ištraukė draugei iš rankų peilį, giliai įkvėpė ir ryžtingai persipjovė sau ranką, kad net ištryško kraujas.

– Nagi, Konstance! Dabar tu dar kartą turi išgręžti ranką lyg skudurą, – paliepė ji.

Bet draugė tik užmetė akį į kraujuojančią žaizdą ir pabėgo. Malu pati pradėjo spausti, maigyti ir draskyti ranką, bet vanduo, apie kurį kalbėjo mokytojas Foigtas, nepasirodė. Nuo to laiko Malu tikėdavo tik tuo, ką pati matė.

Po dvejų metų mokiniai turėjo parašyti rašinį apie didžiuosius išradėjus. Johanas rašė apie Gutenbergą, knygų spausdinimo išradėją. Rupertas pats tarėsi esąs vertas paminėti išradėjas, ir aprašė taupyklę, iš kurios per siaurą plyšį magnetu buvo galima sužvejoti norimą rublio monetą. Malu rašinys buvo apie siuvimo mašinos išradėją. O Konstancė parašė apie Odę Kolonę, kurį ji laikė kvepalų išradėju. Jai dar ilgus mėnesius ausyse skambėjo Foigto juokas ir prislopintas kikenimas, kai jis jai pagaliau paaiškino, ką reiškia „Eau de Cologne". Nuo to laiko Konstancė per Foigto pamokas nepratarė nė žodžio, ir jis buvo priverstas pasikviesti abiejų mergaičių tėvus.

– Gal mergaitės, – samprotavo jis garsiai, – iš tikrųjų netinkamos mokslui. Savo rašiniuose apie mokslinius išradimus jos rašo apie kvepalus ir siuvimo mašinas, – jis pakraipė galvą. – Ką tai bendra turi su mokslu, kas man pasakys? Berniukai, jie tai suprato, apie ką kalbama. Johanas parašė apie Gutenbergą, o Rupertas – apie savo paties išradimą. Nors ši tema, aišku, nieko bendra su mokslu

neturi, bet tas žinias vis dėlto galima panaudoti dvare, – atsiduso.

Pastorius šypsojosi.

– Aš manau, kad tai labai gerai, jei mergaitės domisi tokiais dalykais, kurių joms vėliau prireiks gyvenime. Na taip, jeigu jūs paklaustumėt mano žmonos, ji jums pasakytų, kad kvepalai ir siuvimo mašinos yra reikšmingi ir svarbūs dalykai.

Volfgangas fon Cėlendorfas taip pat nusijuokė.

– Pastorius teisus, mokytojau. Jūs per daug tikitės iš mergaičių. Jūs mąstote kaip vyras, o kaip dar kitaip galėtumėte mąstyti, jei vyras ir esate. Mes turėtume apsaugoti mergaites ir jus nuo gamtos mokslų pamokų keliamo streso.

Jis pasamdė šveicarę guvernantę, kuri Malu ir Konstancę mokė prancūzų kalbos, etiketo ir stiliaus, o Foigtas ir toliau dirbo su berniukais. Kai Johanas su vienmečiu Rupertu spręsdavo matematikos užduotis, abi taip pat bendraamžės mergaitės mokėsi sudėtingų siuvinėjimo raštų.

Vėliau mokymo programoje atsirado kadrilis su šveicarų guvernante. Šokių pamokos vykdavo pokylių salėje dvare. Guvernantė sėdėdavo prie pianino ir įsakmiai nurodinėdavo. Malu ir Konstancę pakaitomis vedė Rupertas ir Johanas. Rupertas su arogantišku atsainumu visas figūras sušokdavo taip, lyg nieko kito savo gyvenime nebūtų daręs, o Johanas, įraudęs ir suprakaitavęs, dažniausiai atlikdavo sukinius į priešingą pusę.

– Mesjė! – šaukdavo guvernantė. – Nugarą tiesiai.

Ir Johanas tiesdavosi, šnopuodavo, ir vis tiek kaskart žengdavo ne ta koja ar ne ta kryptimi.

– Madmuazele! – sušukdavo guvernantė ir griežtai pažiūrėdavo į Malu. – Jūs ne su kelmu šokate, o su lanksčiu vyru.

Malu kikendavo, kol išvysdavo surauktus guvernantės antakius. Tada ji stengdavosi judėti mažais grakščiais žingsneliais, tuo metu Konstancė slydo parketu, lyg būtų tam sukurta. Konstancės sukiniai buvo gracingi, laikysena išdidi, o pėdos judėjo į muzikos taktą. Damų malūnėlį ji atlikdavo su tokia gracija, kad iš karto susilaukdavo guvernantės pritariamo žvilgsnio, o Malu pastangas ši palydėdavo tik irzliu atodūsiu.

Kai berniukai versdavo lotyniškus tekstus, ponia Morman mokė mergaites šeimininkauti. Ji dėstė joms apie atsargų laikymą, aiškino, kokią daržovę kuriuo metų laiku reikia perdirbti ir ką galima pagaminti iš sodo ir daržo derliaus.

Kartą Konstancė paklausė savo mamos:

– Kodėl Malu reikia visa tai žinoti? Ji visuomet turės tarnų, kurie šiuos darbus atliks už ją.

Ponia Morman jau norėjo atsakyti, bet įsiterpė Malu:

– Kaip aš galėsiu žinoti, ar tarnai viską gerai daro, jei pati nieko nesuprasiu. Mano tėtis visuomet sako, jog dvarininkas savo dvare turi mokėti atlikti kiekvieną darbą, kad parodytų pavyzdį savo pavaldiniams. Lygiai taip pat ir namuose.

Ji paėmė samtį, išgriebė iš katilo porą virtų obuolių ir trintuve juos sugrūdo į košę.

Reikia pasakyti, kad ponios Morman pamokos buvo daug linksmesnės nei gretimoje berniukų patalpoje. Džiovindama ar konsevuodama grybus, pastoriaus žmona su juokingu latvišku akcentu pasakodavo mergaitėms isto-

rijas iš savo vaikystės. Ji išmokė mergaites pintis plaukus taip, kaip tai daro latvių moterys, kitą kartą išdėstė visą paskaitą apie siuvimą. Netrukus Malu pradėjo daug geriau skirti įvairias medžiagas. Dvare ji dažniausiai susidurdavo su organza, aksomu, šilku ir brokatu, o dabar susipažino su paprastomis medžiagomis – linu ir drobe. Kartais ji nugvelbdavo iš mamos spintos ilgai nenešiotą suknelę, kurią su ponia Morman ir Konstance persiūdavo. Malu nekantriai laukdavo šių pamokų. Nina, skalbinių prižiūrėtoja, mokėjo labai gerai naudotis siuvimo mašina, bet ponia Morman turėjo skonį, kuris atitiko Malu fantazijas. Ji visuomet žinojo, kur dar reikia įterpti klostę, kad suknelė gražiau kristų, kur uždėti apvadą, mezginį ar prisiūti labai gražią sagą. Būtent ji paskatino mergaites pasisiūti savo pirmąją suknelę.

– Aš pasisiūsiu baltą suknelę, – pareiškė Konstancė. – Gegužę aš ją apsivilksiu per kaimo gegužinės šokius. Ji turi būti su rauktinukais, klostėmis ir išsiuvinėta.

Ponia Morman pakraipė galvą.

– Tu nori per daug iš karto, Konstance. Arba rauktinukai, arba siuvinėjimas. Pagalvok, siuvinėti daiktai kartais būna tikri meno kūriniai. Jei tu dar pridėsi rauktinukų, nukreipsi dėmesį nuo siuvinėto rašto. Taigi, apsispręsk.

Konstancė šiek tiek susiraukė, nes ji nemėgo būti barama ar kritikuojama. Dar būdama maža ji iškart įsižeisdavo, jei kas nors padarydavo jai pastabą, ji taip elgėsi iki šiol, nors jau buvo beveik suaugusi. Taigi atkišo apatinę lūpą ir per artimiausias valandas neištarė nė žodžio.

O Malu nusprendė pasisiūti vasarinę suknelę.

– Ji turi būti patogi, – pabrėžė ji. – Rauktinukų ir siuvinėjimų man nereikia. Aš noriu su ja laisvai judėti, bėgioti ir šėlioti, kad medžiaga tam netrukdytų. – Ji akimirką susimąstė. – Bet ji turi būti, aišku, tokia, kad ir kitiems patiktų. Turbūt pasisiūsiu šviesiai žalią suknelę, kokias dėvėdavo senovės graikės. Aišku, dengtais pečiais, bet nuo krūtinės ji turi lengvai kristi, kad visai nevaržytų.

– Gerai! – ponia Morman jai linktelėjo. – Tad netrukus visos trys važiuosime į Mintaują ir aš jums parodysiu, kaip reikia išsirinkti medžiagas.

Kelionė įvyko po dviejų savaičių. Malu įkalbėjo savo tėvą perleisti joms karietą kartu su Vilu, vežiku. Visos kelionės metu Malu jaudinosi. Ar tai tas pats jausmas, apie kurį visuomet pasakodavo samdinės, kai koks bernas jas parversdavo į šieną?

Vėliau, medžiagų parduotuvėje, Malu nė žingsnio nesitraukė nuo ponios Morman, o Konstancė iš pradžių žvalgėsi viena. Ji labiau domėjosi sagomis, apvadais, diržais ir kaspinais nei mamos patarimais.

– Turi suimti medžiagą nykščiu ir rodomuoju pirštu, – aiškino ponia Morman Malu, – ir tada ją patrinti. Jei glamžosi, padėk atgal. Jei ji po to vėl gražiai krenta, gali ramiai pirkti. Bet jeigu tai šilkas, turi įsiklausyti į medžiagą. O brokatą reikia persimesti per ranką ir žiūrėti, kaip jis krenta. Ir dar – ypač atsargi turi būti su linu. Atidžiai pažiūrėk, ar audimo raštas lygus. Jei pamatysi mažus mazgelius, dėk į šoną, negailėk papildomo rublio už geresnę kokybę.

Malu iš susijaudinimo degė skruostai. Tėvas jai nepagailėjo pinigų, todėl ji galėjo nusipirkti medžiagos ir

dviem suknelėms. Vasarinei suknelei išsirinko šviesiai žalią musliną ir tamsiai žalią aksominę juostelę. O antrai suknelei nusipirko paprastos mėlynos drobės, kurią norėjo išsiuvinėti.

Konstancė, priešingai, rinkosi labai ilgai. Po valandėlės ji pagaliau nusprendė paimti šilko savo baltai suknelei, bet turėjo išklausyti mamos paaiškinimų, kodėl ši medžiaga tam netinka.

– Šilkas labai priglunda prie kūno. Tai plona medžiaga. Po ja bus matyti kiekvienas įlinkis. Taip pat ir apatiniai per ją persišvies. Aš siūlyčiau tau tankesnę medžiagą.

Konstancė vėl susiraukė. Bet kai Malu netrukus jai parodė baltą musliną ir ji pamatė, su kokiu susižavėjimu draugė braukia per medžiagą, Konstancė su šiuo pasiūlymu sutiko.

Kadangi abi mergaitės jau buvo penkiolikos metų, gegužę jų laukė konfirmacijos šventė, po kurios jos bus laikomos suaugusiomis. Bet nei Konstancė, nei Malu nesijautė esančios moterys.

– Ar tu jau kraujuoji? – kartą paklausė Malu savo draugės.

Konstancė paraudo iki ausų ir susigėdusi papurtė galvą.

– O tu ar jau bučiavaisi? – atklausė ji.

Malu nusijuokė.

– Su kuo? Gal su arklininku? Tu gi žinai, kad aš galiu išeiti iš dvaro tik pas jus. Su kuo man čia bučiuotis?

– Bet po konfirmacijos būsi debiutantė. Tu dėvėsi vakarinę suknelę, eisi į pokylius ir negalėsi atsiginti gerbėjų. Ar papasakosi man, kaip ten viskas vyksta?

Malu suraukė kaktą.

– Nežinau, ar tėtis dėl manęs surengs pokylį. Mano mama... Jai nepatinka, kai aš esu dėmesio centre.

Įsivyravo tokia tyla, jog Konstancė nedrįso klausinėti toliau.

Kartais prie mergaičių prisidėdavo Johanas. Jis buvo protingas, mokėsi lengvai ir greitai. Kol Rupertas stengdavosi susitvarkyti su paprastosiomis trupmenomis, Johanas jau spręsdavo pirmąsias užduotis, skirtas buhalteriams. Kol Rupertas kankindavosi prie lotyniškų tekstų, Johanas jau skaitė prancūziškas knygas originalo kalba. Bet pertraukų metu santykis iš karto pasikeisdavo. Atsilikęs, nerangus Rupertas staiga tapdavo jaunuoliu, kuris tiksliai žino, ko nori, ir kuris sugeba manipuliuoti kitais. Už Mormanų ožkų aptvaro jis rūkydavo kukurūzinius papirosus ir raitėsi iš juoko, kai Johanas nuo kosulio dusdavo.

Pakeliui į namus Rupertas nepraleisdavo nė vienos progos, kad paerzintų Malu. Tai jis apmėtydavo jos suknelę mėšlu, ir dėl to Ilmė ją namuose išbardavo. Tai jai bėgant įkišdavo pagalį tarp kojų, o ji užkliūdavo ir pargriūdavo. Tuomet jis visada juokdavosi iki nukritimo. Jam jau buvo aštuoniolika, netrukus būtų turėjęs gauti diplomą – taip kaip Johanas, kuris vasarą Rygoje laikys abitūros egzaminus. Bet Rupertas vis dar sėdėjo prie aštuntos klasės knygų.

Vieną dieną – buvo taip šalta, kad Malu bandė susišildyti rankas į jas kvėpuodama, – Rupertas pakeliui į namus staiga sustojo kaip įbestas. Jis gailiai sudejavo, susiėmė už pilvo, išvertė akis ir persikreipęs parkrito ant žemės.

Malu tuoj pat pribėgo prie jo.

– Kas atsitiko, Rupertai? Kas yra? – jos balse skambėjo baimė. – Rupertai, pasakyk gi ką nors!

Ji atsiklaupė šalia jo, papurtė jį už pečių ir perbraukė ranka per veidą, bet jaunuolis nejudėjo. Malu apsiverkė ir pradėjo garsiai šauktis pagalbos. Rupertas vis dar nerodė jokių gyvybės ženklų. Pagaliau ji pasilenkė virš jo, atvėrė jo burną ir įpūtė oro. Tuo pat metu abiem rankom spaudė jam krūtinę.

– Leisk man! – ji pajuto ant peties ranką, tai buvo Johanas.

Jis atsiklaupė šalia Ruperto į sniegą ir spustelėjo jam krūtinkaulį. Kai Johanas giliai įkvėpė oro, Rupertas staiga atsimerkė ir jau norėjo vėl pasijuokti iš sesers patiklumo. Bet pamačius Johano žvilgsnį, juokas užstrigo gerklėje.

– Jei tu dar kartą taip padarysi, užtvatinsiu negyvai, – pagrasino Johanas.

Rupertas išsiviepė.

– Tu? Tu nori mane primušti? Ar užmiršai, kad aš tavo ponas, kad tu gyveni iš mano pinigų? Tu priklausai man – taip, kaip man priklauso arkliai mūsų arklidėse, šunys kieme ir skalbiniai ant virvės. Jau rytoj aš galiu tave ir tavo šeimą išvaryti iš namų, nes gyvenat ant mūsų žemės. Aš galėčiau įkalbėti tėvą visai atsisakyti pastoriaus. Jeigu mane paliesi – tau galas.

– Rupertai! Kaip tu gali taip šnekėti! – Malu pasipiktinusi pažvelgė į brolį.

Bet Rupertas tik paniekinamai gūžtelėjo pečiais.

– Aš galiu kalbėti viską, ką noriu. Aš esu Cėlendorfų dvaro paveldėtojas. O mamai pasakysiu, kad tu manęs vos nepalikai mirti čia šaltyje.

– Bet tai netiesa! – sušuko Malu. – Tu tik apsimetei, kad tau bloga.

Rupertas ir vėl paniekinamai gūžtelėjo pečiais.

– Na ir kas? Kuo patikės? Manim ar tavim?

Jis atsikėlė, nusispjovė jai po kojomis į sniegą ir nubėgo.

Penktas skyrius

Cėlendorfų dvaras (Latvija), 1905

– Saugokis, Malu. Jis klastingas.

Johanas padėjo mergaitei atsikelti ir padavė jai nosinę.

– Jis mano brolis, – sukūkčiojo ji. – Vyresnieji broliai tokie jau yra. Jie erzina savo seseris.

Johanas papurtė galvą.

– Ne taip, Malu. Ne taip kaip Rupertas. Vyresnieji broliai erzina savo seseris, bet jie jas ir gina. Ar Rupertas kada nors tave apgynė?

– Ne, – sušnibždėjo Malu. – Tu mane gindavai, prikuldavai vaikus, kurie mane skriausdavo. Tu mane guosdavai, kai aš užsigaudavau, – ji pažvelgė į jį sutrikusi. – Visuomet, kai man prireikdavo vyresniojo brolio, tu buvai šalia. Jau anuomet, kai aš pasiklydau miške.

Tik dabar ji tai suprato. Ji prisiminė, kaip Johanas išmokė ją važiuoti valdytojo Švarcroko dviračiu. Ir kaip jis jai padėjo slaugyti sužeistą varną. Nuo kada jis taip elgėsi? Malu primerkė akis ir prisiminė vieną karštą rugpjūčio dieną. Ji žaidė lauke kartu su Konstance ir Johanu. Jos mama gulėjo krėsle po obelimi ir kaskart sudejuodavo, kai tik vaikai pradėdavo triukšmauti. Tada jie nuėjo paplaukioti į dvaro tvenkinį, ir

Malu basa koja užlipo ant aštraus akmens, kuris įsirėžė giliai į pėdą. Jos mama gulėjo netoliese, bet kai Malu ją pašaukė, baronienė tik užsikimšo ausis ir susiraukė. Tada Johanas ją paėmė ant rankų ir nunešė pas Ilmę į virtuvę. Jis laikė jos ranką, kol dvaro vyriausioji traukė iš kojos akmenuką ir užlašino ant žaizdos jodo. Jis jai pasakė, kad ji buvusi labai drąsi. Nuo tada Johanas visuomet būdavo šalia, visuomet, kai jai jo reikėdavo. Kaip dabar.

Malu pažvelgė į jį taip, lyg matytų pirmą kartą. Siauras veidas ir akys, kurios blizgėjo kaip ežeras karštą vasaros dieną. Šiurkštūs šviesūs plaukai, styrantys į visas puses, ir net saldintas vanduo jų nesulygindavo. Šiek tiek per ilga nosis su keletu strazdanų. Pečiai, paplatėję po paskutinės vasaros. Ir vis dar per ilgos rankos ir kojos, kurios tabaluodavosi, lyg jis būtų buvęs kokia marionetė.

– Ačiū, – tyliai tarė Malu.

– Už ką?

– Ačiū, kad esi toks, koks esi, – ji apsisuko ir nubėgo į dvarą.

Kai įžengė į vestibiulį, pamatė pirmyn atgal zujančias tarnaites.

Ilmė stovėjo ant antros įvijų laiptų pakopos ir šaukdama nurodinėjo:

– Lenka, suvyniok sidabrą į sviestinį popierių ir nunešk bernams – tegul užkasa sode. Maša, susuk maloningosios ponios papuošalus į aksomą. Visus, taip, visus. Ir atnešk man tada juos į virtuvę. O gerus indus, Kristina, sukrauk į dėžes su medžio pjuvenomis. Mano vyras jas vėliau paslėps palėpėje. Ir dar – vyno rūsį reikia užkalti. Ir dešros rūkykloje – jas taip pat reikia išnešti.

Malu nustebusi stebėjo tokį sujudimą.

– Kas atsitiko, Ilme? Ar mes išvykstame?

– Ak, vaike, dabar neturiu laiko. Paklausk savo tėvo; jis darbo kambaryje. Ir tu viską susikrauk, kas tau brangu, ir ateik pas mane, tada mes ir tavo lobius paslėpsime.

– Paslėpsime? Velykos dar tik už kelių savaičių.

– Nejuokauk, padėtis per daug rimta. Paklausk tėvo, aš dabar negaliu plepėti.

Ilmė nusisuko ir vėl pradėjo šaukti:

– Dėl Dievo meilės, Marenka, kur tu neši ponios kailinius?

Malu gūžtelejo pečiais ir nuėjo į darbo kambarį, kuris buvo šalia bibliotekos už salono.

Volfgangas fon Cėlendorfas stovėjo prie savo darbo stalo ir tvarkė popierius. Seifas, kuris šiaip būdavo paslėptas už paveikslo su gamtovaizdžiu, buvo plačiai atidarytas, o ant stalo gulėjo dėžutės su šoviniais.

– Kas atsitiko, tėti? Kas šia vyksta? Ilmė taip šaukia, lyg grėstų pavojus. O tu? Tu atidarei ginklų spintą.

Volfgangas fon Cėlendorfas atsisuko.

– Padėtis rimta, Malu. Neramumai Sankt Peterburge persimetė į Latviją. Mes turime būti pasiruošę.

Malu klestelėjo į odinį krėslą.

– Neramumai? – paklausė ji. – Kaip mes su tuo susiję? Aš maniau, kad darbininkai streikuoja Sankt Peterburge.

– Ne tik ten. Ir Rygoje vyko streikai ir demonstracijos. Ir Rygoje buvo šaudoma. Kiek ten žuvusiųjų – nežinau. O vakar sukilo kaimiečiai, samdiniai ir tarnaitės. Mintaujoj jie įteikė merui pareiškimą. Jie nori daugiau nuosavos žemės, nori agrarinės reformos, nori laisvai išpažinti savo tikėjimą.

Dar reikalauja nustatyti mažesnę duoklę ir pripažinti latvių kalbą.

Malu vis tiek nesuprato, kaip šie įvykiai gali atsiliepti jai ir jos šeimos gyvenimui.

– Ką mes turime bendra su šituo? Cėlendorfų dvare juk viskas tvarkinga. Žmonės gerai gyvena, jie viskuo patenkinti. Senelis jiems netgi pastatė nuosavus rusų stačiatikių maldos namus. Man niekuomet neatrodė, kad žmonės kenčia. Priešingai.

Tėvas atsiduso.

– Malu, tai ne taip paprasta. Aišku, kad kentėti jiems netenka. Bet kartais to negana, kad žmonės gyventų taikiai. Kad ir kaip gerai būtų, vis tiek noris geriau. Nė viena Baltijos vokiečių moteris nedirba. Mūsų vaikai gauna geriausią išsilavinimą, geriausius gydytojus. Tai turtas, kuris juos vilioja. Bet jie nežino, kaip brangiai mes už visa tai mokame, – jo balsas buvo išsekęs.

– Bet ką gi mes su visu tuo turime bendra? – pakartojo Malu. Jos veidas tarsi susitraukė, iš akių beliko plyšeliai, iš burnos – tik siauras brūkšnys. Staiga ji pajuto baimę, bet negalėjo pasakyti, iš kur ji atsirado.

– Vienas dvaras netoli Mintaujos, mažiau nei dvylika varstų nuo čia, – tęsė tėvas prislopintu balsu. – Jis degė. Samdiniai padegė ponų namą. Šeimininkai vos išsigelbėjo. Ir jiems dar pasisekė. Kiti dvarininkai, visai netoli mūsų, buvo nužudyti.

Malu išplėtė akis.

– Netikiu. Kiti – taip. Jie su savo žmonėmis blogai elgėsi, gal net mušė juos. Bet juk ne mes, tėti. Ne mes.

– Tu niekada pernelyg nesidomėjai politika, Malu, be to, politika netinkama tema jaunoms mergaitėms. Aš visuomet stengiausi tave ir tavo mamą apsaugoti nuo nemalonių dalykų. Šalyje jau kuris laikas tęsiasi neramumai, o dabar jie pasiekė ir Pabaltijį. Niekas nežino, kas įvyks artimiausiomis dienomis ir savaitėmis, bet mes turime būti viskam pasirengę.

Malu susimąsčiusi prikando apatinę lūpą.

– Tu manai, kad mums gresia pavojus? Pavojus iš savų žmonių?

Volfgangas fon Cėlendorfas nuleido akis ir nesmarkiai trinktelėjo delnu per popierių šūsnį.

– Nežinau. Bet mamą šiandien ryte išsiunčiau į Jūrmalą.

– Tai gerai, – atsakė Malu.

Ji žinojo, kad Cėlendorfų dvaro samdinių pyktis, jei toks iš viso kiltų, pirmiausia būtų nukreiptas į jos mamą. Cecilija fon Cėlendorf ne visada parinkdavo tinkamus žodžius ir draugišką toną. Ji mušė Marenką, ir ne tik ją, tyčiojosi iš Ilmės ir leido kitiems suprasti, kad jie, nors ir žmonės, bet antros rūšies žmonės.

– Antonijų dvare tarnaitės privertė grafienę išvirti joms karšto šokolado. Jos susikeitė vaidmenimis. Visą dieną tarnaitės slampinėjo po saloną ir liepė grafienei joms patarnauti, – pasakojo Volfgangas fon Cėlendorfas.

Malu sukikeno tai išgirdusi, bet šitas juokas daugiau buvo skirtas savo pačios baimei paslėpti.

– Aš tiesiog matau priešais save grafienę Antoniją, kaip ji virto kumpio spalvos veidu nešioja sunkius padėklus su šokoladu. Lažinuosi, kad ji pūškavo kaip garvežys. Ko gero, net visas išdidumas išgaravo.

Malu atsistojo, priėjo prie lango ir pažiūrėjo į kelią, vedantį į dvarą. Pasirodė kambarinė pilna prijuoste, dirstelėjo į dešinę ir į kairę ir nuskuodė samdinių kaimo link. Po ranka ji buvo pasikišusi kumpio gabalą.

– Jie mus apvagia, – pranešė Malu tėvui. Ji vis dar negalėjo patikėti, kad tarnai vieną dieną sukils prieš savo ponus. Bet, kaip sakė tėvas, ji nieko neišmanė apie politiką. Ji netgi nežinojo, kuo žmonės dvare gyvena, ko jie nori, apie ką svajoja ir ko ilgisi.

– Taip, jie vagia. Mes tikriausiai to nepakeisime. Apsimesk, kad nematai. Juk ir taip turim daugiau, nei mums reikia.

Malu atsigręžė.

– Ar tu tikrai manai, kad mums gali kas nors atsitikti?

Tėvas gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau, vaikeli. Melskimės, kad nieko neatsitiktų.

Volfgangas priėjo prie savo dukters ir abu pro langą susirūpinę stebėjo samdinių kaimą. Po valandėlės Malu paklausė:

– Ar tu Rupertą taip pat išsiuntei į Jūrmalą?

Cėlendorfas papurtė galvą.

– Aš jį išsiunčiau į kaimą. Jis turi kiekviename name paklausti, ar jiems nieko netrūksta.

Malu nusijuokė.

– Tikrai?

Volfgangas fon Cėlendorfas pirmą kartą per visą dieną nusišypsojo.

– Taip.

– Jie jį primuš, – Malu balse nebuvo jokios užuojautos.

– Tikiuosi.

– Pone! Pone! – Johanas Mormanas maskatuodamas rankomis skubėjo link įėjimo ir šaukė.

Volfgangas atidarė langą.

– Kas atsitiko, Johanai? Ko taip šauki?

– Mano tėvas! – suriaumojo Johanas. – Rusų kareiviai įsiveržė į namus ir sumušė tėvą. Dabar jie eina čionai.

– Eikš vidun! – Johanas fon Cėlendorfas nuskubėjo į vestibiulį.

Malu nusekė jam iš paskos.

– Kaip jaučiasi tavo tėvas?

Johanas papurtė galvą.

– Aš nežinau. Jis liepė man bėgti čia.

Volfgangas fon Cėlendorfas suraukė kaktą. Pagaliau jis davė ženklą Malu ir Johanui.

– Greičiau, griebkit po šautuvą. Mes turime nusigauti iki pastoriaus namų. Ilmė pasakys samdiniams, kad atskubėtų mums į pagalbą.

Jis trumpai stabtelėjo.

– Geriau tik tiems samdiniams, kurie, kaip ir mes, yra evangelikai, nes jais gal dar galime pasitikėti. Gali būti, kad stačiatikių kunigai sukurstė paprastus žmones – kaip Sankt Peterburge.

Jis nubėgo į savo darbo kambarį. Prieš išeidamas iš namų skubiai davė Ilmei keletą nurodymų, o netrukus drauge su Malu ir Johanu jau stovėjo prie pastoriaus namų. Sugriovimai buvo matyti iš tolo. Neaukšta tvora buvo nuversta, ponios Morman daržovių lysvės sutryptos, šiltnamio stiklai išdaužyti. Malkų rietuvė prie durų buvo išvartyta, malkos

mėtėsi po visą kiemą lyg po mūšio. Duryse, kurios vos kabėjo ant vyrių, stirksojo įsmeigtas kirvis.

Malu užėmė kvapą. Ją užvaldė baimė. Ji dar niekada nebuvo mačiusi tokio suniokojimo. Tik dabar jai tapo aišku, kad jos namai neapsaugoti nuo neramumų.

Volfgango fon Cėlendorfo veidas pabalo. Malu pasirodė, kad girdi jį griežiant dantimis.

– Tėve! Ką tau padarė? – Johano balsas skambėjo šaižiai.

Volfgango fon Cėlendorfo veidas apsiniaukė.

– Bėk atgal į dvarą, Malu! – paliepė jis griežtai. – Paskambink daktarui Matusui. Tegul ateina, bet tuoj pat.

Malu linktelėjo ir nubėgo atgal. Už nugaros ji dar išgirdo, kaip pastorius Mormanas sugargaliavo:

– Mano žmona ir Konstancė. Jos rūsyje.

Lyg velnių genama Malu pasileido į dvarą. Ji paskambino gydytojui, pasičiupo mamos buteliuką su opiumo tinktūra ir ištuštino namų vaistinėlę, per daug nežiūrėdama, ką ima. Tada vėl bėgte leidosi į pastoriaus namus. Skaudėjo šonus, ji sunkiai kvėpavo, kai pagaliau pasiekė Mormanus. Pastorius vis dar gulėjo ant žemės, bet po galva jam buvo padėta pagalvė, o jis pats užklotas dideliu avies kailiu. Prie jo klūpojo Johanas ir valė žaizdas veide. Kaskart, kai netyčia paliesdavo tėvui ranką, sužeistasis surikdavo.

Malu padavė jam atsineštus vaistus.

– Kur kiti?

Johanas nepakėlė galvos.

– Virtuvėje. Jiems viskas gerai.

Malu nuskubėjo į virtuvę ir rado ten ponią Morman ir Konstancę. Jos abi nuo galvos iki kojų buvo dulkėtos

ir žemėtos. Plaukai buvo prisivėlę voratinklių, jie karojo ir ant veido, o Konstancės skruoste buvo matyti kruvinas nubrozdinimas.

– Ar tu gerai jautiesi? – Malu puolė prie draugės ir ją apkabino. – Ar tau ką nors skauda? Tu sužeista?

Konstancė papurtė galvą.

– Mudvi su mama buvom rūsyje. Pasislėpėme bulvių kaupe. Mums nieko neatsitiko. Tik išsipurvinom.

– Ačiū Dievui! – Malu paleido Konstancę ir kreipėsi į ponią Morman: – O jūs? Ar sveika? Gal reikia kuo padėti?

Ponia Morman švelniai paglostė Malu plaukus.

– Viskas gerai, vaikeli. Nesirūpink. Konstancė teisi, mes tik išsipurvinom. Jei nori ką nors nuveikti, tai užkaisk samovarą. Aš manau, arbata dabar mums visiems praverstų. Taip pat ir daktarui Matusui.

Malu padarė, kaip liepta. Pro virtuvės langą ji stebėjo tėvą, kuris su šautuvu ant peties žingsniavo pirmyn atgal priešais pastoriaus namus kaip caro rūmų sargybinis. Po valandėlės tolumoje ji pamatė artėjantį raitelį.

– Daktaras atvyksta! – sušuko.

Ponia Morman sudėjo rankas, pakėlė akis į dangų ir sušnibždėjo:

– Ačiū Dievui!

Johanas ir Volfgangas fon Cėlendorfas atsargiai pernešė pastorių į kambarį ir paguldė ant sofos. Matusas diagnozavo kelių šonkaulių, rankos ir žandikaulio lūžius, taip pat smegenų sukrėtimą.

– Ko jam dabar labiausiai reikia – tai absoliučios ramybės, – konstatavo gydytojas.

Malu ir jos tėvas, ant pečių užsimetę šautuvus, lėtai žingsniavo į dvarą.

– Ką tu darysi su tais, kurie šitaip pasielgė su pastorium Mormanu? – paklausė mergaitė.

Cėlendorfas lengvai nusipurtė.

– Hm, aš turėsiu imtis griežtų priemonių. Paskirsiu premiją tam, kas sulaikys nusikaltėlius. O toliau? Ak, vaikeli, nežinau. Prievarta man atgrasi. Bet jei aš jos nepanaudosiu, tuoj kas panorėjęs užlips man ant galvos.

Likusį kelią jie nuėjo tylėdami. Kai tik pasuko dvaro link, pamatė prie įėjimo susirinkusius samdinius. Vieni grūmojo kumščiais, kiti skandavo šūkius. Viršuje, Volfgango žmonos kambaryje, Ilmė su triukšmu uždarė medines langines.

– Prasidėjo, – tarė Malu ir sustojo. Baimės šiurpulys perbėgo jai per nugarą. Oda nuėjo pagaugais, ji ėmė tankiau kvėpuoti. Nurijo seiles.

– Ką mes dabar darysim, tėti?

Volfgangas fon Cėlendorfas dar labiau išbalo. Jis tvirtai sučiaupė lūpas ir giliai atsiduso.

– Mes turime praeiti pro juos, Malu. Dabar tik Dievas mums gali padėti.

– Manai, kad jie mus puls?

Jos balsas buvo vos girdimas. Ji vėl pasijuto tokia vieniša ir sutrikusi kaip tuomet, kai pasiklydo miške. Juk žmonės, susibūrę prie dvaro, buvo jos draugai! Ji pamatė tarp jų Niną. Nina, skalbinių prižiūrėtoja, ant kurios kelių ji anksčiau taip dažnai sėdėdavo. Ir Vilis buvo ten, vežikas, kuris visuomet paglostydavo jai galvą, kai tik ji eidavo pro šalį. Dabar jie sto-

vėjo įtemptais veidais, paniekinamai suspaustom lūpom ir sugniaužtais kumščiais. Malu negalėjo patikėti savo akimis.

Tėvas paėmė iš jos šautuvą ir kartu su savuoju atrėmė į medį.

– Mes stosime prieš juos beginkliai. Jie yra padorūs žmonės, tik dabar elgiasi taip, kaip ir kiti.

Jo balsas šiek tiek virpėjo, ir Malu suprato, jog ir jis prisibijo. Juodu ramiai skynėsi kelią pro pasipiktinusius žmones.

Volfgangas fon Cėlendorfas užkopė laiptais ir viršuje sustojo.

– Na, kas nutiko? Ką jūs norite man pasakyti? – šūktelėjo jis miniai.

– Revoliucijos norim. Tokios, kaip Rygoj ir Sankt Peterburge! – sušuko vyriausiasis melžėjas, pagrūmojo kumščiu ir žengė į priekį.

– Ir kaip tu ją įsivaizduoji, tą revoliuciją? – Volfgangas perėjo prie vietinės tarmės. Jis ramiai pasižiūrėjo į melžėją ir tęsė: – Na, kalbėk, kas turi būti kitaip?

Vyriausiasis melžėjas sučiaupė lūpas ir bejėgiškai apsidairė.

– Mes irgi norime miegoti šilkiniuose pataluose! – sušuko jis.

– Jei tai būtina, galim apsvarstyti. Kokios šilkinės pagalvės pageidautum?

Melžėjas papurtė galvą.

– Man pačiam jos nereikia. Bet mes norime gyventi kaip jūs, maloningasis pone.

– Ir tai gali gauti, melžėjau. Tada turėsi rašyti ir skaityti, būsi atsakingas už visus tuos, kurie čia dabar stovi. Turėsi

pasirūpinti, kad jie būtų pavalgę ir atsigėrę, kad jų vaikai patektų pas gydytoją, kai susirgs. Ir dar teks prižiūrėti, kad dvare viskas vyktų sklandžiai, kad jis uždirbtų pinigų. Tu tikriausiai pastebėjai, kad vakarais mano lange ilgai dega šviesa, ar ne?

– Na, tą visi matėm. Aš ir nesakau, kad maloningasis ponas tinginiauja, aš tik sakau, kad ir mes norim valgyt pilna burna.

– Galim ir tai aptarti. Mes galim papjauti jautį ir iškepti jį ant iešmo. Prie jo atnešti ir alaus. Bet kas bus, jei kitą savaitę jūs vėl užsimanysit jautienos kepsnio? Ir dar kitą savaitę, ir taip toliau? Ką man tada reikės parduoti? Jei mes viską suvalgysim, galvijų turguj nieko neuždirbsim. Jei neturėsim pinigų, aš jums negalėsiu sumokėti. Taigi, turit nuspręsti: ar man papjauti jautį ir iškepti jį ant iešmo, ar norit metų gale gauti savo atlygį, kaip visada?

Volfgangas fon Cėlendorfas kalbėjo ramiai. Tarp žmonių pasigirdo murmesys. Vyrai ginčijosi su melžėju, kai kurios moterys tylėjo, kitos niurzgėjo.

Viena žengė į priekį ir garsiai paklausė:

– O kaip su maloningąja ponia? Ar ji ir toliau mus muš ir keiks?

Volfgangas fon Cėlendorfas papurtė galvą.

– Ne, jai negalima šitaip elgtis. Bet jūs visi žinot, kad mano žmona serga. Jei norėsite ja skųstis, ateikit pas mane.

– O jaunasis ponas? Ar gali jis mums įsakinėti, kaip jam į galvą šauna?

– Vieną dieną jis perims dvarą. Tada jūs vis tiek turėsite daryti tai, ką jis lieps. Jau geriau dabar pradėkite prie to pratintis.

Vėl kilo sujudimas. Malu, kuri viską stebėjo nuo laiptų apačios, palipo į viršų ir atsistojo šalia tėvo.

– Tu turi jiems ką nors pažadėti, – patarė ji jam tyliai. – Jie susijaudinę, revoliucija užkrėtė ir juos. Jei jie čia nieko nepasieks, bus dar labiau nepatenkinti.

Nors Malu nieko nesuprato apie politiką, ji pažinojo žmones, jų būdą ir temperamentą. Jie susirinko čia ir nenori išeiti tuščiomis rankomis. Tėvas turėjo kažką daryti, kad išdidūs latviai išsaugotų savo orumą.

– Ką siūlai? – paklausė jos tėvas.

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Geriausia tai, kas tiek jiems, tiek mums būtų naudinga.

Volfgangas fon Cėlendorfas nusišypsojo dukrai.

– Net nežinojau, kad sugebi mąstyti kaip vyras.

Malu numojo ranka.

– Yra ir daugiau dalykų, kurių apie mane nežinai, – ramiai atsakė ji.

Cėlendorfas palypėjo pakopa žemiau ir raminamai ištiesė rankas, kad žmonės galėtų girdėti.

– Praėjusią žiemą daug jūsų vaikų sirgo. Artimiausiomis dienomis atsiųsiu pas jus daktarą Matusą. Jis apžiūrės jūsų vaikus ir, jei reikės, išrašys vaistų. Už tai sumokėsiu aš. Nuo šiol daktaras aplankys jus kartą per metus ir pasirūpins jumis. Be to, kiekviena šeima nemokamai gaus po litrą pieno per dieną, o Kalėdoms kiekvienas gaus vilnos kojinėms, šalikams ar megztiniams. Ar sutinkat su tuo?

Akimirką minia nuščiuvo. Tada pradėjo tarpusavy šnibždėtis, kraipyti galvas, linksėti, gūžčioti pečiais.

Galiausiai į priekį žengė vyriausiasis melžėjas:

– Mes sutinkame.

Tada jis pasisuko į savo žmones, iškėlė kumštį ir sušuko:

– Mūsų revoliucija nugalėjo! Peterburgiečiai galėtų daug ko iš mūsų pasimokyti.

Šeštas skyrius

Cėlendorfų dvaras (Latvija), 1905

– Tu privalai jį pakarti. Iš karto čia prie namo. Taip, kad visi galėtų jį matyti! – Rupertas buvo visas perbalęs iš pykčio ir neapykantos.

– Net nežinojau, kad pastorius Mormanas tau toks brangus, – atsakė Volfgangas fon Cėlendorfas.

– Niekai! Kalbam ne apie kažkokį kunigiūkštį. Kalbam apie tai, kad reikia parodyti, kas čia šeimininkas. Užtenka jau to, kad tu tai šutvei visko prižadėjai. Dabar turi parodyti, kieno žodis paskutinis. Pakark jį! Viešai. O samdiniai privalės žiūrėti, kad žinotų, kas bus tiems, kurie kels balsą.

Volfgangas fon Cėlendorfas sėdėjo odiniame krėsle bibliotekoje, rankoje laikydamas taurę brendžio. Rupertas sėdėjo priešais jį, užmetęs koją ant kojos lyg koks dendis.

– Ką tu manai, Malu?

Rupertas išsitiesė.

– Tu juk neklausi jos rimtai?! Ji boba. Dar blogiau: jos pačios rankos suteptos krauju.

– Tylėk! Malu yra mano duktė, taip kaip tu esi mano sūnus. Ne tau ją teisti. Priešingai nei tu, aš vertinu jos patarimus. Taigi?

– Pakarti? – atsakė Malu. – Nužudyti žmogų? Aš žinau, rusai taip daro. Jie turi per daug žmonių, jie nieko neverti. Bet mes juk kitokie. Ar neužtektų, jei mes perduotume jį teismui?

– Ha! – Rupertas atsilošė krėsle. – Tu nieko nesupranti. Teisė ir įstatymas daugiau nebeegzistuoja. Dabar visur žmogeliai užrietė nosis. Sankt Peterburge caras liepė į juos šaudyti. Ir Rygoj buvo žuvusiųjų. Vyksta karas! Čia galioja kitos taisyklės.

Jis kreipėsi į tėvą:

– Tu privalai jį pakarti; tu neturi kitos išeities, jei nenori būti mėmė. Juk jis sunkiai sužeidė vieną iš mūsiškių. Nesvarbu, kad tai buvo viso labo kunigas. Kitą kartą ateis mūsų eilė, jei tu nieko nedarysi.

Volfgangas dar kartą gurkštelėjo iš savo taurės.

– Prievarta man nepriimtina.

– Dabar mes kalbam ne apie tavo jausmus, tėve. Antonijų dvare buvo klastingai nužudytas šeimininkas. Tu nori, kad ir mums taip atsitiktų? Pagalvok bent apie mamą.

Malu atidžiai stebėjo savo tėvą. Ji taip pat galvojo apie Ceciliją fon Cėlendorf. Anksčiau buvusi tikra gražuolė, pastaraisiais metais baronienė labai papilnėjo. Ji tapo stora, kaprizinga ir ligota. Jos kūnas buvo išpurtęs. Kartais Malu pagalvodavo, kad tai nuo neišverktų ašarų, kurios susikaupė kūne. Baronienės siaura burna visuomet būdavo kietai sučiaupta, lyg bandytų sulaikyti viduje tūnantį riksmą. Pirmaisiais metais ji labai kentėjo dėl motinos atšiaurumo, visų pirma dėl jos tylėjimo. Bet jau kurį laiką Malu nekreipė į tai dėmesio. Priešingai. Tylėjimas, panieka, tušti žvilgsniai – visa tai jai kėlė tik nuobodulį. Ji nebesijautė baudžiama, bet

ją tai erzino. Nepakeliamai erzino. Metų metais ji kentė tylius ir ne visai tylius priekaištus. Metų metais skausmingai nuleisdavo akis, kai mama apie ją kalbėdavo. Vadino ją „išpera“. Taip dažnai, jog Malu iš pradžių manė, kad tai jos vardas. Ji negalėjo tiksliai prisiminti tos dienos, kai mirė teta Kamila. Ir nieko nežinojo apie laidynę, iš kurios neva šovusi į pakinkytus arklius. Bet jei visi sako, kad taip buvo, vadinasi, taip ir buvo. O žudikė niekada neišsivaduos iš kaltės jausmo, visą savo gyvenimą. Bet argi motina turėtų kaskart jai tai priminti? Kiekvieną dieną, kiekvieną valandą, kiekvieną akimirką? Gal tai buvo Dievo bausmė, bet neįstengė įveikti šio naujo jausmo.

Kiek tik save prisiminė, ji sapnuodavo protetę Kamilą. Tai buvo vis tas pats sapnas. Ji matydavo griūvančią moterį, girdėdavo arklių žvengimą ir vežiko riksmą. Ji matė paskutinį senos moters žvilgsnį. Jis buvo kupinas nuostabos ir skausmo. Kiekvieną kartą pabusdavo išpilta prakaito ir verkdavo, kol vėl užmigdavo, nes buvo labai sunku gyventi žinant, kad esi žudikė. Ji taip dažnai prašydavo Dievo atleidimo, taip dažnai slapčia nuslinkdavo ant Kamilos kapo, išravėdavo kiekvieną piktžolę ir nunešdavo velionei gėlių! Bet nebuvo nė dienos, kad Malu apie tai negalvotų, kankinama kaltės jausmo. O jos motina nepraleisdavo nė menkiausios progos priminti jai šį baisų poelgį.

Pamažu situacija pasikeitė, ir dabar ji traukdavosi motinai iš kelio, vengdavo jos, kiek įmanoma. Malu tiesiog bėgo nuo jos, o troškimas vėl užkariauti mamos širdį seniai buvo išgaravęs. Ji džiaugėsi, kad Cecilija vis dažniau išvyksta į kurortą.

– Ką bendra turi mirties bausmė rusui su mama? – paklausė ji.

Rupertas pažiūrėjo į ją taip, lyg ji būtų uždavusi visai kvailą klausimą.

– Ar tikrai nori žinoti? Nori, kad aš tai ištarčiau?

– Taip, noriu.

– Na, tebūnie. Mama kenčia gyvendama su tėvu, – jis nukreipė nuo jos žvilgsnį ir pažvelgė Volfgangui fon Cėlendorfui į akis. – Taip, tu gerai išgirdai, tėve. Jai būtų reikėję stipraus vyro šalia savęs. Bet ji ištekėjo už skystablauzdžio. Dabar tu galėtum įrodyti, kad sugebi apginti saviškius nuo skausmo ir bėdų, – jis įžūliai dūrė pirštu tėvo pusėn.

Volfgangas atsistojo.

– Man labai liūdna, kad tavo mama nelaiminga, – tarė jis šaltai. – Dievas mato, aš viską atiduočiau, kad tik vėl pamatyčiau ją juokiantis. Bet aš to, ko gero, nesugebu. Tačiau nežudysiu, kad suteikčiau tavo motinai džiaugsmo. Jei nori, pats to imkis. Vieną dieną tu vis tiek tapsi Cėlendorfo šeimininku. Bet manęs į tą reikalą nevelk, – didžiai įsižeidęs jis išėjo iš kambario.

Rupertas palydėjo jį žvilgsniu ir niekinamai suprunkštė. Jis atsistojo ir gausiai įsipylė prancūziško brendžio, kurį Volfgangas fon Cėlendorfas saugojo kaip savo akį.

– Jis apgailėtinas, Malu. Jis toks yra ir buvo, tikriausiai toks ir liks. Nenuostabu, kad mama dėl jo taip kenčia.

Malu atsirėmė į tėvo darbo stalą. Tėvo poziciją ji laikė teisinga, tačiau žinojo, kad Ruperto neįtikins. Volfgangas fon Cėlendorfas gal ir buvo bailys, bet jis buvo garbingas ir sąžiningas žmogus.

– Ką tu darysi? Ar pakarsi tą vyrą, kuris sumušė pastorių Mormaną?

Rupertas pakėlė taurę ir stebėjo auksinį skystį joje.

– O kaip tu manai? Žinoma, pakarsiu. O visi samdiniai turės žiūrėti.

Kitą rytą Rupertas liepė vyrą atvesti prie namo. Jo rankos buvo surištos, net kojos buvo suveržtos veršiukų pančiais, todėl judėti jis galėjo tik tipendamas mažais žingsneliais. Jo marškiniai buvo sudriskę ir nešvarūs, kelnės kabojo ant jo kaip maišas. Tamsūs plaukai sruogomis krito ant veido; smakrą dengė susivėlusi barzda. Bernai jį pačiupo miške iškart po užpuolimo, kai jis bandė grįžti pas savo draugus. Rusas savo poelgio neneigė ir nerodė jokios atgailos. Pastorius Mormanas vis tiek jį užstojo ir jam atleido. Bet Rupertas nenurimo. Jis, tik jis vienas troško vyro mirties. O kadangi jis buvo būsimas Cėlendorfo šeimininkas, galėjo daryti ką panorėjęs. Prasidėjus neramumams, teisė ir įstatymas nebegaliojo. Joks teismas nenuteistų jaunojo fon Cėlendorfo už šitą poelgį.

Vyriškis užsispyrusiai žvelgė į Rupertą krauju pasruvusiomis akimis ir nusispjovė jam po kojomis. Jo žvilgsnis buvo laukinis ir jis kaip arklys šiepė dantis.

– Mes nugalėsime. Mes išvarysime vokiečių baronus ir grąžinsime žemę motulei Rusijai. Jau greitai vasarą čia atostogaus Putilovo gamyklos darbininkai.

Rupertas iš karto užsimojo ir žieduota ranka trenkė jam į veidą. Lūpa pratrūko ir kraujas nutekėjo į barzdą.

Žiedinio apvažiavimo pakraštyje Rupertas išrikiavo samdinius. Kai kurios moterys meldėsi, vyrai stovėjo kaip

surakinti, spausdami kumščius kišenėse. Beveik visi samdiniai buvo latviai, tarp jų nebuvo nė vieno ruso. Netgi galima sakyti, kad latviai ir rusai nelabai sutarė tarpusavy. Buvo kalbama, kad rusai yra laukiniai ir barbarai, jie dar būdami vaikai geria degtinę, kumpį valgo be įrankių, čiupdami mėsos gabalą abiem rankom ir plėšdami jį dantimis. Valgydami jie čiaumoja ir keikiasi, muša ir prievartauja savo žmonas, o kiekvienam, kuris jiems neįtinka, plikomis rankomis nusuka sprandą. Bet susirinkę samdiniai vis tiek su pasipiktinimu žiūrėjo į Rupertą, o ne į rusą.

– Jūs visi žinote, ką padarė šitas vyras, šitas padaras! – sušuko jis per visą aikštę. – Ir už tai jis gaus užtarnautą bausmę. Jūs dabar stebėsite, kaip aš įvykdysiu nuosprendį. Tai bus pamoka visiems. Kiekvienas, kuris nesilaikys taisyklių, bus nubaustas kaip ir šis išpera.

Malu stovėjo prie lango, vos dengiama užuolaidos. Kai ji išgirdo Rupertą sakant „išpera“, krūptelėjo ir nuėjo į biblioteką. Ten ji užsikimšo vata ausis ir pradėjo vartyti knygą. Rupertas pavadino agresyvų rusą, kuris suniokojo daiktus ir brutaliai sumušė žmogų, tuo pačiu žodžiu, kurį jai apibūdinti vartodavo motina. Malu kūkčiodama nurijo ašaras. Tas vyras kieme buvo nusikaltėlis, jis iki sąmonės netekimo sumušė pastorių, kuris jam nieko blogo nepadarė. Ar ji tikrai buvo ne geresnė už šitą smurtautoją?

Per tą laiką Rupertas užnėrė kaliniui ant kaklo virvę ir nuvedė jį prie medžio. Jis privertė jį užlipti ant kėdės ir permetė per šaką virvę.

Pora moteriškių sukūkčiojo, vyrai nusiėmė kepures ir maigė jas rankose. Jų veidai buvo suakmenėję.

Vyriausiasis melžėjas žengė į priekį.

– Maloningasis pone, mes prašome dovanoti šitam vyrui gyvybę, – tarė jis.

– Kodėl? – Rupertas vis dar laikė rankose virvę ir plačiai išsižergęs atsistojo priešais melžėją. – Ko verta tau jo gyvybė?

– Jis žmogus, – atsakė melžėjas.

Rupertas gūžtelėjo pečiais.

– Tai gerai. Jei nenori, kad jis būtų pakartas, pats gali užimti jo vietą.

Vyriausiasis melžėjas išpūtė akis, tada tyliai pratarė:

– Dievas jus nubaus, – ir pradingo tarp žmonių.

Minioje vėl pasigirdo murmėjimas, kai kas tyliai keikėsi, prislopintuose žodžiuose buvo justi baimė.

Rupertas apžvelgė samdinius. Visi, kuriuos palietė jo žvilgsnis, nuleido akis. Rupertas nusispjovė. Tada nusisuko ir permetė virvę per dar vieną šaką. Virvė įsitempė taip, jog nuteistasis pradėjo gaudyti orą ir sukioti galvą ten ir atgal. Rupertas pririšo prie medžio virvę, nuėjo prie ruso ir vienu spyriu išmušė jam kėdę iš po kojų. Žmonės sušuko, o vyras jau kabojo ore. Jo kojos trūkčiojo, veidas paraudo ir pamėlynavo. Jis išsprogino akis, burna buvo plačiai pražiota lyg riksmui, bet vyras nenumirė. Gargaliuodamas jis tabalavo ant šakos mataruodamas kojomis, akys virto iš orbitų.

– Darykit gi ką nors, maloningasis pone! – sušuko viena moteris.

Bet Rupertas stovėjo kaip įbestas ir žiūrėjo į trūkčiojantį rusą, kuris prisišlapino į kelnes. Nuo klešnių lašėjo ant žemės, o vyras vis dar purtėsi išsprogusiomis akimis ir pražiota burna.

Ruperto veidas papilkėjo. Dabar jis atrodė mažas ir bejėgis.

Minia už jo ūžė vis garsiau. Šurmulys stiprėjo, šį kartą buvo galima girdėti atskirus žodžius.

– Tai žiauru! – suriko viena iš melžėjų.

Vilis pasistiebė, sumojavo kepure ir sušuko:

– Rusai mūsų priešai, bet jie irgi žmonės!

– Pasigailėkit jo ir nušaukit! – sušuko vyriausiasis melžėjas. – Tai nežmoniška, žiauru.

Bet Rupertas neįstengė nė krustelėti. Jis stebeilijo į trūkčiojantį rusą, girdėjo jo švokštimą ir žinojo, kad šis garsas dar ilgai skambės jam ausyse.

Staiga ponų name atsidarė langas. Jame pasirodė Volfgangas fon Cėlendorfas. Jis pasidėjo ant palangės šautuvą, nusitaikė ir iššovė. Pakartasis sutrūkčiojo ir nurimo.

Volfgangas padėjo į šalį šautuvą ir uždarė langą. Rupertas susigėdęs žiūrėjo žemėn. Iš pykčio jo veidas paraudo, ant kaktos iššoko mėlyna gysla. Samdiniai skirstėsi, ir nors Rupertas buvo nudelbęs akis, jautė žmonių panieką. Jų žvilgsniai degino jam nugarą.

Vėjo gūsis prasiveržė namo link, ir pakaruoklis lengvai sudrebėjo. Vyriausiasis melžėjas, kuris rankose vis dar gniaužė kepurę, pastūmė lavoną, šis susiūbavo ir keliu atsitrenkė Rupertui į galvą.

Rupertas sušuko ir paklaikusiu žvilgsniu apsidairė.

– Tu dar man už tai atsakysi! – suriaumojo jis ant melžėjo.

Bet šis nė nemirktelėjo.

– Nežinau, kuriam iš mudviejų teks labiau atsakyti, – tarė jis ir nuėjo.

Rupertas liko vienas prie lavono. Kai jis pamatė, kad nieko daugiau nėra šalia, sušuko:

– Grįžkit atgal! Du vyrai turi ateiti ir nukabinti kūną nuo medžio. Greičiau, du vyrai pas mane!

Bet prislėgti žmonės skubinosi tolyn, lyg būtų jo neišgirdę. Jie grįžo prie savo darbų ir paliko Rupertą vieną su numirėliu.

Septintas skyrius

Pabaltijys, 1906

Bruzdėjimai Pabaltijy pamažu nurimo. Tik kur ne kur buvo girdėti apie pavienius užpuolimus. Politika buvo daroma Sankt Peterburge, o gyvenimas latviškuose dvaruose ir toliau tekėjo savo vaga.

Kai kuriuose iš jų, kaip ir Cėlendorfų dvare, gyveno jaunų damų, kurios pirmą kartą turėjo pasirodyti visuomenei. Tuo metu, kai kituose dvaruose siuvėjos lyg skruzdėlės zujo po namus ir gainiojo debiutantes nuo vieno primatavimo iki kito, Cėlendorfų dvare nebuvo matyti jokių jaunos damos parengimo darbų. Iš motinos Malu sužinojo tik porą svarbiausių dalykų: pavyzdžiui, kad pirmo pokylio metu būtina dėvėti baltą suknelę, kurią turės pasiūti tam tikra Rygos siuvėja. Taip pat jaunai damai nederėjo kalbėti apie neramumus šalyje, o lengvabūdiškas elgesys galėjo būti greitai pasmerktas. Ji pati, motina, į pokylius neisianti, tai turįs padaryti tėvas; ji mananti, kad savo pareigą šiuo atžvilgiu atliko, o siuvėja Rygoje lauksianti Malu kitą trečiadienį pusę trijų. Ji turinti neprieštarauti siuvėjai ir daryti viską, ką ši pasakys. Visas kitas sukneles vėliau galėsianti išsirinkti pati, bet dabar turinti paklusti visuomenės normoms.

Malu pritariamai linkčiojo po kiekvieno sakinio ir žiūrėjo į žemę, nes Cecilija fon Cėlendorf negalėjo pakęsti, kai duktė ją stebėdavo. Tada rankos mostu, lyg nubaidydama įgrisusią musę, ji davė Malu suprasti, kad audiencija baigta. Malu padėkojo, nors ir nežinojo, už ką. Kitą trečiadienį ji nuvyko į Rygą ir parsivežė savo suknelę, siaubingai perkrautą rauktinukų, kamšalų, nėrinių ir kaspinų. Vylėsi, kad atidarymo pokylis bus jau praėjęs.

Bet dabar ji sėdėjo tėvo karietoje ir vyko į grafo Verheimo dvarą, kur turėjo vykti pokylių sezono atidarymas. Buvo dar vėsu, todėl ant pečių ji buvo užsimetusi kailinę skraistę.

– Ar jaudiniesi? – paklausė tėvas.

Malu timptelėjo rauktinukus ir papurtė galvą.

– O ko man jaudintis?

Volfgangas fon Cėlendorfas tyliai nusijuokė.

– Nes viename iš šitų pokylių, jei viskas vyks pagal planą, turėtum sutikti savo gyvenimo vyrą. Vyrą, su kuriuo susiesi savo ateitį.

Tada jis įkišo ranką į vidinę kišenę ir įbruko Malu mažą paketėlį.

– Dovana? Man?

Jis linktelėjo.

– Išvyniok.

Malu greitais judesiais nuvyniojo popierių ir pamatė raudona oda aptrauktą knygelę. Iškart ją atvertė.

– O, kalendorius. Koks gražus. Aš dar niekada nesu turėjusi kalendoriaus.

– Tai šis tas daugiau, mano mergyte. Aš jau pažymėjau šiame kalendoriuje visus pokylius ir vakarienes. Už lapelių

su datomis yra tušti puslapiai, kuriuose galėsi aprašyti įspūdžius, – baronas nusišypsojo. – Aš girdėjau, kad jaunos merginos taip daro.

Malu dar niekados nerašė dienoraščio. Ji ir dabar nežinojo, ką galėtų įrašyti į tuščius puslapius, bet tėvo gestas ją sujaudino. Ji suspaudė jam ranką.

– Ačiū. Tu labai dėmesingas.

Volfgangas fon Cėlendorfas stebėjo savo dukrą didžiuodamasis.

– Linkiu tau sėkmingo sezono, mano mieloji Malu. Ir aš tvirtai tikiu, kad tu ne vienam vaikinui sudaužysi širdį.

Malu nelinksmai nusišypsojo. Ji nuvils tėvą, jau dabar tai žinojo. Pokyliai jai nepatiko ir ji jautėsi dar per jauna, kad rimtai susietų savo gyvenimą su kokiu nors vyru. Šito ji tėvui, aišku, nenorėjo sakyti, todėl įtemptai galvojo, kokį atsakymą parinkti. Bet dar nebuvo radusi tinkamų žodžių, o karieta jau privažiavo prie didelių Verheimo dvaro laukujų laiptų.

Tarnai atidarė karietos duris ir padėjo jai išlipti. Šalikelėje stovėjo minia smalsuolių, stebinčių debiutančių atvykimą. Įsikabinusi tėvui į parankę, Malu įžengė į didelę salę, kuri, kaip ji pastebėjo iš pirmo žvilgsnio, buvo labai skoningai papuošta. Kolonos buvo apvyniotos šilkinėmis girliandomis, ant stalų puikavosi nuostabios gėlių kompozicijos, nuo lubų švietė blizgantys sietynai.

Ceremonmeisteris paskelbė apie jos atvykimą:

– Baronaitė Marija Luizė fon Cėlendorf.

Akimirką ji jautė į save nukreiptus visų dalyvių žvilgsnius ir šiek tiek sutriko.

Tėvas pasilenkė ir sušnibždėjo:

– Nenuleisk galvos! Įtempk nugarą, šypsokis ir linkčiok į visas puses.

Malu elgėsi taip, kaip jis reikalavo, ir lengviau atsikvėpė, kai pagaliau atsisėdo prie savo stalo, pasisveikino su kaimynais ir šiek tiek su jais pabendravo. Po vakarienės debiutančių tėvai patraukė į rūkomąjį, o damos išėjo į terasą įkvėpti gryno oro, tuo tarpu personalas skubiai patraukė į šonus stalus ir kėdes ir paruošė vietą šokiams.

Malu apsidairė. Debiutantės kikendamos stoviniavo būreliais ir žvilgčiojo į vaikinus, kurie pabrėžtinai laisvai vaišino vienas kitą cigaretėmis ir stengėsi nuslopinti kosulį.

Koks kvailas renginys, galvojo Malu. Čia ne geriau nei galvijų turguje.

Bet netrukus iš vidaus pasigirdo pirmieji valso taktai, ir jaunimas sugužėjo ant parketo. Nespėjusi net atsikvošėti, Malu jau sukosi šokių aikštelėje su smulkiu nerangiu jaunuoliu. Jis perdavė ją į rankas mažam storam grafui, kuriam iš susijaudinimo per kaktą žliaugė prakaitas ir kuris viso šokio metu nepratarė nė žodžio. Šis perleido ją kitam, tas dar kitam, o šis dar vienam šokėjui. Tai tęsėsi visą vakarą, jai pradėjo degti pėdos, skaudėti pečius, ir galiausiai pasijuto išsekusi labiau, nei visą dieną būtų prasėdėjusi prie siuvimo mašinos.

Tolesnių pokylių Malu net neprisiminė. Ji vilkėjo stipriai suveržtus korsetus, kurie trukdė kvėpuoti, ir senamadiškus krinolinus, su kuriais visur užkliūdavo. Prie riešo buvo pritvirtinta maža gėlių puokštelė, ir ši su kiekviena akimirka atrodė vis labiau apipešiota, kol neliko nė vieno žiedo. Cecilijos

pasipiktinimui, – vyras nuolat ją informuodavo apie dukros pažangą ir užkariavimus, – Malu šokių kortelė buvo užpildyta gana skurdžiai, nes jau po pirmojo pokylio pasklido kalbos, kad Cėlendorfų dukra esanti nekokia šokėja. Ir iš tikrųjų, Malu negalėjo pakęsti kadrilių su damų malūnėliais. Ji vis dar nežinojo, kada jai žengti kairėn, o kada dešinėn, nuolat pakeldavo ne tą ranką ir sukdavosi į priešingą pusę. Ji jautėsi nerangi ir ne savo vietoje, o tada prisimindavo tėvų pokalbį, kurį slapčia nugirdo.

– Ji nėra graži, – pareiškė Cecilija fon Cėlendorf, ir Malu galėjo įsivaizduoti, kaip mama paniekinamai perkreipia burną. – Na, ji, aišku, to neužsitarnavo, bet senatvėje jai bus daug lengviau nei gražuolėms. Tuomet, kai anos apraudos savo pradingusį grožį ir nenorės su tuo susitaikyti, ji jau seniai bus pripratusi prie savo išvaizdos.

– Nekalbėk taip, Cecilija, – atsakė į tai tėvas. – Malu graži. Ji turi nuostabius plaukus ir gražias akis.

– Lyg to pakaktų! – Cecilijos balsas skambėjo taip, tarsi ji būtų kovojusi su ašaromis. Malu žinojo, kad mama turi omeny save. Ir ji buvo įsitikinusi, jog tėvas tą taip pat suprato.

– Aš linkiu jai vidinės ramybės, – tarė jis. – Nėra didesnės laimės, nei senatvėje būti linksmai.

Nors tėvas kalbėjo apie dukrą, Malu buvo aišku, kad ir šie žodžiai skirti jos motinai.

Merginai sukilo pyktis. Jau buvo apsipratusi su mintimi, kad jai nėra vietos motinos gyvenime. Bet labiausiai papiktino tai, kad motina norėjo pasiglemžti net ir tėvo dėmesį, kuris buvo skirtas dukrai.

Vėl išgirdo atsidūstant Ceciliją fon Cėlendorf.

– Ji visa į tėvą, – Malu suprato, kad šiais žodžiais ji nori įžeisti savo vyrą. – Ši būtybė mano, jog lyja todėl, kad jai liūdna, o už lango siaučia audra, nes jos viduje tvyro sumaištis; ji tiki, kad skurdaus derliaus sulaukiame dėl to, kad ji buvo nepakankamai maloni.

Vėl motina kalbėjo apie save, bet Malu nebuvo tikra, kad ji pati tai suvokia.

Tėvas atkirto:

– Ji graži, protinga, ir aš, priešingai nei tu, didžiuojuosi būdamas jos tėvas ir galėdamas pristatyti ją visuomenei.

– Na, kažkas turi tai padaryti. Svarbiausia, kad mes kuo greičiau ją ištekintume. Patikėk manim, mielasis, tai bus daug sunkiau, nei tu įsivaizduoji.

Malu ir toliau lankėsi pobūviuose, nors jų ir nemėgo, – tačiau ne dėl to, kad šito reikalavo motina, kuri vos galėjo sulaukti, kada Malu ištekės ar bent susižadės. Ne, Malu mėgo medžiagas, o pobūviuose galėjo prisižiūrėti jų kaip niekur kitur. Ji žavėjosi šilko suknelių spalvų kaita žvakių šviesoje. Ji mėgo šiurenimą, kai šokėjos judėdavo, kartais pačiupinėdavo draugės suknelės medžiagą, apžiūrėdavo siūles, fasoną ir kritimą. Suknelę paskutiniam pokyliui ji pasisiuvo pati, padedama ponios Morman, o medžiagą jai parsisiuntė iš Rygos. Ir tik su šia suknele ji jautėsi puikiai.

Tą dangaus žydrumo pačios pasisiūtą suknelę ji kiekvieną dieną išimdavo iš spintos ir perleisdavo pro pirštus. Ji daug savaičių sėdėjo prie šio darbo; ne vieną bandinį išmetė į šiukšlių dėžę, kol pasidarė iškarpą ir pagaliau buvo patenkinta. Ir ši suknelė buvo vienintelė, kurią apsivilkusi ji galėjo laisvai kvėpuoti ir judėti, nes ji – skirtingai nuo kitų

jos suknelių – neturėjo žuvų kaulais sutvirtinto korseto iš tankaus žakardinio audinio, papuošto šilkiniais nėriniais viršuje, su priekyje pritvirtintais kojinių laikikliais. Bent jau šitaip atrodė korsetas, kurį ji dėvėjo per kitus pokylius. Žydroji suknelė buvo visai kitokia. Vartydama madų žurnalą, kurį Volfgangas fon Cėlendorfas savo žmonai prablaškyti parvežė iš Rygos, ji pamatė prancūzų modeliuotojo Polo Puarė kūrinį. Šis šventinis apdaras – tai nebuvo tikra suknelė – jai taip patiko, kad jį nukopijavo ir tol keitė, kol jis jai tiko. Berankovė tunika po krūtine buvo suraukta ir platėjo į apačią, prilaikoma lanko.

Ji buvo iš žydro šilko, o Konstancė padėjo išsiuvinėti medžiagą sidabrinių gėlių motyvais. Po tunika Malu pasivilko sijoną iš sidabro spalvos šilko, jis buvo pakankamai platus, kad šokant plevėntų, bet per siauras, kad po juo būtų galima pasivilkti krinoliną. Aplink galvą Malu taip pat apsivyniojo sidabrinę skarą ir ją virš kaktos susegė didele sage. O kiekvienoje atskiroje detalėje ji išsiuvinėjo savo vardą. Ji nebūtų galėjusi pasakyti, kodėl taip daro. Galbūt dėl to, kad ji pati dažnai nebūdavo tikra, kad iš tiesų egzistuoja, nes kaipgi gali būti tikra, kai neegzistuoji savo motinai. O kai pamatydavo išsiuvinėtą savo vardą, ji žinojo, kad gyvena, nes jei buvo suknelė su jos vardu, tai buvo ir ji.

Cecilija fon Cėlendorf apalpo, kai pirmą kartą pamatė jos apdarą. Vienoje rankoje laikydama uostomąjį buteliuką ji pareiškė, kad niekuomet nelydėtų šitaip apsirengusios savo dukters, bet iš tokios išperos nieko kito ir nebuvo galima tikėtis.

Vakare prieš pokylį, kai Malu Mormanų namuose paskutinį kartą matavosi drabužį ir tikrino, kaip krenta

kiekviena klostė, į mamos siuvimo kambarį įsiveržė Johanas. Kai pamatė Malu, sustojo ir įsistebeilijo į ją didelėmis akimis.

– Tu nuostabi, Malu, – kimiu balsu tarė Johanas.

Jis kalbėjo taip tyliai, kad vos buvo galima girdėti, bet Malu suprato kiekvieną skiemenį. Ir šią akimirką ji suvokė, kad Johanas – vienintelis vyras, kuriam ji nori patikti. Kai jis, paraudęs iš sumišimo, išbėgo iš kambario taip ir nepasakęs, ko norėjo, Malu nusirengė suknelę, atsargiai suvyniojo ją į šilkinį popierių ir pareiškė:

– Aš daugiau neisiu į jokį pokylį. Niekas, ko ten galima pasiekti, manęs nedomina.

Kai Malu savo sprendimą pranešė tėvui, jis atsiduso ir paėmė jos ranką.

– Šitie pokyliai yra tradicija, o merginoms su gera padėtimi tai puikiausia proga susirasti tinkamą vyrą.

Malu beviltiškai papurtė galvą.

– Bet man nereikia jokio vyro. Aš net nežinau, ar iš viso kada nors norėsiu tekėti. O jei taip, tai tikrai nė už vieno iš tų vyrukų, kurie lankosi pokyliuose.

– Tikrai? – Volfgangas fon Cėlendorfas suraukė kaktą. – Tai ko tada nori? – Jo balse skambėjo neviltis.

Malu nurijo seiles.

– Labiausiai norėčiau būti siuvėja.

Jai tariant tuos žodžius, tėvo veidas persikreipė, lyg būtų atsikandęs citrinos.

– Marija Luize. Tu nesi paprasta mergina. Tu esi baronaitė. Fon Cėlendorfų vardas tave įpareigoja ištekėti už vyro iš savo luomo, o Rupertą – vieną dieną perimti dvarą.

– Bet...

– Nutilk! – nutraukė ją Volfgangas fon Cėlendorfas. – Aš tau niekada nebuvau griežtas tėvas, bet šitos vaikiškos užgaidos netenkinsiu. Tu iki galo dalyvausi šio sezono pokyliuose, kaip ir visos kitos tavo padėties merginos.

Tėvo balsas pakilo, o veidas buvo toks ryžtingas, kokio Malu seniai nebuvo mačiusi. Taigi ji linktelėjo, nuleido galvą ir sumurmėjo:

– Gerai, tėve. Aš eisiu į kiekvieną pokylį ir tikiuosi, kad neužtrauksiu tau gėdos.

Malu ištesėjo savo pažadą ir visą žiemą prašoko su nerangiais spuoguotais vaikinais. Vieną kartą jai pasirodė, kad už lango išvydo Johano veidą. Bet kai išbėgo lauk, ten nieko nebuvo.

Kadangi jos luomo merginai buvo neįmanoma du kartus dėvėti tą pačią suknelę, o Cecilija fon Cėlendorf šventiniu garderobu visai nesirūpino, Malu kartais apsivilkdavo sukneles, kurias rasdavo mamos spintoje ir kurios jai tiko. Cecilija turėjo gerą skonį. Jos apdarai buvo neįmantrūs ir ne visuomet atitiko paskutinę madą, bet puikiai derėjo su Baltijos vokiečių etiketu. Todėl Malu keliavo iš vieno pokylio į kitą, jausdamasi taip, lyg būtų buvusi įkalinta narve iš žuvies kaulų, krinolinų ir medžiagų.

Ji šoko ir su savo broliu, nes taip buvo priimta; tačiau Ruperto veidas netryško džiaugsmu, šokant su savo seserimi. Kaip ir motina, jis buvo ja nepatenkintas.

– Ar negali nusišypsoti? – priekaištavo jai. – Kodėl tu neflirtuoji? Negi visai neturi žavesio? Tiesiog gėda, kad aš turiu įkalbinėti savo draugus su tavim pašokti.

Malu apsimetė nekreipianti dėmesio į tokius pareiškimus, bet iš tikrųjų jai skaudėjo širdį. Kuri mergina norėtų girdėti, kad jos niekas negeidžia? Net ir brolis buvo nusiteikęs priešiškai. Jo akivaizdoje ji visuomet jautėsi nevisavertė. Nors Rupertas labai retai minėdavo senosios tetos Kamilos mirtį, o šokdamas net stengdavosi su Malu bendrauti, ji vis tiek jautėsi sukaustyta ir staiga užmiršdavo visus šokio žingsnelius. Jai atrodė, kad yra nerangi, nepaslanki ir kvailesnė net už pačią nemokyčiausią pienininkę. „Tikriausiai Rupertas manęs gėdijasi, – galvojo ji. – Turbūt taip buvo visada, ir aš net negaliu ant jo pykti, nes tai mano kaltė."

Kai šokis su juo baigdavosi, jai visuomet palengvėdavo, ir šypsodamasi pereidavo į kito jaunuolio rankas.

Sezonas jau artėjo į pabaigą, o Malu vis dar neturėjo jokio gerbėjo. Niekas iš jaunų vyrų nebuvo atvykęs į namus prisistatyti jos tėvui. Bet Malu to ir nenorėjo.

Į didįjį sezono užbaigtuvių pokylį kiekviena debiutantė galėjo pasikviesti draugę. Malu, pasipuošusi Polo Puarė kostiumu, atsivedė Konstancę. Jai taip pat pasiuvo suknelę. Ji buvo piemenaitės stiliaus su siauru korsetu ir plačiai krintančiu sijonu. Šiam drabužiui jos panaudojo medžiagą vienos Malu mamos suknelės, kurios ši jau nenešiojo. Malu mielai būtų savaip persiuvusi kiekvieną suknelę, kurią ji dėvėjo per pokylių sezoną, bet tam paprasčiausiai nebuvo laiko. Ji dar nelabai pasitikėjo savo skoniu ir buvo ne tokia įgudusi, kad per trumpą laiką iš senos suknelės galėtų pasiūti visiškai naują. Bet Konstancės suknelei merginos skyrė daug laiko. Viršutinė dalis buvo tankiai išsiuvinėta gėlėmis, o sijonas tik apačioje papuoštas mezginių juosta.

Konstancė susigarbanojo plaukus ir atrodė tokia miela, kaip mergaitė iš praėjusio šimtmečio paveikslų: tyli, švelni, romantiška. Ji taip apsidžiaugė Malu kvietimu, kad net pradėjo šokti aplink stalą, ko ji niekados nedarydavo. Ji mėgo pokylius, negalėjo atsiklausyti komplimentų ir, kaip Malu kurį laiką jau buvo pastebėjusi, žvalgėsi į vaikinus. Konstancė galėjo valandų valandas gulėti žolėje po medžiu ir su visomis smulkmenomis vaizduotis savo būsimą vyrą. Taip, ji netgi buvo sugalvojusi vardus savo būsimiems vaikams. Kartais Malu atrodė, kad daug geriau būtų buvę, jei ji pasaulio šviesą būtų išvydusi kaip Konstancė Morman, o jos draugė – kaip Marija Luizė fon Cėlendorf. Konstancė mėgo ir domėjosi viskuo, ką turėjo žinoti aukštos kilmės moteris. Malu, priešingai, būtų mieliau gyvenusi pastoriaus namuose ir vėliau tapusi siuvėja. Tuo labiau ji dabar džiaugėsi, galėdama kartu su Konstance vykti į paskutinį pokylį.

Vos tik Malu ir Konstancė įžengė į salę, pasigirdo šurmulys. Jaunuoliai suglaudę galvas pradėjo šnibždėtis, o apkūnios mamos, sėdinčios ant pakylos, vadinamos „drakonų uola“, vėdavosi šilkinėmis vėduoklėmis, geranoriškai šypsojosi ir pritariamai linkčiojo. Salės patarnautojai apipylė Konstancę meiliu dėmesiu, ir net vyresni ponai, kurie šiaip jau tiesiu taikymu visuomet skubėdavo į rūkomąjį, su pasimėgavimu gėrėjosi jaunąja dama.

– Aš taip jaudinuosi, – sušnibždėjo Konstancė savo draugei. – Tikiuosi, kad nepadarysiu jokios klaidos. Aš bijau tave sukompromituoti.

Malu nusijuokė.

– Tu mane sukompromituosi? Nesijaudink, aš pati tai jau padariau per patį pirmąjį pokylį. Pamatysi, tavo šokių kortelė tuoj bus užpildyta iki pat viršaus.

Taip ir buvo. Konstancei dar šokant kadrilį ir sukinėjantis su plevėsuojančiu į visas puses sijonu, kiti šokėjai jau rikiavosi į eilę salės pakraštу.

Rupertas elgėsi taip, lyg Konstancė būtų jo sesuo. Jis vis patikrindavo jos šokių kortelę, išbraukdavo vieną ar kitą vardą ir jo vieton įrašydavo savąjį. Konstancė tam neprieštaravo, ji nesipriešino nė tada, kai Ruperto ranka su kiekvienu šokiu leidosi vis žemiau nuo jos menčių link sėdynės. Ji leido jam save uosti ir elgtis taip, lyg ji būtų jo nuosavybė. Tai buvo pirmas kartas, kai jis atkreipė į Konstancę dėmesį ir nelaikė jos kažkuo, kas be išlygų priklauso jam, kaip pienininkės. Anksčiau, per bendras pamokas, jis jos niekada neužkalbindavo. Bet dabar ji buvo ne tik jauna dama – ji buvo pati gražiausia šiame pokylyje, todėl Rupertas norėjo ja pasipuikuoti.

Malu papurtė galvą, atsirėmė į koloną ir apžiūrinėjo Lizelotės fon Grevenbruch suknelę, akimis sekė sijonų sukinius, pastebėjo, kad per stipriai susiveržusi korsetą Anemarija Behender akimirką vos neprarado sąmonės, bet jos griežta motina ją tuoj pat atgaivino ir nutempė atgal į šokių aikštelę. Malu visa tai matė, bet jos niekas nejaudino. Žmonės aplinkui, kuriuos ji pažinojo nuo vaikystės, dabar atrodė svetimi. Ausyse aidėjo netikras juokas, muzikos skambesy ji girdėjo daug netikslių tonų, net ir jos tėvas buvo ne toks, kokį visada pažinojo.

Kartą jis priėjo prie dukros, atstatęs krūtinę su baltais iškrakmolytais marškiniais, paglostė jai petį ir tarė:

– Įsižnybk sau į skruostus, mieloji. Norėčiau tave pristatyti jaunajam baronui fon Anšternhau.

– Kodėl turėčiau dėl to žnybti sau į skruostus?

– Kad atrodytum graži ir gaivi, – atsakė tėvas ir nusitempė ją kartu.

Malu be perstojo stebėjo laikrodį, vis dirsčiojo į rodyklę, kuri judėjo pernelyg lėtai. Konstancės skruostai buvo paraudę, akys žibėjo. Malu matė, kad draugė jaučiasi žavi ir geidžiama. Ar ji pavydėjo? Pati nežinojo. Tik jautė neteisybę, jog Konstancė taip garbinama, o ji turi stovėti atsirėmusi į koloną. Staiga Malu krūtinėje tarsi kas susidvejino. Ji net už dyką nenorėjo nė vieno iš šių jaunuolių, kita vertus, vis dėlto troško šiek tiek daugiau dėmesio. Bet jei kas nors prieidavo ir pakviesdavo ją šokio, Malu tylomis papurtydavo galvą ir iš nevilties kramtydavo lūpą. Ji nenorėjo šokti, nenorėjo klausytis komplimentų, jausti svetimas rankas ant savo kūno – bet tuo pačiu metu ji viso to labiausiai ir troško.

Pagaliau laikrodis išmušė vidurnaktį. Visi patraukė į sodą. Buvo pilstomas Krymo putojantis vynas, į dangų šovė fejerverkai. Buvo gegužė, naktis dar vėsi, bet nešalta.

Malu apsigobė skara ir išėjo į sodą. Kai tik ji pakankamai nutolo, nusiavė batus ir su plonomis šilkinėmis kojinėmis atsistojo ant žolės. Ji giliai įkvėpė oro. Iš tolo buvo girdėti juokas, nedidelis orkestras dabar grojo valsą. Ilgesingai ir tuo pat metu su palengvėjimu ji pažvelgė į ryškiai apšviestus pokylių salės langus.

– Galiu pakviesti šio šokio?

Malu staigiai atsisuko. Už jos stovėjo Johanas. Jis dėvėjo savo geriausią kostiumą ir įteikė jai mažą puokštelę pakalnučių.

Malu veide pražydo šypsena.

Ji nepaklausė, kaip jis čia atsirado, tik suvokė, kad šią gegužės naktį ji nori su juo šokti valsą ant rasotos žolės. Atsirėmė į jo ranką, įkvėpė jo kūno kvapo ir pažiūrėjo jam į veidą, kuris mėnulio šviesoje atrodė lyg pasidabruotas. Koks jis gražus! Jo veido bruožai buvo proporcingi, plaukai krito idealiai, o akys blizgėjo.

– Tu gražus, – tyliai pasakė ji.

Johanas nusijuokė, sukdamas ją į dešinę.

– Tu niekada netapsi aukštuomenės dama, – sušnibždėjo jai į ausį.

– Žinau, – atsakė Malu.

– O ar žinai kodėl?

– Ne, – atsakė ji. – Gal tu žinai?

– Nes tavo luomo merginai niekad nedera sakyti vyrui komplimentų, susijusių su jo išvaizda. Tai vyrų privilegija. Tai aš turiu tau sakyti, kokia esi graži. Tai yra, jei tu tai leisi.

Malu atlošė galvą ir nusijuokė. Dabar ji buvo laiminga. Dabar viskas buvo taip, kaip ir turėjo būti. Jai daugiau nebereikėjo jokių pokylių ir šokių kortelių. Pakaks kritinių žvilgsnių nuo „drakonų uolos“ ir bejėgių spuoguotų jaunuolių. Jai reikėjo tik Johano, kuris šoko su ja naktinėje pievoje.

– Klausau, – pabrėžtinai šaltai tarė ji.

– Taigi, mano maloningoji panele, aš žaviuosi jūsų akimis. Jos kaip saulės atšvaitai tvenkinyje. Jūsų oda, maloningiausioji, tokia lygi kaip prinokusios daržovės. O jūsų plaukai, madmuazele, tokie minkšti, kokių aš dar niekada nesu lietęs. Jei aš būčiau paukštis, susisukčiau juose lizdą ir jo niekada nepalikčiau.

– Tu išprotėjai! – sukikeno Malu ir laiminga prisiglaudė prie Johano.

Staiga jie išgirdo balsus. Johanas paleido Malu ir įsiklausė į tamsą.

– Tu tokia skani kaip marcipaninė kiaulytė. Aš galėčiau tuoj pat suleisti į tave dantis, – visai šalia pasigirdo Ruperto balsas.

– Eime! – Johanas nutempė Malu už krūmo.

Netrukus iš už posūkio išlindo Rupertas ir Konstancė. Rupertas buvo apkabinęs Konstancę per pečius ir spaudė prie savęs, bučiuodamas jai kaklą.

Konstancės plaukai buvo išsitaršę. Jos skruostai buvo įraudę, bet akys džiaugsmu netryško.

– Tu sakei, kad man reikia tik šiek tiek atvėsti, nes raudoni skruostai damoms nedera. Man jau šalta. Grįžkime atgal.

Rupertas įgnybo jai į dešinį skruostą.

– Ne, mano širdele, tu vis dar degi. Jei pasirodysi tokia kaip dabar, tave visi palaikys skalbėja. Juk nenori, kad apie Cėlendorfus pradėtų blogai šnekėti, ar ne?

– Aišku, ne.

Konstancė sustojo ir nudelbė akis. Malu žinojo, kad gėda jos skruostus nudažė dar tamsiau.

Rupertas pakėlė Konstancės smakrą taip, kad ji buvo priversta pažiūrėti jam į akis.

– O gal tau su manimi nuobodu? Ir dėl to nori grįžti?

Konstancė nurijo seiles. Malu ir Johanas stovėjo už krūmo tik per keletą metrų nuo jų, matė kiekvieną veido virptelėjimą, girdėjo kiekvieną žodį.

– Ne, tikrai nenuobodžiauju su tavim, – tyliai pratarė Konstancė. – Bet vis tiek noriu grįžti. Man paprasčiausiai šalta.

– Tada aš žinau būdą, kaip tave sušildyti, – pasitikinčiu balsu pareiškė Rupertas ir kietai prispaudė lūpas Konstancei prie burnos.

Ji norėjo pasitraukti, bet Rupertas stipriai laikė už pakaušio, ir mergina turėjo iškęsti šiurkštų jo bučinį. Bet jau kitą akimirką ji pasuko galvą į šoną.

– Paleisk mane!

Ji įrėmė rankas jam į krūtinę ir iš visų jėgų pastūmė. Tada užsimojo ir norėjo skelti antausį, bet Rupertas spėjo sugauti jos ranką.

– To tai nebus, mano mieloji. Ne šitaip ir ne su manim, – sušnypštė jis. – Ar užmiršai, kas esi? Tu gyveni *mano* žemėse, *mes* mokame tavo tėvui. Tu priklausai man. Ir jeigu aš noriu tave pabučiuoti, tai yra mano teisė, supranti?

Net ir mėnulio šviesoje Malu pamatė, kaip Rupertui ant kaktos iššoko kraujagyslė.

– Vien tik mums, Cėlendorfams, turi dėkoti, kad tau, šitokiai, leidžiama šokti pokylyje, – tęsė jis. – Ar nemanai, kad turėtum būti nors truputį dėkinga man už tai? – Jis prisitraukė Konstancę, norėdamas ją vėl pabučiuoti.

Malu jautė, kaip Johano kūne įsitempė visi raumenys. Jis norėjo šokti iš krūmų ir pulti Rupertą. Bet Malu stipriai sugniaužė jam riešą.

– Palauk, – sušnibždėjo ji. – Jis jai nieko nepadarys – Rupertas yra bailys. Konstancė pati susitvarkys. Jei tu dabar įsikiši, įsigysi priešą visam gyvenimui.

Konstancė ir vėl atstūmė Rupertą. Jos veidas buvo raudonas iš pykčio.

– Už nieką aš tau neturiu būti dėkinga! Malu pakvietė mane į šį pokylį. Ir aš tau nepriklausau, – ji pervėrė Rupertą paniekos kupinu žvilgsniu. – Palik mane ramybėje! Antrą kartą nekartosiu!

Rupertas pažvelgė į ją nustebęs. Tada griebėsi už širdies ir perkreipė burną. Konstancė nustebusi pakėlė antakius.

– Ką tai reiškia?

Rupertas sudejavo, susirietė ir išspaudė:

– Nieko. Tu teisi. Grįžk pas kitus.

Jis vėl gailiai suaimanavo. Tada išplėtęs akis pažvelgė į Konstancę, suriko ir nugriuvo, ten ir liko tysoti išskėstomis kojomis ir rankomis, užmerktomis akimis.

Konstancė tyliai sušuko ir užsidengė burną. Ji atsiklaupė šalia Ruperto.

– Kas tau? – sušuko baimingai. – Rupertai, pasakyk gi, kas tau yra?

Bet Rupertas nesujudėjo ir neišleido jokio garso. Sutrikusi Konstancė apsidairė.

– Padėkit! – sušuko ji iš pradžių tyliau, paskui garsiai. – Padėkit! Ar čia yra kas nors?

– Šitas kiaulė, – sušnibždėjo Johanas, išsilaisvino iš Malu gniaužtų ir nuskubėjo pas seserį. O ši jau ketino priglausti galvą Rupertui prie krūtinės, kad galėtų patikrinti, ar plaka širdis.

– Pasitrauk nuo jo! – Johano balsas buvo įtūžęs ir kimus.

Jis apsidairė. Pamatęs už savęs nedidelį fontanėlį, pačiupo už rankų Rupertą ir nutempė jį ten. Pakėlė ir šiurkščiai įstūmė į vandenį.

Malu išlindo iš už krūmo ir apkabino Konstancę per pečius.

– Tu niekuo nenusikaltai, Konstance, kad Rupertas turėtų teisę su tavimi šitaip elgtis.

– Taip taip, – atsakė draugė, bet Malu pasirodė, kad ji jos visai nesiklauso. – Ką jūs ten darot? – verkšleno ji. – Ką tu jam darai, Johanai? Jis serga, jis be sąmonės. Mums reikia gydytojo.

– Vargu ar gydytojas čia ką galėtų padėti, – atsakė Malu. – Johanas žino, ką daro. Kartais nedidelis atvėsinimas Rupertui stebuklingai pagelbsti.

Kaip tik tą akimirką prie fontano krašto pasirodė jaunasis Cėlendorfas šlapiais plaukais. Jis metė į Johaną tokį neapykantos kupiną žvilgsnį, kad Malu net pagaugai per nugarą nuėjo.

– Tu man dar už tai atsakysi, Mormanai. Prisiekiu Dievu!

Tvirtu žingsniu Rupertas pasišalino.

Antra dalis

Aštuntas skyrius

Pabaltijys, 1914

Dramatiški politiniai įvykiai 1914 metų vasarą Europoje pakeitė milijonų žmonių likimus. Malu ir jos šeimos, Johano ir Konstancės gyvenimai taip pat pakrypo nenumatyta linkme – taip netikėtai, kaip dar šių metų pavasarį niekas negalėjo nė įsivaizduoti.

Konstancė tuo metu įsidarbino guvernante viename iš kaimyninių dvarų. Ji vis dar buvo graži ir protinga, bet čia, Latvijoje, neatrodė, kad ras sau vyrą. O jos galimybės metai iš metų vis mažėjo.

Bent ji taip sakydavo, kai kas nors paklausdavo. Bet Malu atrodė, kad yra kita priežastis, dėl ko ji vis dar buvo netekėjusi. Pernelyg dažnai ji matydavo, kaip Konstancė vakarais įslenka į ponų namą, pradingsta Ruperto kambaryje ir po kelių valandų su bateliais rankose išsliūkina atgal į pastoriaus namus.

Kartą Malu pabandė su drauge apie tai pasikalbėti.

– Negi tikrai manai, kad Rupertas vieną dieną tave ves? – paklausė ji.

Konstancė gūžtelėjo pečiais.

– Kodėl gi ne? Ar tam yra kokių nors kliūčių? Po paskutinio pokylio mes esame pora. Aišku, slapta pora, dėl jūsų motinos, bet tikra pora.

Malu prikando lūpą. Ar Konstancė tikrai nežinojo, kuo užsiima Rupertas, kai nuvyksta į Rygą ar Mintaują? Ar ji niekada negirdėjo, ką kalba samdinės? Negi tikrai nenutuokė, kad jis vieną po kitos verčia merginas į šieną ir sudaužo joms širdis?

– Jis tau neištikimas, – paprieštaravo ji.

– Na ir kas? Nė vienas vyras nėra ištikimas. Išskyrus mūsų tėvus. Mes esame nauja karta; mes žinome, kad vyrams reikia įvairovės. Be to, jis visada grįžta pas mane.

Malu atsiduso.

– Jis su tavim blogai elgiasi.

Konstancė pakėlė antakius.

– Tu taip manai?

Malu linktelėjo.

– Na, tada aš turiu tau pasakyti, kad tai yra tikros meilės ženklas. Su manimi jis gali būti toks, koks yra iš tikrųjų. Jis neturi vaidinti stipraus dvarininko, neturi laikytis jūsų susitarimų; jis gali būti toks, koks yra širdyje. Aš myliu jį ir tada, kai jam bloga nuotaika. Aš myliu jo esmę, jo vidų.

Nuo tada Malu daugiau nebandė perspėti Konstancės dėl Ruperto. Ji suprato, kad draugė mato Rupertą ne tokį, koks jis yra, o tokį, kokį jį norėtų matyti. Malu kaskart suspausdavo širdį, kai išvysdavo Konstancę užverktomis akimis, bet žinojo, kad niekuo negali padėti.

Ji pati kelis kartus nusileido motinos norui, tikriau, nurodymui, ir susitiko su jaunuoliais iš kaimynystės. Vieną

kartą jai meilinosi advokatas, kuris buvo ką tik grįžęs iš universiteto Rygoje. Jie keletą sykių buvo susitikę Mintaujoje drauge papietauti, bet vyrukas visą laiką kalbėjo tik apie save, ir Malu nežmoniškai nuobodžiavo. Kartą jis netgi atsinešė žiedą, bet kai ištraukė iš kišenės dėžutę ir paprašė padavėją atnešti šampano, Malu jį sustabdė.

– Aš negaliu už tavęs tekėti, – paaiškino.

Advokatas sumikčiojo:

– Ką? K-kodėl ne?

Malu palietė jam ranką.

– Mes nebūtume laimingi kartu.

Vyriškis jos nesuprato.

– Kodėl?

– Aš kitaip įsivaizduoju bendrą gyvenimą.

– Ką? Koks dar įsivaizdavimas? Vedybos, vaikai. Aš dirbu kanceliarijoje, o tu rūpiniesi jaukiais namais. Visi taip daro.

Malu nusišypsojo.

– Matai, būtent šito aš ir nenoriu. Aš noriu siūti, modeliuoti sukneles. Bet labiausiai norėčiau važiuoti į Paryžių pas Puarė, drabužių kūrėją, ir iš jo pasimokyti. O jei vieną dieną vis dėlto ištekėsiu, tai tik už vyro, kurį mylėsiu.

Išgirdęs tokius žodžius, advokatas čiupo dėžutę ir įsikišo ją atgal į kišenę. Jis vienu mauku išgėrė šampaną, paprašė sąskaitos ir užsakė Malu karietą.

Bet tikroji priežastis, kodėl Malu delsė tekėti, buvo ta, kad ji jau mylėjo. Karštai ir visa širdimi. Johanas buvo jos geriausias draugas, jos mylimasis, jos patikėtinis, šeima, kurios iš tikrųjų ji neturėjo. Johanas buvo visa tai, ką vienas žmogus gali reikšti kitam. Bet Johanas nebuvo kilmingas,

jųdviejų santuoka buvo įmanoma, bet jai nebūtų pritarę nei Johano, nei jos tėvai. O tokios santuokos, kokią įsivaizdavo jos tėvai, Malu nenorėjo. Ji mylėjo, ir jai buvo visai nesvarbu, kad Johanas save vadino Janiu, latviška vardo forma. Jis buvo latvis iki pat panagių. Vokiškos dvasios jis atsisakė, ir Malu tai suprato. Ką bendra jis turėjo su vokiečiais? Čia, Latvijoje, vokiečiai buvo savininkai, dvarininkai, advokatai ir gydytojai. Jis buvo tik pastoriaus sūnus, nepasekęs tėvo pėdomis, dirbantis kaip valstietis, kaip ūkininkas. O šia veikla jų regione užsiėmė tik latviai.

Po abitūros egzaminų Janis išvyko į Vilnių ir studijavo ten žemės ūkį. Dabar jis valdė mažą dvarelį, kuris priklausė vokiečiui, grįžusiam į tėvynę. Šiame dvarelyje, greičiau jau ūkyje, jis buvo ne tik valdytojas, bet ir miškininkas, vyriausiasis melžėjas, pienininkas ir ūkvedys. Jis gyveno mažame valdytojo namelyje su žaliomis langinėmis ir baltai dažytu suolu už namo.

Kai tik Cecilija fon Cėlendorf vakare pasitraukdavo į savo kambarį, Malu išsišukuodavo plaukus ir išslinkdavo per sodą, esantį už namo, į gretimą dvarą. Kai ji atverdavo sodo vartelius, širdis pradėdavo smarkiau plakti. Kartais, kai Johanas dar nebūdavo grįžęs iš darbo, ji ruošdavo jam vakarienę. Kitais vakarais jis laukdavo jos ant mažo balto suolelio, tada Malu paskutinius metrus įveikdavo bėgte ir puldavo jam į glėbį.

– Jaučiuosi taip, lyg būčiau tavo žmona, – prisipažino ji kartą. – Lyg būtume susituokę išsyk po paskutinio pokylio. Nuo tos nakties aš tvirtai žinau, kad mes priklausome vienas kitam.

– Tada tekėk už manęs! – Johanas raginamai į ją pažiūrėjo. – Ko lauki? Aš turiu stogą virš galvos ir pakankamai duonos ant stalo. Mažoje kamaraitėje galime įrengti tau siuvyklą. Žmonės iš kaimo tikrai visus drabužius užsisakytų pas tave.

Malu švelniai perbraukė jam per skruostą.

– Žinau, Johanai. Bet aš taip negaliu.

Ji nesunkiai įsivaizdavo gyvenimą čia su Johanu. Matė save, tūnančią siuvykloje ir siuvančią valstietėms sukneles iš mėlynos drobės. Tačiau ji to nenorėjo.

– Aš noriu kurti sukneles, Johanai. Supranti? Tikras sukneles. Vakarines. Pokylių. Sukneles popietės arbatėlėms. Čia tai neįmanoma. Tai įmanoma tik dideliame mieste. Turiu išvažiuoti iš čia, Johanai. Išvažiuoti iš Cėlendorfo.

– Bet kodėl? – Johanas skėstelėjo rankom ir nesuprasdamas papurtė galvą.

Malu atsiduso.

– Nežinau, kaip tau paaiškinti. Čia, dvare, aš esu niekas. Nepageidaujamas niekas, išpera. Privalau išvykti, galbūt tada suprasiu, jog galiu daugiau, nei atnešti nelaimę. Jei neišvykčiau, taip ir likčiau visam laikui menkysta.

– Bet tu nesi menka! Tu esi geriausia moteris, kokią tik galima įsivaizduoti. Tu graži, protinga. Ko dar nori?

Malu matė Johano akyse skausmą, ir tai draskė jai širdį. Bet ji vis tiek papurtė galvą.

– Neužtenka, kad tu mane pagiri, Johanai. Aš pati turiu tai pajusti... – Ji prisidėjo ranką prie širdies. – Čia, viduje, aš turiu patikėti, kad esu šis tas daugiau, kad nesu bloga, kad užsitarnavau tavo meilę. Tik tada galėsiu vėl sugrįžti, ištekėti už tavęs ir susilaukti vaikų.

Malu tvirtai tikėjo galinti įgyvendinti savo planus, nes netrukus turėjo gauti didesnę pinigų sumą. Dvidešimt penktojo gimtadienio proga patikėtinių fondas turėjo jai išmokėti indėlį, kurį protetė Kamila padėjo jos vardu, vos Malu gimė.

Iš tiesų šiuos pinigus ji turėjo gauti per dvidešimt pirmąjį gimtadienį, bet Cecilija fon Cėlendorf išsireikalavo iš vyro, kad terminas būtų nukeltas. Tai buvo visai nesunku. Jai tereikėjo užduoti klausimą, ar teisėta remti Kamilos fon Cėlendorf žudikę jos pačios pinigais.

Išgirdęs tokius žodžius, Volfgangas fon Cėlendorfas palingavo galvą.

– Man regis, – pasakė jis žmonai, – tu negali sulaukti tos dienos, kai Malu paliks namus.

Cecilija susiraukė.

– O tu manai, kad ji ras savo laimę siūdama? Niekados. Ji vėl grįš. O tada bus dar sunkiau surasti jai vyrą.

Netrukus Volfgangas labai rimtai pasikalbėjo su dukra šia tema.

– Palauk dar porą metų, – paprašė jis Malu. – Tau juk nieko netrūksta. Niekuo nereikia rūpintis. Siūti gali ir čia.

Malu labai gerai žinojo, kodėl tėvas nori keleriems metams atidėti išmoką. Jis tikėjosi, kad per tą laiką ji ištekės arba ras nuolatinį užsiėmimą. Jis, ko gero, būtų netgi sutikęs turėti nesantuokinį anūką.

Malu turėjo nusileisti, ji išsireikalavo tik naują siuvimo mašiną, pinigų medžiagoms ir prancūziško madų žurnalo prenumeratą. Tačiau tokių suknelių, kokias ji modeliuodavo ir siūdavo, Pabaltijyje niekas nenešiojo.

Ji kiekvieną dieną sėsdavo prie siuvimo mašinos ir dirbdavo, iš tikrųjų net nežinodama, kodėl. Tuo metu tėvai ir toliau nepailsdami stengėsi ją ištekinti. Kaskart jai pristatydavo vis naujus vyrus. Pirklį iš Mintaujos. Gydytoją iš Rygos. Pastorių iš Gdansko. Vyrus, kurie buvo pasiruošę imti ją į žmonas. Bet Malu nenorėjo tekėti. Vieną ji jau mylėjo.

Argi to neužtenka?

Ne, Janiui to neužteko.

Kartais vakarais, vaikščiodamas po ūkį ir galvodamas apie savo meilę Malu, sutikdavo Rupertą, atsirėmusį į tvorą ir žiūrintį į savo valdas. Kartais juodu kartu surūkydavo cigaretę. Janis traukdavo papirosą iš geltono kukurūzų popieriaus, o Rupertas rūkydavo vokiškas cigaretes *Feldherr*. Taip jie ir stovėdavo vienas priešais kitą abipus tvoros: Rupertas raitelio apranga, rankoje botagas, kuriuo jis kartkartėm pliaukštelėdavo per išblizgintus aulinius; Janis paprastomis žemdirbio kelnėmis su petnešomis, baltais lininiais marškiniais be sagų, įsispyręs į klumpes.

– Kiek kainuotų, jei aš išsinuomočiau jūsų bulių? – sykį paklausė Janis.

– Mūsų bulius tikras šaunuolis! – iš aukšto atsakė Rupertas ir žvilgsniu nulydėjo cigaretės dūmą.

– Koks ponas, toks ir žiponas, – Janis užgesino papirosą. – Tai kiek?

– Pusė veršiukų.

Janis nusijuokė.

– Pusė veršiukų? Tu išprotėjai.

– Gerai. Tada pats vaidink bulių. Pažiūrėsim, kas iš to išeis.

Rupertas įmynė į purvą cigaretę, apsisuko ir nuėjo namo.

Janis piktai žiūrėjo jam pavymui ir prisiminė mokyklos laikus. Kaip dažnai jis leisdavo jam nusirašyti, kaip dažnai mokydavo skaičiuoti trupmenas. Be jo, Janis neabejojo, Rupertas niekada nebūtų baigęs mokyklos. Ir nors per pamokas jis visuomet buvo priklausomas nuo Janio, vos tik jos baigdavosi, elgdavosi su juo kaip su pavaldiniu.

Jų santykiai iš esmės pasikeitė tada, kai jie vieną dieną atsitiktinai susitiko Mintaujos užeigoje.

– Na, brolau, kaip einasi? – gerai nusiteikęs paklausė Rupertas ir paplojo jam per petį. Jis buvo su grupe draugų, bet nė neketino jiems pristatyti Janio. – Tai tik vienas iš mūsų tarnų, – paaiškino bičiuliams ir pamojo padavėjui. – Atneškit vyrukui alaus mano sąskaita, – nurodė jis, dar kartą suplojo jam per petį ir dingo.

Draugijoje buvo mergina, kuri vis meiliai glaustėsi prie Ruperto. Bet Janis žinojo, kad po paskutinio pokylio jo sesuo sekioja paskui Rupertą kaip šunelis paskui savo šeimininką. Jis negalėjo suprasti, kodėl ji taip elgiasi, bet taip jau buvo. Kai jis pamatė, kaip Rupertas tapšnoja merginai per užpakalį ir bučiuoja jai kaklą, sukilo pyktis. Jau seniai pyko ant Ruperto. Jis neužmiršo nė vieno įžeidimo ir komentaro. Kaip mielai Janis būtų išvanojęs ponų sūneliui kailį, bet valdėsi. Fon Cėlendorfai buvo įtakingi, ir tą įtaką jie panaudotų, jei jaustųsi įbauginti ar pažeminti. Taigi, Janis susikišdavo kumščius į kišenes, sugriežtdavo dantimis, bet prisiekė sau vieną gražią dieną pamokyti Rupertą.

Bet dabar jis negalėjo žiūrėti į Ruperto ranką ant merginos sėdynės, nes žinojo, kad Konstancė dvare tik ir laukia, kada Rupertas ją pasikvies.

Janis baigė gerti alų. Tai buvo ketvirtas bokalas šį vakarą, ir alkoholis jau kaitino jam kraują. Jis atsistojo, pasiraitojo rankoves ir žengė prie Ruperto ir jo draugų.

– Paleisk merginą! – užsipuolė.

– Ką? – Rupertas atsisuko, rankoje laikydamas konjako taurę.

– Paleisk merginą, pasakiau. Namuose tavęs laukia mano sesuo.

– Tu nesi laisvas? – Mergina pabandė išsivaduoti iš jo glėbio, bet Rupertas sučiupo ją už rankos.

– Aišku, kad aš laisvas. O šitas – jis tik valstietis, ir jo sesuo jau keletą metų nuo manęs neatstoja. Ką gi man daryti? – Rupertas pašiepiamai nusijuokė. – Aš esu geras žmogus. Man gaila merginos, todėl kartais duodu, ko ji nori.

Janiui užvirė kraujas. Staiga jam pasidarė taip karšta, atrodė, tuoj sprogs. Jis sugniaužė kumštį, užsimojo ir nusitaikė tiesiai Rupertui į veidą.

Išgirdo trakštelėjimą, pamatė, kaip Rupertas susvyravo ir jam iš nosies pasipylė kraujas; tada jis nusišluostė kumštį į kelnes ir išėjo. Nuo to vakaro tarp jų tvyrojo atviras priešiškumas.

Tačiau pasaulinės reikšmės įvykis 1914 metų birželio 28 dieną ilgam nutraukė Janio ir Ruperto nesutarimus. Tą dieną Austrijos-Vengrijos sosto įpėdinis erchercogas Pranciškus Ferdinandas su žmona Sofija Chotek, Hohenbergo hercogiene,

šešių automobilių kolona važiavo krantine išilgai Miliackos upės į Sarajevo rotušę. Sosto įpėdinis atsipalaidavęs mojavo iš atviro automobilio, nors jo žmona sėdėjo šalia įsitempusi. Jau prieš vizitą būta įspėjimų dėl pasikėsinimo, bet Pranciškus Ferdinandas juos ignoravo.

– Po stikliniu gaubtu aš nesislėpsiu, – pareiškė erchercogas. – Mūsų gyvybei visuomet gresia pavojus. Reikia pasitikėti Dievu.

Apie dešimtą valandą už erchercogo ir jo žmonos automobilio sprogo bomba, kuri prieš kelias sekundės dalis atšoko nuo sosto įpėdinio automobilio. Erchercogas Ferdinandas ištiesė ranką, kad apsaugotų savo žmoną, o vairuotojas paspaudė greičio pedalą.

Atvykęs į rotušę, Pranciškus Ferdinandas pasiskundė:

– Pone burmistre, mes atvykstame į Sarajevą, pas jus į svečius, o mus apmėto bombomis.

Austrijos-Vengrijos sosto įpėdinis buvo nuramintas, tolesnis kelionės maršrutas pakeistas. Bet vienoje vietoje, važiuojant per tiltą, kolona pasuko senuoju maršrutu. Buvo liepta tuoj pat apsigręžti. Kai sosto įpėdinio vairuotojas įjungė atbulinį bėgį, norėdamas paklusti nurodymui, prie automobilio priėjo vyras, išsitraukė pistoletą ir du kartus iššovė. Pirma kulka pataikė Sofijai Chotek į pilvą ir ji greit nukraujavo. Erchercogui Pranciškui Ferdinandui buvo peršauta kaklo vena ir sudraskyta trachėja.

Netrukus Austrija paskelbė visuotinę mobilizaciją, o liepos 28 dieną – karą Serbijai, liepos 30 dieną ja pasekė Rusija. 1914 metų rugpjūčio 1 dieną mobilizavosi ir Vokietija, ji paskelbė karą Rusijai, o rugpjūčio 3-iąją ir Prancūzijai.

Tą pačią dieną Vokietijos kariuomenė įžengė į Belgiją, o po dvidešimt keturių valandų Didžioji Britanija jau skelbė karą Vokietijai.

Pirmos didžiosios dvidešimto amžiaus skerdynės prasidėjo.

1914 metų birželio 28 diena buvo ypatinga ne tik pasaulio istorijai, bet ir Konstancei. Tą dieną ji ištekėjo. Jaunikis, aišku, buvo ne Rupertas, o jaunas rusas iš Rygos, dirbantis mokytoju.

Su Nikolajum ji susipažino gegužės pradžioje Mintaujos parke, kartu su savo globotiniais laukdama jų mamos, kuri nuėjo apsipirkti. Konstancė sėdėjo ant suolo užsimerkusi, nukreipusi išblyškusį veidą į saulę, ir klausėsi vaikų šnekos.

Ji pajuto šešėlį. Kai atsimerkė, pamatė priešais stovintį vyriškį. Jis buvo aukštas ir liesas, plaukai vos slėpė atlėpusias ausis. Bet mėlynai pilkos akys žiūrėjo į ją susižavėjusios.

– Ar galima prie jūsų atsisėsti?

Konstancė nuleido žvilgsnį. Buvo nepadoru sėdėti parke ant suoliuko su nepažįstamu vyriškiu. Baronienė to tikrai netoleruotų. Bet Konstancė nebuvo įpratusi prieštarauti vyrui ar atmesti jo prašymą. Taigi ji linktelėjo.

Nepažįstamasis atsisėdo šalia ir prisistatė:

– Mano vardas Nikolajus Nikolajevičius Peskovas, gimiau Sankt Peterburge, o dabar esu namų mokytojas Rėbriuko dvare. Man beveik trisdešimt metų, ir aš svajoju vieną dieną Rygoje atidaryti aukštesniąją mokyklą berniukams ir mergaitėms, besidomintiems gamtos mokslais.

– O! – tai buvo viskas, ką atsakė Konstancė. Po kelių minučių tylos ji vis dėlto mandagiai tęsė: – Malonu, Konstancė Morman, namų mokytoja, gimusi Cėlendorfe.

– O ko trokštate jūs, panele Morman? Nors gal toks klausimas pernelyg intymus?

Konstancė nežinojo, ką jam į tai atsakyti. Dėl Dievo meilės, ko ji galėtų trokšti? Ji norėjo ištekėti ir susilaukti vaikų, tai buvo viskas. Labiausiai nuo Ruperto, bet pamažu ji suprato, kad šito jai tektų laukti iki Paskutiniojo Teismo dienos.

Paskutinį kartą jie matėsi praėjusį šeštadienį. Rupertas su ja permiegojo ir šiurkščiais žodžiais išsiuntė atgal, nes, anot jo, su ja buvo nuobodu. Tyliai verkdama ji parsliūkino namo ir ten, ant suoliuko prie durų, sutiko mamą.

– Sėskis šalia, – paragino ši ir pabeldė šalia savęs į medį.

Konstancė nusišluostė ašaras ir atsisėdo, kaip buvo liepta.

– Turėtum laikytis atokiau nuo Ruperto. Tau su juo nėra gerai, jokios ateities. Pati pažiūrėk, kaip sumenkai, kokia esi išbalusi. Jau neatsimenu, kada girdėjau tave juokiantis.

Konstancė neturėjo ką atsakyti ir vėl pravirko.

– Tu jau įpusėjai trečią dešimtį, Konstance, – toliau kalbėjo mama. – Atėjo laikas gyventi savarankiškai, ištekėti ir susilaukti vaikų. Tu juk nori vaikų, ar ne?

– Aišku.

– Tada pasiieškok vyro, kuris tau tiktų.

– Kodėl negali ir toliau taip tęstis, kaip lig šiol?

Konstancės žodžiai virto šnabždesiu.

– Todėl, kad tu save sužlugdysi. Nuo to, kad meilė praeina, niekas nemiršta. Bet nuo meilės kančių – taip.

– Ar tiesa, kad žmonės kaime mane vadina sena merga? Kad jie sako, esą aš atrodanti išdžiūvusi ir pagiežinga, ir kad nesugebėsianti patraukti jokio vyro?

– Kas taip sako?

– Rupertas, – Konstancės balsas dar labiau pritilo. – Jis palietė mano burną ir nupiešė raukšles, kurių aš pati nė nemačiau.

Mama atsiduso, tada paėmė Konstancės ranką.

– Man sunku tai pripažinti, bet Rupertas teisus. Tu atrodai pikta. Jau dabar. O kaltas dėl to jaunasis baronas. Palik jį, Konstance. Tu pamatysi, kokia laisva tada pasijusi... – ji atsistojo ir paglostė Konstancei skruostą. – Pagalvok, kol dar ne vėlu.

Ji nuėjo į namą, o Konstancė kiekviena savo ląstele jautė, kad mama teisi.

Bet širdis, ta paika širdis, vis dar tikėjosi.

Konstancė pabudo iš savo prisiminimų ir suvokė, kad šalia jos sėdi jaunas vyriškis, kuris vis dar laukia atsakymo.

– Ko aš trokštu? – pagaliau atsakė ji. – Apie tai man reikėtų ilgiau pagalvoti. Verčiau papasakokit šiek tiek daugiau apie save.

Ji užmetė akį į vaikus, kurie su savo bendraamžiais gainiojo kamuolį ir šią akimirką nereikalavo guvernantės dėmesio.

Jis kalbėjo, o Konstancė beveik visą laiką tylėjo. Ji nusišypsodavo, kai manė, kad tai reikalinga, ir linktelėdavo, kai galvojo, kad Nikolajus iš jos to tikisi.

Netrukus prie jos pribėgo vaikai. Mažoji mergaitė timptelėjo Konstancę už rankovės ir paragino:

– Aš noriu namo, man nuobodu. Dideli su manim nežaidžia.

– Gerai, mano angele, tuoj eisime.

Konstancė atsistojo ir padavė Nikolajui ranką. Ji pasakė jam mažiau nei tuziną sakinių.

– Ar galėsiu jus dar kartą pamatyti? – jo prašymas skambėjo ryžtingai.

– Taip. Mielai, – mandagiai atsakė Konstancė ir užrašė ant mažo lapelio adresą. – Trečiadienį po pietų aš laisva, taip pat visą sekmadienį.

Atsisveikindama ji linktelėjo, paėmė už rankos abu vaikus ir nuėjo į parduotuvę, kur turėjo būti vaikų mama. Po dviejų dienų, trečiadienį po pietų, Nikolajus pirmą kartą aplankė Konstancę. Jis atnešė jai gėlių, pakalnučių, ir Levo Tolstojaus knygą. Jie išėjo pasivaikščioti po dvaro parką, o kai pradėjo temti, Nikolajus paėmė ją už rankos. Per kitą apsilankymą atsisveikindamas pabučiavo ją į skruostą, per trečią – švelniai į lūpas, per ketvirtą parodė savo šeimos nuotraukas, per penktą prakalbo apie būsimus vaikus, o birželio 14-ąją pagaliau pasipiršo.

Konstancė pasakė taip. Ne todėl, kad buvo įsimylėjusi. Ne todėl, kad buvo beviltiškoje padėtyje. Ji priėmė jo pasiūlymą, nes jis jos paprašė, nes ji norėjo įrodyti Rupertui, kad nėra sena sudžiūvusi senmergė. Ji netgi nesusimąstė, ar myli jį, ar jis jai tik patinka. Užteko to, kad jis jos norėjo, ir tai buvo kur kas daugiau, nei kada nors jai būtų galėjęs duoti Rupertas.

1914 metų birželio 28 dieną, praėjus tik kelioms valandoms po Austrijos-Vengrijos sosto įpėdinio mirties, Nikolajus užmovė jai ant piršto paprastą auksinį žiedą, o ji mandagiai šypsojosi į fotoaparatą.

Vestuvės bažnyčioje buvo numatytos rugsėjį, bet praėjus mėnesiui po civilinės santuokos Nikolajus buvo pašauktas į kariuomenę. Jau kitą dieną Konstancė prarado darbo vietą, nes dvarininkas taip pat turėjo prisistatyti į rusų kariuomenę, o jo žmona su vaikais išvyko į dvarą pas seserį Meklenburge-Pomeranijoje. Konstancė viena grįžo namo.

Ir Janis netrukus turėjo išeiti į armiją. Kai Malu vieną vakarą atėjo pas jį, jis apkabino ją ir norėjo paguosti.

– Neliūdėk, aš grįšiu.

Malu nusišypsojo.

– Žinau, Jani.

Jis nusijuokė.

– Iš kur?

Ji gūžtelėjo pečiais ir atsakė, lyg tai būtų buvęs savaime suprantamas dalykas:

– Nes tu man reikalingas. Dievas sukūrė mus vieną kitam. Mes esame dvi visumos pusės. Retai atsitinka, kad visuma praranda pusę savęs.

– Bet tu norėjai išvykti. Toli. Į Paryžių, į Berlyną. Tu norėjai visų pirma išmokti pamilti save pačią.

Malu linktelėjo.

– Karas viską keičia.

– Karas neilgai tęsis. Visi taip sako. Iki Kalėdų mes visi grįšime namo.

Rupertas taip pat gavo šaukimą. Jis buvo vienintelis, kuris tuo džiaugėsi. Niekas nenorėjo karo. O kodėl būtų turėję norėti? Žmonės Pabaltijyje norėjo gyventi, norėjo matyti, kaip auga jų vaikai, norėjo ramiai pasenti. Karas jiems buvo nereikalingas. Kodėl jie turėtų kariauti už Ru-

siją? Ar kokią nors kitą svetimą šalį? Kas juos – valstiečius, samdinius, dvarininkus ir valdytojus – siejo su erchercogu Pranciškum Ferdinandu? Niekas nejautė poreikio keršyti už jį. Kodėl gi turėtų? Jie jo visai nepažinojo.

Tik Rupertas buvo susijaudinęs. Jo laukė didžiausias gyvenimo nuotykis, ir jis troško pasižymėti kovoje. Kadangi jis buvo kilmingas, iš karto tapo karininku. Niekam nerūpėjo, kad jis neturi nė menkiausio supratimo apie karybą. Buvo mobilizuoti šeši milijonai rusų. O rusams, Rupertas tai žinojo nuo pat mažumės, reikia įsakinėti. Tai buvo visai nesunku, galvojo jis, neturėtų būti sunku ir kare, o jei bus nuostolių – ką gi, turės būti parūpinta naujų rusų. Jis išdidžiai žingsniavo su savo karininko uniforma po kiemą tarp vištų ir žąsų, treniravosi, šaudydamas į tuščius butelius, ir juokėsi, kai samdinės mirtinai išsigąsdavo.

– Dėvėdamas uniformą, – pareiškė jis tėvui ir paniekinamai jį nužvelgė, – vyras gali didžiuotis pats savimi. Nesvarbu, kur jis bus paskirtas, jis rizikuoja dėl savo tautos ir tėvynės.

Volfgango fon Cėlendorfo paslaugų prireikė baltų pulke. Jis buvo atsargos karininkas ir turėjo apmokyti jaunus rekrutus. Jei būtų norėjęs, jam tikriausiai būtų pavykę išvengti tarnybos, bet Volfgangas buvo per daug pavargęs nuo žmonos ir jos kaprizų. Jis tiesiog ilgėjosi kariuomenės gyvenimo, kur kiekviena detalė buvo numatyta, o nurodymai aiškūs ir be slaptų potekščių. Be to, troško nors trumpam išsivaduoti nuo visapusiškos atsakomybės. Paskutiniais metais jis labai daug dirbo, bet jo pastangų niekas nevertino. Karas vis tiek truks tik kelis mėnesius, baronas buvo tuo

įsitikinęs. Ir per tuos kelis mėnesius jis paprasčiausiai norėjo pailsėti nuo savo gyvenimo.

Janis taip pat pateko į baltų pulką, į kurį jis, kaip latvis, užsirašė savanoriu, nes tik šitaip galėjo išvengti tarnybos rusų kariuomenėje. Jam buvo gana palanku, kad Konstancė prarado darbą. Ji buvo kaimo žmogus, mokėjo ir galėjo dirbti. Kol jo nebus, ji galės vadovauti mažam ūkiui, kurį Janis ne per seniausiai pakrikštijo *Männertreu* vardu.

Cecilija fon Cėlendorf visą laiką vaikščiojo tokia mina, jog buvo galima pagalvoti, kad sosto įpėdinis buvo nušautas vien tik tam, kad pridarytų jai nemalonumų. Ji nelabai jaudinosi, kad daug žmonių, galbūt net jos vyras, gali žūti. Ji tik nepakentė mobilizacijos sukelto triukšmo, netvarkos namų ūkyje ir keisto savo vyro elgesio – šis vis dalijo nurodymus, ką reikėtų daryti, jeigu jis pats negrįžtų.

– Paklausyk, Cilchen, Rupertas paveldės dvarą, bet pasirūpink, kad jis turėtų tinkamą valdytoją. Būtų geriausia, jei liktų Švarcrokas. Jo tikrai neims kariauti, nes akys per silpnos. Markusas Šnaideris taip pat praverstų ūkiui kaip miškininkas. Gal ir jam pavyks išvengti šaukimo. Vis dėlto jis lenkės ir vokiečio sūnus. Nesutik, kad Rupertas visus atleistų. Dvarininkas turi būti kantrus.

Cecilija gulėjo ant otomanės užmerkusi akis, ranką buvo prispaudusi prie kaktos, lyg kankinama smarkių skausmų.

– Ar negali viso to aptarti su kuo nors kitu? – paklausė ji silpnu balsu ir slapta tikėjosi, kad šaukimas jos vyrui ateis tuoj pat.

Jis atėjo po dviejų dienų, o dar po poros dienų Volfgangas fon Cėlendorfas atsisveikino.

Jis pabučiavo žmoną, jos akyse ieškodamas nors trupučio liūdesio, bet nieko neišvydo.

– Aš tikriausiai negrįšiu, – ištarė, nors pats taip ir nemanė. Tačiau taip norėjo pamatyti žmonos veide gailestį ar susirūpinimą. – Vis dėlto karas.

– Nieko tau neatsitiks, – atsakė Cecilija fon Cėlendorf, trumpai jį apkabino ir pabučiavo į skruostą. Ji nelaukė, kol privažiuos karieta, užlipo laiptais ir pradingo name.

Volfgangas fon Cėlendorfas palydėjo ją žvilgsniu.

– Cecilija, aš taip stengiuosi būti tau geras vyras, – sušnibždėjo jis. – Atleisk man, kad nesugebu padaryti tavęs laimingos.

Devintas skyrius

Pabaltijys, 1917

1914-ieji buvo tikėjimo greita pergale metai.

1915-ieji buvo kovų dėl pozicijų metai.

1916 metais prasidėjo nepriteklius.

1917 metais Rusija išstojo iš aljanso prieš Vokietiją. Caras Nikolajus II atsisakė sosto savo brolio Michailo naudai. Rusijos Dūma suformavo Laikinąją vyriausybę, o caras Michailas atsisakė sosto. Pasibaigė daugiau nei tris šimtus metų trukęs Romanovų viešpatavimas didžiojoje Rusijos imperijoje, buvęs caras ir jo šeima buvo suimti.

Aprūpinimas maistu vis blogėjo. Laukai liko nedirbti, nes vyrai buvo pašaukti į karą. Kai kur buvo galima pamatyti moteris, įsikinkiusias į plūgą, kad nors vaikai gautų kokį kąsnį. Arkliai buvo konfiskuoti, galvijai išvesti iš tvartų. Susisiekimas tarp miestų buvo nutrauktas, beliko tik kariniai traukiniai. Netrukus Rygą užėmė vokiečiai. Buvo kalbama, kad Rusijos kariuomenė atsitraukdama plėšia ir degina. Neapsieita ir be prievartavimų. O dabar traukiniai, pilni rusų kareivių, atvyko į Mintaują.

Malu pasipiktino, kai pamatė pirmuosius iš jų. Jie buvo apdriskę, apsileidę ir šiurkštūs. Triukšmaudami šlaistėsi ga-

tvėmis, o motinos tik ir skubėjo slėpti savo dukras. Po rusų užėjo pabėgėlių iš pietų banga. 1917 metų vasarą Mintaujoje nebeliko nė vieno laisvo kambario, tuščio tvarto, neapgyventos daržinės.

Mintaujos gatvėse viešpatavo vyrai vokiškomis uniformomis. Jų buvo net daugiau nei grįžusių kareivių, kurie stoviniavo ties kiekvienu kampu ir prašė išmaldos, atkišę medinę koją. Pabaltijyje vestuvės buvo keliamos vienos paskui kitas. Baltijos vokietės be perstojo tekėjo už vokiečių karininkų. *Rygos laikraštis namų šeimininkėms* turėjo spausdinti papildomus lapus, kad tilptų visi skelbimai.

Malu skaitė laikraštį ir purtė galvą.

– Kaip galima per karą tuoktis? – paklausė ji Konstancės.

Konstancė gūžtelėjo pečiais.

– Čia mes kalbame ne tiek apie meilę, kiek apie tai, kas lieka po tavęs, kai negyvas guli apkasuose.

– Kas jau ten gali likti? Siauras žiedelis ant piršto, keletas prisiminimų?

– Ar to neužtenka? Kai kam tai daug daugiau, nei jie turėjo taikos metais, – Konstancės akys prisipildė ašarų. – Žinai, čia yra kelios merginos, tokios merginos kaip aš, kurioms sunku susirasti vyrą. Ir staiga jos tampa geidžiamos. Jos pačios supranta, kad per naktį netapo nei gražesnės, nei turtingesnės. Ir vis tiek kažkas jas pastebėjo, atkreipė dėmesį. Net jei tai ir neilgam.

– Tu dėl to ištekėjai už Nikolajaus? – panoro sužinoti Malu.

Konstancė linktelėjo.

– Taip, ir dėl to, – ji atlaikė nustebusį Malu žvilgsnį. – Ne kiekviena gali būti tokia stipri ir drąsi kaip tu.

Malu pakraipė galvą, bet nieko neatsakė. Ne, ji nebuvo nei stipri, nei drąsi. Ji tik žinojo, kad nėra meili. Kaip gali būti meili, jei tave atstūmė tavo pačios motina? Tik Janis ją suprato. Malu tvirtai tikėjo, kad visuomet yra žmogus, kuris atitinka tavo esybę. Jai tai buvo Janis. O Konstancė tokio žmogaus ieškojo nepakankamai ilgai.

1918 metais buvo galima nujausti artėjant pabaigą. Vokiečių kariuomenė įžygiavo į Estiją, ir jos Landtagas paskelbė nepriklausomybę, bet Vokietija turėjo savų planų, ji norėjo įkurti Suvienytąją baltų hercogystę. Kiekvieną dieną laikraščius nešiojantys vaikai garsiai skelbė naujienas, ir šios visiškai skyrėsi nuo vakarykščių. Niekas nebežinojo, kas dabar vadovauja Vyriausybei ir kas vadovaus rytoj. Baltų dvarai buvo apleisti. Kas galėjo, išvežė savo šeimas į didesnius miestus, nes tik ten jos jautėsi saugios. Pilni lagaminai ir dėžės buvo kraunami į dvikinkes ir gabenami į artimiausią geležinkelio stotį. Niekas nežinojo, kiek šio turto bus pristatyta į paskirtą vietą, nes kareiviai dažnai atsisakydavo imti „baronų mėšlą“. Šitaip ne viena sidabrinė šakutė pateko į samdinės stalčių ir ne vienas padėklas nukeliavo į latvių valstiečių namų ūkį.

Janio ūkis taip pat buvo apleistas, nes jo sesuo darbo dienomis kartu su Malu padėdavo Mintaujos ligoninėje. Kai tik ligoninėse pasirodė pirmi sužeistieji iš mūšių laukų, jos abi užsirašė savanorėmis. Dauguma moterų iš aplinkinių vietovių padarė tą patį.

Todėl Konstancė ir Malu kiekvieną šeštadienio rytą įveikdavo dvidešimt varstų dviračiu iš Mintaujos iki Cėlendorfo, o kiekvieną sekmadienio vakarą tą patį atstumą atgal. Dažniausiai jos važiuodavo viena šalia kitos tylėdamos, nes būdavo visiškai išsekusios. Atrodė, kad tas nuovargis niekada nepraeis ir netgi nesumažės. Jos automatiškai mynė pedalus, nesigrožėdamos gamtovaizdžiu, ašarotomis akimis ir tuščiomis galvomis.

– Pati nesuprantu, kodėl tai darau, – vieną sekmadienio vakarą pareiškė Malu. – Kodėl kiekvieną savaitgalį grįžtu namo? Mama manęs nenori matyti. Tik kartais, kai jai prireikia ko nors, kas išklausytų jos dejones ir verkšlenimus, tada tinku ir aš. O tos kalbos visuomet baigiasi tuo, kad dėl visko kalta esanti aš. Net dėl karo, gali įsivaizduoti, Konstance! Jei likčiau Mintaujoje, neturėčiau tiek ramybės, bet niekas man bent jau nepriekaištautų dėl to, ko aš nepadariau.

Konstancė atsiduso.

– Nikolajus žuvo, aš jaučiu. Jis taip ilgai nerašo. Jis miręs. O apie Janį aš sužinau tik iš tavęs. Savaitgalį tu važiuoji namo ne tam, kad pabūtum su motina, o kad padėtum man tvarkytis ūkyje. Gal tau reikėtų likti pas mus nakvoti. Mano mama tikrai apsidžiaugtų, juk žinai.

– Taip, – atsakė Malu. – Gal tu ir teisi.

Kai jos pasiekė miestą, kelią pastojo vežimas su sužeistaisiais. Ant brezento kažkas baltais ir raudonais dažais buvo nupiešęs Raudonojo Kryžiaus ženklą. Vežime sužeistieji gulėjo kaip papuola, netgi vienas ant kito. Galvos kyšojo tarp kareiviškų batų, rankos plėšė kruvinus tvarsčius. Visi dejavo, dūsavo, gargaliavo, sunkiai kvėpavo ir verkė.

Malu atsargiai aplenkė vežimą.

– Mums reikia paskubėti! – sušuko ji per petį. – Mes turime atvykti į ligoninę anksčiau už sužeistuosius, mūsų ten prireiks.

Ji paspartino greitį, o draugė numynė jai iš paskos. Kai abi pasiekė ligoninę, Malu nutrenkė dviratį prie sienos ir dar bėgdama pradėjo rengtis. Viduje ji greitai užsirišo baltą slaugės prijuostę, užsimovė ant plaukų kepurėlę ir nuskubėjo atgal prie įėjimo, kur ką tik privažiavo vežimas.

Konstancė atsistojo šalia. Ji buvo išblyškusi ir šiek tiek drebėjo. Malu ją trumpai apkabino.

– Nebijok. Nikolajaus tarp jų nebus. Janio taip pat.

Jos žodžiai skambėjo tvirtai, bet ir ji drebėdavo, kai atveždavo naujus sužeistuosius. Ji bijojo tarp jų rasti Janį, kita vertus, kartu ir tikėjosi. Jo laiškai darėsi vis trumpesni. Jis niekada nerašė apie karą, apie savo įspūdžius ir išgyvenimus. Tik dalykiškai aprašydavo dienos eigą, pasakodavo apie valandų valandas trunkantį laukimą apkasuose ir lošimą kortomis. Bet jis niekados nerašė apie mūšius, atakas, žuvusiuosius, nieko apie tai, ką jaučia pats. Pabaigoje pasirašydavo: *Tavo Janis. Dabar ir visados.*

– Kad karas pagaliau baigtųsi, – sušnibždėjo Konstancė, giliai įkvėpė ir padėjo vienam sužeistajam išlipti iš vežimo.

Tiems, kurie galėjo vaikščioti, Malu dalijo puodelius su saldžia arbata, kitiems padėjo nueiti iki medinių vežimėlių ar neštuvų. Sužeistuosius apžiūrėdavo daktaras Kuznecovas, rusų gydytojas. Konstancė sėdėjo prie rašomojo stalo ir kiekvienam pacientui užvesdavo kortelę, o Malu asistavo gydytojui.

– Peršauta ranka! – sušuko Kuznecovas, ir Konstancė įrašė diagnozę.

Jaunuolis, sėdintis priešais Kuznecovą, buvo susiėmęs už rankos ir verkė kaip mažas vaikas.

– Mama, – dejavo jis. – Mama.

Malu paglostė jam skruostą.

– Kiek tau metų?

– Ką tik suėjo aštuoniolika, – sukūkčiojo sužeistasis ir pažiūrėjo į ją žydromis akimis. – Aš nenoriu grįžti į frontą. Daugiau niekados, panele. Tai... tai buvo taip baisu. Aš kažką nušoviau. Padėkite, aš nenoriu atgal, – jis vėl prapliupo verkti.

Malu paglostė jam galvą.

– Vyksta karas, – atsakė ji tyliai. – Kiekvienas turi daryti tai, ką sugeba.

Ji užjaučiamai pažiūrėjo į vaikiną. Niekas neturėtų regėti tokių baisybių, pagalvojo ji. Niekas neturėtų būti verčiamas žudyti. Iš savo patirties ligoninėje ji žinojo, kad kūno sužeidimai dažniausiai užgyja, bet ne kiekvieno siela atsigauna po to, ką tenka pamatyti ir išgirsti.

– Kitas! – daktaras Kuznecovas nekantriai spragtelėjo pirštais.

Du lengvai sužeisti vyrai pasodino ant kėdės žmogų su kruvinu tvarsčiu ant galvos.

– Vardas?

– Antonas iš Antonijos, – atsakė vienas iš atvedusiųjų.

Malu krūptelėjo, Konstancė taip pat pakėlė akis.

– Antonai? – Malu pasilenkė prie vyriškio ir atsargiai skudurėliu nuvalė jam nuo veido pridžiūvusį kraują. – Antonai? Ar tai tu?

Ji prisiminė, kaip su juo šoko per debiutančių pokylį. Tada ji pastebėjo, kad jo kairysis vokas pradeda trūkčioti, kai tik vaikinas susijaudina. O dabar ji išvydo, kad ten visai nebėra voko. Ir akies. Tik juoda, nuo kraujo sukrešėjusi skylė.

Malu čiupo sužeistąjį už pečių ir lengvai papurtė.

– Tu taip pat kovojai baltų padalinyje. Ar ką nors girdėjai apie Janį? Ar jūs buvot kartu? Sakyk gi.

Bet Antonas iš Antonijos nieko neatsakė.

– Šūvis į galvą, – diktavo daktaras Kuznecovas. – Trūksta kairės akies. Sužeidimai kaukolės viduje.

– Antonai? Ar girdi mane? – Malu lengvai purtė vyro petį. Antonas sudejavo, galva nusviro ant krūtinės.

– Iš skausmo jis praranda sąmonę, – pranešė vienas iš sužeistųjų, kuris stovėjo šalia. – Kartais jis pabunda ir siaubingai šaukia.

Malu čiupo gydytoją už rankovės.

– Morfino. Mes turime duoti jam morfino.

Bet Kuznecovas tik papurtė galvą.

– Nėra prasmės. Jis vis vien neišgyvens per naktį.

– Prašau, daktare, aš jį pažįstu, – neatlyžo Malu. – Jis mano kaimynas.

Gydytojas nenusileido.

– Jūs gerai žinote, kad mes turime per mažai morfino. Jo labiau reikia tiems, kurie turi galimybę išgyventi.

Jis pasisuko į vyrus, atnešusius Antoną.

– Nuneškit jį į salę. Gal pavyks rasti dar vieną laisvą miegmaišį. Tada grįžkite.

Malu pažvelgė į savo draugę. Konstancės akyse tvyrojo ašaros, ji buvo išblyškusi ir kramtė lūpą. Bet liūdėti nebuvo kada.

Įėjo kitas pacientas.

– Šūvis į koją su žaizdos uždegimu! – sušuko Kuznecovas, o Konstancė užrašė. – Amputacija nuo kelio. Nuneškite jį į operacinę. Ateisiu po pusvalandžio.

Gydytojas kreipėsi į Malu.

– Ar galėtumėt man asistuoti? – paklausė jis.

Malu nurijo seiles ir linktelėjo. Pastaruoju metu ji galėjo labai daug, tiek daug visko, apie ką seniau nė pagalvoti nebūtų išdrįsusi. Ką čia reiškia viena koja daugiau ar mažiau? Kuznecovas ją nupjaus pjūklu. Ji ją paims ir įmes į kibirą po operaciniu stalu, kur tuoj pat prisirinks musių. O kitą kartą tai bus ranka ar plaštaka, ar pėda, o kartais, kai būdavo visai blogai, ji turėdavo po operacijos nuimti nuo mirusiojo kaklo plokštelę su įrašu, nuvalyti kraują ir nunešti jį į administraciją. Po pamainos ji nusipraus, kiek galima nuodugniau, bet kraujo kvapo neatsikratys ir tada. Kaip ir žaizdų vaizdo ar prisiminimų apie geltonus pūlius. Malu atrodė, kad visą likusį gyvenimą ji braidys po kraują. Bet ji visuomet taip greitai užmigdavo, buvo tokia pavargusi kūnu ir siela, jog nerasdavo laiko galvoti apie tai, ką matė, darė, girdėjo ir jautė.

Kitas pacientas buvo atitemptas ant kėdės. Jis abi rankas laikė prispaudęs prie pilvo. Ne, ne prispaudęs, atidžiau pažiūrėjusi pamatė Malu – jos buvo pririštos jam prie pilvo nešvariu skuduru. Vyro veidas buvo pilkas, lyg jau seniai būtų nebegyvas.

– Šūvis į pilvą! – padiktavo gydytojas. – Jis išlaisvino rankas, nuėmė skudurą – ir atšoko, pamatęs žarnas ir ant jų tupinčias muses. – Miręs! – sušuko jis Konstancei ir linktelėjo nešikams, kad išneštų lavoną.

Po šešių valandų darbo Malu nejautė nei kojų, nei rankų. Jos prijuostė prisigėrė kraujo, akys buvo paraudusios. Ir Konstancė vos laikėsi ant kojų.

– Trumpa pertrauka, – tarė daktaras Kuznecovas ir išėjo iš priimamojo.

Visi išėjo į lauką ir užsirūkė. Gydytojas savo egiptietiškas cigaretes, kurių jis net ir sunkmečiu nežinia iš kur gaudavo. Malu ir Konstancė pasidalijo vieną *Gibson Girls* cigaretę ir žiūrėjo į mėnulį, kuris blyškus ir siauras kabojo danguje. Niekas nepratarė nė žodžio.

Jos parūkė, pasirąžė, pasitaisė kepuraites ir grįžo į pastatą dirbti toliau.

Ant laiptų Malu už rankovės sulaikė kitas, jaunesnis gydytojas; tai buvo daktaras Davidas Salomonovas.

– Atvyko naujas transportas, – ištarė jis tyliai.

Malu nustebusi pakėlė antakius. Anokia čia naujiena.

– Ir ką?

– Tarp sužeistųjų yra vienas vyras. Nebejaunas. Jo plaučiuose įstrigusi kulka.

– Kaip gaila.

Salomonovas nurijo seiles ir atsikrenkštė, tada pridūrė:

– Jo vardas Volfgangas fon Cėlendorfas.

Malu norėjo šaukti, bet riksmas užstrigo gerklėje. Tik stovėjo pravira burna ir purtė galvą.

– Volfgangas fon Cėlendorfas? – pakartojo ji. – O Janis Mormanas irgi buvo kartu? Ar žinote ką nors apie jį?

Gydytojas papurtė galvą.

– Paskubėkite, – pridūrė jis ir nusigręžė. Paėjęs porą žingsnių, sustojo ir atsisukęs per petį ištarė: – Apgailestauju.

– Ne! – sušnibždėjo Malu. – Ne, ne, ne, ne.

Kuznecovas taip pat girdėjo šį trumpą pokalbį.

– Eikite! – šūktelėjo. – Mes apsieisime be jūsų.

Malu nusekė paskui Salomonovą, lyg būtų marionetė, tampoma už virvelių. Ji įžengė į salę, pamatė ant grindų gulinčias pilkas būtybes kruvinais tvarsčiais, girdėjo jų riksmus ir užuodė pūlių, kraujo, baimės ir puvimo tvaiką.

Nuošaliau, kampe, suplyšusia užuolaida nuo salės buvo atitvertos kelios miegamosios vietos.

– Ateikit, jis guli čia, – Salomonovas parodė į pilką kauburėlį kraujuojančia krūtine.

Malu nedrąsiai žengė artyn. Su kiekvienu žingsniu baimė didėjo. Atrodė, kad tėvą ji galės išgelbėti tik tada, jei nepripažins, kas jam atsitiko. Tuomet ji atsiklaupė šalia jo ant žemės, paglostė įkritusius skruostus, perbraukė per visai žilus plaukus.

– Tėti, – sušnabždėjo. – Tėti, ar girdi mane?

Volfgangas fon Cėlendorfas sunkiai atmerkė akis. Jis pravėrė burną, bet neturėjo jėgų šnekėti.

– Ramiai, tėti. Nesijaudink. Aš esu šalia. Aš liksiu su tavimi.

„Iki pat mirties“, – pagalvojo Malu, ir nugara perbėgo šaltukas.

Ji glostė jam pečius, laikė už rankos ir šnibždėjo raminamus žodžius. Kartais jis užmigdavo, o Malu stebėjo kiekvieną jo kvėptelėjimą. Kartais atsimerkdavo, pažiūrėdavo į ją karščiuojančiu žvilgsniu ir bandydavo šnekėti. Tada Malu nuvalydavo jam prakaituotą kaktą, įlašindavo į burną šlakelį vandens.

– Miegok, tėti. Miegok.

Kai išaušo rytas, ėmė artintis pabaiga. Malu matė prakaito lašus ant tėvo kaktos, ji užuodė atsėlinančią mirtį, jau dabar jautė stingdantį jo rankų šaltį. Jis dar kartą atvėrė akis, pabandė šnekėti.

– Ššš! – tarė Malu ir perbraukė ranka per sukepusias jo lūpas.

Tėvas papurtė galvą, sudejavo. Iš burnos išsiveržė kraujas – tamsus, tirštas kraujas.

Malu akyse pasirodė ašaros. Ji žinojo, kad tai paskutinės jos tėvo gyvenimo minutės. Daug kartų buvo mačiusi, kaip miršta kiti.

– Ššš! – pakartojo ir tyliai pradėjo melstis už tėvo sielą.

Volfgangas fon Cėlendorfas vėl silpnai pajudino galvą, pravėrė burną, bandydamas sudėti žodžius.

Malu pasilenkė prie pat jo, jos ausis beveik lietė tėvo lūpas.

– Tu to nepadarei, – sušnibždėjo tėvas silpnu kimiu balsu. – Aš žinau, kad tu to nepadarei... Rupertas... Tai buvo jis. Aš esu tikras... Atleisk man... kad aš... tave išdaviau.

– Apie ką tu kalbi? – Malu paglostė jo įdubusį veidą.

– Kamila... Laidynė... Tai padarei... ne tu.

Malu sustingo, ji paėmė tėvo ranką.

– Saugokis... Ruperto. Jis... negeras žmogus. Tu turi... jam padėti, – vos girdimai ištarė jis. – Atleisk man.

Jo akys užsimerkė. Krūtinė dar kartą pakilo paskutinį kartą įkvėpti, ir Volfgangas fon Cėlendorfas mirė.

Malu negalėjo atplėšti akių nuo veido žmogaus, kuris tiek daug metų jai melavo. Kuris leido, kad šitiek laiko ji jaustųsi blogai, siaubingai. Kodėl jos tėvas taip pasielgė?

Ar jis taip pat jos nemylėjo?

Kai 1918 metų kovo 3 dieną buvo pasirašyta Brest Litovsko taikos sutartis, Rusija ir Baltijos šalys nustojo kariauti. Netrukus karas baigėsi, Vokietija buvo sumušta.

1918 metų lapkričio 11 dieną buvo sudarytos Kompjeno paliaubos. Kovų laukuose, miestuose ir kaimuose iš viso žuvo septyniolika milijonų žmonių. Likę gyvi kareiviai – per ketverius metus jų žuvo dešimt milijonų – pagaliau grįžo namo. Bet jie jau nebebuvo tokie patys, kokie prieš kelerius metus išėjo į karą.

Janis taip pat priklausė sugrįžėliams, kuriuos karas suluošino dvasiškai. Naktimis jis šaukdavo per sapną ir smarkiai besidaužančia širdimi šokdavo iš lovos. Dienomis krūpčiodavo nuo kiekvieno didesnio garso. Jis niekada nekalbėjo apie tai, ką patyrė kare, o Malu jo neklausinėjo, nes ir pati nemėgo pasakoti apie savo darbą ligoninėje.

Rupertas grįžo į savo dvarą. Jo uniformą puošė įvairiausi ženkliukai. Jis, atrodo, buvo vienintelis, išgyvenęs karą be vidinių ir išorinių sužalojimų. Jis nė kiek nepasikeitė. Visiškai.

Praėjus kelioms dienoms po to, kai kareiviai grįžo namo, Janis ir Rupertas susitiko prie dvaro ribos.

– Man tave pasveikinti ar užjausti dėl tėvo mirties? – paklausė Janis.

Rupertas užsidegė cigaretę, dabar rūkė su kandikliu.

– Kaip nori. Man tas pats. Svarbiausia, kad dabar mano žodis dvare bus paskutinis.

Iš Nikolajaus nebuvo jokių žinių. Jokio laiško ar pranešimo apie mirtį. Nieko. O Konstancė pamiršo Nikolajų, nes Rupertas vėl pareiškė savo teises į ją.

„Vargšė Konstancė, – galvojo Malu. – Kvailiukė Konstancė. Kaip tu gali vėl pulti jam ant kaklo vien todėl, kad jis tau liepia?“

Dešimtas skyrius

Pabaltijys, 1918

Karas sunaikino ne tik daugybę gyvybių, bet ir svajones bei viltis.

Nuo tada, kai baigėsi karas, Malu buvo sutrikusi. Ką jai dabar veikti? Paskutiniais metais ji neturėjo laiko galvoti apie ateitį, nes nebuvo jokios ateities. Tik dabartis. Tik apdriskę, kraujuojantys, švokščiantys vyrai, kurie pridususiais balsais prašydavo išvaduoti juos iš kančių.

O dabar buvo taika. Žydėjo gėlės, karvės derlingose ganyklose atsivesdavo sveikus veršiukus, nekaltai švietė saulė, o namuose Ilmė bardavosi, jei kuri nors kambarinė išsitepdavo prijuostę. Bet prie stalo viena vieta liko tuščia. Tėvo vieta.

Malu taip aiškiai jautė tuštumą, jog negalėjo net į tą pusę žiūrėti. Kas buvo Cėlendorfų dvaras be jos tėvo? Valdytojas Švarcrokas stengėsi iš visų jėgų, bet jis negalėjo pakeisti linksmojo dvarininko. Rupertas mielai būtų jį išmetęs, bet kadangi karas taip smarkiai sumažino vyrų skaičių, kito valdytojo nebūtų radęs. Samdiniai, nors ir klausė Švarcroko, bet juo nesižavėjo. Melžėjos darė viską, ką jis joms liepdavo, bet nenulydėdavo valdytojo įsimylėjusiais žvilgsniais. Dvare nebeliko žmogaus, kuris žinotų kiekvienos karvės vardą,

kuris prisimintų, koks arklys kada buvo kaustytas ir kiek maišų pašaro dar yra likę.

Taika Malu atrodė kaip tyla po audros. Viskas buvo sugriauta, viskas pasikeitę. Gyvenimas buvo sustojęs, kad suteiktų laiko tiems, kuriems jo reikėjo žaizdoms išsilaižyti.

Vien tik mamai ir Rupertui karas, rodos, atnešė naudos. Iš Cecilijos fon Cėlendorf elgesio nė kiek, nė truputėlio nebuvo matyti, kad ji būtų pasigedusi vyro. Ji jo nepasigenda, liūdnai pagalvojo Malu. Priešingai. Dabar, po daugelio metų, ji beveik pasiekė savo svajonių tikslą: gyventi dvare vien tik su Rupertu.

Malu labiau nei bet kada jautė, kad ji trukdo. Ji dažnai ateidavo pietauti, kai pietūs jau būdavo pasibaigę, o jai niekas nepranešdavo. Ji niekada nežinojo, kur yra Rupertas ir mama. Dvaro reikalai nuo jos taip pat būdavo slepiami.

Tuo pat metu jai kėlė nerimą žinios, ateinančios iš kitų dvarų. Dar tik užvakar ką tik ištekėjusi baronienė fon Grasnitz, kurią ji sutiko apsipirkdama Mintaujoje, papasakojo apie plėšimus ir kratas namuose. Buvo kalbama, kad rusai keletą baltų žemvaldžių ištrėmė į baisiuosius Sibiro lagerius. Kol kas gandai sklido tik iš Estijos, bet Malu jautė, kad ir Latvijos dvarininkai turi pagrindo bijoti.

Kai 1918 metų lapkričio 18 dieną Latvija paskelbė nepriklausomybę, tarp vokiečių dvarininkų kilo panika. Kai kurie vėl pradėjo krauti dėžes bei lagaminus ir išsiuntė savo šeimas į Rygą. Dvikinkės karietos zujo pirmyn atgal tarp dvarų ir geležinkelio stočių. Visuomeninį gyvenimą paralyžiavo baimė, nemažai žmonių netgi išvyko į Vokietiją. Kai kurie dvarai Cėlendorfo kaimynystėje ištuštėjo,

jų samdinės pradėjo klausinėti, ar neatsirastų darbo Cėlendorfe.

Netrukus naujoji valdžia, Latvijos Parlamentas, išleido įsakymą, kuriuo turėjo būti nusavinti visi Pabaltijo dvarai. Apsaugoti liko tik tie vokiečių ponai, kurie tarnavo ne rusų, o baltų pulkuose.

Malu tai sužinojusi labai išsigando. Cėlendorfą taip pat palies naujasis įstatymas! Nors jos tėvas irgi kariavo kartu su baltais, bet jis buvo miręs. O Rupertas, dabartinis savininkas, tarnavo karininku rusų kariuomenėje. Jis netgi turėjo nemažai apdovanojimų.

– Ar žinai, kas gali nutikti su dvaru? – vieną rytą paklausė ji brolio ir prisėdo šalia. Ji padėjo ant stalo laikraštį.

Rupertas pakėlė antakius.

– Kas yra? Perskaitei orų prognozę? Bus kruša?

Malu palingavo galvą. Nuo tada, kai Rupertas grįžo iš fronto, jis dar dažniau pradėjo susitikinėti su bendraminčiais pažaisti ir išgerti, lankydavosi pas rajono prostitutes ir darė tik tai, kas jam teikė malonumą. Kai Malu apie tai prašnekdavo, jis atkirsdavo:

– Aš kovojau už tėvynę ir už dvarą, todėl dabar turiu teisę pasilinksminti.

– Tų, kurie kovojo rusų pusėje, dvarai bus nusavinti, – atsakė Malu. – Estijoje jau vyksta kratos ir suėmimai, – ji palinko į priekį, kad dar labiau pabrėžtų šių žodžių svarbą.

Rupertas išpūtė skruostus.

– Kas mums darbo? Estija toli.

– Ne, brangusis. Šis įstatymas galioja ir Latvijoj. Ką darysi?

– Nieko! – Rupertas nusišiepė. – Ką aš turėčiau daryti? Nuspręsiu tada, kai ateis laikas.

– Tave gali ištremti į Sibirą.

– Tai tik gandai, – Rupertas prisimerkė. – Niekas nežino, ar taip yra iš tikrųjų.

Malu pirštu parodė į priešais gulintį straipsnį.

– Tai ne gandai. Čia gali perskaityti naująjį įstatymą juodu ant balto.

Rupertas ranka nušlavė nuo stalo laikraštį ir taip grėsmingai pažiūrėjo į Malu, lyg ji būtų išleidusi tą įstatymą.

– Mes liksime! – pridūrė jis tyliau. – Kur kitur mes galėtume pasidėti?

Malu jautė, kad Rupertas labai bijo. Baimė buvo tokia didelė, kad sukaustė jo gebėjimą spręsti, kaip išvengti pavojaus. Bet Malu dabar to nepaisė.

– Jei tu nieko nesiimsi, mes prarasim viską, ką turim. Tu esi paveldėtojas. Privalai ką nors daryti.

Bet Rupertas tik numojo ranka.

– Ką tu supranti, Malu? Tupi čia provincijoje, niekur neišeini, neturi draugų. Taip, tai tiesa. Tave supa tik paniurėliai. Amžinai dejuojanti Konstancė. Janis. Nenuostabu, kad pamažu prarandi sveiką protą. Būk rami, aš viską kontroliuoju.

Malu prikando lūpą.

– Tu klysti, Rupertai. Aš skaitau laikraščius, netgi labai atidžiai. Aš klausau, ką pasakoja kiti. Ir daug daugiau suprantu apie mūsų gyvenimą čia nei tu.

Rupertas iš aukšto nusišypsojo.

– Nejaugi? Kalbiesi apie tai su savo valstiečiu lovoje?

– Nekišk čia Janio, – Malu sukilo pyktis. Ji trinktelėjo delnu per stalą ir pakeltu balsu tarė: – Nori klausyk manęs, nori ne. Tu esi paveldėtojas! Tai tavo ūkis, kuris žlugs. Ar kada nors susimąstei, ką darytum, jei nebeturėtum žemių? Prašytum Janį darbo? Ar iškeliautum į miestą ir dirbtum bare šokdintoju?

Tada ji paliko Rupertą vieną ir, nugrimzdusi į apmąstymus, patraukė per laukus ežero link. Atsisėdo ant mažo lieptelio, išsikišusio į ežerą. Apsikabino rankomis kelius ir padėjo ant jų galvą. Niekas dar nebuvo nuspręsta, bet Malu labai aiškiai jautė, kad kažkas baigėsi. Ir ji nežinojo, liūdėti jai ar džiaugtis.

Staiga už nugaros išgirdo garsus. Pažįstami žingsniai. Netrukus šalia jos ant lieptelio atsisėdo Janis.

– Tu atrodai susirūpinusi.

Malu tik linktelėjo. Ji mielai būtų padėjusi galvą jam ant peties, žinojo, kad jis neatstumtų. Bet nuo to laiko, kai Janis grįžo iš karo, jo kūnas buvo tarsi sustingęs. Jis jos daugiau nebuvo apkabinęs. Tai ji prie jo glausdavosi ir jį bučiuodavo. Janis atsakydavo į bučinius, bet Malu atrodė, kad jis tik atlieka pareigą. Jis tai darė, nes turėjo daryti, taip atrodė Malu. Ir dabar nepaklausė, kas ją slegia, tik sėdėjo šalia ir žiūrėjo į vandenį, kuriame suposi vandens lelijos. Kartais Malu savęs klausdavo, gal ir jis žuvo kare. Ne jo kūnas, bet siela. Ji dar nuo ligoninės laikų žinojo, kad sugrįžėliai taip jaučiasi, todėl kantriai laukė tos dienos, kai Janis vėl bus toks, koks buvęs.

– Ar tikri tie gandai? – paklausė Malu. – Ar tiesa, kad žemvaldžiai suimami, o jų ūkiai nusavinami?

Janis linktelėjo.

– Ir tai teisinga.

– Teisinga? – Malu pasipiktino. – Cėlendorfų dvaras mums priklauso nuo šimtmečių. Ir šitiek metų mes davėm žmonėms darbo, pastogę ir duonos.

Nors Malu atsigręžė į Janį, jis ir toliau spoksojo į vandens leliją.

– Kaip gali būti teisinga, jei vokiečiams priklauso latvių žemės? Kodėl tikrieji žemės savininkai dirba tiems, kurie ją iš jų pavogė? Vien todėl, kad kažkas tęsiasi šimtmečius, nereiškia, kad tai yra gera ir teisinga.

– Tai tu šitaip manai? Tokius tu mus matai? Godžius ir plėšrius? – Malu pašoko.

Janis tik dabar į ją pažiūrėjo.

– Kalbu ne apie tave, – pasakė jis tyliai. – Tu nesi nei godi, nei plėšri. Tavo tėvas taip pat toks nebuvo. Bet dauguma latvių mano, kad jūs visi tokie esate. Todėl ir priėmė įstatymą.

Malu giliai atsiduso.

– Tai kas dabar bus? – paklausė labiau savęs nei Janio.

Tada ji nusisuko. Kaip galėjo būtent jis palikti ją likimo valiai? Jai į galvą šovė kandi pastaba, nors stengėsi jos neištarti. Bet galiausiai pratrūko:

– Jei jūs, latviai, manote, kad viską taip pat gerai mokate kaip vokiečių dvarininkai, tai darykite! Jūs gi ištisus šimtmečius galėjote iš jų mokytis.

Ji nubėgo nuo lieptelio namo. Ten atsisėdo ant laukujų laiptų ir užsidengė rankomis veidą. Kai Rupertas išėjo iš namo, ji pakėlė galvą.

– Kas dabar bus? – paklausė brolio. – Kas bus?

Priešingai nei ryte, dabar jis žinojo atsakymą. Gerai nusiteikęs ir kandžiai išsiviepęs jai paaiškino:

– Aš viską sutvarkysiu. Niekas neatims iš mūsų Cėlendorfo. Niekas nepaims iš manęs to, kas man priklauso.

– Ką ketini daryti?

Jis paplekšnojo jai per petį ir švilpaudamas nuskubėjo tolyn. Malu nustebusi nusekė jį žvilgsniu, atsiduso ir žengė vidun.

Netrukus, kaip ir tikėjosi, Rupertas sutiko Janį.

– Na, kaimyne, kokie reikalai su tavo žeme? – maloniai pasiteiravo jis.

Janis nepatikliai suraukė antakius.

– O kokie čia gali būti reikalai?

Rupertas pasiūlė jam egiptietiškų cigarečių, bet Janis atsisakė ir išsitraukė iš kelnių kišenės suglamžytą papirosą.

– Kodėl klausi?

Rupertas nusijuokė.

– Kaip jau sakiau, tu esi mano kaimynas. Mes pažįstami nuo mažų dienų. Ar taip neįprasta paklausti, kaip sekasi?

– Tarp kaimynų įprasta, – atsakė Janis. – Bet tau – ne. Kokie reikalai gali būti su mano žeme? Tu pats tai seniai žinai. Aš nebeturiu arklių, su kuriais galėčiau suarti laukus. Jei įkinkysiu karves, neturėsiu nei pieno, nei veršiukų. Ir sėklų man trūksta. Paskutines paėmė rusai.

– Taigi, tau nekaip sekasi, tiesa? – Rupertas pasitrynė rankas.

– Taip. Tu turi pagrindo džiaugtis. Man blogai. Šeimininkas vokietis, kuris dabar jau įsigijo naują dvarą Silezijoje,

norėtų parduoti man šitą, bet aš neturiu pinigų. Bijau, kad jis greitai ras žmogų, kuris norės pirkti ūkį, o tada aš nebeturėsiu net stogo virš galvos, jau nekalbant apie duoną ant stalo. Ar nori dar ką nors sužinoti? Ar papasakoti daugiau apie savo bėdas, kad tau būtų smagiau?

Rupertas papurtė galvą.

– Tavo nelaimė nebūtinai turi likti tavo nelaime. Ranka ranką plauna. Tu gi žinai. Jei veiksime kartu, abiem bus tik į naudą.

Janis prisimerkė ir atidžiai pasižiūrėjo į kaimyną. Užsitraukė papirosą, išpūtė dūmus, numetė ant žemės nuorūką ir užmynė ją.

– Ką sumanei? – paklausė Janis.

Rupertas išsitraukė dar vieną cigaretę iš elegantiško pakelio.

– Nieko ypatingo, – paaiškino jis, spragtelėjo žiebtuvėliu ir prisidegė. – Ir nieko nelegalaus.

Janis tylėjo ir laukė.

– Tu tikrai girdėjai, kad baltų ūkiai turi būti nusavinti. Estijoje jie jau pradėjo tai daryti. O dabar atėjo eilė Latvijai. Valstiečiai per kvaili. Jie paskelbė nepriklausomybę. Lyg galėtų vieni išgyventi.

– Aš neketinu su tavim postringauti apie politiką, – šiurkščiai atsakė Janis. – Sakyk, ką norėjai.

Rupertas kreivai nusišypsojo.

– Kaip nori. Taigi, Cėlendorfų dvaras turi būti nusavintas, nes aš kariavau rusų kariuomenėje. Aš siūlau tau nusipirkti dvarą dar prieš tai.

Janis skėstelėjo rankom.

– Iš ko aš sumokėsiu?

– Aš tau pasiūlysiu tokią kainą, kuri net tau bus prieinama. Vienas rublis. Nei daugiau, nei mažiau. Tu nusipirksi dvarą, mes palauksim, kol baigsis nusavinimas, o tada tu man vėl jį grąžinsi. Viskas paprasta. Kaip ir sakiau, nieko ypatingo.

Janis nužvelgė Rupertą nuo galvos iki kojų. Ir tik po valandėlės, kai tyla pasidarė abiem vyrams nepakenčiama, jis paklausė:

– Kodėl turėčiau tai daryti?

Rupertas gūžtelėjo pečiais.

– Nes tau reikia išgyventi. Manau, gali įsivaizduoti, koks bus atlygis už šią nedidelę paslaugą. Aš tau paskolinsiu pinigų, kad galėtum nusipirkti tą menką ūkelį. Kiek savininkas prašo už jį? Dviejų šimtų rublių? Trijų šimtų?

– Dviejų šimtų penkiasdešimt.

– Na, matai. Dar šiandien telegrafu pervesiu tau pinigus. Rytoj jau galėsi būti ūkio šeimininkas. O poryt aš tau parduosiu Cėlendorfą.

– O jeigu aš tau negrąžinsiu dvaro? – paklausė Janis.

– Tada aš suvedžiosiu tavo seserį. Tai nebus sunku, ji jau dabar paskui mane sekioja. O paskui paliksiu ją su pavainikiu.

– Tu neišdrįsi! – Janio veidas pabalo, jis smarkiai sukando dantis ir suspaudė kumščius. – Aš tave įspėju. Palik mano seserį ramybėje.

Rupertas lengvai patapšnojo Janiui per petį.

– Nusiramink. Nieko neatsitiko. Kiek žinau, Konstancė nėra nėščia. O jei tu man grąžinsi Cėlendorfą, kaip sutarta, aš ją vesiu.

Janis spoksojo į Rupertą, ieškodamas jo veide ženklų, liudijančių, kad jis meluoja. Bet Rupertas atlaikė jo žvilgsnį nė nemirktelėdamas.

– Tu paskolinsi man pinigų ūkiui pirkti. Be palūkanų, savaime suprantama. Ir vesi Konstancę. Nemanyk, kad ji negalėtų gauti geresnio vyro nei tu, bet ji tave myli. Gal po poros metų ji taps protingesnė ir nebenorės tavęs. Bet dabar turi ją vesti. Tik tada aš grąžinsiu tau Cėlendorfą. Ar aišku?

Rupertas pradėjo garsiai juoktis. Jis negalėjo sustoti. Tada dūrė pirštu į Janį ir suriaumojo:

– Tokie jau tie latviai. Jiems nepriklauso net purvas panagėse, bet jie nori įsakinėti!

– Užsičiaupk! – sušnypštė Janis ir timptelėjo Rupertą už rankovės.

Jaunasis dvarininkas pamatė, kad Janis ne juokais supyko. Tai buvo pyktis, susikaupęs per ilgus metus. Pyktis, kuris padėjo jam kare kovoti prieš nekenčiamus vokiečius. Taip bent jau manė Rupertas. Ilgus šimtmečius vokiečiai savinosi žemes, kurios jiems nepriklausė, ir vertė vietinius gyventojus jiems dirbti, – girdėjo jis ne kartą sakant Janį. Janis ir jo bendražygiai latviai nieko labiau netroško, nei nusavinti dvarus, kad iškėlę galvą galėtų dirbti savo žemę. Tai buvo parašyta jiems ant kaktos, apie tai jie kalbėdavosi kaimo smuklėse, taip pamokslavo netgi kai kurie kunigai iš sakyklų. Už tai latviai kovojo kare. Už teisingumą.

Paslapčiomis Rupertas jau trynėsi rankas. Jis įvarė Janį į tokią padėtį, kad šis turėjo veikti išvien su priešu. Išvien prieš saviškius. Rupertas žinojo, kad Janis nesiekė turtų. Jis nebuvo iš tų, kurie norėtų miegoti šilkiniuose pataluose ir

įsakinėti kitiems. Jis tai darė dėl Malu. Jei jis ketina vesti Malu, – o Rupertas žinojo, kad Janis daugiau nieko ir nenori, – jam reikia stogo virš galvos. Jam reikia pakankamai maisto ir malkų krosniai. Rupertas įtarė, kad Janio širdyje tikriausiai viena su kita kovojo dvi meilės: meilė Malu ir meilė Latvijai. Bet meilė Malu jam atrodė realesnė. Todėl, tik todėl jis stovėjo čia ir kalbėjo su Rupertu, užuot nusispjovęs jam po kojom ar užsiundęs šunį.

Janio veidas buvo įsitempęs. Jis griežė dantimis, o kišenėse spaudė kumščius.

– Užsičiaupk, Rupertai! – prašvokštė. – Dėl Dievo meilės, užčiaupk savo prakeiktą snukį arba aš tau užvošiu.

Rupertas pajuto, kad Janis nejuokauja, ir tuoj pat nustojo juoktis.

– Tu gausi paskolą. Be palūkanų. Tada grąžinsi man Cėlendorfą. Kai dvaras vėl priklausys man, aš vesiu Konstancę. Bus taip ir ne kitaip.

Jo žvilgsnis vėl tapo rūstus. Žodžiai nuskambėjo dusliai, beveik kaip grasinimas.

Valandėlę Janis spoksojo priešais save, tada ištiesė Rupertui ranką.

– Sutarta. Tu padėsi man užsitikrinti egzistenciją, o aš tau padėsiu išsaugoti tavąją.

Juodu paspaudė vienas kitam ranką, tada Janis apsisuko ir patraukė tiesiai namo.

Bet Rupertas sušuko jam pavymui:

– Jūs taip nieko ir nesupratot! Nieko. Net ir karas jūsų nieko neišmokė! Ir pasakyk savo seseriai, kad ji ateitų pas mane. Aš noriu ją pradėti pratinti prie vedybinio gyvenimo.

Vienuoliktas skyrius

Pabaltijys, 1919

Tuo metu Konstancė stovėjo prie lango pastoriaus namuose. Pastatas buvo prie pat mažos bažnytėlės, kuri stovėjo tiesiai ant ribos tarp Cėlendorfo ir Janio ūkio. Todėl Konstancė galėjo labai gerai matyti, kaip Janis ir Rupertas šnekučiuojasi prie tvoros. Nors buvo naktis, bet blyškus mėnulis ir žvaigždės blausiai apšvietė žemę. Deja, Konstancė negalėjo girdėti, apie ką abu vyrai kalbėjosi.

Nuo to laiko, kai baigėsi karas, ji jautėsi tokia nereikalinga kaip sena boba. Jai atrodė, kad gražiausi metai jau praeity ir kad jos laukia tik rūpesčiai ir sielvartas. Jai buvo tik dvidešimt devyneri, bet ji jau našlė. Ji retai galvodavo apie mirusįjį ir jo beveik nepasigesdavo, nes mažai pažinojo. Juodu net nepagyveno kartu, jei neskaičiuotum tų kelių savaičių, kurias Nikolajus praleido Mormanų namuose iki šaukimo. Bet kai atėjo laiškas, o jame pranešimas apie mirtį ir plokštelė su įrašu, Konstancė vis dėlto apsiverkė.

Jos galimybės iš naujo ištekėti buvo dar menkesnės nei prieš karą. Vyrų buvo mažai belikę, daug jų žuvo mūšių laukuose Europoje. O tie, kurie grįžo į namus, buvo stipriai suluošinti. Tai buvo žaizdos, kurių išorėje nematyti, todėl

jos dar giliau kraujavo sieloje. Nė vienas iš jų nevestų prie altoriaus nusigyvenusios našlės.

Konstancė atsiduso. Ji norėjo vaikų, norėjo tokio gyvenimo kaip jos motinos. Ji nenorėjo daug. Tikrai ne. Tik vyro, kuris ją mylėtų arba bent jau gerbtų, ir poros vaikų. Jai nereikėjo turtų, gražių suknelių, tik pakankamai duonos ant stalo ir stogo virš galvos. Nuosavo stogo, nuosavo židinio.

Dar buvo Rupertas. Jie taip ilgai vienas kitą pažinojo, bet Konstancė vis dar nežinojo, ar jis jai apskritai patinka. Šiaip Rupertas neturėjo nieko, dėl ko būtų galėjęs patikti. Jis buvo niekšas, beširdis, negailestingas, savanaudis ir kartais netgi brutalus. Bet jos skruostai vis tiek užsiliepsnodavo, kai tik jis ją pakviesdavo. Ji nenorėdavo, tikrai nenorėdavo pas jį eiti, bet staiga atsidurdavo prie veidrodžio, imdavo šukuotis plaukus ir kvėpintis kaklą. Netrukus Konstancė jau skubėdavo per pievą siauru takeliu, kuris vedė tiesiai į ponų namą. O dar po kelių akimirkų jau gulėdavo Ruperto glėbyje ir leisdavosi myluojama. Bet dar nespėjus atšalti paklodėms, jis ją išsiųsdavo. Jis labai aiškiai parodydavo, kaip ji jam nusibodo. Tik lovoje viskas buvo kitaip. Kartais jis netgi būdavo švelnus, vėl tapdavo vaiku. Jis čiulpdavo jos krūtis, vadindavo ją malonybiniais vardais, padėdavo galvą į jos skraitą, leisdavo jai save glostyti ir glamonėti. Bet kai tik jo kūniški geiduliai būdavo patenkinti, jis ją atstumdavo. Konstancė atsikeldavo drebėdama šaltame ore, užsimesdavo drabužius ir išslinkdavo atgal į pastoriaus namus, tvirtai nusprendusi daugiau niekada neatsiliepti į Ruperto kvietimą. Bet po dviejų dienų vėl eidavo pas jį. Viskas kartodavosi. Užburtas ratas, iš kurio neįstengė ištrūkti. Ji norėjo pabėgti ir norėjo

likti. Ji norėjo būti stipri, bet tuo pačiu metu ir silpna. Ji taip norėjo, kad kas nors išvaduotų ją iš šio užkeikto rato, bet tokio žmogaus nebuvo.

Dabar ji stovėjo prie lango – tėvai jau miegojo šalimais kamaraitėje – ir žiūrėjo į abu jaunus vyrus. Nieko nežinodama ji tikėjosi, kad jos gyvenime kažkas pasikeis. Ji pastebėjo Janio pyktį ir Ruperto aroganciją. Ji nujautė, kad tai, apie ką juodu kalbasi, yra nedora, bet ji vis tiek su mažos mergaitės naivumu tikėjosi, kad kažkas pasikeis ir pakryps į gerąją pusę.

Tada ji pamatė, kad abu vyrai išsiskyrė. Janis plačiais energingais žingsniais pasuko savo namelio link, nuleidęs galvą, susigūžęs, lyg neštų sunkią naštą. Konstancė išbėgo ir užtvėrė kelią jam dar nepasiekus namų.

– Kas yra? – paklausė ji. – Ką judu tarėtės?

Janis papurtė galvą, išsitraukė iš kišenės papirosą ir užsirūkė.

– Eime su manim. Man reikia išgerti. Tada viską papasakosiu.

Tylomis jie ėjo per tamsą. Konstancė drebėjo su plonais naktinukais ir skara.

Namuose Janis jai atnešė antklodę.

– Štai, paimk!

– Ačiū! O dabar pasakok!

Konstancė atsisėdo ant virtuvės suolo – skruostai raudoni, nosis pabalusi, akys susijaudinusios, o plaukai išsitaršę.

„Ji vis dar maža mergaitė“, – pagalvojo Janis ir panoro ją apkabinti. Tačiau po karo jis nebegalėjo nieko apkabinti.

Bet noras tai padaryti augo su kiekviena diena ir degino jį iš vidaus.

Konstancei ir sau jis įpylė į dvi stiklines degtinės, vienu mauku ištuštino savąją ir atsisėdo priešais ją. „Aš esu blogas brolis, – tarė sau. – Aš turėčiau ją saugoti, bet nesugebu."

– Rupertas nori man trumpam laikui perleisti Cėlendorfą, kad išvengtų nusavinimo, – tyliai pasakė jis.

Konstancė išplėtė akis.

– Kaip jis sugebėjo tave įkalbėti?

– Jis suteiks man už tai paskolą, kad galėčiau sumokėti už ūkį. Ir...

Jis pažiūrėjo į seserį ir nurijo seiles. Jis žinojo, kad vedybos su Rupertu ją pražudys. Bet taip pat labai gerai žinojo, kad Konstancė to nori. Ji buvo suaugusi, beveik trisdešimties. Jis negalėjo jos amžinai saugoti ir gelbėti nuo gyvenimo. Ji pagaliau turėjo suaugti ir priimti savus sprendimus, net jei jie iš pradžių bus neteisingi.

– Ir?.. – nekantriai paragino ji.

– Paskui jis tave ves. Aišku, jei tu to norėsi.

Konstancė išsižiojo, bet žodžiai užstrigo gerklėje. Tik po kiek laiko ji sugebėjo išspausti:

– Tikrai? Tai tiesa?

Janis tylėdamas linktelėjo ir pasukiojo rankose tuščią stiklinę.

– Tu jo nori? – paklausė jis, nežiūrėdamas į ją.

– Taip! Aišku, kad taip. Aš niekados nieko kito ir nenorėjau.

– Gerai! – Janis lengvai trinktelėjo delnu per stalą. – Gerai. Jei tai iš tikrųjų tai, ko tu nori, tebūnie taip.

Po poros savaičių pasirodė vyrai, kuriuos siuntė Parlamentas. Netikėdami jie žiūrėjo į pirkimo sutartį, kurią jiems parodė Janis. Jie apieškojo ponų namą, konfiskavo kelis menkaverčius daiktus, apieškojo ir mažą Janio namelį, bet nieko nepešę pasitraukė.

Ūkis pagaliau priklausė Janiui Mormanui. Jis turėjo raštišką patvirtinimą, juodu ant balto. Skolos raštelis gulėjo stalčiuje. Janis gerai žinojo, kad jis nebus laimingas, kol neatiduos skolos. Todėl dirbo kiek galėdamas. Ryte keldavosi su aušra, o miegoti eidavo tada, kai mėnulis jau būdavo pasiekęs zenitą. Jis pats įsikinkydavo į plūgą, kad apsaugotų karves. Jis parduodavo viską, be ko galima apsieiti, kad nusipirktų sėklos. Kankino save iki išsekimo, bet žinojo, dėl ko tai daro. Dėl Malu.

O Konstancė didesnę dienos dalį stovėdavo prie lango ir žiūrėdavo į ponų namą, lyg laukdama, kada pasirodys Rupertas ant balto žirgo su rože dantyse ir ją pasiims. Bet jis nesirodė. Priešingai. Ji dažnai matydavo mažojo salono apšviestus langus ir žinojo, kad būtent tą akimirką jis šoka su kita, bučiuoja jai kaklą ir glosto krūtis.

Praėjo kelios savaitės, kol Rupertas ją pasikvietė. Konstancė apsivilko gražiausią suknelę, lūpas ir skruostus pasidažė rausvai, o prie akių pridėjo žalią svogūną, kad jos blizgėtų. Konstancė dainavo ir be priežasties juokėsi, ji tryško džiaugsmu, ko jau seniai nėra buvę. Širdis daužėsi į šonkaulius, pilve pleveno drugeliai. Ji nėjo, bet bėgte nubėgo siauru takeliu į ponų namą, įsivaizduodama, kokiu būdu Rupertas jai pasipirš.

Tada Konstancė trumpai sustojo ir papurtė galvą. Ne, Rupertas tikrai neatsiklaups prieš ją ir nepaprašys jos rankos.

Jis jai net nepadovanos raudonų rožių ar žiedo. Jis tik praneš vestuvių datą, tada įsitrauks ją į lovą ir suvels šukuoseną, prie kurios ji praleido kelias valandas. Jis suplėšys brangų apatinuką, o kojines numaus taip šiurkščiai, kad kitą dieną ant jos kojų dar bus matyti įdrėskimai.

Ji visa tai žinojo, bet vis tiek nesiliovė tikėti, kad galbūt viskas bus kitaip. Gal vis dėlto bus žiedas ir raudona rožė, gal jo bučiniai bus švelnūs ir lengvi, prisilietimai jaudinantys ir kantrūs.

Ji įėjo į ponų namą. Rupertas jau nekantriai jos laukė. Ji matė jo nepatenkintą veidą ir kietai suspaustas lūpas, kai jis ją šiurkščiai pabučiavo.

– Kur tu buvai? – užsipuolė jis ir stumtelėjo ją laiptų link. – Kodėl taip ilgai neatėjai?

– Aš norėjau pasipuošti tokiai akimirkai, – tyliai atsakė ji ir pajuto, kaip į akis plūsta ašaros.

– Aš nenoriu tavęs gražios, – sušnopavo Rupertas. – Aš noriu tavęs nuogos!

Jis įstūmė ją į savo kambarį, parvertė ant lovos, užkėlė į viršų suknelę, praskėtė jai kojas ir įsiskverbė. Konstancė net nespėjo suprasti, kas čia vyksta. Jai skaudėjo ir ji įtarė, kad jis būtent to ir norėjo.

Rupertas plačiai išsišiepė.

– Aš žinau, ko reikia tokioms moterims kaip tu, – vos atgaudamas kvapą ištarė jis.

Konstancė nusuko veidą į šoną ir apsiverkė.

Paskui jis atsitiesė, susitvarkė drabužius ir persibraukė plaukus. Prisidegdamas cigaretę paliepė jai:

– Mes baigėm, gali eiti!

Konstancė dar niekada nesijautė tokia nuoga kaip šią akimirką. Ji negalėjo atsistoti. Ji taip ir liko gulėti plačiai išskėstom kojom, suplėšytais apatiniais, suveltais plaukais ir skaudančiomis krūtimis.

Taip, ji norėjo su juo mylėtis, bet, o Dieve danguje, tik ne taip! Ne tokiu žeminančiu būdu, kuris jai priminė gyvulių poravimąsi. Ji jautėsi purvina ir išniekinta; ji bodėjosi pati savimi, todėl užsidengė ranka akis, kad nematytų jo, o labiausiai savęs.

– Greičiau, judinkis. Aš neturiu laiko per visą naktį, – pasakė jis ir susikišo sniego baltumo marškinius į kelnes.

Po tokio pažeminimo Konstancė negalėjo ir nenorėjo taip paprastai išeiti. Ji norėjo išsinešti jausmą, kad šiurkštus elgesys nebuvo perniek, kad jis turėjo pagrindą. Ji susitaikytų su jo pykčiu, ji su viskuo susitaikytų, kad tik jis neleistų jai taip išeiti. Juk turi būti kokia nors viso šito prasmė.

– O kaipgi vestuvės? – jos balsas skambėjo tyliai ir verksmingai.

– Kokios vestuvės? – Rupertas atsistojo prieš veidrodį ir apžiūrinėjo savo šukuoseną iš šono. Jis švilpavo melodiją iš naujos operetės *Švarcvaldo mergelė*.

– Mūsų vestuvės. Tu prižadėjai mane vesti, jei pavyks išsaugoti dvarą.

Rupertas atsisuko ir nusijuokė.

– Ir tu patikėjai? Tada tu dar kvailesnė, nei aš maniau… – Jis patraukė jai nuo akių ranką ir sušnypštė: – Niekada gyvenime aš nevesiu prie altoriaus tokios kaip tu. Niekada tokia kaip tu nebus mano vaikų motina. Jau greičiau vesiu ožką nei tave.

Konstancė gulėjo kaip paralyžiuota ir jautėsi dar labiau pažeminta. Ji norėjo mirti. Dabar. Čia. Bet Rupertas ir to neleido. Pačiupo ją už rankos, nutraukė nuo lovos ir numetė batus jai po kojomis.

– Išeik! – paliepė jis. – Pasiimk savo daiktus ir nešdinkis.

– Bet...

Konstancė drebėdama stovėjo kambaryje, kuris iš pradžių atrodė jai tinkama vieta pasipiršti. Ji negalėjo pajudėti. Jos niekas neklausė. Nei kojos, nei protas. Galvoje vyravo juoda tuštuma, ir toji tuštuma, Konstancė tai žinojo, lydės ją visą gyvenimą.

– Tu manęs niekada nemylėjai, – konstatavo ji be jokių priekaištų. – Tu visuomet buvai man abejingas. Tau reikėjo tik malonumo su manim, – net ji pati tuo nebesistebėjo.

– Ką?

– Tu manęs niekada nemylėjai, – pakartojo Konstancė.

Rupertas su nuostaba pažvelgė į ją.

– Aišku, ne. Kaip aš galėčiau mylėti tokią moterį kaip tu?

Dvyliktas skyrius

Pabaltijys, 1920

Malu laukė, kol ateis vakaras. Rupertas, kuris jautėsi čia esąs visateisis ponas, įprato po vakarienės lauke surūkyti cigaretę, su pasitenkinimu žiūrėdamas į savo valdas.

Buvo kovas ir dar gana šalta. Vėjas švilpė iš šiaurės, praėjusią savaitę dar snigo. Malu pasičiupo šiltą skarą ir nuskubėjo paskui Rupertą. Jis buvo geros nuotaikos, traukė egiptietišką tabaką ir atkišęs smakrą mėgavosi savo turtu.

– Na, sesute?

– Čia gražu. Kaip visada, – tarė Malu.

Rupertas linktelėjo.

– Gal matei savo draugę? – Jis išsitraukė kišeninį laikrodį. – Ji jau seniai turėtų būti čia.

– Ne, aš nemačiau Konstancės, – atsakė Malu. – Ar dabar pagaliau vesi, kai paveldėjai dvarą?

Rupertas atsisuko į ją.

– Vesti? Pasidalyti tuo, ką taip neseniai įgijau? – Jis papurtė galvą.

– Tai tu vienas šeimininkausi ūkyje?

– Aš? O ne. Kam tada man valdytojas? Aš esu turtingas. Ar tu kur nors matei, kad turtingi žmonės dirbtų? Vienas iš turto požymių – kai kiti dirba tau.

– Tėvas dirbdavo! Daugiau už kitus! – Ji taip įpyko, kad apšaukė Rupertą. – Aišku, kad yra valdytojas. Bet ir jam reikia pasakyti, ką daryti. Tėvas niekada neleido Švarcrokui net dirstelėti į popierius. Kaip, po galais, tu valdysi ūkį?

– Jis priklauso man! Ir aš darysiu tai, ką norėsiu. Jau laikas tau pradėti rūpintis savo pačios reikalais, – Rupertas taip pat pakėlė balsą.

Valandėlę abu tylėjo, apniukusiais veidais žiūrėdami į tolį ir eidami vienas šalia kito.

– Tu gyvensi name su mama? – po kiek laiko paklausė Malu.

Rupertas įtraukė dūmą.

– Mama jau nebejauna. Aš nežinau, kiek ji dar norės gyventi čia, provincijoje. Galbūt prieglauda Rygoje jai būtų pats tas.

Malu pristigo oro.

– Mamai dar nėra nė penkiasdešimt.

– Na ir kas? Gal tu manai, kad jos gyvenime dar įvyks kas nors ypatingo? Jau kiek metų ji tūno čia ir nieko neveikia. Tą patį ji gali daryti ir Rygoje. Labai brangi prieglauda gal nebus.

Malu širdis daužėsi krūtinėje. Jai buvo sunku kvėpuoti, bet vieną klausimą ji dar turėjo užduoti:

– O kas bus su manim?

Rupertas gūžtelėjo pečiais.

– Iš kur man žinoti? Daryk, ką nori. Tėvas testamente pasirūpino, kad tu iki gyvenimo pabaigos turėtum teisę

gyventi Cėlendorfe. Pagalvok, kurių kambarių norėtum. Bet jei sumanytum išvykti, aš tavęs tikrai nelaikyčiau.

Malu prikando lūpą. Jos rankos judėjo kaip pabaidyti paukščiai.

– Aš mielai išvykčiau. Ir kuo greičiau.

Rupertas išsišiepė ir įmynė į lysvę cigaretę. Toje vietoje, kur žydėdavo gražiausios Ilmės rožės.

– Tai ir išvyk.

– Bet iš ko aš gyvensiu? – paklausė Malu. – Aš esu pasiruošusi gyventi savarankiškai, bet man reikalingas pradinis kapitalas.

Rupertas nusijuokė ir pasitaisė plaukus.

– Tikriausiai tavo kvailam siuvimui?

Malu giliai įkvėpė.

– Taip, siuvimui. Aš noriu turėti savo parduotuvę, noriu nuvažiuoti į Paryžių pas didžiuosius drabužių kūrėjus. Man reikia buto, aprangos, maisto.

Rupertas valandėlę spoksojo į tamsą ir mąstė.

– Tai tavo problema, – atsakė jis. – Jei tau reikia pinigų, tai ištekėk. Tu žinai, kokie yra papročiai. Pinigai duodami per vestuves. Kaip kraitis. Jo dydį nustatė mūsų tėvas. Bet gausi tik tuo atveju, jei ištekėsi už savo luomo vyro. O ar vyras bus tinkamas, dabar spręsiu aš.

Malu kuo puikiausiai suprato, kur jis lenkia. Turi omeny Janį. Bet juk tai visai kitas reikalas. Kol kas juodu net negalvojo apie vestuves. Ir Rupertas kuo puikiausiai tai žinojo. Jau nekalbant apie tai, kad jis Janio niekada nepripažintų tinkamu vyru. Janiui trūko ne tik „fon“ prie pavardės. Rupertas nekentė Janio, nors ir stengėsi tai slėpti.

Niekas to nežinojo geriau už Malu. Ji tylėdama papurtė galvą.

– Jei tu neištekėsi, turėsi pati savimi pasirūpinti.

Jis atsisuko į ją, ir Malu pamatė jo veide piktdžiugišką grimasą. Jis žengė žingsnį jos link, taip arti, kad jų nosių galiukai beveik lietėsi.

– Tu dar turi senosios Kamilos pinigus.

Malu atsitraukė ir nurijo seiles. Ji vėl papurtė galvą.

– Tu gi žinai, kad aš tų pinigų niekada nepaliesiu, – atsakė ji įsižeidusi ir nuleido akis.

Rupertas garsiai nusijuokė, jo juokas skambėjo kaip arklio žvengimas.

– O Dieve, kokia tu sentimentali. Senoji jau seniai mirusi. Ir ji nebeatgis, jei tu neimsi jos pinigų. Senas istorijas reikia palikti ramybėje.

Jis buvo toks nerūpestingas ir savimi pasitikintis, kad Malu vos nesupykino. Ji prisiminė paskutinius tėvo žodžius. *Kamila. Laidynė. Tai padarei ne tu.*

Malu norėjo pamiršti tuos žodžius. Ne dėl Ruperto, bet dėl to, kad ji negalėjo susitaikyti su mintimi, jog motina ją atstūmė dėl nieko, visiškai dėl nieko. Visą gyvenimą ją kankino kaltė, tai vos jos nesužlugdė. Daug metų ji tarėsi esanti žmogžudė. O tada sužinojo, kad ne tik mama, bet ir mylimas tėvas – dėl to skaudėjo dar labiau – ją išdavė. Aišku, ir Rupertas, bet iš jo nieko kito ir negalima buvo tikėtis.

– Tai padarei tu! – staiga išsiveržė. Jos veidas buvo baltas, ir ji net nepastebėjo, kaip sugniaužė kumščius. – Tai tu! Tu tada šovei iš laidynės į arklius, kad Kamila parkristų.

Rupertas gūžtelėjo pečiais.

– O jeigu ir taip? Ji buvo jau sena. Ji vis tiek greitai būtų mirusi. Ko gero, aš jai netgi padariau paslaugą. Todėl tu be sąžinės priekaištų gali pasiimti pinigus. Išvažiuok iš čia ir būk laiminga.

Jis įsikišo cigarečių pakelį į kišenę, lengvai patapšnojo jai per petį ir nuėjo namo.

Malu nesitvėrė iš pykčio. Rupertas visada žinojo, kad nusikaltimą padarė jis pats. Daug metų žiūrėjo, kaip ji kankinasi, ir tylėjo! O tėvas! Koks jis vis dėlto buvo bailys! Kodėl, dėl Dievo meilės, kodėl jis niekados nepasipriešino mamai? Kodėl jis negalėjo labiau apsaugoti jos, savo dukters?

Malu vėl nusipurtė, lyg norėdama nusimesti visa, kas bloga. Bet tėvo bailumas, brolio klastingumas ir motinos priešiškumas buvo prilipę prie jos lyg smala.

Malu atsisuko į namą, iškėlė sugniaužtą kumštį ir pagrūmojo:

– Aš čia neliksiu! Nieku gyvu nebūsiu čia su jumis! – sušuko ji.

Tada ji pravirko. Nebepajėgė ilgiau stovėti, sukniubo į rožių vagą ir pabandė išverkti visą rūpestį, visas baimes ir nebūtas kaltes. Praėjo nemažai laiko, kol nurimo. Atsistojusi nusivalė nuo veido žemes ir nupurtė nuo suknelės purvą. Ji vis dar jautėsi apgauta ir palikta, apmulkinta ir, visų pirma, nemylima. Bet spaudimas, kurį jautė nuo pat vaikystės, staiga dingo. Ji galutinai nusprendė išvykti.

Kumščiais nusivalė ašarų pėdsakus ir nuskubėjo pas Janį į jo ūkį.

Darbo kambaryje dar degė šviesa. Ji pabeldė iš lauko į langines, po kelių sekundžių išgirdo jo žingsnius.

– Ar kas atsitiko? – paklausė Janis. Jis stovėjo prieš ją įkritusiais skruostais, tamsiais šešėliais po akimis ir sučiauptomis lūpomis. Marškiniuose trūko vienos sagos, kelnės per siaurą juosmenį buvo surištos virve. Jis buvo blogai nusiskutęs, plaukai gulė ant sprando. Jo žvilgsnis buvo toks deginantis, jog Malu turėjo nukreipti akis. Buvo skaudu matyti jį tokį.

– Aš išvykstu iš čia, – pasakė ji. Dar ką tik buvo tvirtai apsisprendusi, bet dabar, stovėdama priešais Janį, žinojo, kad užtektų vieno jo žodžio, ir ji liktų. Tik vieno žodžio. Vieno vienintelio. Jam tereikėjo pasakyti: „Lik čia!“ Arba: „Neišeik!“ Arba: „Man tavęs reikia!“ Ir ji liktų, persikraustytų į vargana namelį, sulopytų jo marškinius, nukirptų jam plaukus ir bučiniais išvaikytų liūdesį iš jo akių.

Bet jis tylėjo. Nepakeliamai ilgai.

Tada linktelėjo.

– Kada išvažiuoji?

Malu nurijo ašaras.

– Rytoj vakare. Iš pradžių į Rygą. Ten susitvarkysiu reikalus. O tada traukiniu į Berlyną.

Janis vėl linktelėjo.

– Aš nuvešiu tave į stotį.

– O ne, tai nebūtina. Vilis, vežikas, rytoj galės mane nuvežti į Mintaują. Iš ten traukiniu keliausiu į Rygą.

– Aš nuvešiu tave, – pakartojo Janis. Tada jis pakėlė ranką, toks pavargęs ir išsekęs, lyg būtų buvęs bejėgis senis. – Labos nakties, Malu. Iki rytojaus.

Jau norėjo uždaryti duris, bet iš namo pasigirdo balsas:

– Ar tai tu, Malu?

Įėjo Konstancė, rankoje laikydama virtuvinį rankšluostį. Kartais ji padėdavo broliui tvarkytis namų ūkyje. O vakarais, ypač kai Janis turėdavo daug darbo, atnešdavo jam maisto iš pastoriaus namų.

Ji paėmė Malu už rankos ir įsitempė į vidų.

– Ar kas atsitiko?

Malu linktelėjo ir atsisėdo prie virtuvės stalo.

– Aš išvykstu. Jau rytoj. Važiuosiu į Berlyną ir susikursiu ten savo gyvenimą.

Konstancė suplojo rankomis.

– Tu tikrai išvažiuoji? Atidarysi nuosavą siuvyklą?

Malu linktelėjo ir liūdnai nusišypsojo.

– Taip ir padarysiu. Čia man nebėra vietos.

Tai sakydama, ji pasižiūrėjo į Janį ir pamatė jo akyse tokį didelį liūdesį, kad iš karto nukreipė žvilgsnį.

– Pasiimk mane kartu. Prašau, Malu. Pasiimk mane.

Konstancė pačiupo jos ranką ir taip suspaudė, lyg nuo to priklausytų jos gyvenimas.

– Į Berlyną?

– Taip. Į Berlyną. Arba į Rygą. Arba į Ameriką. Nesvarbu. Aš taip pat noriu iš čia išvažiuoti, kaip ir tu. Nikolajus miręs. Namų šeimininkės ir guvernantės jau nebereikalingos. Ką man daryti? Aš dar jauna, man tik dvidešimt devyneri, o mano gyvenimas čia jau pasibaigęs. Taip negali būti, taip neturėtų būti. Malu, prašau pasiimti mane kartu. Aš dirbsiu. Aš darysiu viską, ką tu pasakysi. Tik pasiimk mane!

Tik dabar Malu pastebėjo tamsius ratilus po draugės akimis, jos blyškumą, nuo verkimo ištinusius vokus. Ji iškart

suprato, kad Konstancės skausmo priežastis yra Rupertas. Ji dėl jo verkė, ne dėl Nikolajaus.

Malu ir anksčiau buvo pamąsčiusi, kaip smagu būtų kartu su Konstance išvykti į Berlyną, bet nedrįso jos kviesti. O dabar, kai Konstancė pati apie tai prašneko, labai apsidžiaugė.

Apkabino draugę ir stipriai prispaudė.

– Taip, – tarė Malu, – mes abi vyksime į Berlyną.

Nė viena iš jų nepastebėjo, kad Janis išėjo iš namų.

Palinkęs jis bėgo per pievas, kojos rodėsi sunkios kaip švinas. Malu išvyks. Vienintelė šviesa, kuri dar buvo jo gyvenime. Tiek daug visko atsitiko per paskutinius penkerius metus. Jis matė tiek daug mirčių ir vargo, išgyveno tiek daug neteisybės ir nusivylimų. Jis netgi pats nužudė žmogų. Iš baimės. To Janis sau neatleis. Niekada, niekada per visą savo gyvenimą. Kiekvieną naktį jis sapnuodavo vokietį, kuris staiga tarsi išdygo priešais jį miške. Tas vokietis buvo panašus į jį patį. Tokios pat spalvos plaukai, panašios akys. Jis tikriausiai irgi nenorėjo eiti į šį karą, namie turėjo mylimą merginą. Motiną, tėvą, svajonių, ateities planų. Kiekvieną savo gyvenimo minutę Janis prisimindavo siaubo sklidinas vokiečio akis – vaikino, kuris atrodė nė kiek ne vyresnis už jį patį.

Dėl Dievo meilės, juk jis nenorėjo žudyti! Kodėl būtų turėjęs? Svetimšalis jam nieko blogo nepadarė.

Janis vis dar jautė savo ir priešininko baimę, užuodė parako smarvę, rūgštų to kito vyro ir savo paties prakaito tvaiką, girdėjo mūšio triukšmą. Tai baimė privertė jį iššauti.

Viskas įvyko taip greitai. Labiau refleksas nei sąmoningas veiksmas. Janis nė pats nepajuto, kaip prisitaikė ir iššovė. Tik to žvilgsnio niekaip negalėjo pamiršti. Ir šauksmo. Kiekvieną dieną, kiekvieną naktį. To šauksmo, kuris buvo kupinas nuostabos ir kartu skausmo. Tada nušautasis parvirto ant žemės, o Janis pradėjo drebėti. Taip smarkiai, jog net šautuvas jam iškrito iš rankų. O paskui pradėjo rėkti ir jis pats. Ilgai. Ir taip garsiai, kad atbėgo du jo bendražygiai. Jie pačiupo jį ir norėjo nutempti šalin, bet Janis išsilaisvino. Jis nuėjo prie vokiečio, pažiūrėjo jam į veidą, iš kurio nieko nebuvo likę. Jis atsiklaupė prie jo ir uždėjo ranką jam ant krūtinės, kuri buvo tyli kaip akmuo. O tada pradėjo melstis.

Nuo tos dienos Janio gyvenimas nebebuvo jo gyvenimas. Jis buvo žudikas, nevertas mylėti ir būti mylimas.

Labiausiai jis troško apkabinti Malu ir laikyti glėbyje, įsikniaubti veidu į jos plaukus ir paprašyti, kad liktų. Visiems laikams. Prieš karą jis tai dar būtų galėjęs. Nieko labiau nė netroško. Malu, jo gyvenimo šviesa. Bet dabar jis buvo nevertas jos meilės. Ir ne tik jos. Nė vieno žmogaus šiame pasaulyje. Taip jam ir reikia, kad ji išvyksta. Ir kad pasiima Konstancę kartu. Jis nieko daugiau nenusipelnė. Ir vis tiek širdis taip apsunko, kad vos laikėsi krūtinėje. Tai buvo bausmė. Ir Janis buvo pasiruošęs priimti šią bausmę kaip tikras vyras.

Tryliktas skyrius

Berlynas, 1920

Berlynas! Berlynas! Vis dėlto koks tai gražus miestas! Didelis, triukšmingas, margas ir žėrintis. Ir tuo pat metu toks siaubingas. Konstancė ir Malu dar nespėjo išeiti iš stoties, o jau pamatė pirmuosius elgetas ir karo invalidus. Visai šalia išvydo vyrą be vienos kojos. Jis labiau kabojo mediniuose ramentuose, nei stovėjo, rankoje laikydamas skardinę, kurią vis atkišdavo praeiviams.

– Paaukokit vieną pfenigą karo invalidui, – murmėjo jis. Jo akys buvo užgesusios.

– Prašau! – Malu pasirausė savo rankinėje ir įdėjo į skardinį dubenėlį vieną reichsmarkę.

Vyras pakėlė į jas akis.

– Ar ponios ne iš Berlyno?

– Mes atvykom iš Pabaltijo, – atsakė Malu.

– Tada būkite atsargios.

Malu ir Konstancė linktelėjo. Begalę tokių perspėjimų jos girdėjo dar prieš kelionę. Ponia Morman įspėjo jas saugotis jaunų vyrų, Rupertas neaiškių kavinių, o kaimynai piktinosi laisvu elgesiu sostinėje – apie tai buvo skaitę laikraščiuose. Bet visa tai neišgąsdino Malu ir Konstancės. Jos

ketino užkariauti Berlyną, įrodyti, kad ir jaunos moterys iš kaimo ne mėnulyje gyvena.

Prie kito kampo stovėjo mažas berniukas. Jis buvo kokių penkerių ar šešerių. Ant kaklo buvo pasikabinęs nešiojamąjį stendą su cigaretėmis. Jis gyrė savo prekę, bet balselis buvo per silpnas, kad kas nors išgirstų. Mažasis berniukas buvo basas, ir Konstancė parodė Malu jo mėlynai nušalusius kojų pirštus.

Staiga kažkas ėmė šaukti. Jauna mergaitė, daug jaunesnė už Konstancę ir Malu, bėgo per aikštę priešais stotį. Ji buvo ryškiai išsidažiusi, korsetas prasegtas. Rankoje laikė piniginę, o paskui skubėjo vyras įraudusiu veidu.

– Laikykit ją! – šaukė jis. – Ta paleistuvė mane apvogė.

Pagyvenusi energinga moteris užtvėrė vyrui kelią.

– Taip tau ir reikia, jei savo senę apgaudinėji su prostitute, – sušnypštė ji.

Konstancė ir Malu nusisuko ir ėmė dairytis samdomos karietos. Netoli jų vienas vyras, pasistatęs rylą, garsiai bliovė Berlyno šlagerius. Šiek tiek kairiau kažkas pardavinėjo keptas dešreles. Mergaitė su gėlių pintine šiurkščiai užkliudė Malu ir nuskubėjo toliau. Dvi senutės stovėjo viena priešais kitą ir triukšmingai dalijosi naujienomis. Netoliese laikraščius siūlantys berniukai garsiai skelbė aktualias antraštes, aplinkui sukinėjosi batų valytojai, jaunos prostitutės ramstėsi pasieniais, o visur tvyrojo tokia baisi smarvė, kad, rodės, įsiskverbs į plaukus, į odą ir net į burną.

– Berlynas – tai beprotnamis. Aš čia visai nesusigaudau, – pavargusi sudejavo Konstancė. – Triukšmas, daug žmonių, dvokas. Man tuoj pradės skaudėti galvą.

Verksmingu veidu ji pažiūrėjo į draugę.

– Ei! Čionai! – Malu ryžtingai pamojo vežikui.

Ji įstūmė Konstancę ir lagaminus į karietą, šiai net nespėjus sustoti.

– Kur norėtumėt važiuoti, panelės?

– Mes ieškome viešbučio. Nieko ypatingo.

– Aha. Suprantu. Ne landynės, bet kad būtų pigu. Tualetas koridoriuj ir panašiai.

Vežikas linktelėjo ir botagu lengvai paragino arklius. Gyvuliai pajudėjo ir neskubėdami nulingavo gatvėmis.

Malu išplėstomis akimis stebėjo Berlyną. Ji matė rūmus, kazino ir prabangius restoranus, varjetė, teatrus ir kino teatrus. Ji regėjo puikiai apsirengusius žmones, išeinančius iš prabangių namų, įvairių markių automobilius, netgi tramvajų. Ir vis daugiau žmonių ir parduotuvių.

Kurį laiką jie važiavo, ir pamažu gatvių vaizdai pradėjo keistis. Už Kurfiurstendamo, ten, kur jis pereina į Kurfiurstenštrasę, tapo ramiau. Namai buvo pilki ir gerokai apleisti. Prie parduotuvių ilgose eilėse laukė pavargusios moterys, kurios, rodos, nieko labiau netroško, kaip kepaliuko duonos ar ąsočio pieno savo vaikams. Berniukai spardė iš skudurų susuktą kamuolį, mažos mergaitės šokinėjo per virvutę. Vaikų veidai buvo pilki, o akys labai didelės. Jų drabužiai buvo nunešioti, beveik visi buvo basi.

Pravažiuodama Malu dirstelėjo pro atidarytus vartus į kiemą. Ji negalėjo patikėti savo akimis, kai už pirmo kiemo pamatė antrą, o už jo trečią. Nublukę ir nušiurę skalbiniai kabojo prie langų. Gatvėse mėtėsi atliekos, ir Malu suspigo, pirmąkart išvydusi per gatvę bėgančią žiurkę. Ji nė už ką nenorėtų čia gyventi! Čia, šitame purve.

Ant šaligatvio stovėjo moteris ir grūmodama kumščiais šaukė ant vyro:

– Ar aš tau nesakiau, kad nepragertum pinigų? Ką aš dabar nupirksiu?

Nusivylimo ašaros tekėjo jai skruostais, kai kūlė vyrą.

Iš vienos užeigos išsvirduliavo du vyriškiai, nudribo ant šaligatvio ir taip ir liko ten gulėti susikabinę. Pro šalį bėgdamas šuo pakėlė koją ir nusišlapino ant vieno iš gulinčiųjų nugaros.

Malu papurtė galvą. Ji mielai būtų pasitrynusi akis, norėdama išvaikyti šiuos vaiduokliškus vaizdus, bet labai gerai žinojo, kad tai yra realybė.

– Taigi, maloningosios panelės, atvykome.

Vežikas sustojo prie vieno namo.

Jis buvo toks apšiuręs, kad Malu iš pradžių pamanė, jog tai griuvėsiai. Tik dabar ji pamatė skardinę lentelę su užrašu: *Pensionas „Į žvaigždes". Pusryčiai ir vakarienė. Klozetas su vandeniu.*

Malu nužvelgė namą. Tik pirmo aukšto langai buvo uždengti nudriskusiomis užuolaidomis. Kiti buvo užklijuoti laikraštiniu popieriumi. Pačiame viršuje kažkas ant rėmų užkalė lenteles. Antrame aukšte buvo galima pamatyti vienintelį nuvytusį augalą, o iš trečiojo aukšto lango žiūrėjo stora moteris su prijuoste ir skarele ant galvos. Jos krūtys veržėsi per palangę kaip du didžiuliai moliūgai. Veidas buvo raudonas kaip virtas kumpis, tačiau atrodė draugiškas.

– Na, Kale, ką man šiandien atvežei? – šūktelėjo ji vežikui berlynietiška tarme.

– Dvi ponias iš Pabaltijo. Ar dar turi laisvų kambarių, motuše Glubške?

Moteris nužiūrėjo Malu ir Konstancę. Tai užtruko tik akimirką, bet ji spėjo apie jas susidaryti nuomonę.

– Vieną kambarį dar turiu. Jei jos abi eis gyventi kartu, tegul lieka.

Vežikas atsisuko ir raginamai pažiūrėjo į Malu.

– Nieko geresnio negausite.

Malu nurijo seiles. Ji turėjo šiek tiek pinigų už parduotus daiktus, bet norėjo nusipirkti naują, modernesnę siuvimo mašiną ir šitaip užsidirbti pragyvenimui pirmaisiais mėnesiais. Būstą ji įsivaizdavo visai kitokį. Šviesų, švarų, miesto centre. Tik ne čia, kur už kiekvieno kampo tykojo skurdas.

Ji papurtė galvą.

– Aš galvojau visai apie kitką, – kaip galima mandagiau paaiškino ji vežikui.

Vežikas tik palingavo galvą.

– Berlyne pilna svetimšalių. Viešbučiai kainuoja nemažus pinigus, – jis patrynė nykštį ir rodomąjį pirštą. – Čia švaru. O motušė Glubškė prižiūrės, kad nieko neatsitiktų. Bet jei jau labai norite, galiu važiuoti toliau.

Konstancė, lig šiol tylėjusi ir didelėmis akimis žiūrėjusi iš karietos, palietė Malu ranką.

– Man regis, čia ne taip jau blogai. Kambarys centre bus neįkandamas. O priemiesčiai visi atrodo vienodai.

– Panelė teisi, – pritarė jai vežikas. – Prabangių rajonų čia nėra daug. Bet aš galiu jus nuvežti į Griunvaldą, jei pageidaujate.

Malu vis dar abejojo, bet pagaliau nusileido Konstancei:

– Gerai, jei tu taip nori.

Vežikas padėjo joms iškrauti lagaminus, ir po akimirkos jos stovėjo priešais motušę Glubškę.

– Taigi, mano panelės. Čia raktas. Vyrų vizitų mano namuose nebus, čia padorūs namai. Skalbsitės pagal grafiką, nuomą mokėsite kiekvieno mėnesio pirmą dieną, o žiemą nuo kiekvienos dar po dešimt briketų per savaitę. Virti valgį leisiu tik ypatingu atveju, mano virtuvė ir gyvenamasis kambarys jums tabu. Ar viską supratot? – Moters balsas buvo stiprus, ji kalbėjo trumpai ir aiškiai. Išdidžiai sukryžiavo rankas ant krūtinės ir nesivaržydama tyrinėjo Konstancę ir Malu. – Regis, jūs abi dar nedaug pasaulio matėte, ar ne?

Malu linktelėjo.

– Na, tada būkite atsargios.

Motušė Glubškė atidarė duris ir linktelėjo joms eiti vidun.

– Taip, dabar čia bus jūsų namai. Nieko man nesugadinkit. Ir sėkmės Berlyne.

Ji lengvai stumtelėjo Konstancę paskui Malu į kambarį ir uždarė duris.

Konstancė prisispaudė prie Malu, nes kambarys buvo toks siauras, jog jos negalėjo stovėti viena šalia kitos. Kairėj ir dešinėj stovėjo gana didelės lovos, apkrautos storomis pagalvėmis. Prie lango buvo mažas staliukas, dešinėje prie durų medinė spinta, o kairėje komoda su indais. Nebuvo nei užuolaidų, nei takelio ant medinių grindų. Nuo lubų karojo vienintelė lempa, o per langą buvo matyti galinis kiemas.

Malu turėjo atidaryti langą ir persisverti per jį, kad per išsirikiavusius namus ir kiemus pamatytų lopinėlį dangaus. Priešais suskambo vaiko riksmas ir moters barniai. Apačioje kažkas tempė grindiniu pelenų ir atliekų kibirus. Iš gretimo namo sklido pjūklo garsai.

– Ne taip jau blogai, kaip maniau, – pagaliau ištarė Malu pro sukąstus dantis.

Konstancė nubraukė nuo kaktos plaukų sruogą, nusiėmė skrybėlaitę ir padėjo ją ant komodos.

– Mes susitvarkysime. Juk esame Berlyne, Malu. Mieste, kuriame viskas įmanoma. Mes čia atvykome, kad įgyvendintume savo svajones. Taigi, taip ir padarykim.

Malu tiriamai pažiūrėjo į Konstancę. Jau seniai ji nebuvo mačiusi savo draugės akyse tokio švytėjimo.

– Tu teisi, – atsakė ji. – Nėra jokios priežasties skųstis, bet tūkstantis priežasčių pagaliau pradėti veikti.

– Tai tau vis dėlto patinka?

– Na taip, prie visko galima priprasti, – Malu nusišypsojo. – Gali būti, kad Berlynas su kiekviena diena man patiks vis labiau.

Keturioliktas skyrius

Berlynas, 1920

Pirmomis dienomis Konstancė ir Malu tyrinėjo miestą. Malu buvo vis dar pasiryžusi atidaryti nuosavą mažą siuvyklėlę. O Konstancė taip ir nežinojo, ko norėtų pati. Be didelio entuziazmo ji skaitė skelbimus Berlyno laikraščiuose, bet turėjo pripažinti, kad namų mokytojų ir guvernančių nelabai kas ieškojo. Net jeigu ir ieškojo, tai berlyniečiai didelį dėmesį skyrė kalbų mokėjimui ir meniniams gebėjimams, tačiau Konstancė negalėjo pasiūlyti nei vieno, nei kito.

Malu jos nespaudė. Ji džiaugėsi turėdama draugę. Jau pačią pirmą dieną nusipirko siuvimo mašiną. Mintyse jau buvo sukūrusi planą, kaip jai įsitvirtinti aukštesniuosiuose Berlyno visuomenės sluoksniuose. Bet iš pradžių jai reikėjo geriau pažinti berlynietes ir jų norus.

Gerai nusiteikusi ji patraukė Tauencynštrase pro Kaizerio Vilhelmo atminimo bažnyčią. Ji norėjo pamatyti žymiąją *KaDeWe* – Vakarų universalinę parduotuvę, kuri buvo tokia prabangi, kad net Rygoj apie ją kalbėjo.

Ji sustojo priešais pastatą ir apžvelgė fasadą bei marmurinį portalą. Dar joks namas nebuvo sukėlęs jai tokios didelės pagarbos. Ji vos įstengė pajudinti kojas. Gerai ap-

sirengę ir linksmai nusiteikę vyrai ir moterys zujo pirmyn atgal pro pagrindinį įėjimą, lyg kituose miesto rajonuose nebūtų buvę skurdo. Nė viena iš moterų nedėvėjo Rygoje dar naudojamų krinolinų ir tik viena kita buvo įsispraudusi į korsetą. Malu kritišku žvilgsniu tyrinėjo parduotuvės lankytojų aprangą.

Gana greitai ji pradėjo skirti originalius drabužius nuo pigių kopijų ir sužinojo, kad per „baltąsias savaites“ apatiniai rūbai buvo siūlomi su nuolaida. Bet užtruko net keturiolika dienų, kol Malu išdrįso įkelti koją į *KaDeWe* vidų.

Vos tik ji įžengė į vestibiulį, iš karto sustojo, apakinta prabangos. Iš dešinės ir iš kairės pro šalį skubėjo parduotuvės klientai, užkliudydami ją pirkinių maišais, bet Malu jų net nepastebėjo. Ji apžiūrinėjo laiptus iš geltono medžio, įmantrius turėklų raižinius, o labiausiai – spinduliuojantį šviestuvą, kuriame degė ne žvakės, o elektrinės lemputės. Ji dar niekada nebuvo mačiusi tokio didelio prekybos centro.

Čia buvo šimtas dvidešimt parduotuvių, Malu buvo apie tai skaičiusi. Visas pastatas spinduliavo tokia prabanga ir grožiu, kad Malu užgniaužė kvapą.

Ji lėtai užkopė laiptais, mėgaudamasi kiekvienu žingsniu ant minkšto kilimo. Pagaliau sustojo prie milžiniško stendo, kuriame buvo sužymėtos atskiros parduotuvės ir nurodyti aukštai. Ji greitai peržvelgė užrašus. Jai buvo sunku patikėti, kad šiame prabangiame pastate yra ne tik madingų prekių, galanterijos, drabužių, apatinių, galvos apdangalų, kailių, odos, kosmetikos, parfumerijos, laikrodžių ir papuošalų skyrių, bet ir arbatos svetainė su muzikine kapela, du kirpėjai, valiutos keitimo punktas, banko filialas, batų

taisykla, dvi drabužių taisymo ateljė, siuvinėjimo paslaugos, biblioteka ir net fotoateljė.

„Čia daugiau parduotuvių negu visame Rygos centre“, – stebėjosi ji.

Ir jei Malu kokį kartą buvo suabejojusi, ar vertėjo kraustytis į Berlyną, tai dabar ji tiksliai žinojo, kad sprendimas atvykti čia buvo teisingas.

Jauna moteris tiesiai sukirpta suknele ir pažo šukuosena su plunksna plaukuose kritiškai nužvelgė Malu.

Tik dabar Malu suvokė, kaip provincialiai ji atrodo su savo pačios siūta suknele, be skrybėlės ir pirštinių, baltomis megztomis kojinėmis ir ilgais plaukais, susuktais į kietą mazgą. Ji vėl pasijuto apgailėtinai, bet vis tiek geriau nei namuose. Ten ji buvo toji, kuri buvo kitokia, kuri norėjo daugiau nei vyro ir vaikų. Ji niekados nedėvėjo tokių suknelių kaip kitos mergaitės, bet dabar suprato, kad net drąsiausi jos modeliai Berlyne atrodė kaimiški. Tai turėjo pasikeisti!

Susižavėjusi Malu stebėjo elegantiškas ponias. Tada ji prisispaudė rankinę ir ryžtingai žengė prie stovų su suknelėmis. Ji lietė medžiagas, skaitė, kas buvo parašyta etiketėse, ir tyliai kartojo: tafta, satinas, krepžoržetas. Buvo nuostabu priskirti žodžiams, kuriuos ji žinojo iš laikraščių, atitinkamas medžiagas ir jas liesti. Tokio pasirinkimo Rygoje niekada nebuvo!

Ji čiupinėjo kai kurių suknelių iš prancūziškos kolekcijos apvadus: šifonas, nėriniai arba šilko kutai. Ji matavosi varpelio formos skrybėles, kišo rankas į plonas pirštinaites, siekiančias virš alkūnių. Ji leido per pirštus lengvų vasarinių

suknelių audinius, kvėpė į save spalvas: violetinę, žalią ar mėlyną. Toliau juodi atlasiniai dirželiai, segami ant liekno liemens, šleifai iš violetinio tiulio. Itališkos šiaudinės skrybėlės, kepuraitės, išsiuvinėtos auksu, pastelinės mėlynos spalvos atlasinės roželės.

Bet didžiausią įspūdį jai paliko aksesuarai. Pabaltijyje taip pat buvo papuošalų, kurie dažniausiai būdavo paveldimi, skrybėlių, siuvinėtų skarų ir liemenių. Bet čia, *KaDeWe*, stendai buvo pilni damų lazdelių, kurių rankenos buvo papuoštos auksu, sidabru, dramblio kaulu ar margu emaliu. Ji net rado auksinių apykojų, kurios buvo nešiojamos ant kojų ir sušmėžuodavo tik šokant, kai pasikeldavo sijonas. Malu pačiupinėjo vieną apykoję – gyvatės formos. Ji įsivaizdavo ją ant savo kulkšnies ir liko sužavėta. Dar buvo šleifų, diržų, juostų plaukams, ilgų, į akį krintančių grandinėlių bei cigarečių dėklų su kandikliais.

Prie jos priėjo jauna pardavėja.

– Gal galėčiau poniai kuo nors padėti?

Malu išsigando. Ji visiškai pamiršo, kad yra parduotuvėje. Jai niežtėjo pirštai. Kaip mielai ji būtų viską iš karto nupirkusi! Kaip mielai ji akimirksniu būtų pavirtusi berlyniete! Bet daiktai buvo brangūs.

– Ne, ačiū, – atsakė ji. – Iš pradžių noriu tik apsidairyti.

Ir medžiagų skyriuje pamačiusi tokią didžiulę pasiūlą Malu negalėjo apsispręsti. Pavargusi ir, kaip jai atrodė, po begalės valandų ji išėjo iš *KaDeWe*, nusipirkusi tik kelis žurnalus: *Dama* ir *Elegantiškasis pasaulis*, taip pat ką tik rinkoje pasirodžiusį, todėl labai modernų žurnalą *Stilius – Berlyno madų žurnalas*.

Kai Malu visus savo lobius nešėsi namo, jos galva buvo pilna idėjų. Mintyse jau kūrė sukneles ir sijonus, trumpus švarkelius ir ilgus paltus, skrybėles ir liemenes, medžiaginius krepšius ir skaras, šalikus ir kaspinus. Ji bėgte bėgo namo, norėdama kuo greičiau atsiversti žurnalus, atsisėsti prie siuvimo mašinos ir įgyvendinti pirmus eskizus. Ji mielai būtų įsigijusi ir manekeną, bet pinigai buvo skirti visų pirma medžiagoms ir pragyvenimui.

Konstancė sėdėjo prie stalo ir skaitė dienraštį. Ji vis dar ieškojo guvernantės ar namų mokytojos vietos. Galbūt ji net gautų darbo biure. Su pieštuku rankose ji atidžiai studijavo kiekvieną skelbimą. Kartais sudejuodavo ir sumurmėdavo sau:

– Nieko. Vėl nieko. Per toli.

Paraudusiais skruostais ir iš laimės blizgančiomis akimis Malu vartė madų žurnalą.

– Tu tik pažiūrėk, Konstance! – sušukdavo ji tarpais. – Pažiūrėk, kokie modeliai!

Konstancė dirstelėjo į žurnalą ir susiraukė.

– Ar ne per daug lengvabūdiška, kaip manai?

Bet Malu tik nusijuokė.

– Paprasti, neįmantrūs drabužiai. Tai taip nuostabu. O dabar, kai nebegalioja medžiagų normavimas, aš galiu siautėti. Tik pažiūrėk, ši mada skirta tikroms moterims. Jokių širšės talijų, jokių korsetų, jokių krinolinų. Galima nešioti šias sukneles ir tuo pat metu valgyti, judėti, šokti, net važiuoti dviračiu!

– Man visgi atrodo, kad suknelės yra šiek tiek... šiek tiek... nepadorios tokioms jaunoms moterims kaip mes.

Galų gale mus gali palaikyti tokiomis, kurios pinigus uždirba horizontalioje padėtyje.

Malu nustebusi pakėlė akis nuo žurnalo ir pamatė, kad Konstancė kalba rimtai. Ji atsistojo, apkabino draugę ir apsuko ją ratu, kiek tai buvo įmanoma siauroj kamaraitėj.

– Atėjo nauji laikai, – tarė Malu. – Laikai, kai viskas yra kitaip. Linksmiau, laisviau. Ir mes, moterys, galime tuo pasinaudoti. Moterys jau nebedirba vien tik guvernantėmis ar namų mokytojomis. Jos triūsia biuruose, kur anksčiau sėdėdavo tik vyrai. Jos dirba pardavėjomis, vairuoja automobilius. Tai moterų laikai!

Konstancė perkreipė lūpas. Aišku, ji žinojo, jog nuo 1919 metų ir moterys gavo teisę balsuoti. Ji buvo girdėjusi ir apie Rozą Liuksemburg, kuri kovojo už moterų teises. Bet rinkimų teisė jai nerūpėjo. Ji nenorėjo jokių teisių, ji norėjo, kad kas nors jai pasakytų, ką ji turi daryti ir ko ne. Linktelėjo, nenorėdama gadinti Malu nuotaikos, tačiau iš tikrųjų jautėsi blogai.

„Ką man daryti su ta laisve? – galvojo ji susirūpinusi. – Laisvė. Pff! Ar aš dabar turiu pati save išmaitinti? Kodėl turėčiau rinktis vyrus? Kam man reikalingos suknelės be korsetų, jei į mane, jomis apsirengusią, niekas nekreips dėmesio?“

Staiga jai pasidarė ankšta vienoje patalpoje kartu su Malu ir jos siuvimo mašina. Ji suprato, kad Malu puikiausiai gali apsieiti ir be jos. Bet jai reikėjo Malu. Reikėjo ko nors. Ji buvo lyg visumos dalis, ieškanti tinkamos pusės. Ji nebuvo tokia stipri kaip Malu, neturėjo jos ambicijų ar valios. Lig šiol jos gyvenimas reiškėsi per santykius su kitais: ji gyveno

kaip mamos dukra, kaip gydytojo padėjėja ligoninėje, kaip Ruperto mylimoji ir Malu draugė.

Ji blaškėsi gatvėmis, vis praeidama pro eiles prie parduotuvių, kur laukė moterys pavargusiais ir pilkais veidais. „Ne, – pagalvojo ji ir išsigando. – Jei laisvė atrodo tokia pavargusi ir pilka, tai tegu ji lieka ten, kur ir buvusi. Man jos nereikia."

Tiesiai prieš ją parkrito vaikas, susižeidė kelį ir verkdamas liko gulėti. Konstancė padėjo mažam berniukui atsistoti, nosine nušluostė varvančią nosį ir paglostė jam skruostą.

– Neverk, – sušnibždėjo ji. – Tai tik įdrėskimas. Tu juk tikras vyras, ar ne?

Mažylis linktelėjo.

– Vyras, supranti, vyras nepaiso skausmo, nežino, kas yra ašaros.

Ji nepastebėjo, kad verkia pati. Vaikas išsigando jos ašarų, išsilaisvino ir nubėgo pas mamą, moterį siaura burna ir plonomis rankomis bei kojomis. Jis apsikabino jos kelius ir piktai atsigręžė į Konstancę.

Konstancė pabandė nusišypsoti ir nuskubėjo toliau. Kuo toliau nuo šitų moterų, kurios stengėsi tvarkyti savo gyvenimą, bet kiekvieną dieną iš naujo pralaimėdavo.

Ji taip greitai bėgo gatvėmis, jog uždusо. Norėjo pabėgti, pabėgti nuo to skurdo, nuo vargo. Ne, ji nebuvo tokia kaip Malu. Iš tiesų žavėjosi drauge, bet būti tokia kaip ji niekada nenorėjo.

Pagaliau pavargusi sustojo, prispaudė abi rankas prie skaudančių šonų ir pabandė atgauti kvapą. Ji pastebėjo, kad gatvės vaizdas buvo pasikeitęs. Namai prabangesni, naujesni,

šviečiančiais fasadais ir durimis su auksiniais belstukais. Prie daugelio įėjimų stovėjo uniformuoti konsjeržai, pasiruošę namo gyventojams ar svečiams prilaikyti duris. Gatvės buvo grįstos ir tokios švarios, kad nuo jų buvo galima valgyti. Pro atvirą langą sklido pianino garsai ir moters juokas.

Konstancė ilgesingai pažvelgė viršun. Sietynų šviesoje ji pamatė šokančius siluetus. Kažkas dainavo.

Konstancė atsirėmė į medį ir toliau žiūrėjo į pravirą langą, kurio šviesios užuolaidos lengvai judėjo. Ji taip troško būti ten, kad užmiršo eiti toliau. Ji kartu niūniavo melodijas, užsimerkė ir matė save šokančią pagal valso garsus gražiai apsirengusio vyro glėbyje.

– Gal jums negera? Ar galėčiau kuo padėti?

Šalia nuskambėjęs balsas pažadino ją iš svajonių. Balsas su baltų akcentu.

Konstancė išsigando ir atsimerkė.

– Ne, – sumurmėjo ji. – Man niekas negali padėti.

Vyras su baltų akcentu pasilenkė prie jos.

– Gal jums atnešti stiklinę vandens?

Tik dabar ji pažiūrėjo į jį atidžiau. Jis atrodė kaip baltų žemvaldžio sūnus, šviesūs plaukai buvo trumpai kirpti, akys be jokio pykčio žvelgė į Konstancę. Bet jo drabužiai buvo daug elegantiškesni. Jis dėvėjo tamsų vienaeilį kostiumą su aksomo apykakle ir balta gėle atvarte. Iš po jo švietė balti marškiniai su frako apykakle. Peteliškė buvo gražiai surišta, o siauri juodi odiniai batai blizgėjo dujų žibintų šviesoje.

Konstancė šiek tiek nusišypsojo. Vyras, nesvarbu kas jis toks, buvo gelbstintis angelas. Ji pakramtė lūpas, kad jos paraustų, ir atsistūmė nuo medžio. Tą akimirką susvyravo,

o stipri vyro ranka atskubėjo jai į pagalbą. „Taip ir turėtų būti, – pagalvojo Konstancė. – Visuomet turėtų būti ranka, kuri remia mergaitę.“ Ji pažvelgė į vyrą ir nusišypsojo.

– Labai ačiū, aš jaučiuosi gerai. Tik lengvas silpnumo priepuolis.

– Jūs vis dar truputį išbalusi apie nosies galiuką. Ar jūs tikra, kad jums nereikia vandens?

– Visiškai tikra, labai ačiū.

Konstancė pažiūrėjo į jo ranką, kuri ją vis dar prilaikė. Vyras ją atitraukė.

– Prašau atleisti. Aš nenorėjau jūsų įžeisti.

Konstancė papurtė galvą ir apdovanojo jį savo gražiausia šypsena.

– Jūs manęs neįžeidėt. Smagu vėl išgirsti balsą iš tėvynės.

– Jūs iš Rygos?

– Ne. Ne visai iš Rygos. Iš vieno dvaro netoli Mintaujos.

– O! – jaunasis vyriškis džiugiai nusijuokė. – Tai nuostabu. Kokio dvaro? Aš nelabai gerai pažįstu tų vietovių, bet retkarčiais vis išgirstu ką nors pasakojant apie aplinkinius dvarus.

– Aš esu Marija Luizė fon Cėlendorf iš Cėlendorfų dvaro, – staiga pasakė Konstancė. Ji pati nežinojo, kaip jai šovė į galvą tokia mintis. Bet kai tik ištarė tą sakinį, pasijuto taip, lyg sakytų teisybę.

– Cėlendorf? – perklausė vyras. – Ar ne Volfgango fon Cėlendorfo duktė?

Konstancė linktelėjo.

– Ar jūs jį pažinojote?

Baimės šiurpuliai nuslinko jos nugara. Jaunuolis papurtė galvą.

– Deja, ne. Aš tik girdėjau apie jį. Savo dvarą jis valdė pavyzdingai. Apgailestauju, kad taip anksti jo netekote.

Konstancė linktelėjo.

– Mums visiems buvo labai sunku... – Ji vėl prisivertė nusišypsoti ir pabrėžtinai linksmai pridūrė: – Bet karas baigėsi, gyvenimas turi tęstis.

– Ar jūs jau seniai mieste? – Atrodė, kad vyras iš tikrųjų ja domisi.

– Tik tris savaites.

– Ir kaip jums patinka Berlynas?

Konstancė nudelbė žvilgsnį.

– Na, čia kitaip nei namuose, ar ne? Aš pasiilgstu draugų, šeimos.

– Ar tai reiškia, kad jūs čia visai viena?

Konstancė papurtė galvą.

– Mane atlydėjo draugė. Mūsų pastoriaus duktė. Ji nori čia tapti siuvėja. Todėl mes atvykome kartu.

Jaunuolis atrodė nustebęs.

– Ir jūs Berlyne tikrai dar nesutikote nė vieno pažįstamo? O man atrodo, kad čia suvažiavo pusė Pabaltijo. Vos tik įžengiu į teatrą, mane apsupa pažįstami. Kai einu Kurfiurstendamu, vis turiu kilnoti skrybėlę, – jis nusijuokė. – Kartais man atrodo, kad vis dar esu Rygoj.

– Ryga... – pakartojo Konstancė užsisvajojusi. Staiga ji pajuto namų ilgesį, tokį stiprų, jog net ašaros ištryško. – Kartais taip noriu ten sugrįžti. Kartais noriu, kad grįžtų seni laikai.

– Kas iš mūsų to nenori? Šiame nelemtame kare mes visi pralaimėjom. Visa laimė, kad mano tėvas buvo įžvalgus ir laiku perkėlė visą turtą į Berlyną.

Artimiausioje bažnyčioje išmušė bokšto laikrodis. Vyriškis išsitraukė kišeninį laikrodį ir dirstelėjo į jį.

– O, labai atsiprašau, aš tikrai nenorėjau jūsų užlaikyti, – pralemeno Konstancė.

– Ne, jūs visai manęs neužlaikėt. Vakare esu pakviestas į svečius. Pas draugus. Matot – ten viršuje jie gyvena.

Jis parodė į langą, kurį Konstancė prieš tai ilgesingai stebėjo.

– Tai draugai iš Pabaltijo. Daugelis atvyko iš Estijos, bet tarp jų yra keletas, kurie gyveno Latvijoje. Nieku gyvu nenorėčiau pasirodyti nemandagus, bet man būtų didelė garbė ir malonumas, jei jūs mane ten lydėtumėte.

Konstancė tyliai įkvėpė oro. Ji kaip tik to ir troško! Nejaugi Dievas ją išgirdo?

– Nežinau, – atsakė ji neryžtingai. – Ar tai nėra nemandagu nekviestai kur nors užgriūti?

– Aišku, ne, ką jūs sau manot! Aš įsitikinęs, kad visi apsidžiaugs jus sutikę.

– Bet mano drabužiai. Aš nesu tinkamai apsirengusi.

– O, dėl to nesukit sau galvos. Mes visi čia neformalūs. Prašau jūsų padaryti man paslaugą!

Jo balsas buvo toks malonus ir šiltas. Be to, Konstancė buvo nepratusi kam nors atsakyti. Juo labiau vyrui. Juo labiau tada, kai jo noras atitiko jos pačios slaptus norus.

– Gerai, – sutiko ji.

Jis ištiesė ranką ir linktelėjo.

– Atleiskite, užmiršau prisistatyti: Lotaras fon Hohenhorstas.

Penkioliktas skyrius

Berlynas, 1920

– Kur mes esame? – norėjo sužinoti Konstancė, eidama šalia Lotaro fon Hohenhorsto plačiu vestibiuliu marmurinėmis grindimis.

– Berlyne – Šarlotenburge, – paaiškino jis. – Tiksliau – Fazanų gatvėje. Čia ne pats geriausias rajonas, bet užtat centre. Aš pats gyvenu už poros gatvių, Kanto gatvėje. Aišku, Griunvaldas man patiktų labiau, bet miesto centras turi savų privalumų, – jis nusijuokė. – Bet į Griunvaldą aš visuomet suspėsiu persikelti, kai turėsiu žmoną ir vaikų. Dabar mieliau gyventi netoli varjetė ir klubų.

Konstancė šypsodamasi linktelėjo.

– O jūs? Kur gyvenate jūs?

Akimirką Konstancė nesumojo, ką jam atsakyti. Nieku gyvu negalima minėti gatvės, kurioje ji su Malu gyvena mažoje kamaraitėje. Bet kitų gatvių ji nežinojo.

– Mes... mudvi su drauge šiuo metu esame apsistojusios viešbutyje. Mūsų butas dar tik įrenginėjamas.

– *Adlone?*

Konstancė nepažinojo Berlyno, bet apie prabangųjį *Adloną* buvo girdėjusi net ir ji. Turėtų būti nuostabu ten

gyventi. Vieną akimirką ji beveik pasidavė pagundai linktelėti, bet vidinis balsas ją sulaikė. Šiandien vakare ji jau sumelavo, apsimetė kilminga, nors tokia nebuvo. O dabar vėl buvo priversta meluoti, bet perlenkti lazdos nenorėjo.

Ji papurtė galvą.

– Ne, ne *Adlone*. Mes esame iš Pabaltijo, ne iš auksinio miesto.

Ji sukikeno.

– Na, juk ne visam laikui, – Lotaras fon Hohenhorstas draugiškai šypsojosi. – Gal leisite jus aplankyti, kai įsirengsite? – Jis pasiūlė jai ranką: – Eime!

Jie lipo laiptais, ir su kiekviena pakopa muzika garsėjo. Kažkas labai greitai grojo pianinu, visi kalbėjo vienas per kitą, moterys juokėsi.

Kai triukšmas pasiekė apogėjų ir Konstancė pagalvojo, kad ji negirdėtų net savo pačios žodžių, jie sustojo prie dviverių vieno buto durų, kurias puošė paauksuotas belstukas.

Konstancės nuostabai, Lotaras fon Hohenhorstas pastūmė duris, kurios buvo tik pridarytos, praleido Konstancę į priekį, ir jie atsidūrė šurmulio centre.

Koridoriuje dvi liesos moterys stovėjo atsirėmusios į sieną. Abi rūkė ilgas tamsias cigaretes su paauksuotais kandikliais. Vienos jų plaukai buvo juodai dažyti ir nukirpti pažo stiliumi. Jos lūpos buvo ryškiai raudonos, o akys apvestos juodu pieštuku. „Ji atrodo kaip ligonė, – pagalvojo Konstancė, – lyg būtų ką tik išsigydžiusi nuo džiovos.“ Moters ausyse kabėjo ilgi auskarai, siekiantys pečius. Ji vilkėjo juoda suknele, kuri laisvai krito iki klubų ir perėjo į klostuotą sijoną iki kelių. Rankos buvo papuoštos skambančiomis apyrankėmis.

Kitos moters raudono atspalvio trumpi plaukai buvo sušukuoti lengvomis bangomis. Jos suknelė buvo obuolio žalumo ir per klubus sujuosta šilkiniu kaspinu, išsiuvinėtu dideliais blizgančiais akmenukais. Dešinėje rankoje ji laikė lazdelę su sidabrine anties galva, riešai buvo papuošti sidabrinėmis apyrankėmis. Mūvėjo šilkines kojines ir labai smailius, taip pat obuolio žalumo batus. Per petį ji buvo persimetusi šilkinę skarą.

Konstancė pasižiūrėjo į save – ji buvo apsirengusi padoriai ir provincialiai. Dar prieš valandėlę ji pareiškė Malu neigiamą nuomonę apie tokias sukneles, kokias moterys dėvėjo šiame bute. Dabar turėjo pripažinti, kad ši mada buvo ne vulgari, o jaudinanti. Ji perbraukė savo tamsiai mėlyną sijoną, kuris siekė grindis, dirstelėjo į baltą palaidinę uždaru kaklu ir pasitaisė ilgus šviesius plaukus, pakaušyje susuktus į mazgą ir paslėptus po plačia skrybėle.

Abi jaunos moterys nutilo ir atsisuko į Konstancę.

– Ką tik iš tėviškės? – paklausė toji su pažo šukuosena.

– Prašau?

– Tu tikrai čia atvykai tiesiai iš Pabaltijo, ar ne taip?

Konstancė susigūžė, nes nebuvo pratusi, kad ją kas nors iš karto tujintų, tačiau linktelėjo.

– Aš čia tik trys savaitės.

Ji apsidairė, ieškodama Lotaro fon Hohenhorsto. Lengviau atsiduso pamačiusi, kad jis eina link jos su dviem pilnomis taurėmis.

– Ar jau susipažinot? – Lotaras linktelėjo panelės juoda suknele pusėn. – Norėčiau pristatyti: mano pusseserė Adelheidė fon Hohenhorst, paprastai – Adelė.

Konstancė ištiesė jai ranką.

– Labai malonu. Marija Luizė fon Cėlendorf.

Adelė atitraukė ranką, lyg būtų nusideginusi.

– Cėlendorf? – paklausė ji nustebusi. – Gal Ruperto fon Cėlendorfo giminaitė?

Konstancė nurijo seiles, bet jai nieko kito neliko, kaip linktelėti.

– Tai mano brolis.

Adelė nužvelgė ją nuo galvos iki kojų.

– Laimei, jūs nepanašūs. Kitu atveju mano pusbrolis tave turėtų iškviesti į dvikovą.

Ji nusijuokė ir stipriai užsitraukė dūmą.

– Ką jūs... ką tu turi omeny? – atsargiai paklausė Konstancė.

Adelė nustebusi pakėlė antakius. Tada ji pasilenkė prie Konstancės ausies:

– Ar tu nežinai, kad tavo brolis garsėja kaip sijonų medžiotojas? Nėra nė vienos moters visoje Latvijoje, kurios jis nebūtų pamylėjęs. O tai, Dieve mano, jis moka daryti nuostabiai. Bent jau manęs jam nereikėjo ilgai įkalbinėti.

Ji nusijuokė, o Konstancė paraudo kaip ugnis.

– Nori pasakyti, kad tu su juo buvai lovoj?

Ji pati negalėjo patikėti, kad ką tik ištarė tuos žodžius. Tikriausiai dėl to buvo kaltas šampanas, kuris taip maloniai tekėjo gerkle.

Bet Adelė nepasipiktino. Ji tik lengvai gūžtelėjo pečiais.

– Žinoma, buvau... – Ji plačiai apvedė ranka: – Dauguma iš mūsų. Ir, kiek žinau, nė viena nesigailėjo. Bet kaipgi sekasi mūsų senajam draugužiui?

Konstancė buvo tokia priblokšta, kad neįstengė nieko atsakyti. Jos širdis daužėsi iš pavydo. Tuo pat metu ji jautėsi taip smarkiai Ruperto pažeminta, kad vos galėjo kvėpuoti.

Lotaras fon Hohenhorstas jai lengvai patapšnojo per nugarą.

– Vėl silpnumo priepuolis? – rūpestingai pasiteiravo jis.

Konstancė linktelėjo.

– Man atrodo, paskutinių savaičių man buvo šiek tiek per daug.

– Eime su manimi.

Jis paėmė ją už rankos ir nuvedė į mažą saloną tiesiai prie otomanės. Visa patalpa palei sienas buvo apstatyta tokiais baldais, ant jų ilsėjosi jaunos damos su cigarete ar vyno taure rankoje, o prieš jas stoviniavo po kelis ponus. Jauni vyrai ir moterys, kuriems buvo tarp dvidešimties ir trisdešimties, juokėsi, šmaikštavo ir kalbėjosi taip laisvai, lyg niekada nieko kito ir nebūtų darę. Konstancė prisiminė debiutančių pokylį, kuriame ji dalyvavo kartu su Malu. Ji pagalvojo apie mamas ir tetas, kurios kaip vištos perekšlės tupėjo ant „drakonų uolos“, pasiryžusios kiekvieną akimirką apginti jaunų merginų dorybę, jei grėstų koks pavojus. Čia viskas buvo kitaip. Atrodė, kad niekas čia nėra vedęs ar susižadėjęs. Vyrai juokavo su moterimis ir bučiavo vienas kitą į skruostus, kartais moters ranka atsidurdavo vyrui ant krūtinės su baltais marškiniais. Tas laisvumas Konstancei patiko. Ji nebuvo nusiteikusi ir prieš akivaizdžią prabangą.

Dvi padavėjos baltomis prijuostėmis ir kepuraitėmis vaikštinėjo aplinkui su sidabriniais padėklais ir siūlė miniatiūrinius pyragaičius. Du jaunuoliai rūsčiais veidais siūlė šampano taures.

Lotaras sustojo prie laisvos otomanės.

– Prašom sėstis, Marija Luize.

Konstancė krūptelėjo, išgirdusi šį vardą, bet jai nebeliko nieko kito, kaip tik tęsti žaidimą, kurį pati pradėjo.

Atsargiai, suglaudusi kelius ir ištiesusi nugarą, ji atsisėdo ant otomanės. Lotaras nusijuokė.

– Jūs sėdite kaip kokia namų mokytoja! Atsipalaiduokite. Čia jums nereikia laikytis manierų.

Konstancė išsigando. Vieną akimirką užsinorėjo grįžti į siaurą kamaraitę pas Malu. Ką ji padarė? Kaip galėjo apsimesti aristokrate? Ką ji išmanė apie kilmingųjų papročius? Anuomet Cėlendorfų dvare mokėsi etiketo, bet tai buvo prieš daugelį metų. Papročiai Berlyne, aišku, buvo daug laisvesni nei Pabaltijyje. Ji tik vieną vienintelį kartą buvo pokylyje. Tikrai susimaus ir pridarys klaidų, o Lotarui neprireiks nė valandos suprasti, kad ji meluoja, ir visai pagrįstai išvaryti iš šių namų.

Vienas iš prastai nusiteikusių padavėjų įteikė jai taurę šampano. Konstancė išgėrė jį vienu mauku. Tai buvo jau antra taurė šį vakarą, ir Konstancė pamažu atsipalaidavo. Baimė praėjo, ir ji jau pradėjo juoktis iš mažų Lotaro pokštų. Daug metų nebuvo taip gerai nusiteikusi kaip dabar.

Muzikantas užvožė pianino dangtį, o vienas vyras juodu fraku uždėjo ant gramofono juodą diską, pasuko rankenėlę, ir suskambo naujausi šlageriai. Damos tuoj pat pašoko nuo otomanių ir nuskubėjo ant parketo į kambario vidurį. Jos taip juokingai kilnojo kojas ir mojavo rankomis, jog Konstancė pratrūko juoktis.

– Tai naujausias šokis, – paaiškino Lotaras. – Eime išbandyti.

Juokdamasi Konstancė papurtė galvą.

– Aš susipainiosiu savo sijone.

Lotaras šiek tiek pakreipė galvą, tada jis staiga atsitūpė prieš Konstancę, pakėlė jos platų sijoną ir sumezgė į mazgą, apnuogindamas čiurnas.

Konstancė paraudo.

– Ką jūs darot? Tai nepadoru.

Tačiau tai sakydama ji juokėsi ir sukinėjo kulkšnis, žinodama, kad jos yra gražios ir plonos.

Jai ir vėl atnešė šampano, ir ji išgėrė iki dugno. Tada nuėjo šokti, kraipydama rankas, kojas ir klubus. Jos skrybėlė užmiršta liko gulėti ant otomanės, batai buvo nuspirti į šalį, ji šoko basa. Kažkas vis paduodavo taurę, ir kiekvieną kartą Konstancė ją išgerdavo. Ji net nepastebėjo, kiek valandų praėjo.

Aplinkiniuose namuose seniai užgeso visos šviesos, net ir tie, kurie vėlai veda šunis į lauką, jau gulėjo lovose. Tik Konstancė vis dar šoko, lyg rytojus niekuomet neturėjo išaušti. Atmetusi galvą taip, jog šampanas tekėjo per smakrą, ji juokėsi ir šoko pasiučiau už kitus. Pamažu butas ištuštėjo, o Konstancė vis dar nežinojo, kam jis priklauso. Ji šoko, ragino Lotarą, reikalavo šampano, cigarečių, vėl šoko, lyg norėdama įrodyti, kad gyvena.

Staiga vidury salės išdygo vyras. Jis buvo mažas ir labai storas, o ant naktinių baltinių buvo užsimetęs chalatą. Raudonu iš pykčio veidu jis nubraukė nuo gramofono adatą, pradėjo bartis ir siautėti. Kai Konstancė vis dar juokdamasi norėjo su juo pašokti, jis šiurkščiai ją atstūmė ir ji parvirto ant otomanės – ten pat ir užmigo.

Šešioliktas skyrius

Berlynas, 1920

– Kur tu buvai? Iš kur grįžti? – paklausė Malu kitą rytą, įsikišusi į burną du smeigtukus, ir pakėlė galvą nuo siuvimo mašinos.

Konstancė sutrikusi perbraukė delnu išsitaršiusius plaukus.

– Aš buvau pas draugus, – labai tyliai atsakė.

– Ką? Kur praleidai visą naktį? – Malu turėjo išsiimti iš burnos smeigtukus. – Aš labai dėl tavęs jaudinausi.

Konstancė pasirąžė.

– Aš buvau pas draugus, – pakartojo ji.

– Aha, – Malu susikišo smeigtukus atgal į burną ir paspaudė mašinos paminą.

O Konstancė išsitiesė nelaiminga savo lovoje, vis dar laikydama rankoje skrybėlę. „Kaip čia yra, – galvojo ji, – kad dabar taip blogai jaučiuosi? Vakar vakare ir pusę nakties šokau ir juokiausi. Buvo taip smagu. Taip lengva. Beveik kaip prieš karą. O dabar dėl to jaučiuosi bjauriai."

Kai ji pabudo svetimame bute, išsitiesusi ant otomanės, su nusmukusia kaire kojine, suglamžytu sijonu, visų pirma nustebusi ir susigėdusi apsidairė.

Šalia jos jau stovėjo vienas iš susiraukusių vakar dienos padavėjų.

– Ar maloningoji ponia pageidaus pusryčių? – paklausė jis, nežiūrėdamas į ją.

Konstancė nusipurtė. Užuot atsakiusi, ji paklausė:

– Ar aš čia viena?

Patarnautojas pakratė galvą.

– Ponia fon Rulov ilsisi savo miegamajame. Ji atsikels tik apie pietus.

– Ponia fon Rulov?

Konstancė visiškai neatsiminė nei vardų, nei veidų. Jos atmintyje išliko vien tik Lotaras fon Hohenhorstas ir jo pusseserė.

– Ponia fon Rulov vakar vilkėjo žalią suknelę, – atsakė vyriškis, o jo veide vis dar nesuvirpėjo joks raumuo. – Ji įpareigojo mane užeiti pas jus.

– Ponia fon Rulov? – pakartojo Konstancė. – Kodėl ne panelė?

– Maloningasis ponas žuvo už tautą ir tėvynę.

– Aa.

Konstancė pasijuto dar blogiau. Ji nebeprisiminė, kas įvyko vakar naktį paskutinę valandą. Ji šoko. Ir tada viskas nutrūko.

– O kur ponas fon Hohenhorstas? – paklausė ji baikščiai.

– Maloningasis ponas savo namuose. Jis prašė jums pranešti, kad po valandos bus čia ir palydės jus į viešbutį, kaip ir dera padoriam ponui.

Patarnautojas padavė Konstancei laišką.

– Jis paliko jums šią žinutę.

Konstancė iš karto pašoko nuo otomanės. Ji gėdijosi iki žemės gelmių, nors tarnas ir bandė vaizduoti, kad jis kiekvieną dieną žadina ant savo ponų otomanių užmigusias jaunas moteris. Jeigu jos motina tai žinotų!

Konstancė pačiupo laišką.

– Ar galėtumėt man iškviesti vežiką?

Vyras nusilenkė.

– Visuomet jūsų paslaugoms.

Jam išėjus, Konstancė pradėjo ieškoti pieštuko ir popieriaus lapo. Visa tai ji rado ant mažo stalelio koridoriuje. Ji greitai parašė porą eilučių poniai fon Rulov – atsiprašė ir kartu padėkojo. Tada nuskubėjo laiptais žemyn.

– Jūsų karieta laukia prie durų.

Raudonu iš gėdos veidu Konstancė padėkojo ir tarnui ir greitai įšoko į karietą. Tik tada lengviau atsikvėpė, kai Fazanų gatvė ir Kurfiurstendamas liko už nugaros ir jie ėmė artėti prie Špandau.

– Tu visai nenori sužinoti, kodėl aš tik dabar grįžtu namo?

Ji buvo šiek tiek įsižeidusi, kad Malu jos nieko neklausinėja.

– Tu esi pakankamai suaugusi, kad žinotum, ką darai, – atsakė Malu, nenustodama siūti.

„Pakankamai suaugusi, – pagalvojo Konstancė. – Ne, aš nesu pakankamai suaugusi. Aš niekam nesu pakankamai suaugusi.“

Malu nesidomėjimas ją taip supykdė, kad ėmė ir išrėžė:

– Aš apsimečiau Marija Luize fon Cėlendorf.

Dabar siuvimo mašina nutilo. Malu pagaliau atsisuko ir klausiamai pažiūrėjo į Konstancę.

– Gatvėje sutikau tokį vyriškį, kuris pasisiūlė man padėti. Mes pradėjome kalbėtis, ir paaiškėjo, kad jis baltų kilmės. Lotaras fon Hohenhorstas.

– Hohenhorstas? Hohenhorstas... Hohenhorstas, – Malu susimąstė. – Pavardė man girdėta. Hohenhorstų dvaras turėtų būti prie sienos su Estija, – ji gūžtelėjo pečiais. – Iš jų tikriausiai irgi viską atėmė ir dabar jie turi gyventi pas giminaičius.

– Jiems pavyko išsaugoti pinigus. Jie labai turtingi, – Konstancė tai pasakė tokiu tonu, lyg būtų norėjusi apginti Lotarą fon Hohenhorstą.

Bet Malu jau vėl vėrė siūlą.

– Džiaugiuosi už juos.

– Jis mane pakvietė į vieną šventę, – jau garsiau tęsė savo pasakojimą Konstancė. – Aš gėriau šampaną ir šokau čarlstoną. Ten buvo daug žmonių. O paskui užmigau ant otomanės.

– Taigi tu tikriausiai dabar esi labai pavargusi, – atsakė Malu. – Gali ramiai išsimiegoti, man reikia trumpai išeiti.

Jos balsas vis dar nerodė jokio susidomėjimo, todėl įsižeidusi Konstancė iš pasipiktinimo prabilo garsiau.

– Ar tavęs niekas daugiau nedomina, tik tavo siuvimas? – sušuko ji. – Ar tau nerūpi net tai, kad aš apsimečiau tavimi?

Malu atsistojo, prisėdo šalia Konstancės ir paėmė jos ranką.

– Man ne tas pats, ką tu darai. Bet tu jau suaugusi. Tavo teisė gyventi taip, kaip tau patinka. Aš nesu nei tavo mama, nei tavo vyras. Elkis, kaip išmanai. Bet būk atsargi.

Konstancė labai gerai žinojo, kad Malu teisi. Bet ji nenorėjo būti suaugusi ir atsakinga. Jai skubiai reikėjo ko nors, kas jai patartų.

– O dėl tavo vardo?

Malu šyptelėjo ir užsisvajojusi įsistebeilijo į priešais stovinčio namo sieną.

– Šis sumanymas gal ir nebuvo visai prastas. Aš netgi manau, kad tai buvo labai geras ėjimas.

Konstancė papurtė galvą.

– Aš nesuprantu, ką turi omenyje.

Malu vėl paėmė Konstancę už rankos.

– Ką tu ketini daryti šitam gyvenime? – paklausė ji. – Kodėl atvykai su manim į Berlyną?

Jos niekada anksčiau apie tai nekalbėjo. Konstancė patraukė pečiais.

– Namie aš daugiau negalėjau ištverti. Kiekviena diena buvo tokia pati. Pamaniau, kad jei neišvyksiu, visos dienos iki pat mirties bus kaip viena.

– O dabar? Berlyne? Ką tu čia veiksi?

Konstancė vėl gūžtelėjo.

– Nežinau, – ji nudelbė akis. – Suprantu, kad neprisidedu prie išlaidų. Jei nori, dar šiandien pat susirasiu kokį nors darbą.

Malu nusijuokė.

– Kokį darbą ketini rasti? Čia tūkstančiai bedarbių.

– Nežinau. Galėčiau dirbti kokiame nors biure, bet ten, aišku, reikia jaunų merginų, mokančių spausdinti mašinėle. O namų mokytojų ir guvernančių Berlyne, atrodo, niekam nereikia.

Malu atsisuko į draugę ir pažvelgė jai tiesiai į akis.

– Konstance, man rūpi ne pinigai. Dėl manęs gali nedirbti. Aš įstengčiau išlaikyti mus abi. Bet man rūpi tu. *Tavo* gyvenimas, *tavo* ateitis. Kokie tavo planai? Kaip norėtum gyventi po dešimties metų? Vis dar čia su manimi šitoje skylėje?

Konstancė papurtė galvą.

– Aš norėčiau ištekėti, turėti vaikų, būti aprūpinta.

Malu linktelėjo.

– Tada visai neblogai, jei tu naudoji mano vardą. Nuo šiandien taip ir darysim – tu būsi Marija Luizė fon Cėlendorf, o aš Konstancė Morman.

Konstancė išplėtė akis.

– Bet kodėl? Ką mums tai duos?

Malu nusišypsojo.

– Kiekvieną iš mūsų tai šiek tiek priartins prie tikslo.

Nieko nesuprasdama Konstancė nutaisė tokią miną, jog Malu pradėjo juoktis.

– Viskas labai paprasta. Tu nori linksmintis, nori paprasčiausiai gyventi. Tai daryti tau bus lengviau būnant Marija Luize fon Cėlendorf nei Konstance. O aš noriu dirbti. Dėl to man vardas nereikalingas. Tu suksies visuomenėje, nešiosi mano sukurtas sukneles ir taip padėsi man uždirbti pinigų. Supranti?

– Tu manai, kad aš turėčiau būti tavo suknelių manekenė ir ieškoti tau klientų?

– Būtent taip. Tik jeigu to nori, Konstance. Šitaip galbūt sutiksi ir savo svajonių vyrą.

Konstancė karčiai nusijuokė.

– O jeigu jis turės rimtų ketinimų? Tada aš jam turėsiu pasakyti savo tikrąjį vardą, ir jis mane pames. Liksiu dar kvailesnėje padėtyje nei dabar.

– Na, ką tu! – Malu numojo ranka. – Jei jis tave tikrai mylės, tavo vardas jam bus nesvarbus. O jeigu jis bus su tavimi tik dėl vardo, tai geriau iš karto tokį pamiršti. Na, ką? Sutinki?

Konstancė spoksojo į savo sijoną. Ir vėl ji turėjo nuspręsti. Iš kur ji galėjo žinoti, ar Malu pasiūlymas geras ir teisingas? Bet kas jai beliko daryti? Konstancė nedrąsiai linktelėjo.

Malu iš susijaudinimo paraudo.

– Nuostabu, – pareiškė ji. – Tada susitvarkyk, šiandien turime dar daug ką nuveikti.

Išsigandusi Konstancė pakėlė akis.

– Ką nuveikti?

– Tau reikia naujos šukuosenos. Drabužius aš tau pasiūsiu. Privalau pasiūti. Bet tau reikia kojinių, skrybėlės, šiek tiek papuošalų. Visa tai nupirksim. Kai po poros valandų pažvelgsi į veidrodį, tu savęs nebepažinsi.

– Taigi, aš būsiu visai kita, – konstatavo Konstancė ir linktelėjo.

Ir vėl ji nežinojo, ar iš tiesų šito nori. Staiga prisiminė Lotaro fon Hohenhorsto laišką. Buvo įsikišusi jį į sijono kišenę. Dabar išsitraukė ir išlygino.

– Kas čia? – paklausė Malu.

– Lotaro laiškas, – Konstancė sukiojo rankose voką.

– Na, greičiau atplėšk. Greičiausiai tai naujas kvietimas.

Konstancė atsargiai atplėšė. Susižavėjusi apžiūrėjo voką su pamušalu ir vandens ženklu, tada išėmė laišką ir pradėjo skaityti.

– Ką jis rašo? – Malu negalėjo ramiai nusėdėti ant kėdės.

– Tu teisi. Tai kvietimas. Šeštadieniui. Lotaras fon Hohenhorstas turi garbės pakviesti mane į nedidelę privačią

šventę mielų bičiulių draugijoje. Aš jam turinti pranešti, iš kur automobiliu mane paimti.

Ji nuleido laišką.

– Automobilis. Tik pamanyk, jis turi net automobilį.

– Puiku, – Malu tai nepadarė jokio įspūdžio. – Šiandien ketvirtadienis. Mūsų dar laukia daug darbo.

– Tai ką man jam atsakyti? Juk negalima leisti atsiųsti automobilio čia, į Špandau. Jis neturi pamatyti, kur ir kaip mes gyvename.

Akimirką Malu sutriko. Dar nebuvo praėjusios nė dvidešimt keturios valandos, kai Konstancė buvo tapusi apsišaukėle aristokrate, o jau gėdijasi neturto. Malu susiraukė.

– Tegu jis tave paima nuo Romanų kavinės Kurfiurstendame. Visai normalu, kad aukštos padėties damos po pietų susitinka su draugėmis išgerti kavos. O dabar ruoškis. Mes turime eiti apsipirkti.

Po valandos Konstancė pirmą kartą gyvenime įžengė į *KaDeWe*. Pirmiausia Malu nutempė ją pas kirpėją, kur Konstancė stebėdamasi ir šiek tiek apgailestaudama atsisveikino su šviesiomis kasomis. Kai meistras baigė savo darbą, Konstancė veidrodyje pamatė jai visiškai svetimą būtybę. Į ją žvelgė siauras veidas didelėmis melsvai pilkomis akimis, maža nosyte ir gražiai išlenktomis lūpomis. Nepažįstamoji atrodė labai trapi, šiek tiek jaunatviška ir ieškanti apsaugos.

„Visai tokia, kokia aš ir jaučiuosi“, – pagalvojo Konstancė.

– Nuostabu! – įvertino Malu. – Tu atrodai kaip jauna moderni berlynietė. Tik reikia truputį padažyti.

Ji ištempė Konstancę iš kirpyklos ir nuvedė prie stovo su kosmetika. Mergina patamsintais vokais ir raudonomis lūpomis pasodino Konstancę į kėdę.

– Kaip norėtumėt atrodyti? – paklausė ji.

Konstancė nesuprato klausimo.

– Ar norėtumėt atrodyti šiek tiek nepadoriai, ar geriau natūraliai? – tęsė kosmetologė.

Konstancei dar nespėjus susigaudyti, įsikišo Malu.

– Aš siūlau tau natūralų stilių, – tarė ji. – Tada labiau išryškėja drabužiai.

Konstancė tik linktelėjo ir susižavėjusi stebėjo merginą, kaip ji ryškino akių vokus, blakstienas, kažkuo tepė skruostus ir galiausiai netgi raudonai padažė lūpas. Toji, kuri dabar žvelgė į ją iš veidrodžio, jau nebebuvo trapi ir ieškanti saugumo, ji buvo savimi pasitikinti ir šiuolaikiška.

Konstancė beveik išsigando šitos nepažįstamosios, kuri žiūrėjo į ją išmaniu žvilgsniu.

– Ne, – pasakė ji. – Tai ne aš. Aš ne tokia. Nuvalykite akių dažus.

Jaunoji kosmetologė nusivylusi susiraukė, bet padarė, ko reikalavo Konstancė.

– Taip, dabar vėl save atpažįstu, – pareiškė Konstancė.

Ji stebėjo, kaip Malu perka lūpų dažus, tūtelę skaistalų ir mažą baltą dėžutę su juodais dažais ir šepetėliu.

Konstancė be paliovos lietė sau sprandą, kurio pirmą kartą gyvenime nedengė plaukai. Ji mielai būtų dar ilgiau užtrukusi prie veidrodžio, kad priprastų prie naujojo įvaizdžio, bet Malu ją negailestingai nutempė tolyn.

Septynioliktas skyrius

Berlynas, 1921

Pavasaris buvo šiltas. Kovo pradžioje sniego dar buvo iki kelių, o dabar švietė saulė, lyg norėtų žmonėms atiduoti skolą po ilgos ir šaltos žiemos. Malu džiaugėsi, kad jai nebereikia kasdien rūpintis briketais. Kiekvieną dieną ji eidavo pas prekiautoją anglimis ties gatvės kampu ir turėdavo jo maldauti anglių, nes kuro trūko, o pardavėjas buvo socialdemokratas ir briketus visų pirma parduodavo šeimoms su vaikais ir senukams. Jauna moteris, be to, dar iš geros šeimos, jo sąraše buvo beveik paskutinė.

Dėl nepakeliamo šalčio Malu kartais siuvo mūvėdama pirštines ir storas megztas kojines, kaklą ir pečius apsivyniojusi storu šaliku. Kartais rytais vanduo būdavo užšalęs, patalynė drėgna, o kai Malu naktimis, sėdėdama prie siuvimo mašinos, iškvėpdavo orą, susidarydavo balti debesėliai. Bet visa tai jai netrukdė. Ji siuvo ir piešė, siuvo ir siuvinėjo, ir vėl siuvo, lyg nieko daugiau šiame pasaulyje nebūtų.

Jau daug mėnesių ji tikėjosi gauti laišką nuo Janio. Ir vieną kartą, tai buvo rugsėjis, jis iš tikrųjų parašė. Jis papasakojo apie derlių ir apie ką tik gimusius veršiukus. Bet nė žodžio apie tai, kaip jam sekasi. Nė žodžio, kad jos ilgisi.

Malu dažnai apie jį svajodavo. Apie jo šiltas rankas ant savo odos, jo sausas lūpas ant savųjų. Visuomet galvodavo apie Janį tokį, koks jis buvo prieš karą. Janį, kuris buvo jos antroji pusė.

Nusivylusi Malu įkišo laišką į stalčių, bet negalėjo liautis galvojusi apie jį. O tada atėjo Ruperto laiškas, kuriame jis su akivaizdžiu pasitenkinimu pranešė, kad Janis vedė jauną latvę iš kaimo. Smūgis į veidą nebūtų buvęs toks skaudus. Ji mielai būtų verkusi, rėkusi, trypusi kojomis ar ką nors sudaužiusi, bet visai neturėjo jėgų. Tad atsisėdo prie siuvimo mašinos ir dirbo tol, kol pradėjo degti akys ir sustingo nugara.

Konstancė, rodės, Malu sielvarto net nepastebėjo. Ji darė, ką ir turėjo daryti, kasdien eidavo vis į kitą vakarėlį, buvo nuolatinė miesto varjetė ir koncertų lankytoja, susipažino su begale žmonių, ir Malu stebėjosi ja daug labiau, nei galėjo išreikšti žodžiais. Drovi pastoriaus duktė per nepilnus metus tapo viliotoja. Konstancė nebeišeidavo iš namų be lazdelės, gėrė šampaną, kaip kiti žmonės geria vandenį, gracingai dėvėjo Malu sukneles ir Berlyno naktinį gyvenimą pažinojo daug geriau nei dieninį. Vakarais ji išeidavo iš namų, ir Malu dažniausiai net nežinojo – kur. Grįždavo tik paryčiais, suprakaitavusi, atsiduodanti tabaku ir alkoholiu, batus nešdamasi rankoje.

Malu suknelės, kurias vilkėjo Konstancė, sukėlė tokį susidomėjimą, kad kitą savaitę turėjo įvykti jų pristatymas privačioje aplinkoje. Ponia fon Rulov paprašė pristatyti sukneles jos namuose. Manekenėmis turėjo būti – aišku, juokais – pati ponia fon Rulov ir jos artimiausios draugės, taip pat ir Konstancė.

Todėl Malu dieną naktį sėdėjo prie siuvimo mašinos.

Ir dabar ji dirbo taip susikaupusi, kad beldimą į duris išgirdo tik iš antro karto.

– Įeikit!

Pasirodė ponia Glubškė, šeimininkė.

– Gal norėtumėt puodelio kavos?

Malu atsitiesė ir tik dabar pajuto, kaip skauda nugarą.

– Mielai. Labai ačiū.

Ponia Glubškė įžengė su dviem puodeliais kavos, vieną padavė Malu ir atsisėdo ant Konstancės lovos. Pastaruoju metu ji dažnai užeidavo paplepėti, kai nebūdavo Konstancės.

– Ar yra kokių naujienų? – paklausė ji.

Malu kaip visada papurtė galvą.

– Ten, antrame kieme, mirė Kelerių mažoji, – pranešė ponia užjaučiamai. – Sako, kad ji susirgo plaučių uždegimu, o motina neturėjo pinigų daktarui. Taip ji ir mirė.

– Labai gaila, – pareiškė Malu, nors Kelerių ji beveik nepažinojo.

– O Zyberteno žmona iš namo priešais, girdėjau, uždarbiauja gatvėje, – toliau pasakojo ponia Glubškė. – Jos senis jau seniai bedarbis. Kas jai belieka daryti? Ji turi du vaikus. Jie nori valgyti. Vargšė mergaitė, – ponia Glubškė stebėdamasi kraipė galvą. – O senis, užuot džiaugęsis, kad žmona rūpinasi, kaip pragyventi, dar duoda jai į kailį, jei anksti grįžta namo. Prie ko visa tai prives? – Ji vėl papurtė galvą ir gurkštelėjo kavos.

Malu klausėsi, bet nežinojo, ką atsakyti.

– Ar klausėt vakaro radijo? – toliau klausinėjo Glubškė, nė nelaukdama atsakymo.

Malu papurtė galvą.

– Mes juk neturime radijo aparato.

– O aš turiu. Man čia įsiūlė. Vienas toks tipas, kuris neįstengė susimokėti už nuomą. Dabar jau pripratau. Na, tada kitąkart aš jums pranešiu, kai jis vėl šnekės per radiją. Jūs pati turite jį išgirsti.

– Ką tokį? Kas turi šnekėti per radiją? – Malu nesuprato, apie ką kalba ponia Glubškė.

– Na, tas austras, tapytojas – Adolfas Hitleris. Viskas turi būti geriau, sako jis. Pančiojanti Versalio sutartis turi būti panaikinta, o darbas turi apsimokėti, kiekvienas turi gauti tiek, kiek uždirba.

– Aha.

Malu linktelėjo ir išgėrė gurkšnį kavos. Ji dar nieko nebuvo girdėjusi apie tą Hitlerį. Be to, politika nesidomėjo. Jai reikėjo siūti. Iki kito šeštadienio, tai yra per penkias dienas, turėjo pasiūti keturias sukneles.

– Ačiū už kavą. Aš turiu dar daug darbo.

Ponia Glubškė užuominą suprato, bet liko sėdėti.

– Gal ir aš galėčiau parūpinti jums naujų užsakymų.

Malu lengvai papurtė galvą, bet nieko nepasakė. Ji nebuvo vargšų iš Špandau siuvėja. Ji kūrė madą. Jos tikslas buvo puošti moteris, o ne kiekvienais metais išleisti konfirmacijos kostiumų siūles.

– Kadaise aš dainavau reviu, – paatviravo ponia Glubškė.

Malu atvipo žandikaulis. Ši stora moteris su didžiulėmis krūtimis ir tvirtomis šlaunimis, kiekvieną trečiadienį ir penktadienį iki pietų vaikščiojanti su suktukais plaukuose, kadaise buvo reviu dainininkė?

– Nežiūrėkite šitaip, mano brangioji. Aš nebuvau žvaigždė, bet mano balsas ir be mikrofono griaudžia per visą salę.

Norėdama tai įrodyti, ponia Glubškė stenėdama pasikėlė nuo lovos ir atsistojo tinkama poza. Ji taip giliai įkvėpė oro, jog net krūtinė sulingavo. O tada uždainavo tokiu galingu balsu, kad Malu išplėtė akis:

Kas gi skirdamasis rauda,
Jei už kampo kitas laukia.
Tark sudie, kelk taurę vyno –
Kitas bus taip pat žavingas.

Sunkiai šnopuodama ji vėl atsisėdo ant lovos.

– Na, kaip? – pagaliau paklausė, atgavusi kvapą. – Dabar tikit?

Malu pritariamai linktelėjo.

– Jūsų balsas tikrai galingas.

Glubškė kukliai gūžtelėjo pečiais.

– Kartais aš vaidindavau ir vyrą. Su maudymosi kostiumu, žinote, tokiu dryžuotu, iki kelių. Tada aš iškeldavau mūsų žonglierių, jis buvo visai smulkutis. O salė griaudėjo. Taip, buvo geri laikai.

Ponia Glubškė nutaisė svajingą miną ir užsižiūrėjo pro langą.

Malu nekantravo, jai būtinai reikėjo toliau siūti. Staiga ji įsivaizdavo ponią Glubškę su maudymosi kostiumu. Tai buvo idėja! Mada turi būti jaudinanti, neįprasta, provokuojanti. Kodėl nepasiūlius moterims vyriško kostiumo? Aišku,

jis turi būti iš minkštos medžiagos, ir vietoj marškinių turėtų būti palaidinukė. O gal vis dėlto marškiniai su kaklaraiščiu? Ji paėmė lapą popieriaus ir pradėjo piešti.

– Taip, tai bent buvo laikai, – užsisvajojusi ponia Glubškė žvelgė pro langą. – Ko gi aš norėjau? Ak, taip. Norėjau pasakyti, kad aš vis dar palaikau gerus ryšius su reviu teatru. Žinote, tie, su kuriais anuomet dirbau, dabar yra išgarsėję. O kostiumų jiems reikia visada. Gal man paklausti?

Malu nedvejodama linktelėjo.

– Būtų nuostabu, ponia Glubške.

– Gerai, šiandien po pietų aš ten nueisiu, jie kaip tik repetuos. Pažiūrėsim, ar man pasiseks ką nors nuveikti.

Ji paėmė tuščią puodelį nuo siuvimo stalelio ir išėjo. Malu to net nepastebėjo. Ji atsistojo, pradėjo vartyti madų žurnalus – *Elegantiškąjį pasaulį* ir *Stilių* – ir studijuoti prancūzų dizainerių eskizus. Įvairios mintys sukosi jos galvoje. Ji atidžiai pervertė kiekvieną puslapį, bet niekur nerado moteriškų drabužių, primenančių vyriškus. „Šilkinis kostiumas, – murmėjo pati sau po nosimi. – Kostiumas plačiomis kelnėmis, kurios iš tolo atrodytų kaip sijonas. Prie jų trumpas švarkelis. Nugaroje šiek tiek ilgesnis, kad dengtų sėdynę, panašiai kaip frako skvernai, o priekyje trumpas."

Ji vėl stvėrė pieštuką ir po kelių brūkštelėjimų popieriuje atsirado eskizas. Malu sulaikė kvėpavimą.

– Jūrininko kostiumas. Toks, kokį nešioja maži berniukai!

Pieštukas vėl ėmė judėti. Atrodė, kad Malu galvoje atsivėrė kokia užtvanka. Idėjos vijos viena kitą. Uniforma. Uniformos stiliaus kostiumas – taip, būtent tai!

Ji piešė dvi valandas, kol sutrukdė Konstancė, grįžusi po pietų namo. Draugė atplėšė duris, numetė skrybėlę ant lovos, o paskui ją ir pirštines.

– Fui! – tarė ji. – Čia nėra kuo kvėpuoti. Ar nenori išeiti pasivaikščioti?

– Pasivaikščioti? – sumurmėjo Malu, paskendusi mintyse.

– Taip. Į pasaulį. Pasivėžinti po Tyrgarteną. Nuvykti į Griunvaldą. Pasiirstyti valtimi Vanzės ežere.

– Pramogoms aš neturiu laiko, – atsakė Malu ir piešė toliau. – Man reikia sagų su inkarais. Ir uniforminių sagų. Būtų gerai tikrų. Ir dar epoletų. Ir kilpų antpečiams. Ir skiriamųjų ženklų.

Konstancė perbraukė ranka savo lygius blizgančius plaukus ir papurtė galvą.

– Jau tas tavo siuvimas. Per darbą visai užmiršti, kad esi dar jauna. Tu vien tik dirbi! Kada tu gyveni?

Malu dar žemiau palinko prie popieriaus lapo. „Aš dirbu, – galvojo ji, – kad tu galėtum gyventi, kad galėtum plaukioti garlaiviu po Vanzės ežerą, galėtum nueiti į teatrą ir reviu." Bet ji tylėjo – juk pati ir įkalbėjo Konstancę taip gyventi.

– Aš tokia pavargusi, – išgirdo murmant Konstancę.

Malu atsisuko. Draugė stovėjo prie lango ir žiūrėjo į lauką.

– Tu pavargusi? – pakartojo ji.

– Taip! – Konstancė atsisuko.

Malu pamatė tamsius ratilus po jos akimis, pastebėjo ir lengvą rankų virpulį.

– Aš kiekvieną naktį esu vis kitur, – skundėsi Konstancė. – Kiekvieną naktį šoku, lyg nebūtų rytojaus. O kai nešoku, tai sėdžiu teatre arba kazino. Savaitgaliais turiu važiuoti į gamtą, dalyvauti iškylose, žaisti tenisą.

– Vargšelė! – Malu negalėjo paslėpti pykčio. – Tuo metu, kai tu šoki, aš sėdžiu čia ir siuvu. Kai tu užkandžiauji per iškilmingas vakarienes, aš valgau seną duoną ir toliau siuvu. O kai tu šeštadieniais automobiliu važiuoji į gamtą, aš dygsniuoju ir lenkiu apykakles.

Konstancės veidas persikreipė.

– Tu laikai mane nedėkinga, ar ne?

Malu tylėjo.

– Suprantu. Bet kartais tai, ką darau aš, vargina ne mažiau nei tavo darbas. Kiti, su kuriais aš pramogauju, grįžta namo ir miega iki pietų. O aš sėdžiu čia kaip kalinė, klausausi tavo mašinos tratėjimo, matuojuosi sukneles ir apsiuvus... – Ji žengė žingsnį Malu pusėn. – Aš ne mažiau stropiai triūsiu nei tu. Ir esu lygiai taip pat pavargusi.

Konstancė delnu perbraukė suknelę, nusiėmė nuo kaklo ilgus karolius ir nerūpestingai numetė juos ant baltinių komodos.

– Atrodo, kad man velniškai patinka tai, ką darau. Man iš tikrųjų patinka. Bet ne visada. Viskas, ko aš noriu, tai vyras. Bet, matyt, laikai tam netinkami. Visi nori tik linksmintis. Man susidaro įspūdis, kad vyrai nori atsigriebti už karą, linksmintis visais įmanomais būdais. O moterys ne ką geresnės... – Ji pritilo ir paėmė draugės ranką. – Aš nesu nedėkinga, Malu, – sušnibždėjo. – Aš tik labai pavargusi.

Malu linktelėjo. Ji suprato Konstancę, bent jau iš dalies. Bet ji negalėjo suvokti, kad tai, ką ji laikė malonumu, Konstancę vargino. Jai reikėtų tik vieną ar du vakarus likti namie, ir ji galėtų išsimiegoti.

Lyg būtų perskaičiusi jos mintis, Konstancė tarė:

– Jei aš nors vieną vakarą liksiu namie, manęs ims ieškoti. Bet aš čia nieko negaliu priimti, tu tai žinai. Aš vaidinu paslaptingąją Mariją Luizę fon Cėlendorf, ir vaidinu ją taip gerai, kaip tik sugebu. – Ji akimirką patylėjo ir priėjo prie lango. – Gal mums jau laikas pasiieškoti kito buto. Tai neturėtų būti kažkas ypatinga. Tik du kambariai, kad abi galėtume išsimiegoti. Gal kokiame rajone, kuris nėra toks skurdus kaip šis. Rajone, kur mane galėtų pasiimti iš namų ir man nereikėtų gėdytis.

Aštuonioliktas skyrius

Berlynas, 1922

1922 metų birželio mėnesį Berlyne buvo nužudytas reicho užsienio reikalų ministras Valteris Ratenau.

Bedarbių skaičius vis augo, o dolerio kursas siekė beveik keturis tūkstančius markių. Adolfas Hitleris, Vokietijos nacionalsocialistų darbininkų partijos pirmininkas, pasiekė, kad kaizerinės Vokietijos juoda, balta ir raudona vėliava būtų keliama šalia Veimaro respublikos juodos, raudonos ir auksinės trispalvės. Vis dažniau pasirodydavo vyrai rudomis uniformomis, nusiaubdavo socialdemokratų kavines ir sukeldavo muštynes. Neretai vakarais Hitlerio parankiniai girti traukdavo gatvėmis ir plėšdavo dainą, kuri tiko jiems kaip užsakyta:

Vokietija mums svarbiausia,
O nelaimėj tuo labiau.
Tik nelaimėje matyti
Visa meilė dar tikriau.
Ši daina, kad ir kas būtų,
Tegul skamba ir toliau,
Vokietija – meilė mūsų,
O nelaimėj tuo labiau.

Malu užtrenkdavo langus, kai tik pasigirsdavo šita daina. Ji nekentė vyrų rudomis uniformomis. Jos nedomino politika, bet rudmarškinių manieros, tiksliau, jų nepaisymas, ją erzino. Malu nesuprato, kodėl reikia primušti žmogų vien dėl to, kad jis kitaip mąsto. Taip pat nebuvo jokio pagrindo iškelti Vokietiją aukščiau už visa kita. Mirti už Tėvynę – kokia motina norėtų savo sūnui tokio likimo? Tuo labiau kad toji Tėvynė po karo pamiršo visus, kurie už ją kovojo. Ne, Malu nemėgo rudžių.

Konstancei, priešingai, stiprūs vyrai ir jų šūkiai patiko. Lotaras fon Hohenhorstas – pastaruoju metu jis buvo nuolatinis jos palydovas – taip pat dėvėjo tokią uniformą, bet ne paprastą, o su aukštesnio rango skiriamaisiais ženklais. Bet jis niekados šitaip nesmuktų, kad imtų bliauti gatvėje kažkokias dainas ar įsiveržtų į užeigas ir sumuštų darbininkus. Ne, niekas iš Hohenhorstų taip nesielgė.

– Kodėl jis tau nepasiperša? – jau anksčiau klausė Malu. – Jūs taip ilgai bendraujate. Gal jis kur nors turi sužadėtinę?

Konstancė papurtė galvą.

– Ne, neturi. Bet jis vis tiek manęs neves – nei manęs, nei kokios kitos moters.

– O!

Malu suprato ir tuo pat metu nesuprato. Kodėl tada Konstancė vis tiek su juo susitikinėjo? Ar ji tikėjosi, kad Hohenhorstų spaudimas kada nors privers Lotarą žengti prie altoriaus?

Konstancė apie tai nekalbėjo. Nuo tada, kai apsigyveno netoli Kanto gatvės ir kiekviena turėjo savo kambarį, jos susvetimėjo. Atrodė, kad Konstancė puikiai įsitvirtino

Berlyne. Ji išmanė madas, žinojo naujausius šlagerius ir paskutines paskalas. Malu šiame gyvenime beveik visai nedalyvavo. Kartais sekmadienį nueidavo į žirgų lenktynes Hopengartene. Tik jai rūpėjo ne žirgų sportas, o damų apdarai.

Kartą iš tolo pamatė ten Konstancę. Buvo karšta vasaros diena, draugė vilkėjo baltą graikiško stiliaus suknelę, kurią jai pasiuvo Malu. Ji atrodė nuostabiai su ta suknele, didingai, beveik karališkai. Pasitempusi Konstancė stovėjo prie aukšto stalo, apkrauto šampano taurėmis. Rankoje laikė sidabrinį cigaretės kandiklį, o kraujo raudonumo nagai sublizgėdavo kaskart, kai ji įtraukdavo dūmą. Jaunas vyras šalia jai kažką kalbėjo, ir Malu, iš pradžių pamaniusi, kad pagaliau mato laimingą Konstancę, išvydo draugės veide bauginantį nuobodulį ir abejingumą.

Ji atrodo persisotinusi, pagalvojo Malu. Persisotinusi visko – drabužių, dėmesio, šampano ir kepenėlių paštetо. Jai beveik atrodė, kad nuo gero, turtingo gyvenimo Konstancės širdis apaugo riebalais. Pasislėpė po lašinių sluoksniu, pro kurį niekas negalėjo prasibrauti.

Pirmą kartą Malu pagalvojo, kad ji, ko gero, draugei pakenkė. Ji suprato, kad Konstancė nėra laiminga. Bet ko draugei iš tikrųjų reikia, ji nežinojo.

„Ji suaugusi, – bandė save raminti Malu ir pati netikėjo, kad tai tiesa. – Ji pati atsakinga už save. Ji turi žinoti, ką daro“, – galvojo Malu, ir vis tiek jautėsi kalta. Konstancė buvo sublogusi. Anksčiau buvęs gaivus veidas aukštais skruostikauliais sukritęs. Jos mentės kyšojo per ploną medžiagą, o prie kaklo atsirado nedidelės įdubos. Po akimis

buvo matyti tamsūs ratilai, ji atrodė kaip moteris, kuri kenčia, nuobodžiauja ir kuriai gyvenimas yra nusibodęs.

Malu nebegalėjo daugiau žiūrėti į Konstancę. Ji apsisuko ir nuskubėjo namo, nebekreipdama dėmesio į moterų sukneles, skrybėles, pirštines, lazdeles ir rankines. Ji jautėsi kalta, nors ir nesuvokė, kuo nusikalto.

Pakeliui į namus, prie metro stotelės, Malu nusipirko laikraštį *Berliner Tageblatt*. Ji to niekada nedarydavo, bet dabar norėjo nukreipti dėmesį nuo savo minčių. Ji nebenorėjo matyti elgetų, jaunų vyrų užgesusiomis akimis ir ištiestomis rankomis. Ir mergaičių, kurioms dar nebuvo nė šešiolikos, o jos jau stovėjo prie stoties ir siūlė savo kūną.

Malu apsidžiaugė, pagaliau įlipusi į metro. Ji atsivertė laikraštį ir pradėjo skaityti nuo paskutinių puslapių su skelbimais ir vietos žiniomis. Vakar Berlyne buvo užregistruotos aštuonios savižudybės: dvi sutuoktinių poros, vietoj bado mirties pasirinkusios laisvą mirtį; jauna mama, nebegalėjusi išmaitinti dviejų vaikų; mergina, nusiskandinusi Vanzės ežere, ir du vyrai, iš kurių vienas šoko po traukiniu, o kitas pasikorė Tyrgartene. Malu pasibaisėjo ir užvertė lapus. Jau geriau žiūrėti pro langą. Bet jame atsispindėjo laikraščio, kuris gulėjo jai ant kelių, antraštė.

Vėl paėmė laikraštį ir perskaitė, kad infliacija ir toliau didėja.

Kaip gerai, pagalvojo Malu, kad pinigus, kuriuos ji uždirba siūdama, iškart ir išleidžia.

Paskutiniu metu ji iš tikrųjų daug visko pirko: auksinį laikrodį ir kailinius Konstancei, brangius prancūziškus kvepalus, šilkines kojines. Likusius pinigus iškeitė į dolerius,

kas kartą vis blogesniu kursu, bet doleris žadėjo stabilumą ir svyravo ne taip smarkiai kaip Vokietijos markė.

Dalį pinigų ji pervedė iš Rygos į Ciurichą. Ten jie buvo padėti Šveicarijos frankais. Malu visuomet tarėsi nesanti versli, bet dabar atrodė, kad jos tėvas jai davė daugiau, nei ji pati manė. Pasirodo, ji turėjo verslo gyslelę, todėl ir jos suknelės su prekiniu ženklu *Malu* turėjo tokį didelį pasisekimą. Pastaraisiais metais Malu įdarbino dvi siuvėjas, ir jos namie siuvo paprastas detales. Ji žinojo, kad netrukus ir dviejų kambarių butas bus per mažas. Ji svajojo apie elegantišką ateljė Kurfiurstendame, bet bijojo per anksti iššišokti. Iš pradžių užteks ir buto.

Vilmersdorfo gatvės stotelėje ji išlipo. Bėgte prabėgo pro elgetas ir karo invalidus, sėdinčius ant laiptų, ir nuskubėjo namo. Kai įžengė į namą, kurio trečiame aukšte buvo jos butas, vestibiulyje ją sustabdė durininkė.

– Maloningajai panelei yra laiškas, – pranešė jai moteris ir pamojavo voku.

Šiame name Malu ir Konstancė užsiregistravo viena kitos vardu, todėl moteriškė palaikė Malu Konstance.

– Duokit jį man, aš jai perduosiu.

Durininkė paslėpė laišką prijuostės kišenėje ir papurtė galvą.

– Jis registruotas, – paaiškino ji oriai. – Aš privalau įteikti jį asmeniškai panelei fon Cėlendorf. Juk garantavau savo geru vardu.

– Registruotas?

Malu išsigando. Registruoti laiškai nežadėjo nieko gero. Gal kas nors atsitiko mamai? O gal Rupertui buvo blogai?

Arba – jos širdis akimirką nustojo plakti – kas nors atsitiko Janiui. Malu būtų mielai išplėšusi laišką durininkei iš rankų, bet suprato, kad šitaip nieko nepeš. Taigi nutaisė pačią arogantiškiausią miną, kokią tik įstengė.

– Aš esu ne tik panelės fon Cėlendorf kompanionė, bet ir jos sekretorė. Jei jūs man neatiduosite maloningosios panelės pašto, ji gali labai užpykti.

Durininkė nė nevyptelėjo, tik dar tvirčiau prispaudė ranką prie prijuostės.

Malu žvilgsnis nukrypo į namo lentą. Kai kurie pavardžių laukeliai buvo tušti, ir ji žinojo, kad šiuose butuose niekas negyvena. Ir jau kurį laiką, nes vargšams šis rajonas buvo per brangus, o turtuoliai gyveno kitur. Anksčiau tai buvo kvartalas, kuriame buvo įsikūrusi aukštesnioji vidurinė klasė. Gydytojai, advokatai ir mokytojai. Bet šio sluoksnio beveik neliko, taip jai buvo sakiusi namo valdytoja.

Malu tyčia abejingai gūžtelėjo pečiais.

– Kaip norite, – tarė ji. – Mes ketinome šiame name išsinuomoti dar vieną butą, bet dėl tokio jūsų elgesio tikriausiai teks pasidairyti kitur.

Tai suveikė. Durininkė, kuri gyveno iš nuomininkų arbatpinigių, įkišo ranką į kišenę. Ji ištraukė laišką, akimirką priglaudė prie krūtinės ir padavė Malu.

– Aš nenorėjau jūsų supykdyti, bet nurodymas yra nurodymas.

Malu linktelėjo, paėmė laišką ir žengė laiptų link.

– Palaukit! – sušuko jai pavymui namų drakonas. – Jei jau atidaviau jums laišką, tai turite bent pasirašyti. Dėl tvarkos.

Malu tyliai atsiduso, išsitraukė iš rankinės parkerį ir pasirašė ant lapelio, kuris buvo sulietas kava ir atrodė labai nesolidžiai.

Tada dar kartą iš aukšto pažiūrėjo į moterį ir vos tvardydamasi ėmė kopti aukštyn. Tik užlipusi, greitai uždarė duris, drebančiom rankom pakabino ant pakabos paltą ir su laišku rankose atsisėdo virtuvėje ant kėdės. Dar visai neseniai ji taip norėjo sužinoti, kas parašyta laiške, bet dabar ją užvaldė baimė. Blogų naujienų jai dabar reikėjo mažiausiai.

Ji vėl atsiduso. Tada pasiryžo, atplėšė voką ir išlankstė popieriaus lapą. Jame buvo tik keletas eilučių:

Miela sese,

tikriausiai apsidžiaugsi sužinojusi, kad ir aš atvykstu į Berlyną. Mama yra vienoje Rygos prieglaudų, o kol manęs nebus, ūkio tvarkymą pavesiu Švarcrokui. Jau gali šaldyti šampaną, trečiadienį atvažiuoju.

Linkėjimai, Tavo brolis Rupertas

Devynioliktas skyrius

Berlynas, 1922

Malu stovėjo perone, o šalia jos nuo vienos kojos ant kitos mindžikavo Konstancė. Draugė buvo taip susijaudinusi, jog jos skruostai paraudo, o akys blizgėjo. Ji vis braukė ranka per plaukus ir be perstojo taisėsi varpo formos skrybėlaitę.

– O tu džiaugiesi, – konstatavo Malu.

Konstancė dar labiau paraudo.

– Kodėl turėčiau nesidžiaugti? Mes pažįstami nuo mažų dienų. Visuomet smagu sutikti senus pažįstamus.

– Senus pažįstamus, – pakartojo Malu ir papurtė galvą. – Nejaugi užmiršai jo sulaužytą žodį dėl vestuvių ir visa kita, ką jis tau padarė?

Konstancė užsispyrusi patempė lūpą.

– Rupertas yra toks, koks yra. Malu, mes susitarėme apie tai nekalbėti. Izabelė fon Rulov ir Lotaras fon Hohenhorstas, šiaip ar taip, džiaugiasi, kad jis atvyksta.

Malu linktelėjo.

– Tada norėčiau pamatyti, kaip tu Rupertui paaiškinsi, kad nuo šiol būsi jo sesuo.

Konstancė vėl paraudo ir prikando lūpą. Tada tyliai pratarė:

– Tikriausiai jam tai bus netgi paranku. Jis vartys akis prieš kitas moteris, o aš nieko negalėsiu padaryti.

Malu atsiduso.

– Negi tu jį vis dar myli? Po viso to, ką jis tau padarė?

Konstancė linktelėjo, nors pati nebuvo tuo tikra. Ar ji tikrai mylėjo Rupertą? Ar jai tik reikėjo ko nors, kas jai nurodinėtų? Rupertas visada taip darė. Kartais net griežčiau, nei ji to norėjo. Bet jis buvo šalia, rūpinosi ja. Argi jo reikalavimai nebuvo tam tikros rūšies rūpestis? Lotarui fon Hohenhorstui jos akivaizdoje taip pat prabusdavo globėjo instinktas, bet Konstancė žinojo, kad tai nerimta. Lotaras ją mėgo. Bet jis mylėjo vyrus. O Rupertas? Jis bent retkarčiais suteikdavo jai jausmą, kad ji yra geidžiama. Ir tai buvo daug daugiau, nei jai duodavo Lotaras.

Malu lengvai paglostė jai skruostą.

– Jis mano brolis, ir aš neturėčiau apie jį taip kalbėti, suprantu. Bet jis yra kiaulė. Jam terūpi tik savo paties gerovė. Aš net nežinau, ar jis apskritai sugeba mylėti. Tu ir taip daug prisikentėjai. Laikykis nuo jo kuo toliau, Konstance. Jis tau nieko gero neduos.

– Kaip tai turėtų atrodyti? Mes juk gyvensim po vienu stogu.

Malu nurijo seiles.

– Jis mano brolis. Nesvarbu, ką jis pridirbo. Aš negaliu jo palikti gatvėje. Jūs abu suaugę žmonės. Susiimk, Konstance. Laikykis nuo jo atokiau, kiek tik įmanoma.

Malu veide atsispindėjo rūpestis. Konstancė žinojo, kad Malu taip šneka ne dėl to, kad ji pagal savo padėtį netiktų jai į svaines. Malu tokiomis kategorijomis niekada nemąstė. Iš jos žodžių dvelkė tik rūpestis.

– Nežinau, ar aš taip sugebėsiu, Malu. Yra... yra tokia meilės forma, ji kitokia, nei rašoma knygose. Tai tokia forma, kai vienas daro viską, ką liepia kitas.

Malu tylėjo ir ilgai žvelgė Konstancei į veidą. Galiausiai atsakė:

– Tai ne meilė, Konstance. Tu kalbi apie priklausomybę, vergavimą.

Ji išsižiojo dar šį tą pridurti, bet tą akimirką į stotį įvažiavo traukinys Berlynas–Ryga–Berlynas.

Pro atidarytas duris pasipylė pirmieji keliautojai. Vieni šaukė lagaminų nešikus, kiti jau glėbesčiavosi su giminaičiais, lagaminai keliavo iš vienų rankų į kitas, o laikraščių berniukai garsiai skelbė naujausias antraštes.

– Aš jo nematau! – Konstancės balsas buvo susirūpinęs.

Ji pasistiebė ant pirštų galiukų, kad galėtų įžiūrėti virš žmonių galvų. Tuo pat metu laikė už rankovės nešiką, kad jis nedingtų ir Rupertui nereikėtų pačiam nešti lagaminų.

– Rupertai! – šaukė ji garsiai į minią, bet jos balsas paskendo bendrame šurmulyje.

Malu stovėjo perono pakrašty, kur laiptai leidosi žemyn. Ji buvo atsirėmusi į sieną, apžiūrinėjo keliautojų paltus ir kitus drabužius ir patenkinta linksėjo. Į Rygą Berlyno mada dar nenukeliavo. Ji beveik išsigando, kai priešais staiga išdygo Rupertas.

– Na, tai bent sutikimas! – sugriaudėjo Rupertas ir apsidairė. – Kur šampanas, kur muzika?

Jis nusijuokė, bet Malu jį per daug gerai pažinojo, kad suprastų, jog jis nejuokauja.

– Pučiamųjų orkestrai išėjo iš mados, – atsakė ji bejausmiu veidu ir leidosi apkabinama.

– Tu atrodai pavargusi, – pareiškė brolis. – Berlyno oras tau ne į gera. Na, bet dabar aš esu čia.

Tą pačią akimirką pasirodė Konstancė. Ji vos neparvertė Ruperto, išskėstomis rankomis pasiruošusi pulti jam ant krūtinės. Bet Rupertas stovėjo lyg įbestas.

– Konstance, čia tu? – paklausė jis nustebęs.

Ji linktelėjo, nusišypsojo ir palietė sau sprandą.

– Taip.

– Kaip tu atrodai?

Rupertas apžiūrinėjo ją lyg visai svetimą daiktą, kurio paskirties jis negalėjo įspėti.

– Berlyne visi šitaip atrodo, – atsakė Konstancė, bet jos balsas jau dabar skambėjo taip, lyg ji atsiprašinėtų.

Rupertas vėl atsisuko į Malu, paėmė ją už rankos ir nuvedė laiptais žemyn. Konstancė taip ir liko stovėti su jo daiktais lyg kokia tarnaitė.

– Kaip tau sekasi? – pasiteiravo Rupertas. – Koks tas Berlyno gyvenimas? Ar jau užmezgei daug kontaktų?

Malu sustojo ir akimis susirado Konstancę, kuri derėjosi su nešiku.

– Laikrodžiai čia iš tikrųjų kitaip tiksi, – atsakė ji ir davė Konstancei ženklą, kad jie jos laukia. – Kai kas pasikeitė. Konstancė jau ne tokia, kokia buvo anksčiau.

Rupertas nusijuokė.

– Aš tai jau pastebėjau. Ji atrodo taip, lyg nebegalėtų tverti.

Malu šaltai į jį pažiūrėjo.

– Tu turėsi su ja pagarbiai elgtis, nes tai ji užmezgė visas draugystes. Berlyno aukštuomenę ji pažįsta kaip nuluptą. Konstancė labai mylima, ją kviečia į kiekvieną šventę, į kiekvieną iškylą ir į visus šokius, kurie nieko bendro neturi su tavo lankytais Rygoje.

Rupertas netikėdamas pakėlė antakius.

– Yra taip, kaip sakau, – šaltai tęsė Malu. – Jei nori susipažinti su baronu fon Hohenhorstu ir jo aplinka, turėtum laikytis šalia jos. Grafienė fon Rulov taip pat jos draugė.

– Izabelė? – paklausė Rupertas nustebęs. – Ką ji čia veikia?

Malu lengvai gūžtelėjo pečiais.

– Šnekama, kad ji turi Berlyno kino bendrovės akcijų. Jos organizuojamos kostiumų šventės tapo legenda, apie tai rašo net Berlyno dienraščiai. Šiuo metu ji, tarp kitko, gyvena su viena moterimi, Anita de Krespin, prancūze. Sako, kad ji anksčiau šoko Mulen Ruže.

Rupertui tai padarė įspūdį, bet jis greitai atsigavo.

– Tu tuos visus žmones, aišku, irgi pažįsti. Man būtų didelė garbė, jei tu mane kuo greičiau pristatytum Hohenhorstui.

Malu nusijuokė.

– Aš nepažįstu Hohenhorsto. Ir jis manęs taip pat. Gal jis apie mane ir girdėjo. Berlyne, mano mielas, aš esu Konstancė Morman, Marijos Luizės fon Cėlendorf kompanionė, ir Konstancė šį vaidmenį atlieka kur kas geriau, nei aš kada būčiau sugebėjusi.

– Ką? – Rupertas net pasilenkė į priekį, lyg būtų jos neišgirdęs.

– Ką girdėjai. Aš ir Konstancė pasikeitėm vaidmenimis. Taigi, būk mandagus ir atidus jai, juk ji tavo sesuo.

Rupertas išsižiojęs spoksojo į Konstancę, artėjančią jų link tiesia nugara ir siūbuojančiais klubais, lydimą pagarbiai į ją dirsčiojančio nešiko. Ji ištiesė jam ranką su nėriniuota pirštine.

– Rupertai, – tarė ji. – Kaip malonu matyti tave Berlyne.

Rupertas stebėjo ją akies krašteliu. Jo žvilgsnis pavojingai žibėjo, lyg norėdamas pranešti Konstancei, kad ji daugiau nebebus Berlyno visuomenės dėmesio centre. Tačiau Konstancė Berlyne išmoko, kad įvaizdis reiškia daugiau negu esmė. Ir šitą pamoką ji dabar nusprendė pirmą kartą išbandyti su Rupertu.

– Tu tikriausiai labai pavargęs po ilgos kelionės. Ar jau užsisakei viešbutį? – paklausė ji iš aukšto.

Rupertas papurtė galvą.

– Juk jūs turite butą.

Konstancė atlaidžiai nusišypsojo.

– Jis labai mažas, tas mūsų butukas. Todėl mes tau dėl visa ko užsakėme kambarį pensione. Ponia Glubškė jau bus viską paruošusi. Bet jei tau reikia prabangos, tai teks pačiam pasirūpinti viešbučiu centre. Jie yra brangūs, bet tikrai to verti. Pavyzdžiui, *Adlone* vandens čiaupai paauksuoti. O kai aš ten paskutinį kartą vakarieniavau, jie net buvo paruošę šokolado fontaną.

– Šokolado fontaną... – pakartojo Rupertas kaip koks vėpla.

Konstancė įsikibo Malu į parankę ir paėjo su ja kelis žingsnius į priekį.

– Mes važiuosime karieta. Nors aš ir pati jau vairuoju automobilį, tačiau ponas fon Hohenhorstas vakar pateko į menką avariją, taigi negalėjo jo man šiandien duoti. Bet nieko blogo neatsitiko, tik šiek tiek įlenkta skarda.

Rupertas vis dar negalėjo susičiaupti.

Malu matė, kad jis nesupranta, ar jam pykti, ar juoktis. Bet Ruperto jausmai jos nejaudino. Ji buvo nusprendusi nekreipti į juos dėmesio. Kol jis padoriai elgsis, galės gyventi pas ją. Jei jis elgsis priešingai, turės pasiieškoti kitos vietos.

Ji nuėjo stoties išėjimo link ir įlipo į karietą.

Kol buvo kraunami lagaminai, Malu sušnibždėjo draugei:

– Ar tu tikrai nori užkrauti jį motušei Glubškei? Ar nemanai, kad pirmas naktis jis galėtų pagyventi pas mus?

Konstancė šypsodamasi gūžtelėjo pečiais.

– Tai tavo butas, Malu. Gali daryti, ką nori. Bet jis mane taip paniekinamai nužvelgė, kaip niekas kitas per pastaruosius mėnesius. Aš turėjau atitinkamai sureaguoti.

Malu linktelėjo. Ji pasakė vežikui savo adresą.

– Kiek laiko liksi Berlyne? – paklausė Malu brolio, kuris nustebęs dairėsi į kairę ir į dešinę.

– Tiksliai dar nežinau. Šiek tiek pabūsiu. Pažiūrėsiu, kaip man patiks.

Malu nustebusi pažvelgė į jį.

– O kaip dvaras? Ar tikrai taip ilgai paliksi mamą vieną?

Rupertas numojo ranka.

– Aš ją įtaisiau Rygos prieglaudoje. Rašiau gi tau apie tai.

– Tikrai? Ir ji sutiko?

Malu nieku gyvu negalėjo įsivaizduoti, kad Cecilija fon Cėlendorf norėtų gyventi prieglaudoje.

– Aišku, kad ne. Bet ne visada būna taip, kaip užsimano maloningoji ponia. Tėvas ją išlepino. Jis kiekvieną jos norą atspėdavo iš akių, kol ji patikėjo, kad turi tokias pačias teises kaip vyras. Ne aš kaltas, kad ji dabar kenčia. Tėvas turėjo būti su ja griežtesnis.

– Aha.

Iš kelių Ruperto žodžių Malu numanė, kas turėjo būti atsitikę Cėlendorfe. Cecilija į prieglaudą persikėlė ne savo noru, ji buvo išvežta. O tai reiškė, kad brolis Berlyne žada likti ilgesnį laiką.

– O kas prižiūri ūkį? – pasidomėjo.

– Viską tvarko Švarcrokas. Ir apie tai tau rašiau, jei atsimeni. Be to, Latvijos parlamente papirkau vieną žmogų, kuris atsakingas už dvarus. Jis prižiūrės Švarcroką ir saugos dvarą nuo gresiančių galimų nusavinimų.

Malu vėl linktelėjo. Rupertas visuomet toks buvo. Jei jis ką nors įsikaldavo į galvą, tai taip ir padarydavo, neatsižvelgdamas į tuos, kurie buvo nuo jo priklausomi.

– Aš į Berlyną ne pasilinksminti atvykau, – tęsė Rupertas. – Žemės ūkis praranda svarbą. Kas žino, kaip ilgai dar apsimokės turėti dvarą. Berlyne aš noriu pradėti verslą.

– Verslą? – Malu nustebusi pakėlė antakius, o Konstancė tuo tarpu pašaipiai šypsojosi. Iš viso reicho, beveik iš kiekvieno kaimo į sostinę buvo suvažiavę dvarininkai, ir visi norėjo pradėti verslą. Bet tik nedaugeliui pasisekė. Dauguma jų jau po kelių savaičių tuščiomis piniginėmis buvo priversti grįžti prie žemės.

– Kokį verslą? – paklausė Malu šypsodamasi.

Rupertas plačiai išsiviepė.

– O, aš atviras viskam. Tokiam vyrukui kaip aš tikrai pasitaikys ne viena galimybė.

Jis persisvėrė iš karietos, nes ji staiga sustojo.

– Ei, kas yra? Kodėl nevažiuojam? – šūktelėjo vežikui.

– Demonstracija, – nedaugžodžiaudamas atsakė nuo pasostės šis.

Rupertas, Malu ir Konstancė atsistojo atviroje karietoje, kad galėtų geriau matyti. Ir iš tikrųjų, iš šalutinės gatvės tiesiai prieš juos į pagrindinę gatvę judėjo demonstrantų minia.

– Ar nežinote kito kelio? – apšaukė Rupertas vežiką.

Vyriškis papurtė galvą.

– Kitas kelias eina šalutine gatve kairėje. Mes turim palaukti, kol praeis žmonės, – jis išspjovė kramtomąjį tabaką tiesiai ant gatvės. – Turtuoliams pravartu pažiūrėti, kaip sekasi vargšams.

Rupertas jau norėjo kandžiai atšauti, bet Malu timptelėjo jį už rankos ir linktelėjo galva demonstrantų link. Jiems kelią buvo užtvėrę karo invalidai.

Berankis ir bekojis vyriškis buvo stumiamas invalido vežimėlyje. Paprastai bigės visuomet pridengiamos antklode, bet šiandien jis visam pasauliui norėjo parodyti, ką jam padarė karas. Jo veidas buvo ryžtingas.

– Ar mes dėl to kariavom? Dėl invalidų pensijų, kurių neužtenka net duonai ir pienui? – jo balsas žmonių minioje skambėjo garsiai ir kaltinamai. Malu krūptelėjo, kai pamatė, su kokia neapykanta jis ją nužiūrėjo. Ji greitai nusisuko.

Už vyro vežimėlyje buvo tempiami karučiai. Ant jų tupėjo vyrai amputuotomis kojomis. Kai kurie vilkėjo sudriskusias uniformas. Kelios jų buvo papuoštos medaliais. Šalia karučių ėjo pavargusios moterys pilkais veidais, vedinos liesais, ligotais vaikais.

– Ką tai reiškia? – Rupertas pasišlykštėjęs susiraukė. – Ar jiems būtina taip viešai viską rodyti? Šitaip reikalauti gailesčio? Skystablauzdžiai, mazgotės jie visi, kitaip iš karo būtų grįžę nesužaloti.

Jis papurtė galvą ir priekaištingai kreipėsi į Konstancę:

– Čia visada taip Berlyne? Šlykštu! Atgrasu!

Konstancė tylėjo. Ji buvo išbalusi. Su gailesčiu žiūrėjo į nukentėjusiuosius.

Vežikas atsisuko į Rupertą ir nužvelgė jį nuo galvos iki kojų.

– Jūs irgi tarnavote? – paklausė jis.

– Aišku! – pasigyrė Rupertas, užmiršęs, kad, žiūrint iš vokiečių pozicijos, jis kovojo priešo pusėje, nes tarnavo rusų kariuomenėje caro įsakymu. – Aš buvau karininkas! – paaiškino jis išdidžiai.

Vežikas linktelėjo.

– Kur jūs kariavot? Ar gulėjot Flandrijoje apkasuose? Prie Somos? Kur jūs buvote, kai šaudė į šituos vyrus, kur buvote per dujų atakas? Ar jūs nušalote apkasuose rankas ir kojas? – Jis dar kartą nužvelgė Rupertą, tada vėl nusisuko. – Aš lauksiu, – pasakė užsispyręs. – Jei nepatinka, galite susirasti kitą karietą.

Rupertas apsidairė. Gatvė už jų buvo prisigrūdusi automobilių. Pirmieji jau pradėjo nekantriai signalizuoti.

Priekyje viskas buvo užtverta. Iš šoninių gatvių plūdo vis daugiau demonstrantų.

– Ar dar toli? – paklausė Rupertas sesers.

– O, dar gabaliukas. Mes turėsime palaukti, jei tu nenori pats tempti lagaminų.

Rupertas pasidavė, atsidusęs vėl įsitaisė ant odinių sėdynių ir užsidegė egiptietišką cigaretę. Dūmų debesėlis pakibo virš karučių su invalidais. Jie visi ištempė kaklus ir uodė prieskonių prisodrintą kvapą.

Rupertas nepatenkintas iš karietos švystelėjo pusiau surūkytą cigaretę, ir tuoj pat prie jos puolė dviese su ramentais. Jie godžiai traukė nuorūką ir vos nesusipyko dėl paskutinio dūmo.

– Žiūrėk. Jie kaip žvėrys, – niekinamai tarė Rupertas ir linktelėjo, lyg būtų seniai tai žinojęs. – Jokios savigarbos, jokio orumo, nieko.

– Užsičiaupk! – sušnypštė Konstancė.

Paskui ėjo aklieji. Kai kuriuos vedė sveikieji, kiti tipeno, į priekį atkišę lazdeles, kad nenuklystų į šalį. Vienaakis susidūrė su vyru, kurio kūną prilaikė ramentai. Kai kurie demonstrantai rankose turėjo plakatus. Viename jų buvo parašyta: *Apšaudytas prie Somos, apšiktas Berlyne.* Kitas skelbė: *Suvargę, apdriskę, alkani. Jums būtų geriau, jei būtume negyvi.*

Konstancės veidu tekėjo ašaros. Malu paėmė ją už rankos.

– Mums tai ne naujiena, – šnibždėjo ji. – Ligoninėje Mintaujoje buvo tas pat.

– Taip, – tyliai atsakė Konstancė. – Bet tada buvo karas. O dabar dauguma mano, kad yra taika. Bet taikos nėra. Karas mums įsigėrė į kaulus.

Tada ji atidarė išsiuvinėtą piniginę ir visus pinigus, kurie ten buvo, metė į minią. Ji nebegalėjo liautis verkti.

Staiga iš už nugaros priartėjo jaunų vyrų rudais marškiniais grupė. Jie taip pat nešė plakatus. Viename buvo parašyta: *Vargui – ne, badui – ne, Adolfas Hitleris išspręs jūsų problemas!* O kitame: *Šalin gėdingą Versalio sutartį!*

Jauni vyrai priartėjo prie demonstrantų. Jie apdalijo išbadėjusius vaikus čiulpinukais, padėjo stumti karučius su invalidais.

– Prisidėkit prie mūsų, bičiuliai! – skambėjo iš visų pusių. – Adolfas Hitleris jums padės. Jis atkeršys už jus, jis pasirūpins teisingumu.

Rudmarškiniai vis garsiau įtikinėjo karo veteranus. Iš pradžių sustojo tik vienas kitas, bet pamažu minia augo, kol demonstrantų kolona visai sustojo. Rudmarškiniai buvo patenkinti, traukė iš kišenių vis daugiau saldainių ir dalijo juos.

– Tėvynė jums skolinga! – riaumojo vienas iš jų. – Adolfas Hitleris pasirūpins, kad ta skola būtų grąžinta!

Malu papurtė galvą.

– Negaliu pakęsti to tipo.

Dvidešimtas skyrius

Berlynas, 1922

– Jis nėra neteisus, tas Hitleris, – aiškino Rupertas, kai jie visi virtuvėje gėrė kavą.

Prieš valandą Rupertas įžengė į mažą, jaukų butuką, bet neatkreipė dėmesio nei į gražias užuolaidas, nei į margus takelius ant grindų, tik nepatenkintas suraukė nosį, kad čia taip ankšta.

– O kur aš miegosiu? – priekaištingai paklausė jis.

– Paklausk Konstancės, ar ji sutiks kurį laiką pas mane miegoti, – atsakė Malu ir atsiduso. – Tada tu galėsi įsikurti jos kambaryje.

Bet Rupertas nieko net neklausė Konstancės, paprasčiausiai nunešė lagaminus į jos kambarį, atidarė spintos duris ir numetė jos sukneles ant lovos. Konstancė tylėdama surinko savo drabužius ir įgrūdo juos į Malu spintą. Paskui Rupertas pareikalavo šviežio vandens ir iškart jo gavo.

O dabar jis sėdėjo virtuvėje, dar šiek tiek pavargęs po kelionės, bet pilnas įspūdžių ir pasiryžimo veikti, žiūrėjo į liepą priešais langą ir kartojo:

– Hitleris nėra neteisus.

– Kaip gali taip sakyti? – nustebusi paklausė Malu. – Šis žmogus kalba garsiai ir šaižiai. Jis prastų manierų. Vyrai su uniformomis yra stuobriai, mušantys silpnesnius. Ne, toks žmogus šaliai negali duoti nieko gero. – Ji sulaikė atodūsį. Nuo tada, kai caras atsisakė sosto, Rupertas tapo labiau vokietis nei bet kuris žmogus, visą savo gyvenimą praleidęs Vokietijoje.

– O aš sakau, kad jis teisus. Versalio sutartis yra gėdinga. Kaip mes, vokiečiai, atrodome pasaulio akyse? Nenuostabu, kad pensijos tokios mažos, jog invalidai negali išgyventi. Vokietija visai nusigyvens mokėdama reparaciją. Atėjo laikas viską pakeisti.

Konstancė lig šiol tylėjo. Bet dabar ji įsiterpė į pokalbį.

– Ar mes kariavom teisingą karą? Ar mes nešaudėm, neužėmėm Belgijos, nenorėjom aneksuoti Prancūzijos? Mes pridarėme daug žalos. Žalos, kuri yra didesnė, nei vienas žmogus tai gali suvokti. Ir už tą žalą mes privalom sumokėti. Taip jau yra pasaulyje.

– Nesąmonė! – Rupertas šiurkščiu rankos judesiu lyg nubraukė Konstancės apmąstymus. – Mes taip pat daug paaukojome. Tėvas žuvo. Pats laikas nustoti prancūzams mus melžti. Be to, ne mes pradėjome.

– Ne mes? – nustebusi paklausė ji. – Tai kas tada paskelbė karą? Ar tai buvo ne vokiečiai?

– Nesąmonė! – dar atkakliau pakartojo Rupertas. – Ne mes nušovėme Austrijos sosto įpėdinį Pranciškų Ferdinandą. Reichui šis karas buvo primestas. Pats laikas atgauti išdidumą.

Konstancė stebėjo jį.

– Tu nepasikeitei, – konstatavo ji tyliai.

Rupertas nusijuokė, ištiesė kojas.

– Kodėl turėčiau? Man viskas gerai. Tiesiog pavargau ir noriu pamiegoti. Bet šiandien vakare norėčiau pamatyti Berlyną. Kas jame geriausia. Ką nors sugalvokit. Šiandien vakare noriu pasilinksminti.

Jis atsistojo ir netrukus užtrenkė paskui save Konstancės kambario duris.

– Na, kaip? – tyliai paklausė Malu. – Ar vis dar džiaugiesi, kad atvyko Rupertas?

Konstancė atsiduso.

– Jis dabar čia. O tai svarbiausia.

Ji atsistojo.

– Kur eini? – pasidomėjo Malu.

– Į apačią. Paskambinti. Lotaras žinos, kur Rupertui galėtų patikti.

Vakare jie visi nuėjo į *Puolusį angelą*, ką tik atidarytą reviu teatrą. Vakaro atrakcija buvo moterų imtynės. Šis teatras nebuvo toks iškilmingas kaip kiti Kurfiurstendame, bet jei mieste atsirasdavo kas nors naujo, tai Lotaras fon Hohenhorstas ir Izabelė fon Rulov būtinai norėdavo tai pamatyti. Anita de Krespin, Izabelės palydovė, taip pat buvo kartu. Abi moterys dėvėjo kelnių kostiumus, kuriuos, aišku, pasiuvo Malu. Izabelės buvo raudonas su juoda palaidine, o Anitos – juodas su raudona palaidine. Su jomis atėjo dar keletas draugų, tarp jų linų fabrikantas iš Silezijos ir vieno Berlyno diplomato sūnus, kuris pusę savo gyvenimo praleido Paryžiuje ir niekaip negalėjo nustoti kliedėti apie laisvą

prancūzių elgesį. Malu taip pat atėjo kartu, ji, aišku, ir toliau vaidino Konstancę Morman.

Kaip Konstancė ir įtarė, Rupertui buvo gana lengva elgtis su ja kaip su seserimi. Jis be perstojo flirtavo su Anita, kuri kikendama tam visai neprieštaravo, nors jos draugės Izabelės nuotaika vis labiau niaukėsi.

– Nustok vieną kartą, – perspėjo jį tyliai Malu. – Anita ne tau. Ji tvirtose rankose.

– Cha! – atšovė Rupertas. – Tvirtose rankose! Nejuokink! Ji pateko į pasileidusios bobos nagus, ir tai tik todėl, kad ši neturi vyro, kuris ją gerai padulkintų.

Jis atsistojo, užsisagstė švarką ir pakvietė Anitą pašokti tango.

Izabelė palydėjo jį akimis ir palingavo galvą. Konstancė sėdėjo krėsle sukryžiavusi kojas ir rūkė cigaretę su sidabriniu kandikliu. Šampano taurė prieš ją ant stalo nebuvo nugerta net iki pusės.

– Tavo brolis nė trupučio nepasikeitė, – beveik nepraverdama lūpų tarė Izabelė. – Toks pats sijonų medžiotojas, koks ir buvo.

Konstancė gūžtelėjo pečiais.

– Jis per ilgai gyveno namuose, kur visos moterys rūpinosi, kad jo norai būtų tuoj pat išpildyti. Mano mama jį lepino be galo ir krašto. Tikriausiai dėl to jis mano, kad visos moterys bet kada ir bet kur turi gulėti jam po kojų. Tikiuosi, kad Berlyne jam aplaužys ragus.

– Bet ne Anita!

Izabelė fon Rulov susirūpinusi žiūrėjo į draugės nugarą, kuria Ruperto ranka šokio metu slinko vis žemiau.

Konstancė lengvai papurtė galvą.

– Aš neturiu jam jokios įtakos, – pasakė ji. – Bent jau teigiamos.

Izabelė lengvai suplojo per stalą.

– Matyt, tada man reikės pasirūpinti, kad jis smarkiai apsilaužytų ragus.

Ji atsikėlė ir pradingo už mažų šoninių durelių scenos gale.

Orkestras padarė pertrauką, kurios metu Lotaras fon Hohenhorstas vėl užsakė šampano.

– Tu visai negeri, – jis žvilgtelėjo į Konstancės taurę.

– Šampanas man šiandien stringa gerklėj, – paaiškino Konstancė. – Ryte mes patekom į karo invalidų demonstraciją. Negaliu užmiršti liesų našlių, luošių ir ligotų vaikų vaizdo.

– Ech! – jis atsainiai numojo ranka. – Kiekviename kare yra pralaimėjusiųjų. Užuot elgetavę, verčiau pasirūpintų savo artimaisiais. Tada ir jiems nereikėtų badauti.

Per tą laiką prie stalo grįžo Izabelė fon Rulov, taip pat Anita su Rupertu. Izabelė metė pasipiktinusį žvilgsnį į Malu brolį, pasitraukė su kėde šiek tiek atgal ir kreipėsi į Konstancę:

– Aš žinau, ką tu turi omeny, – tarė ji. – Teisybę sakant, ir mes kalti dėl jų vargo.

Lotaras išpūtė cigaretės dūmą.

– Mes? Ką mes su tuo turim bendro? Tai spekuliantai išgręžia paskutinius syvus iš vargšų. Ir infliacija. Bet ne mes. – Tada jis žvilgtelėjo į Malu. – Ką jūs apie tai manote, panele? Visgi jūs priklausote tiems, kurie turi dirbti.

Prieš atsakydama, Malu dirstelėjo į išsiviepusį Rupertą.

– Žinot, aš mielai dirbu. Galima netgi sakyti, kad aš savo pašaukimą paverčiau profesija.

– Kaip Malu kompanionė? – Lotaras fon Hohenhorstas pakėlė antakius.

– Ne, – ramiai atsakė Malu. – Panelės fon Cėlendorf draugija man labai maloni. Bet kadangi aš jai visą dieną nesu reikalinga, tai kuriu ir siuvu sukneles, kaip jūs tikriausiai žinote. Aišku, savo darbdavės vardu.

Konstancė nusišypsojo.

– Tu gi žinai tai, Lotarai. Pats buvai madų demonstravimo vakare.

Jis linktelėjo.

– Prisimenu.

Izabelė uždėjo delną Malu ant rankos.

– Netrukus ketiname surengti dar vieną madų pristatymą, – tarė ji. – Moterys iš teniso klubo itin susižavėjusios mano garderobu. O be to... – Izabelė pasilenkė prie Malu, norėdama jai kažką pašnibždėti. Bet staiga nutilo, nes tą akimirką pakilo uždanga ir scenoje pasirodė dvi imtynininkės juostuotais maudymosi kostiumais.

Viena iš jų stovėjo sugniaužusi kumščius ir sulenkusi rankas, kita tuo tarpu garsiai šnopavo ir kojomis trypė grindis, lyg būtų laukinis jautis, kanopomis rausiantis žemę. Abi buvo palinkusios į priekį ir priešiškai nužiūrinėjo varžovę ir publiką.

Konferansjė, liesas vyrukas su cilindru, paėmė mikrofoną.

– Mieli svečiai, šiandien jūs pamatysite nepakartojamą galiūnių pasirodymą. Roza, pravarde Banginis, nugalėjusi

daugiau nei dvidešimtyje kovų, šiandien susitinka su Olga, dar vadinama Negailestingąja. Olga jau du mėnesius tituluojama geriausia Berlyno imtynininke ir beveik visas savo priešininkes įveikė nokautu.

Malu nukreipė žvilgsnį nuo abiejų moterų į Rupertą. Jis sėdėjo ištiesęs kojas, veide švietė gašli šypsena.

Keletas vyrų iš publikos pradėjo švilpti, Rupertas taip pat įsikišo du pirštus į burną ir prisidėjo prie kitų. Malu palingavo galvą. Jo manieros kaip gatvės vaikio, pagalvojo ji. Tada pastebėjo, kad Lotaras fon Hohenhorstas nuobodžiaudamas tyrinėja teatro lubas.

– Jūs nesidomite moterų imtynėmis? – paklausė ji.

Lotaras metė į ją abejingą žvilgsnį.

– Ne, – atsakė jis. – Man mielesnės žirgų ar šunų lenktynės.

Malu nusišypsojo.

– Taigi, jūs estetas.

Lotaras atsakė jai šypsena ir atidžiau pažvelgė į Malu.

– Ko gero, jūs teisi, maloningoji panele.

Rupertas visaip rangėsi kėdėje, lyg staiga kelnės būtų pasidariusios per ankštos. Malu pastebėjo, kad Izabelė su niekinama šypsena stebi jos brolį.

Pasigirdo gongas ir viena kovotoja – Malu jau spėjo užmiršti, ar tai buvo Roza Banginis, ar Olga Negailestingoji, – riaumodama metėsi ant priešininkės, apsikabino jos liemenį ir stengėsi pargriauti ją žemėn. Bet ši stipriu spyriu numušė varžovę nuo kojų ir, kai ši parkrito, užgulė ją. Viršutinioji nutraukė priešininkei marškinėlius, ir jos krūtys iškilo kaip mielinė tešla. Minia šaukė, rėkė ir plojo.

Rupertas apsilaižė lūpas, pasilenkė prie Silezijos fabrikanto ir sušnibždėjo taip, kad visi galėjo girdėti:

– Su tokia nueitum į lovą – tuoj išgirstum skambinant Jericho varpus, kviečiančius į Paskutinįjį Teismą.

Fabrikantas nusiviepė.

– Jei tik iki tol ji tavęs neužspaustų savo varpais.

Malu palingavo galvą. Koks jos brolis gašlus! Beveik šlykštus! Ji matė, kad Izabelė jį vis dar stebi keistai šypsodamasi. Ką ji sumanė? Ar ji norėjo atkeršyti dėl Anitos?

Malu atsilošė ir toliau nenoriai stebėjo kovą, kol viena iš moterų parvirto ir nebegalėjo atsikelti. Minia šaukė, nes spektaklis pasibaigė per greit. Malu nejautė jokios užuojautos šitiems padarams, kaip ji mintyse vadino imtynininkes. Jai moterys buvo grožio, proto ir išminties puoselėtojos. O šitos bobos tebuvo kovos mašinos, jų judesiai be jokios elegancijos, šnopavimas atgrasus.

Vėl nuaidėjo gongas, konferansjė pakiliai žengė ant scenos ir padėjo atsistoti abiem kovotojoms. Tada iškėlė į viršų vienos iš jų ranką. Nugriaudėjo plojimai. Rupertas susikišo į burną keturis pirštus ir šaižiai sušvilpė.

Paskui konferansjė paskelbė:

– Gerbiama publika! Po nuožmios, bet garbingos kovos Olga Negailestingoji nugalėjo Rozą Banginį.

Daugelis vyrų vėl pradėjo švilpti. Jie plojo, šaukė ir laidė nešvankias replikas.

Malu matė, kad Rupertas linksminasi iš visos širdies, o Konstancė atrodė sutrikusi.

Moterys nulipo nuo scenos, konferansjė pamojavo joms pavymui ir vėl prašneko:

– Didžiai gerbiama publika, po šios įtemptos kovos, kuri mums visiems užgniaužė kvapą, pereiname prie kulminacijos! Nugalėtoja Olga netrukus negailestingai kovos su vienu vyriškiu iš publikos. Plokite kiek galite garsiau, nes šis plojimas gali būti paskutinis garsas, kurį mūsų vyrukas dar girdi sveikomis ausimis.

Rupertas prisidegė naują cigaretę ir atsilošė, pasiruošęs mėgautis nauju spektakliu.

– Tikrai nenorėčiau būti to vargšo kailyje. Jei jau imtis su moterimi, tai tikrai ne ant grindų ringe.

Jis nusijuokė ir lengvai kumštelėjo Silezijos fabrikantą. Tada pamojo kelneriui ir užsakė dar vieną butelį šampano. Damoms Rupertas pasiūlė cigarečių, o pats pasiėmė saują riešutų iš lėkštutės ant stalo. Jis atrodė atsipalaidavęs ir elgėsi taip, lyg jau šimtąjį kartą lankytųsi tokioj varjetė.

Malu iš karto suprato, ką Izabelė fon Rulov veikia už scenos prieš pasirodymą, ir nusišypsojo. Ji iš visos širdies tikėjosi, kad Olga Negailestingoji gerai įkrės į užpakalį vyrukui iš publikos.

Mikrofonas priartėjo prie konferansjė lūpų, ir jis garsiai paskelbė:

– Prašau Rupertą fon Cėlendorfą ateiti už scenos ir persirengti koviniu kostiumu.

Staiga visi atsisuko į Rupertą, iš pradžių sėdintys prie vieno stalo, o vėliau ir visi kiti varjetė lankytojai. Kelios merginos, galbūt pasamdytos, pradėjo ploti ir skanduoti Ruperto vardą.

Fabrikantas pusiau su piktdžiuga, pusiau su pavydu spoksojo į Rupertą ir pagaliau pareiškė:

– Jei laimėsite, mielas drauge, tai aš pastatysiu tiek šampano, jog visi turėsime iššliaužti keturiomis. Tačiau būkite atsargus! Prieš Olgą jau seniai niekas nebuvo laimėjęs. Paskutinį išnešė iš scenos nepraėjus nė trisdešimčiai sekundžių!

– Bet... – Rupertas išsižiojo ir kvailai spoksojo priešais save.

Konstancė pradėjo juoktis, užspringo ir turėjo gurkštelėti šampano. Ji apsiramino tik tada, kai Rupertas atsistojo, užsisegė švarko sagą ir piktai pažiūrėjo į Izabelę fon Rulov. Bet ši tik lengvai gūžtelėjo pečiais.

Konstancė pasilenkė prie Malu ir sušnibždėjo:

– Už tai aš ir myliu Izabelę.

Kol už scenos Rupertas vilkosi kovinį kostiumą, Malu kreipėsi į Izabelę:

– Jūs prieš tai norėjote kažką pasakyti. Mus pertraukė.

Izabelė linktelėjo.

– Mes kalbėjome apie mano drauges iš teniso klubo, ar ne? Na, tarp jų yra ir ponia Jandorf. Jos vyrui priklauso *KaDeWe*. Jums galėtų būti naudinga pas mus pristatyti savo kūrinius.

Malu akimirką taip ir liko išsižiojusi.

– Kodėl jūs dėl manęs šitai darote?

Izabelė lengvai papurtė galvą.

– Aš darau tai ne dėl jūsų, mano brangioji. Aš darau tai dėl savęs. Jau seniai norėjau pasigirti, kad atradau naują talentą.

Už scenos kažkas vyko. Užuolaida sujudėjo ir atrodė, kad už raudono aksomo jau vyksta kova. Medžiaga šnarėjo, tai vienoje, tai kitoje vietoje ji išsipūsdavo. Pasirodė plika ranka ir vyriškas balsas sušuko:

– Uuaa!

Po akimirkos į sceną įžengė konferansjė su kreivai uždėtu cilindru.

– Mano ponios ir ponai, didžioji akimirka atėjo. Rupertas fon Cėlendorfas stos prieš Olgą Negailestingąją. Aplodismentai!

Jis pradėjo ploti, paskui jį ir visa publika. Įžūlios merginos vėl pradėjo skanduoti Ruperto vardą ir į taktą ploti.

– Rupertas! Rupertas!

– Rupertai, tu nugalėsi! Parodyk jai, iš kur kojos dygsta!

– Manai, kad jis laimės? – paklausė Konstancė.

Malu papurtė galvą.

– Aš net nemanau, kad jis kovos. Jis bandys išsisukti.

Užuolaida atsivėrė, ir ant scenos šalia Olgos pasirodė Rupertas. Jis dabar taip pat dėvėjo juostuotą trikotažinį maudymosi kostiumą ir buvo apgailėtinai išsiviepęs, lyg nesuprastų, ar čia garbė, ar gėda stovėti ant scenos.

– Atrodo visai patraukliai, – konstatavo Izabelė ir taip garsiai sučepsėjo liežuviu, jog net Rupertas ant scenos turėjo išgirsti.

Merginos laidė komentarus apie Ruperto sudėjimą.

– Neblogai, – pareiškė viena ir geidulingai apsilaižė lūpas. – Tokio aš neišstumčiau iš lovos.

– Eik jau, – tarė kita. – Tik pažiūrėk į jo krūtinę – kaip viščiuko. Ir rankos neraumeningos. Net aš jį nugalėčiau.

– Bet ne scenoje, – atkirto pirmoji, ir abi pratrūko juokais.

Konferansjė paėmė gongo plaktuką.

– Ar pasirengę kovai?

Olga Negailestingoji palenkė galvą, suspaudė kumščius ir kojomis vėl pradėjo trypti žemę kaip pulti ketinantis bulius. Ji šnopavo kaip laukinis žvėris, Rupertas net atsitraukė.

– Ar jūs pasirengęs? – vėl paklausė konferansjė.

– Minutėlę! – Rupertas paėmė iš jo rankų mikrofoną ir kreipėsi į publiką. – Gerbiamos ponios, gerbiami ponai. Nežinau, kaip jaučiatės jūs, bet vien tik nuo minties, kad reikėtų mušti moterį, man stojasi plaukai. Kavalieriai man pritars. Aš atsisakau kautis ir skelbiu Olgą Negailestingąją nugalėtoja.

Nusivylę merginos pradėjo šaukti. Lotaras fon Hohenhorstas paplojo, bet prie kitų staliukų pasigirdo murmėjimas.

– Bailys, – sušuko kažkas garsiai.

Šypsodamasis Rupertas pasisuko eiti. Bet Olga pakėlė galvą, dar kartą įpykusi sušnopavo ir taip smarkiai trenkė kumščiu Rupertui į nosį, kad šis garsiai suriko. Iš karto ant grindų pradėjo lašėti kraujas.

– Nelaimingas bailys! – suriaumojo ji. – Aš būčiau tau parodžiusi!

Aukštai iškėlusi galvą ji žengė nuo scenos.

Dvidešimt pirmas skyrius

Berlynas, 1922

Ruperto sulaužyta nosis greitai užgijo, žibutės po akimis nužydėjo, bet jo, kaip bailaus kavalieriaus, vardas buvo nepajudinamas it Kaizerio Vilhelmo atminimo bažnyčia. Ir vis dėlto jis buvo priimtas į Konstancės draugų ratą, leisdavo naktis kartu su ja, grįždavo namo paryčiais – kartais vienas, kartais su Konstance. Tada Malu išsinešdavo siuvimo mašiną į virtuvę, pastumdavo stalą po palange, ir, atsisėdusi nugara į kriauklę, siūdavo, kol naktibaldos miegodavo.

Paskutiniu metu Konstancė dar labiau sulyso, ratilai po akimis darėsi vis tamsesni. Malu jaudinosi dėl draugės ir norėjo jai padėti.

Kai vieną dieną jos vaikštinėjo Kurfiurstendamu, Malu tarė:

– Tau daugiau nebereikia manęs reklamuoti. Madų demonstravimas teniso klubui buvo labai sėkmingas. Mes netgi galėtume išsinuomoti didesnį butą. Rytoj po pietų susitinku su Jandorfu, *KaDeWe* savininku. Aš jam parodysiu keletą eskizų ir pasiūtų suknelių. Mano verslas įsibėgėja. Nuo šiol gali daryti tai, ką tu nori.

Malu tikėjosi, kad Konstancė nors kiek apsidžiaugs. Ji atrodė tokia išsekusi ir nuo nuolatinio šventimo pavargusi. Todėl dar pridūrė:

– Aš visai neužpyksiu, jei tu sumanysi grįžti namo.

Konstancė pažiūrėjo į ją išplėtusi akis. Ji atrodė pasipiktinusi. Tada pravirko.

Malu nesuprato, kodėl Konstancė taip graudžiai kūkčioja. Nežinodama, ką daryti, ji stovėjo šalia, glostė jai nugarą ir paklausė:

– Kas tau yra? Pasakyk gi, ko tu verki.

– Tu nieko nesupranti. Tu visiškai nieko nesupranti!

Malu linktelėjo. Konstancė buvo teisi; ji jos nesuprato. Nuo tada, kai atvyko į Berlyną, jos vis labiau tolo viena nuo kitos. Seniau, kai buvo dar vaikai, jos kartu žaisdavo dvare, ir kiekviena žinojo, ką tuo metu galvoja draugė. Net ir vėliau, visų pirma ligoninėje, buvo lygiai taip pat. Jos viena kitą guodė ir drąsino, matydamos begalines kančias. Bet dabar viskas buvo kitaip. Malu net nepastebėjo, kad jos apsikeitė vaidmenimis. Konstancė neapsimetinėjo Marija Luize fon Cėlendorf – ji ja buvo. Šis vaidmuo jai prilipo kaip pagal užsakymą siūtas kostiumas. O Malu pavirto darbininke. Nuo ryto iki vakaro sėdėjo prie siuvimo mašinos, piešė, karpė ir dygsniavo. Bet Malu buvo laiminga. Jai nieko netrūko.

– Kas tau darosi? Kaip norėčiau tau padėti, kad tik būtum laiminga, – Malu nuleido rankas, atsiduso ir maldaujamai pažiūrėjo į Konstancę. – Pasakyk man, kas tau yra. O jei aš nesuprantu, tai paaiškink man.

– Tu... tu... – Konstancė nusišnypštė ir dar kartą giliai įkvėpė. Tada pratrūko: – Tu tikrai nieko nepastebi, ar ne?

– Dėl Dievo meilės, ko nepastebiu?

Konstancė pasižiūrėjo į Malu, lyg ji būtų kvaila mokinukė.

„Galbūt, – pagalvojo šią akimirką Malu, – aš tokia ir esu. Ką aš išmanau apie gyvenimą? Sėdžiu prie siuvimo mašinos – viena su savo mintimis, su prisiminimais, nesugebu išeiti į viešumą ir tiesiog gyventi."

– Tasai vardas – Marija Luizė, – pabrėžtinai tarė Konstancė. – *Tavo* vardas – baronaitė Marija Luizė fon Cėlendorf.

Malu numojo ranka.

– Ai, tai vien tik vardas.

– Būtent, kad ne vien. Ir aš tai kuo puikiausiai suprantu. Daug geriau, nei tu kada nors galėsi suprasti.

Malu atsiduso. Ji būtų mielai padėjusi Konstancei, bet vis dar nesuvokė, apie ką ji kalba.

– Seniau visada žinojau, kas aš esu. Ar supranti?

Malu linktelėjo.

– Iš pradžių buvau pastoriaus duktė, paskui namų mokytoja, kartą trumpam buvau tapusi netgi žmona, tada sesele ligoninėje. O dabar? Dabar aš esu niekas, nes vardas, kurį nešioju, tik paskolintas. Ir tu nori jį atsiimti. Kas man dar belieka? Aišku, aš galėčiau grįžti namo, pas senus tėvus. Tikriausiai net gaučiau darbo kokiame dvare. Bet aš čia save pamečiau, esu tik ta, kuria apsimetu. *Malu fon Cėlendorf.* Jei tu šitai atimsi, iš manęs nieko neliks. Dabar supranti?

Malu delsė.

– Šiek tiek.

– Jei tu vėl tapsi baronaite, nieko neprarasi, – atsakė Konstancė. – Tu gali ir toliau siūti, demonstruoti savo su-

kurtas sukneles, ir visi tik dar labiau tave gerbs. Baronaitė – ir dar tokia darbšti. Bet jei tu atsiimsi vardą, iš manęs nieko neliks. Tada aš būsiu niekas.

– Ar taip baisu būti pačiai savimi?

Konstancė gūžtelėjo pečiais.

– Toji, kuri aš buvau seniau, dingo. Iš pradžių kare, paskiau čia, Berlyne. Iš manęs nieko neliko, supranti? Žmonės mėgsta mane tavo vardu. Pastoriaus dukros jie niekada nebūtų kvietę į savo šventes. Tokia, kokia aš esu dabar, tapau per tave. Tu negali atimti iš manęs vardo, neatimdama mano gyvenimo.

Malu suraukė kaktą.

– Gerai, – tarė ji po valandėlės. – Nebūtina kažką keisti. Lik tuo, kuo norėtum būti. Man tas pats. Aš tik maniau, kad tu galbūt turi savo planų.

– Tokios kaip aš savo planų neturi. Tokios moterys pačios neveikia, jos tik reaguoja į kitų veiksmus.

Malu patraukė pečiais. Ji vėl nesuprato nė vieno Konstancės žodžio. Kodėl tokios moterys kaip Konstancė galėjo tik reaguoti? Kas trukdo jai suimti gyvenimą į savo rankas? Ji buvo pernelyg pavargusi, kad imtų ginčytis.

– Tada viskas lieka, kaip buvę, – pareiškė Malu ir trumpai apkabino Konstancę. – Bet dabar aš turiu reikalų. Aš pirksiu automobilį. Jis man reikalingas, kad galėčiau vežioti sukneles. O ir tu būtum labiau nepriklausoma, kai reikėtų naktį grįžti namo. Vėliau pasirūpinsim nauju didesniu butu. Rupertas, jei norės, galės perimti senąjį.

Pagaliau Malu pasuko namų link, o Konstancė dar nutarė viena pasivaikščioti po parką.

Kai Malu įžengė į butą, Rupertas sėdėjo prie virtuvės stalo ir be jokių skrupulų šveitė jos atsargas. Jis nežmoniškais kiekiais gėrė brangią pupelių kavą, rūkė Malu cigaretes ir vaišinosi jos vynu.

Malu prisėdo šalia.

– O ką tu planuoji veikti? – paklausė ji.

– Kaip? Ką turi omeny, sakydama „veikti"? – Rupertas nustebęs pažvelgė į ją.

– Kaip sekasi tavo verslas? Iš ko ketini gyventi ateityje?

Rupertas kietai sučiaupė lūpas.

– Ar tau jau nebepatinka, kad brolis keletą dienų pas tave svečiuojasi?

Malu atsiduso. Tikriausiai šiandien buvo tokia diena, kai ją visi neteisingai suprato.

– Ne, nieko tokio. Bet aš turiu tam tikrų planų. Todėl pamaniau, kad gal ir tu turi savųjų. Mes turim apie tai pasikalbėti, nes mano planai tikriausiai neatitiks tavųjų.

Rupertas atsilošė, nesidrovėdamas pasiėmė Malu cigaretę ir globėjiškai nusišypsojo.

– Ir kokie gi tie tavo planai, mažoji sesute?

– Mudvi su Konstance žadam persikraustyti. Yra vienas butas Fazanų gatvėje, netoli *KaDeWe*. Ten aš galėčiau įsirengti mažutę ateljė. Be to, ten yra du miegamieji ir nedidelis salonas, kuriame aš priimčiau klientes. Jei norėtum, galėtum perimti šį butą.

– Tu mane išmeti? Tu tikrai išmeti savo tikrą brolį į gatvę?

– Aišku, kad ne. Tu galėtum likti čia, – paskubėjo pridurti Malu.

Rupertas įpykęs trenkė ant stalo šaukštelį. Kava aptaškė staltiesę.

– Kada kraustaisi? – paklausė jis.

– Kitą savaitę, – atsakė Malu. – Bet ne tai svarbu. Tu man vis dar nepasakei, ką ketini veikti.

– Užsiimti verslu. Eksportu ir importu. Prekes iš Rygos siųsiu į Berlyną ir čia jas brangiai parduosiu, ir atvirkščiai, – jis gudriai nusišypsojo. – Kas žino, jei gerai elgsiesi, gal netgi įtrauksiu į savo sąrašą kelis tavo skudurus.

– Ar perimsi šitą butą? – paklausė ji.

Rupertas gūžtelėjo.

– Turiu dar pagalvoti. Šis rajonas nėra labai geras. Ir jei net tau reikia ateljė savo lopiniams, tai man turėtų priklausyti bent jau vienas aukštas kokiuose prekybos rūmuose.

Malu atsistojo.

– Daryk, kaip nori. Tik laiku man pranešk.

Staiga ji pasijuto tokia pavargusi, lyg būtų įkopusi į aukščiausią kalną. Ji jau ėjo pro duris, kai Rupertas jai pavymui šūktelėjo:

– Tu nė karto net nepaklausei apie savo Janį. Ar nenori žinoti, kaip jam sekasi?

Malu sustingo. Ji stengėsi negalvoti apie Janį, bet jai tai nepavykdavo. Kiekvieną dieną, kiekvieną valandą prieš akis iškildavo Janio veidas. Kai išeidavo apsipirkti, jai dažnai atrodydavo, kad minioje mato jo aukštą liesą figūrą ir nerangią eiseną. O kartą, parduotuvėje kylant eskalatoriumi, netgi pasirodė, kad užuodžia jo kvapą. Visai trumpai, kaip vėjo gūsį. Tik užkilusi į viršų, ji vėl eskalatoriumi nusileido žemyn, bandydama atsekti pažįstamą kvapą, bet nieko ne-

rado. Todėl dabar jos širdis pradėjo smarkiai daužytis ir jai užspaudė gerklę.

– Kaip sekasi Janiui? – vos pratarė ji.

Rupertas nusijuokė, ir Malu pasirodė, kad jis mėgaujasi jos kančia.

– Jis geras šeimos vyras, – pasakė pagaliau Rupertas. – Žmonės sako, kad jam labai pasisekė su žmona. Aš jį dažnai matydavau vasaros vakarais sėdint kartu su ja lauke. Prie žvakių!

Malu būtų susigūžusi nuo tokių žodžių, bet nenorėjo, kad Rupertas matytų ją kenčiančią.

– Džiaugiuosi dėl jo, – atsakė.

– Bet tai dar ne viskas, – tęsė Rupertas. – Kai aš išvažiavau į Berlyną, Janio žmona laukėsi. Sako, kad jis labai džiaugiasi būsimu vaiku.

– Tikrai šaunu, – išspaudė Malu, išėjo iš virtuvės, griuvo savo kambaryje ant lovos ir pravirko.

Dvidešimt antras skyrius

Berlynas, 1922

Malu negalėjo pernelyg ilgai sielvartauti. Po pietų reikėjo eiti į *KaDeWe*. O prieš tai dar norėjo atsiimti naująjį automobilį. Paskutinėmis savaitėmis ji lankė vairavimo pamokas ir tikėjo, kad nesunkiai susitvarkys.

Malu nusišluostė ašaras, metro nuvyko iki Vilmersdorfo ir pasiėmė automobilį. Tada grįžo namo, susidėjo kolekciją bei eskizus ir nauju automobiliu nuvažiavo į *KaDeWe*.

Universalinės parduotuvės galiniai kambariai buvo įrengti taip pat prabangiai kaip ir visa kita. Ypač ištaigingas buvo pono Jandorfo, *KaDeWe* savininko, kabinetas: jis visas buvo iškaltas tauriąja mediena, įspūdingas šviestuvas atspindėjo saulės šviesą.

Prie didelio stalo, apstatyto patogiomis klubinėmis kėdėmis, sėdėjo keletas ponų gerai pasiūtais tamsiais kostiumais. Pasisveikinęs su Malu, Adolfas Jandorfas pristatė jai kitus vyrus:

– Ponas Šramas, reklamos vadovas, ponas Evaldas, užpirkėjas, ir mūsų siuvimo meistras Pieskovas. Mes visi nekantraudami norime pamatyti jūsų darbus.

Malu nurijo seiles ir pabandė nepastebimai nusivalyti prakaituotus delnus. Tai nebuvo madų demonstravimas,

kurio metu dėmesio centre – manekenai. Čia visų akys buvo nukreiptos į ją. Ji atsargiai iš šilkinio popieriaus išvyniojo pirmą suknelę ir patiesė ją ant stalo.

– Ši suknelė – tai duoklė prancūzų mados kūrėjui Polui Puarė, – paaiškino ji. – Tai popietės suknelė. Jai aš pasirinkau lengvą liną. Juosmuo ne taip žemai, kaip kitų sezono suknelių, ir labiau prigludęs. Sijonas apie klubus šiek tiek laisvas, tačiau siaurėja kelių link ir jo apačią galima sutraukti juostele.

Vyrai linktelėjo, meistras pačiupinėjo medžiagą ir patikrino siūles.

Malu padėjo ant stalo kitą kūrinį.

– Tai nėra suknelė tradicine prasme. Mes kalbame greičiau apie sportinį ansamblį. Svarbiausia dalis yra kelnės, kurios taip plačiai sukirptos, kad jas galima palaikyti sijonu. Tuo pat metu jos leidžia damai laisvai ir nevaržomai važiuoti dviračiu. Prie jų galima derinti lengvą palaidinę arba trumpą švarkelį.

– Labai gražu! – reklamos vadovas suplojo rankomis. – Aš jau matau prieš akis reklamą: *Kad šiuolaikinė moteris būtų nepriklausoma.*

Direktorius suraukė kaktą ir piktai pažvelgė į reklamos šefą. Tada jis kreipėsi į Malu:

– Visa tai gerai ir gražu. Jaunoms šiuolaikinėms moterims šiandien tikrai yra iš ko rinktis. Bet ką daryti subrendusiai moteriškei? Ji taip pat nori gerai rengtis ir jaustis jauna ir graži. Ar turite savo kolekcijoje ką nors damai per keturiasdešimt?

– Ne. Apie tai visai nepagalvojau.

Atsakymas nuskambėjo taip atvirai, kad direktorius nuolaidžiai nusišypsojo.

– Na taip, suprantu, kad sunku sukurti drabužį tokiam amžiui, nuo kurio pats esi nutolęs šviesmečius.

Malu padėkojo už komplimentą, bet viduj susigėdo, kad pati nepasidomėjo šia tema. Jaunystė trumpa, o vidurinis ir vyresnysis amžius su vakariniais pokyliais ir popietės arbatėlėmis tęsiasi ilgai.

– Kaip jūs įsivaizduojate subrendusią damą? – paklausė direktorius.

Malu akimirką susikaupė. Staiga jai prieš akis iškilo mama – Cecilija fon Cėlendorf.

– Brandaus amžiaus dama mėgsta labiau slėpti savo odą. Kita vertus, dauguma damų gali pasigirti gražia dekolte, kurią galėtų ramiai demonstruoti. Per klubus jos šiek tiek platesnės, juk paprastai yra gimdžiusios. Todėl klubus reikėtų paslėpti, tačiau išryškinti juosmenį. Daugelis damų užaugo dėvėdamos žuvies kaulų korsetus. Na, mes jų nenorime grąžinti, bet nereiktų pamiršti, kad dėl korseto kiekvienos damos kūnas tapdavo jaudinantis.

Meistras linktelėjo.

– Ji teisi. Daug kas nemėgsta šitų beformių suknelių, – jis sukikeno. – Viena klientė man netgi sakė, kad ji su tokia suknele jaučiasi kaip skelbimų stulpas ir bijo, kad jos kas nors neapklijuotų plakatais.

Jis dar kartą sukikeno, užspringo seilėmis ir nuo reklamos vadovo gavo smūgį į nugarą.

– Viskas čia gražu, – pareiškė direktorius. – Jūsų mintims mes visiškai pritariam. Pagaliau mes pažįstam savo klientes. Bet kaip galėtume išspręsti šią problemą?

– Aš...

Staiga Malu prisiminė ponią Morman, Konstancės ir Janio mamą. Pastoriaus žmona jai visuomet atrodė labai graži. Daug gražesnė nei mama, kurią visi vadino gražuole.

Ką dėvėjo ponia Morman? Darbo dienomis dažniausiai segėdavo mėlyną sijoną, siekiantį kulkšnis ir surauktą per juosmenį. Valstietišką sijoną. Toks tikrai netiks Berlyno damoms. Bet sekmadieniais ji apsivilkdavo siuvinėtą palaidinę. Su V formos iškirpte, kuri visa aplinkui buvo išsiuvinėta ir kurią buvo galima sutraukti. Šitaip ponia Morman, priklausomai nuo progos, galėdavo parodyti savo gražius pečius arba taip surišti palaidinukę, kad juostelė apgultų kaklą kaip karoliai.

– Nėriniai, – išpyškino Malu. – Nėriniuota palaidinukė, pasiūta taip, kad pačios moterys galėtų nuspręsti, kiek pečių ir krūtinės joms apnuoginti.

Siuvimo meistras pakėlė antakius. Užpirkėjas suraukė kaktą.

– Kaip tai turėtų atrodyti?

– Galima? – Malu paėmė iš užpirkėjo užrašų knygutę, pieštuką ir pabraižė ant popieriaus porą linijų.

Direktorius susiraukė.

– Atrodo kaip valstiečių marškiniai.

Malu linktelėjo.

– Jūs teisus. Taip ir turi būti. Grįžkim prie mūsų ištakų. Ar ne toks *Berliner Zeitung* laikraščio šūkis šiandien? Natūralūs ir geri drabužiai, be to, elegantiški ir įvairiai keičiami. Patogūs, nevaržantys, bet pabrėžiantys figūros privalumus. Ko daugiau gali norėti moteris?

Direktorius susimąstęs apžiūrinėjo Malu piešinį.

– Mes galėtume pabandyti. Ar pasiūtumėte ir išsiuvinėtumėte vieną pavyzdį?

Malu nusišypsojo.

– Su didžiausiu malonumu, – jos galva buvo pilna minčių. – Juosmens vidurį pabrėš juosta. Pagal poreikį ši juosta galės būti surišama taip, kad nukreiptų dėmesį nuo klubų. O jei klubai siauri, palaidinė galėtų būti nešiojama su diržu. Kitas modelis būtų panašus į vaikišką jūreivio palaidinę. Arba į uniformas, kurios, kaip jūs patys žinote, mano ponai, tinka kiekvienam, – Malu pasitrynė kaktą. – Duokit man savaitę laiko, ir aš paruošiu visą tuziną eskizų.

Pagaliau ir direktorius nusišypsojo. Jis priėjo prie jos ir ištiesė ranką.

– Sutarta. Pasimatysime po savaitės. Esame jums labai dėkingi ir nekantriai lauksime. O dabar eikite prie pagrindinės kasos. Aš tuoj pat nurodysiu, kad jums išrinktų geriausias medžiagas. Parduotuvės sąskaita, žinoma... – Jis mąsliai pakreipė galvą. – Neapvilkite manęs. Mano žmona labai vertina jus ir jūsų draugę fon Cėlendorf. Ar žinojote, kad mano žmona giminiuojasi su Cėlendorfais? Mano žmonos močiutė yra jūsų draugės močiutės dukterėčia.

– O! – nustebo Malu. Ji niekada nebuvo girdėjusi apie gimines Berlyne. Bet tokiu metu plati giminė tikrai buvo privalumas.

Į namus Malu grįžo pakiliai nusiteikusi. Ji norėjo švęsti ir entuziastingai atvėrė duris. Visas liūdesys buvo išgaravęs.

– Kviečiu jus vykti į gamtą, prie Vanzės ežero! – sušuko ji. – Ten ir pavalgysime.

Jos žodžiai paskendo buto tyloje. Niekas neatsakė.

Malu atidarė virtuvės duris. Ruperto indai stovėjo ant stalo lygiai taip pat, kaip ir prieš kelias valandas. Konstancės kambarys buvo tuščias, bet krūva panaudotų nosinių liudijo apie išverktas ašaras.

– Jei ne, tai ne, – Malu gūžtelėjo pečiais ir atsisėdo prie rašomojo stalo. – Aš turiu pakankamai darbo.

Konstancė su Rupertu sėdėjo Romanų kavinėje Kurfiurstendame. Ji vis dar buvo apsiverkusi. Jos vokai buvo patinę, akys paraudusios.

Rupertas sėdėjo priešais ir užjaučiamai žiūrėjo į ją.

– Ji nori mūsų atsikratyti vienu sykiu, – įsitikinęs pareiškė jis.

Konstancė papurtė galvą.

– Ne, viskas lieka, kaip buvo, – atsakė ji.

– O persikraustymas?

– Aš kraustysiuos kartu.

– Ir tu ja tiki? Juk ką tik ją matei. Ji važiavo automobiliu Tauencynštrase, lyg jai priklausytų visas miestas. Šnekama, kad ji tampa įžymybe. *Malu* vardas tampa žinomas. Man sakė, kad *Stilius* ją nori pristatyti kitame numeryje. Tai Izabelės fon Rulov darbas, – karčiai dėstė Rupertas. – Pamatysi, netrukus mes būsime jai tik pasiuntinukai. O, Dieve, – jis sugriebė Konstancės ranką, – juk tai tu jai padėjai išgarsėti. Ir kas dabar tau iš to?

Konstancė trūktelėjo pečiais.

– Ji apmoka viską, ko man reikia.

– Aišku. Tais pinigais, kuriuos uždirba per tave, – Rupertas atsilošė ir trinktelėjo sau ranka per kaktą. – Automo-

bilis! Moteris nusipirko ryškiai raudoną automobilį, – jis papurtė galvą, pasirėmė alkūnėmis ant kavos stalelio ir suspaudė Konstancės ranką tarp savųjų. – Ar žinai, kiek toks daiktas kainuoja?

– Ne.

– Krūvą pinigų, mano mieloji. Pinigų, kuriuos ji gavo tavo dėka.

Konstancė patraukė pečiais.

– Aš nepadariau nieko ypatingo. Tik dėvėjau jos sukneles. Tik tiek.

– O ne, ne tik tiek. Tu supažindinai ją su Berlyno turtuoliais ir gražuoliais. Net ir už šiandienos pristatymą *KaDeWe* ji turi būti dėkinga tau.

– Tikrai ne.

– Taip, taip yra. Tu susipažinai su Izabele fon Rulov. Tu jas pristatei vieną kitai. O per Izabelę – kontaktai su *KaDeWe*. Ryšiai, pažintys, tik jie viską lemia versle. Aš tai žinau, juk pats esu verslininkas.

Konstancė linktelėjo. Jai buvo nesvarbu, ar Rupertas teisus, ar ne. Ji turėjo pakankamai savų bėdų. Jos akys vėl prisipildė ašarų, jos tekėjo skruostais ir pradingdavo iškirptėje.

Rupertas pasilenkė ir nubučiavo ašarų pėdsakus ant jos kaklo.

Konstancė sudrebėjo. Rupertas! Ji tai žinojo. Ji visuomet žinojo, kad jis ją myli. Dabar, bėdoje, jis vėl buvo šalia, su ja.

– Eime iš čia, – sušnibždėjo Rupertas jai į ausį. – Norėčiau dabar pat tave apglėbti.

Konstancės šąlančią sielą užliejo šiltas jausmas. Jau visą amžinybę Rupertas su ja taip nekalbėjo. Ji atsistojo, leidosi

Ruperto apkabinama vidury kavinės, leidosi bučiuojama į kaklą. Ji jautė jo rankas ant nugaros, ant klubų.

– Greičiau, – tarė Rupertas. – Negaliu sulaukti, kol galėsiu tave pajusti.

Susikabinę rankomis ir susiglaudę juodu išėjo iš kavinės.

Jie nepastebėjo atokioje nišoje sėdinčios Izabelės fon Rulov su savo palydove prancūze.

– Tik pažiūrėk, – pasakė ji ir linktelėjo smakru poros pusėn. – Broliukas ir sesutė.

Anita pasilenkė.

– Tu manai, jie užsiima incestu?

Izabelė gūžtelėjo.

– Kodėl ne? Argi Berlyne ne kiekvienas su kiekvienu? Pavyzdžiui, tu ir aš. Mano tėvai apsiverstų karste, jei sužinotų, kad aš miegu su moterimi. Svarbiausia ne tai, kaip ir ką mes mylime, svarbiausia, kad mes iš viso mylime ir esame mylimi. Ar ne taip, manoji rože?

Dvidešimt trečias skyrius

Berlynas, 1922

Konstancei dar niekada nebuvo tekę lankytis valandiniam viešbutyje. Ji dairėsi aplinkui, ir jai atrodė, kad iš kiekvieno kampo į ją žiūri nuodėmė. Bet viešbutis niekuo nesiskyrė nuo kitų. Raudonas kilimas, keturi krėslai aplink žemą staliuką vestibiulyje. Bet kažkas vis tiek buvo kitaip. Nebuvo gėlių, aktualių dienraščių, vandens grafinų. Niekas nesinaudojo krėslais. Tik giliau buvo matyti durys, vedančios į barą. Jame sėdėjo vienintelė mergina šilkiniu chalatu, išmargintu papūgomis, gėrė iš taurės kažkokį rudą skystį ir mataravo šlepete, užmauta ant kojų pirštų. Ji nuobodžiavo, o kai Konstancė jai linktelėjo, ši nusisuko.

Laiptais iš viršaus nulipo vyras, vilkintis kostiumu. Eidamas jis pasitaisė kaklaraištį, nepasisveikinęs nusuko akis į šalį ir nesidairydamas išsmuko pro vestibiulį, lyg nuo ko nors bėgtų. Po poros minučių jam iš paskos išėjo moteris, skubiai maudamasi žiedą ant piršto. Jos šukuosena buvo nepriekaištinga, bet palaidinė kreivai susegta, o kojinės apie kulkšnis susisukusios. Ji trumpai linktelėjo Konstancei, bet tik kaip suokalbininkei.

Kai pasirodė administratorius ir be jokios išraiškos veide paklausė jos vardo, Konstancė paraudo, o Rupertas nė nemirktelėjęs atsakė:

– Baronas Rupertas fon Cėlendorfas su žmona.

Argi ne to ji visada norėjo? Būti Ruperto žmona? Ši mintis Konstancę maloniai sušildė. Bet tada ji prisiminė mamos dažnai kartojamą posakį: „Saugokis norų, jie gali išsipildyti."

Bet argi jos noras išsipildė? Ji stovėjo ne prie altoriaus, pasipuošusi balta suknele, bet nutekėjusiais per veidą dažais valandinio viešbučio registratūroje.

– Labai malonu, su žmona, – pakartojo administratorius. – Visuomet jūsų paslaugoms. Ar ponai dar ko nors pageidautų?

Konstancė nesuprato.

– Pavyzdžiui? – nedrąsiai paklausė ji, nepakeldama akių.

– Gal papildomo rankšluosčio, – administratorius atsikrenkštė. Tada jis padavė Rupertui raktą, pasilenkė per stalą ir pašnibždėjo jam: – Mes turime ir prezervatyvų. *Sanex* firmos. Sako, kad jie patys geriausi.

– Ne, ačiū. Mums nieko nereikia.

Konstancė net sustingo, išgirdusi tokį pasiūlymą. Sustingo ir pasipiktino. Ką jis sau mano? Juk juodu užsiregistravo kaip sutuoktinių pora! O su Rupertu jis kalbėjo taip, lyg ji būtų prostitutė iš stoties rajono!

Rupertas apkabino ją per pečius.

– Eime, mieloji, į viršų.

Konstancė nurijo seiles ir linktelėjo. Bet dabar ji norėjo dingti iš čia. Ji daug kartų buvo miegojusi su Rupertu, bet tada, Cėlendorfe, ji buvo kita. Seniau ji buvo įsitikinusi, kad

Rupertui, jei jis ją vieną gražią dieną ves, ji bus gera partija, kaip ir jis jai. Bet nuo to vakaro Cėlendorfų dvare, kai ji tikėjosi, kad jis pasipirš, puikiai žinojo, ką jis apie ją mano. Ir dabar Rupertas tempė ją laiptais aukštyn, lyg ji būtų kokia pigi mergiotė.

Konstancė staiga sustojo.

Rupertas palipo dar du tris laiptelius į viršų, tada ir jis sustojo. Atsigręžė į ją.

– Tai kas dabar? – jo balse aiškiai skambėjo nepasitenkinimas.

– Aš nenoriu, – pasakė Konstancė.

Rupertas suraukė antakius.

– Tu nenori? Tu? Tavo kelnaitės anksčiau sudrėkdavo vos tik mane pamačius.

– Aš... – Konstancė pasijuto dar niekingesnė, nei buvo iš tikrųjų.

Rupertas palypėjo laipteliu žemiau, paglostė jai skruostą. Jo balsas staiga pasidarė įsiteikiantis.

– Brangioji, kas atsitiko? – paklausė jis.

– Tas viešbutis...

– Kuo gi netinka viešbutis?

– Aš jaučiuosi kaip prostitutė.

Rupertas nusijuokė.

– Ne, tu neturėtum taip jaustis. Aš juk nemoku tau už tai.

Konstancei atrodė, lyg jos viduje būtų kas nutrūkę. Ne, pagalvojo ji, nemoka. Aplinkui staiga viskas dingo, ir ji pasijuto bevalė ir trapi kaip ką tik išsiritęs viščiukas. Už tai jis man nemoka. Bet koks skirtumas?

– Na, greičiau! Eime! – Rupertas vėl paėmė ją už rankos ir nusitempė.

Netardama nė žodžio, Konstancė paknopstom nusekė paskui jį. Ką ji dar galėjo prarasti?

– Štai ir atėjom!

Džiaugsmingai išsišiepęs, Rupertas sustojo prie dvylikto numerio ir išsitraukė raktą. Jis atrakino duris, įstūmė Konstancę į kambarį ir lengvai stumtelėjo prie lovos.

Ji negalėjo nei pajudėti, nei ką nors pasakyti.

Atrodo, kad Rupertui tai patiko. Jis atsisegė marškinius ir nusimetė kaklaraištį.

– Tokia tu man patinki, brangioji. Taip gerai. Taip ir gulėk. O dabar pasakyk man, kad esi paleistuvė. Moteris, einanti su vyru kelioms valandoms į viešbutį.

– Ne, ne... Aš nesu tokia. Tu ką tik pats... – Konstancė užsidengė rankomis akis ir pravirko, bet Rupertas visa tai palaikė žaidimu.

– Tu gera, – šnibždėjo jis prikimusiu balsu. – Tu tiksliai žinai, ko man reikia. O aš žinau, ko reikia tau.

Jis praskėtė jai kojas ir vienu grybštelėjimu perplėšė šilkines apatines kelnaites. Konstancė trumpai sušuko ir norėjo jį sulaikyti. Bet Rupertas pačiupo jos rankas, suėmė viena ranka abu riešus ir prispaudė jai virš galvos.

– O tu geros formos, mano brangioji, – sušnibždėjo jis kimiai. – Matau, kad daug ko išmokai čia Berlyne.

Tada kita ranka šiurkščiai čiupo tarp kojų, plačiai pravėrė ir įsiskverbė į ją. Ji sukūkčiojo, bet Rupertas palaikė šį garsą pasitenkinimo aimana.

Kai Rupertas pagaliau nuo jos nusirito, jau temo. Konstancė dėl to tik apsidžiaugė, nes prietemoj Ruperto veidas išsiliejo

į pilką visumą, tapo neryškus, lyg galėtų išgaruoti, vos jai panorėjus. Kol juodu mylėjosi, ji nepratarė nė žodžio, bet Rupertas to net nepastebėjo.

Jis ištiesė rankas ir kojas ir smagiai pasirąžė.

– Buvo gera, mieloji. Tu tikrai žinai, kaip padaryti mane laimingą. Padėkok nuo manęs savo mokytojui.

Jis griebė telefoną ir užsakė butelį baltojo vyno. Nuogas gerdamas lovoje vyną ir rūkydamas cigarą, jis papasakojo Konstancei apie savo planus.

– Dvarininkų laikai praėjo. Prasidėjo nauja era. Technikos era. Jei šiandien dar kas nors dirba savo laukuose, jis yra vakarykštis žmogus. Reikia investuoti į eksportą. Eksportą ir importą. Pinigai dabar uždirbami biržoje.

Jis su pasimėgavimu traukė storo Havanos cigaro dūmą. Tada dar pripildė Konstancės taurę ir šnekėjo toliau:

– Akcijos, paskolos, obligacijos, fondai, valiutos – tai stebuklingi naujosios epochos žodžiai, – jis pasisuko ant šono ir pažvelgė Konstancei į veidą. – Žinai ką? Man reikėtų parduoti Cėlendorfų dvarą. Jis nelabai ko vertas tokiam užkampy. Bet ką gali žinoti, gal rasiu kokį kvailį, kuris norėtų pirkti žemę ir pastatus. Tada pinigus investuosiu į akcijas. Spekuliuosiu biržoje. Taip, kaip daro amerikiečiai. O paskui vieną dieną nugriebsiu riebų kąsnį. Tapsiu turtingesnis, nei buvo mano tėvas. Netrukus įkursiu biurą. Sekretorės spausdins man raštus; turėsiu pasiuntinukų, be to, man dirbs ir keli biržos makleriai.

Jis vėl atsigulė ant nugaros, laimingai atsiduso, dar kartą užsitraukė brangų cigarą, išpūtė mėlyną dūmų žiedą ir susižavėjęs stebėjo jį.

– Aišku, aš tave kartais aplankysiu... – Rupertas nutilo ir tęsė tik po geros minutės. – Ne šitam viešbuty. Gal aš tau net įrengsiu mažą butuką. Ką manai? – Nelaukdamas Konstancės atsakymo, jis kalbėjo toliau: – Savaime suprantama, turėsiu ir automobilį. Bet ne tokios paprastos komplektacijos kaip Malu. Ne, mano automobilis turės viską, kas šiuo metu įmanoma. Aš keliausiu. Porą savaičių per metus praleisiu Niujorko biržoje, kad pažiūrėčiau, kaip jie ten dirba. Galbūt dar Londone, Paryžiuje, Amsterdame, – jis stebėjo kylantį cigaro dūmą. – O galų gale, tu pamatysi, aš dar tapsiu Berlyno meru. Nauji laikai reikalauja naujų galvų. Socialistai yra melagiai. Man su jais ne pakeliui. Ne, aš manau, kad šitose lenktynėse laimės vokiečių nacionalistai. Ne iš karto. Gal po poros metų. Subrendo laikas tokiam vadovui kaip Adolfas Hitleris. Na taip, man irgi ne viskas, ką jis daro, patinka. Jis šiek tiek per plačiai užsimojo. O ir broliavimasis su vargšais man ne prie širdies, bet tas vyrukas protingas. Jis žino, kad jam reikalingi balsai. Tokiam reikalui jam tinkami net vargšai ir invalidai. – Jis nežiūrėdamas nupurtė į peleninę cigaro pelenus.

Konstancė vis dar abejinga ir susirietusi kūdikio poza gulėjo ant lovos. Ji nė nekrustelėjo. Jai atrodė, kad viduje viskas apmirė. Kodėl ji vėl prasidėjo su Rupertu? Juk žinojo, kad jis jos nemyli. Bet niekaip negalėjo liautis tikėjusi, kad vieną dieną pamils.

Jis nėra visai blogas, galvojo ji. Jis yra toks, nes užaugo tarp moterų, turėdamas tėvą, kuris taip ir nesugebėjo pasipriešinti jo motinai. Jis visada buvo mylimas, o dabar turi išmokti mylėti pats.

Konstancė nusišluostė ašaras. Ji kantri. Ji išmokys jį. Jos mama sakydavo, kad nėra to, ko vyras negalėtų išmokti iš moters. Mamos pamoką – jei tik jis to nori – Konstancė kol kas išleido iš akių. Dabar ji paprasčiausiai gulėjo ir bandė pagražinti pastarųjų valandų įvykius.

– Jau vėlu, – staiga tarė Rupertas. – Man reikia eiti. Svarbus verslo susitikimas. Ar susitvarkysi viena?

Konstancė linktelėjo.

– Kur jūs visi eisite šiandien vakare? Jei nieko geresnio nesugalvosiu, gal prisidėsiu.

– Į *Puolusį angelą*, – tyliai atsakė Konstancė.

– O, Dieve, norėčiau žinoti, kas jums patinka toje skylėje.

– Lotaras norėjo ten eiti. Šiandien vakare ten rodys vyrų baletą.

Rupertas palingavo galvą.

– Jo padėties vyras turėtų labiau valdyti savo geismus, tiesa?

Puolęs angelas, kaip visada, buvo pilnut pilnutėlis, bet Izabelė fon Rulov gerai pažinojo šios įstaigos direktorių, todėl dabar jie sėdėjo prie dviejų sustumtų stalų netoli scenos. Be Lotaro, Izabelės, Anitos ir Konstancės, kompanijoje dar buvo Silezijos fabrikantas, jaunas vyrukas, kurį Lotaras pažinojo nuo studijų laikų, ir jauna našlė, kare netekusi vyro ir paveldėjusi didelį palikimą, taip pat dar viena Izabelės pažįstama, bandanti savo laimę Berlyno kino studijoje.

– Kas tau yra? – paklausė Izabelė, pamačiusi apniukusį Konstancės veidą. – Atrodai taip, lyg turėtum meilės rūpesčių.

Jos draugė Anita nusijuokė, tartum tai būtų pokštas.

– Nieko, – atsakė Konstancė. – Tikrai nieko. Paskutiniu metu mane apėmė liūdesys dėl viso pasaulio. Ar pažįsti tokį jausmą?

Izabelė papurtė galvą, ir jos plaukuose sulingavo įsegtos plunksnos.

– Liūdesys dėl pasaulio, – pakartojo ji. – O, tik nesugadintas jaunimas gali būti toks jautrus.

Anita vėl sukikeno, bet vyrukas rimtai linktelėjo.

– Aš puikiai žinau, apie ką jūs kalbate. Atrodo, kad pasaulis nesigailėdamas gyvena ir toliau, o tu pats tam pasauliui visai nereikalingas.

Konstancė linktelėjo.

– Būtent. Atrodo, kad jūs kuo puikiausiai suprantate, ką aš jaučiu.

Bet Izabelė tik nusijuokė.

– Ar jūs esat žlugęs poetas? Ko gero. Vyrai šiais laikais nebemoka taip jausti. Karas nužudė visus jų jausmus. Todėl aš ir myliu moteris.

– Aš nebuvau kare, – sutrikęs prisipažino vyras.

– Andrėjas sirgo tuberkulioze, – paaiškino Lotaras fon Hohenhorstas. – Karo metus jis praleido klinikoje Davose. Visą tą laiką jis gyveno bijodamas, kad tuoj mirs.

Izabelė linktelėjo.

– Tai štai iš kur liūdesys dėl pasaulio ir poetiška siela... – Ji pakėlė taurę. – Išgerkime. Už gyvenimą. Už meilę ir už kitus dalykus, teikiančius mums džiaugsmo.

Konstancė lėtai pakėlė taurę ir susidaužė. Staiga jai pasidarė bloga. Nuo pat ryto ji nieko nebuvo valgiusi. Bet žinojo, jog ne alkis kaltas dėl blogos nuotaikos ir nusilpusio

kūno. Tai buvo triukšmas ir šviesa, tabako kvapas, prakaitas ir kvepalai, rūgštus šampano skonis ir tušti paviršutiniškų žmonių tauškalai.

Ji pakėlė ranką ir priglaudė prie kaktos. Kaip niekada anksčiau ji ilgėjosi tėviškės. Noras pajusti gamtos tylą, užuosti šviežiai nupjautos žolės kvapą, išgirsti raminamą karvių mūkimą ir mamos balsą buvo toks stiprus, jog jos akys prisipildė ašarų.

– Ar gerai jautiesi? – Lotaras fon Hohenhorstas paėmė jos ranką. Jis trumpai pažvelgė į ją, bet tuoj pat vėl nukreipė dėmesį į sceną, kad nepraleistų baleto pasirodymo.

– Taip. Viskas gerai. Aš jaučiuosi gerai, – atsakė Konstancė ir atsistojo. – Man tik reikia šiek tiek šviežio oro.

– Aš palydėsiu tave, – pasisiūlė Lotaras, nenuleisdamas nuo scenos akių.

Konstancė papurtė galvą.

– Dėkui, Lotarai. Lik čia. Man bus geriau, jei šiek tiek pabūsiu viena.

Ji apsisuko ir pro suprakaitavusius kūnus prasiveržė prie durų. Pagaliau išėjusi į gryną orą, ji kelis kartus giliai įkvėpė. Priešais namą šalia *Puolusio angelo* stovėjo baltas suoliukas. Kai jie prieš kelias valandas atvyko į teatrą, ant jo sėdėjo sena moteris, kuri pasitiko juos su šypsena. Dabar suoliukas buvo tuščias, šviesos name nedegė.

Konstancė atsisėdo, teatro muzika ir triukšmas nutolo. Lauke buvo daug ramiau nei viduje. Tik kažkur per atvirą langą buvo girdėti moters bambėjimas. Kitoje pusėje kažkas garsiai užtrenkė šiukšlių konteinerį. Šiaip buvo ramu, tik nuo Kurfiurstendamo sklido prislopintas eismo garsas.

Konstancė vis dar laikė prispaudusi delną prie skrandžio, tikėdamasi, kad blogumas praeis. Lengvai atsidavė išmetamosiomis dujomis, kiek stipriau kvepėjo liepa kitoje gatvės pusėje, drąsiai leisdama pirmuosius pumpurus. Vakaro vėjas buvo vėsokas, Konstancė šiurpdama susigūžė. Ji jautėsi tokia vieniša ir apleista. Iš pradžių tas barnis ryte su Malu, paskui valandinis viešbutis su Rupertu.

„Kuo gi aš tapau, – pagalvojo Konstancė. – Moterimi, nesugebančia gyventi be kitų, gyvenančia tik kitiems ir dėl kitų."

Ji galvojo apie mamą, kuri visuomet buvo linksma ir įsitvirtino gyvenime. „Kodėl aš negaliu būti tokia kaip ji?" Bet atsakymo ji nežinojo.

Lotaro draugas išėjo iš *Puolusio angelo*, ieškodamas apsidairė ir nuėjo prie Konstancės.

– Galima? – paklausė jis ir parodė į tuščią vietą šalia jos.

– Prašau.

Minutėlę jie sėdėjo vienas šalia kito tylėdami. Tai buvo geras tylėjimas, neslegiantis, kuris mažino Konstancės skausmą.

– Aš dar neprisistačiau, – po valandėlės tarė jaunas vyras. – Andrėjas Paulis.

Konstancė padelsė, tada padavė jam ranką.

– Labai malonu. Marija Luizė fon Cėlendorf, tiesiog Malu.

Kurį laiką juodu vėl tylėjo.

Pagaliau Andrėjas nutraukė tylą.

– Kartais jaučiuosi toks svetimas tarp žmonių. Atrodo, tarsi jie būtų užsiėmę kažkuo, ko aš nesuprantu. Jie džiaugiasi dalykais, kurių aš nematau, juokiasi iš to, ko aš negirdžiu.

Konstancė atsisuko į jį. Pati stebėdamasi atsakė:

– Aš labai gerai suprantu, apie ką jūs kalbate. Aš visą laiką maniau, kad tik man taip atrodo.

Andrėjo veide pasirodė vargana šypsena.

– Aš turėjau išeiti iš ten. Negalėjau ilgiau žiūrėti, kaip Lotaras akimis ryja tuos vyrukus scenoje.

– Pavydas?

Andrėjas linktelėjo.

– Mes pora. Jau nuo studijų laikų, – jis karčiai nusijuokė. – Bent jau aš visą laiką maniau, kad mes pora. Aišku, slapta. Niekados ir nesitikėjau, kad jis mane pristatys savo tėvams. Vien ta mintis yra nepakeliama. Aš žinau, kad vieną dieną jis ves ir prisidarys vaikų, kad nedingtų toks garsus šeimos vardas. Aš jam esu tik žaisliukas. Prasiblaškymas nuobodžiame pasaulyje, kuriame nebėra tikrų nuotykių.

Konstancė papurtė galvą.

– Negaliu to įsivaizduoti. Lotaras yra garbingas žmogus.

– Meilėje ir kare nebūna garbingų vyrų, – paprieštaravo Andrėjas. – Ten yra tik laimėtojai ir pralaimėtojai. O meilės fronte visuomet pralaimi tas, kuris myli šiek tiek labiau nei kitas.

Konstancė ir vėl linktelėjo.

– Pažįstu tą jausmą. Bet negaliu nustoti galvojusi, kad viskas pakryps į gera.

– Kas tas vyras, sudaužęs jums širdį? O gal tai dama?

– Ne, ne dama. Šia prasme aš senamadiška. Jis... – ji vos neištarė Ruperto vardo. Tik paskutinę akimirką prisiminė, kad yra jo tariama sesuo. – Tai vyras, kurį pažįstu ir myliu

nuo vaikystės. Net jei jis kartais būna žiaurus – aš įsitikinusi, kad giliai širdyje jis taip pat mane myli.

Andrėjas Paulis nusišypsojo.

– Jūs romantikė. Aš irgi anksčiau toks buvau. Bet dabar tikiu tik šituo.

Jis išsitraukė mažą dėžutę, atidarė ją ir parodė Konstancei baltus miltelius.

– Kas čia? – paklausė ji smalsiai.

– Užmarštis, – atsakė Andrėjas ir įspraudė jai į rankas dėžutę. – Čia mano didžiausia ir ištikimiausia meilė. Be jos aš būčiau žuvęs.

Konstancė pauostė miltelius ir klausiamai žiūrėdama grąžino Andrėjui dėžutę.

– Kokainas.

– Kokainas? – netikėdama perklausė Konstancė.

– Taip. Narkotikai, leidžiantys viską pamiršti. Žinomi dar ir *Coco Captivante* vardu, arba tiesiog – koksas.

Jis išsitraukė lygų kišeninį veidrodėlį, užbėrė ant jo truputį miltelių, sustūmė pirštu į vieną ilgą liniją ir įtraukė juos nosimi.

– Aaach! – jis su pasimėgavimu sudejavo ir atsilošė. Tada atkišo dėžutę Konstancei.

– Norite pabandyti? Čia yra pakankamai. Naudokitės proga – aš ne visuomet toks kilniaširdis.

– Užmarštis, – pakartojo Konstancė. – Jūs įsitikinęs?

– Visiškai. Pasijusite nuostabiai. Kokainas padeda tapti tuo ar ta, kuo visuomet norėjai būti. Bailiai tampa liūtais, pelenės avantiūristėmis, drovūs poetai rafinuotais meilužiais. Pabandykit! Tai kelias į rojų.

Pagaliau vėl būti laimingai. Nebuvo nieko, ko Konstancė būtų troškusi labiau. Ji paėmė iš dėžutės žiupsnelį, išbėrė jį ant veidrodėlio ir suformavo liniją. Tada įtraukė miltelius ir užsimerkė.

Dvidešimt ketvirtas skyrius

Berlynas, 1922

Nors Malu tik trumpu palinkėjimu pasveikino Janį gimus vaikui, ji kiekvieną dieną laukė jo laiško. Ji žinojo, kad laukimas yra beviltiškas. Jie nebeturėjo vienas kitam ko pasakyti, viskas jau buvo nuspręsta, Janis vedęs ir tapęs tėvu, o pati Malu Berlyne. Bet ji vis tiek laukė. Ir vieną dieną, kai jau buvo prasidėjęs ruduo ir ji naujame bute pirmą kartą užkūrė krosnį, atėjo laiškas. Neilgas, tik keletas eilučių.

„Grįžk atgal, – rašė jis. – Jūsų ūkis žlunga. Tavo mamai blogai. Rupertas jau ne dvaro savininkas. Jei nori dar ką nors išgelbėti, atvažiuok."

Malu taip dažnai skaitė laišką, jog mintinai mokėjo kiekvieną žodį. Ji blaškėsi po ateljė ir graužė nagus. „Ar man važiuoti? – galvojo ji. – Dvaras man nesvarbus. Ne, – pasitaisė, – taip nėra. Dvaras man svarbus. Tai mano tėviškė."

Ji atsiduso. Jai ten ne vieta. Juk dvaras priklauso ne jai, o Rupertui. Jis niekada neleis, kad ji kištųsi į jo reikalus. O ir pati nenorėjo grįžti. Berlynas jai patiko.

Malu turėjo nemažai klienčių. Ir jų tik daugės, ji buvo tuo įsitikinusi. *KaDeWe* paprašė, kad ji pristatytų savo ko-

lekciją, todėl Malu beveik visą laiką praleisdavo mažoje ateljė ir karštligiškai dirbo.

Medžiagas prezentacijai ji galėjo išsirinkti parduotuvėje, ir šį kartą ji išdrįs padaryti tai, ko dar niekas lig šiol nebuvo išdrįsęs: suderins paprastas medžiagas su prabangiomis. Mintyse jau kūrė sukneles, kurios būtų gana patvarios kasdien, tačiau, kita vertus, atrodytų pakankamai iškilmingos dėvėti ir vakare. Ji nupiešė eskizą vienos suknelės, kuri turėjo būti pasiūta iš paprasto šviesaus lino be jokių papuošimų. Apykaklė buvo kukli, siluetas iki klubų tiesus, tada šiek tiek platėjo ir baigėsi truputį žemiau kelių. Prie suknelės pritaikė švarkelį. Jis buvo iš marginto brokato ir su kailine apykakle. Tada sukūrė prie ansamblio derančią kepuraitę, kuri buvo labai prigludusi prie galvos, bet tokia maža, kad neslėptų moters šukuosenos. Malu manė, kad ši suknelė bus tinkama neįpareigojančiam vakarui arba popietės arbatėlei. O kad su ja būtų galima eiti ir į didesnį renginį ar į operą, Malu dar nupiešė paltą iš tamsiai mėlyno šilko, išsiuvinėto žvaigždėmis.

Ji sukirpo medžiagas, sudygsniavo ir suklostė ant siuvimo manekeno, bet jai niekaip nepavyko įsivaizduoti moters, vilkinčios šį drabužį.

Kadangi Konstancė kaip tik buvo namie, Malu nuėjo pas ją, pačiupo už rankos ir atsitempė į ateljė.

– Tu turi pasimatuoti suknelę, būk gera...

Konstancė išsilaisvino iš jos gniaužtų.

– Aš pavargusi. Ar negalima palaukti? O gal kas nors galėtų mane pakeisti?

Malu papurtė galvą.

– Ne, aš siuvu sukneles pagal tavo dydį.

Konstancė papurtė galvą, tvirčiau susijuosė chalatą ir prikando lūpą.

– Kas yra? – paklausė Malu.

Konstancė pažvelgė į ją pavargusiomis akimis.

– Man nusibodo būti tavo suknelių manekene, – paaiškino ji.

Malu įsižeidusi atšoko.

– Juk aš neprašau tavęs dažnai.

– Bet vis tiek prašai. Aš esu žmogus, o ne lėlė. Pasiieškok ko nors kito, – atžagariai tarė ji, apsisuko ir nuėjo.

Malu palydėjo ją žvilgsniu ir sumurmėjo:

– Kas jai pasidarė? Kodėl jai staiga praėjo noras puoštis mano suknelėmis?

Bet ji neturėjo laiko ilgiau apie tai galvoti, ją spaudė terminai.

Taigi ji pati pasimatavo sudygsniuotas sukneles. Ir tai, ką pamatė veidrodyje, ją labai nudžiugino. Paprasta lino suknelė be jokių papuošimų išryškino jos veidą – pabrėžė akis ir burną. Su švarkeliu ji atrodė kaip Romanovų duktė, o lengvas paltas su siuvinėtomis žvaigždėmis jai tiesiog užgniaužė kvapą. Viskas blizgėjo ir žėrėjo. Nuo mažiausio judesio šviesa vis kitaip apšviesdavo sidabrinius siūlus, todėl drabužis kaskart atrodė kitoks.

Malu nusišypsojo.

– Taip, – tyliai tarė pati sau. – Taip. Būtent to aš ir norėjau. Suknelė turi atrodyti kaip tik šitaip.

Tada ji atsisėdo prie siuvimo mašinos, suspaudusi burnoje smeigtukus, ir siuvo, siuvo, siuvo. Atėjo vakaras, bet

Malu net nepastebėjo. Ji nejautė nei alkio, nei troškulio. Tik vieną kartą padarė pertrauką, kad parūkytų ir pagalvotų, kokiais siūlais apsiūlėti apačią. Ir vėl siuvo toliau. Kai suknelė ir paltas buvo pasiūti, ji atsiklaupė ant grindų ir kreida tiesiai ant medžiagos nubraižė kitą iškarpą. Tai buvo kostiumas su turkiškomis kelnėmis ir tunika, paskui kita suknelė, kuri turėjo būti dėvima su kailine skraiste. Dar sukirpo vakarinį paltą iš medžiagos su japoniškais motyvais. O galiausiai pasiuvo sijoną, nors iš tikrųjų tai buvo kelnės, bet tokios plačios ir su atskira pala priekyje iki kelių, kad buvo galima tik įtarti, jog tai kelnės.

Skruostai ir akys degė iš nuovargio. Kai akyse pradėjo lietis siūlės, buvo jau įpusėjusi kita diena.

Po poros dienų pasiūtus gaminius ji suvyniojo į šilkinį popierių, atsargiai nunešė į automobilį ir nuvažiavo į *KaDeWe*.

Pirmą kartą gyvenime ją apėmė jausmas, jog ji sukūrė tai, kas atitinka jos vidų. Ji buvo tokia, kokios buvo jos sukurtos suknelės. Į šias medžiagas ji sudėjo visas savo žinias ir gebėjimus, visą temperamentą ir aistras.

Ponas Jandorfas jos jau laukė.

– Prezentaciją mes surengsime kavinėje, – paaiškino jis. – Tai bus madų demonstravimas. O žiūrovės bus mūsų pardavėjos. Ką manote?

Malu nurijo seiles.

– Madų demonstravimas? Bet aš neturiu manekenių.

Jandorfas tik numojo ranka.

– Moterys jau laukia. Eikit į kavinę, išsirinkit vieną iš pardavėjų ir tegul ji apsirengia jūsų suknelėmis.

Malu linktelėjo. Širdis pradėjo smarkiau plakti. Drabužių pristatymas *KaDeWe* pardavėjoms. Tai nebuvo lengva. Sunkiau nei visa, ką ji buvo dariusi anksčiau. Šios moterys turėjo patikėti jos kolekcija, kad vėliau mielai pardavinėtų jos sukneles. Tai buvo visai kas kita, nei parodyti drabužius moterims iš teniso klubo.

Skrandyje ji pajuto lengvus spazmus ir turėjo suimti save į rankas, kad nepradėtų drebėti.

Malu neskubėjo rinkdamasi moterį, kuri turėjo demonstruoti jos sukneles, ji labai atidžiai nužvelgė susirinkusiųjų veidus ir figūras ir pasirinko jauną mergaitę išraiškingomis akimis ir didele burna, kuri neatitiko įprastų grožio kanonų, bet puikiausiai tiko Malu prezentacijai.

Ji padėjo mergaitei persirengti, ir madų šou prasidėjo. Malu stovėjo nuošaliau, stipriai sunėrusi pirštus, ir bandė paaiškinti savo kolekciją.

Pardavėjos kartais linktelėdavo. Dvi purtė galvą, o viena vyresnė skeptiškai susiraukė.

Ji ir buvo toji, kuri prabilo pirma.

– Jūsų suknelės yra gražios. Be jokios abejonės. Bet ar jų priežiūra nebus pernelyg sudėtinga? Dabar kiekviena klostė savo vietoje. O kaip visa tai atrodys po pirmo skalbimo?

Mintyse Malu padėkojo Ilmei, nes ji leisdavo jai būti kartu skalbimo dienomis.

– Priežiūra šiek tiek sudėtingesnė nei įprastos suknelės. Tačiau vargu ar potencialios pirkėjos skalbia namie. O jeigu taip, tai tamsiai mėlyną šilkinį paltą reikėtų skalbti gebenių lapų nuovire, kad spalva neprarastų blizgesio.

Vyresnioji moteris linktelėjo.

– Taip, skamba logiškai. Bet kas Berlyne dar turi gebenių lapų?

Čia įsiterpė reklamos vadovas.

– Na, tai neturėtų būti problema. Mes galime prie suknelės iš karto pridėti gebenių lapų. Pavyzdžiui, gražiame medžiaginiame maišelyje. Aš manau, kad tai tik pakels gaminio vertę.

Malu žvilgtelėjo į Jandorfą. *KaDeWe* savininkas visą laiką tyliai sėdėjo sukryžiavęs ant pilvo rankas ir šypsojosi. Dabar jis atsistojo ir užsisagstė švarką.

– Mano ponios, – prabilo jis. – Mes tikriausiai visi pripažįstame, kad ši kolekcija yra ypatinga. Man būtų didelė garbė, jei ji būtų pardavinėjama mano parduotuvėje. Ką manote?

Pasigirdo kurtinantys plojimai, ir Malu lengviau atsikvėpė. Tik dabar ji pajuto, kokia buvo įsitempusi. Jai skaudėjo pečius, sprandas buvo sustingęs, o pirštų kauliukai net pabalę – taip stipriai ji laikė suspaudusi rankas. „Man pavyko, – laiminga pagalvojo. – Man pavyko!“

Jandorfas uždėjo ranką jai ant pečių.

– Eime su manim, – tarė jis. – Jūs turite pasirašyti sutartį.

– Jau dabar?

Jandorfas nusišypsojo.

– Ji jau paruošta. Aš žinojau, kad jūsų suknelės mus sužavės.

Moterys, galima sakyti, net pešėsi dėl jos suknelių, todėl Malu dirbo kaip apsėsta, kad bent iš dalies patenkintų paklausą – mėnesiai ir metų laikai jai pralėkė kaip viena akimirka. *KaDeWe*

bandė ją įtikinti, kad jos kolekcijas reikėtų gaminti didesniais kiekiais tekstilės fabrike. Bet Malu tokius pasiūlymus atmesdavo, nes jos suknelės buvo vienetinės. Nė viena nebuvo panaši į kitą. Jos buvo išskirtinės, tokios ir turėjo likti. Jos klientės taip pat nebuvo visos vienodos. Malu net nenorėjo įsivaizduoti, kas atsitiktų, jei į teatro premjerą atvyktų dvi moterys, apsirengusios jos siūtomis vienodomis suknelėmis.

Tačiau naujiems modeliams jai reikėjo geresnių mezginių. Jos kolekcijoje buvo kelios tipiškos latviškos palaidinės – tokios, kokias samdinės vilkėdavo sekmadieniais eidamos į bažnyčią. Ir tik Latvijoj, tik tėviškėj, buvo galima gauti tokių nėrinių ir mezginių.

Taigi, vieną dieną ji nusprendė važiuoti į Rygą. Ji buvo priversta. Ji važiuos ne dėl Janio ar dėl mamos, ar dėl dvaro, bandė ji save apgauti. Jai paprasčiausiai būtinai reikėjo žaliavos naujoms suknelėms.

Ji jaudinosi dėl Konstancės, bet ne tiek, kad dėl jos liktų Berlyne. Atvirai kalbant, ją traukte traukė į Rygą, traukė pas Janį. Nuo to laiko, kai ji persikėlė į Berlyną, ji nebuvo susitikusi nė su vienu vyru. Vienintelis, kuris buvo pakvietęs ją vakarienės, buvo *KaDeWe* direktorius, tai buvo dalykinė vakarienė, kurioje dalyvavo ir jo žmona.

Malu sulaukdavo pasiūlymų. Nedaug, bet vis dėlto. Ji galėjo išeiti pasilinksminti, bet didžiausias malonumas jai buvo darbas. Ji vis dar dienų dienas praleisdavo siūdama su *Mundlos* siuvimo mašina arba piešdama. Ji buvo priėmusi į darbą vieną siuvinėtoją, bet ir ši be pavyzdžių negalėjo išsiuvinėti latviškų ar rusiškų motyvų, kurie buvo tokie paklausūs paskutiniu metu.

Kai pagaliau ryžosi pranešti draugei apie kelionę, Malu visą rytą nerami blaškėsi po atelję. Staiga išgirdo trinktelint duris. Konstancė vėl visą naktį praleido ne namie.

– Konstance, ar tai tu? – riktelėjo Malu ir išėjo iš atelję.

– Taip.

Konstancė sėdėjo virtuvėje prie stalo, pasidėjusi prieš save stiklinę vandens ir piliulę nuo galvos skausmo. Ją pamačiusi Malu išsigando. Konstancės akys buvo paraudusios, o žvilgsnis stiklinis, lyg būtų galėjusi įžiūrėti tik daiktų kontūrus. Ir vis dėlto jos akys degė. Šnervės buvo išsiplėtusios, jų kraštai atrodė išdžiūvę. Virš dešiniojo lūpų kampučio Malu pastebėjo baltų miltelių pėdsakus. Kai Konstancė atsilošė, Malu pamatė jos išsipūtusį pilvą. „Ji tokia plona, – nusistebėjo, – o pilvas toks didelis. Kas jai galėtų būti?"

Tada ji atkreipė dėmesį į drebančias Konstancės rankas. „Tai senos moters rankos", – pagalvojo Malu ir atsiduso. Ilgi pabalę pirštai gniaužėsi, lyg būtų surakinti skausmo. „Tie pirštai lyg negyvėlės, – šmėstelėjo baugi mintis. – Šitokių rankų niekuomet neužmirši."

– Čia taip šalta, – pasiskundė Konstancė ir apglėbė save. Bet drebulys nepraėjo. – Čia taip siaubingai šalta.

– Tau visuomet šalta po visos nakties pasilinksminimo, – švelniai atsakė Malu ir atsisėdo priešais Konstancę. – Gal padaryti karštos kavos?

Konstancė papurtė galvą.

– Aš tokia pavargusi, be galo pavargusi. Aš noriu tik miego, bet šaltis man neleidžia.

– Tu turi labiau save saugoti! – Malu atsargiai rinko žodžius, ji nenorėjo įžeisti Konstancės. – Tu daraisi vis plonesnė,

esi visuomet pavargusi ir išsekusi, šąli visą dieną. Gal tau reikėtų porą dienų pagulėti lovoje? Gal pakviesti gydytoją?

Konstancė išsigando.

– Ne! Man nereikia jokio gydytojo. Man viskas gerai. Aš tik pavargusi ir man šalta. Lovoje aš tuoj pasijusiu geriau.

Ji pabandė atsistoti, bet Malu uždėjo ant jos rankos savąją.

– Man neramu dėl tavęs. Atrodo, kad tu sergi. Aš žinau, kad tau nėra taip gerai, kaip tvirtini. Pasakyk, kuo galėčiau padėti.

Konstancė atlaikė Malu žvilgsnį. Jame atsispindėjo neviltis, bet ir panieka, kurios Malu niekaip negalėjo paaiškinti. Net aklas būtų pamatęs, kad su Konstance kažkas negerai, bet Malu nežinojo, kas tai galėtų būti.

– Aš važiuoju porai dienų į Rygą, – tarė ji tyliai. – Turiu nupirkti keletą dalykėlių, kurių nėra Vokietijoje. Mezginių, siūlų, siuvinėjimo raštų, rėmelių, nėrinių. Mano naujoji kolekcija šiek tiek primins kaimo gyvenimą. Gal nori važiuoti kartu?

Konstancė papurtė galvą. Atrodė, kad ji visai neturi jėgų – net nueiti iki lovos.

– Galėtum aplankyti savo mamą, – tęsė Malu. – Geras oras ir sotus maistas tave kaipmat pastatytų ant kojų. Gal tau reikia tiesiog trumpam išvykti iš Berlyno.

Konstancė ir vėl papurtė galvą.

– Aš negaliu išvykti iš čia, – sušnibždėjo ji. – Aš turiu likti Berlyne. Ką tu išmanai apie mano įsipareigojimus?

Malu linktelėjo.

– Tu teisi. Ką aš iš viso apie tave žinau? Tik tiek, kad tau kiekvieną dieną vis blogiau.

– Tu klysti. Man gerai. Man dar niekada nebuvo taip gerai. Kada išvyksti?

– Rytoj vakare traukiniu Berlynas–Ryga.

Konstancė linktelėjo.

– Ar kas nors žino, kad tu atvažiuoji? Mano mama? Janis?

– Aš jam parašiau, kad vykstu į Rygą. Bet net neįsivaizduoju, ar jis tuo metu turės reikalų mieste. Po sveikinimo su gimtadieniu iš tavo mamos taip pat daugiau nieko nesu gavusi.

– Ar važiuosi į Cėlendorfą?

Konstancės balse Malu pajuto baimės gaidelę. Ji papurtė galvą.

– Ne, aš turėsiu daug reikalų Rygoje. Mama ten gyvena prieglaudoje. Jai nelabai gerai. Aš ją aplankysiu. Cėlendorfui man neužteks laiko.

Malu ilgai savęs klausė, ar ji tikrai nori pamatyti mamą, bet vienareikšmio atsakymo taip ir nerado. Ji net nežinojo, ką reiškia turėti tikrą mamą. Buvo tik to jausmo ilgesys ir kvaila viltis, kad gal dabar pavyks suartėti. Tuo pat metu Malu buvo įsitikinusi, kad jos mama nebus pasikeitusi. Bet ji norėjo dar kartą pabandyti atlikti dukters pareigą.

Konstancė vėl linktelėjo ir dar tvirčiau apglėbė rankomis savo drebantį kūną.

– Grįžti neįmanoma, ar ne? – paklausė ji. – Vietos, kurias paliekame, tampa neprieinamos. Laiko negalima atsukti atgal. Net jei ir labai norėtum. Kelio atgal nėra.

Dvidešimt penktas skyrius

Ryga, 1923

Ar Ryga taip pasikeitė? Ar ji pati? Malu nežinojo, bet miestas jai staiga pasirodė labai svetimas. Toks, lyg ji niekada nebūtų čia buvusi.

Kelionė traukiniu buvo varginanti. Kartu su ja kupė važiavo motina su dviem vaikais, ji beveik ištisai verkė. Vaikai iš pradžių sėdėjo ramūs ir tylūs, bet tuoj pradėjo niurzgėti ir lenktyniauti dėl mamos dėmesio.

Malu visu kūnu jautė, kaip jai trūksta miego. Jos akys degė.

Susvetimėjimo jausmą ji pajuto jau perone, pamačiusi užrašą *Laipni lūdzam.* Sveiki atvykę. Ją sveikino tėviškė. Ji vis tiek negalėjo nustoti dairytis į visas puses, lyg matytų visa tai pirmą kartą gyvenime. Anksčiau ji apsilankydavo čia du kartus per metus. Pavasarį, kad nusipirktų vasarinių drabužių, ir rudenį, kad pasirūpintų žieminiais. Vėliau ji kartais nuvykdavo į Rygą ir viena, norėdama ramiai apžiūrėti ir išsirinkti medžiagas.

Iš stoties pastato ji išėjo į *Marijas iela* – Marijos gatvę. Tai buvo viena plačiausių Rygos gatvių, bet anksčiau ja nevažinėjo tiek daug automobilių. Malu atmintyje *Marijas*

iela išliko prisigrūdusi valstiečių vežimų, kurie pasiimdavo iš stoties prekes arba jas ten pristatydavo. Asilais kinkyti vežimai būdavo prikrauti pieno ir kiaušinių, kartą išvydo net pusę paskerstos kiaulės, vos pridengtos brezentu.

Malu neturėjo daug bagažo. Ji atvyko tik su nedideliu lagaminu, nes neplanavo pasilikti ilgesnį laiką. Be to, ji čia neturėjo nieko, kam būtų galėjusi atvežti lauktuvių.

Ji perėjo gatvę, lydima nešiko, ir nuskubėjo pro operą tolyn palei kanalą. Netrukus jau buvo senamiesty.

Malu apsistojo viešbutyje *Esplanade*, kuris stovėjo priešais to paties pavadinimo parką. Jos kambarys buvo mažas, bet švarus, o pro langą atsivėrė nuostabus vaizdas į senamiestį. Malu ilgai stovėjo prie lango, kol kambarinė iškraustė jos lagaminą ir sukabino visus drabužius į spintą. Ji žiūrėjo į miestą, apnikta prisiminimų. Tolumoje buvo matyti prieglauda, kurioje dabar gyveno jos mama. Ji giliai atsiduso. „Mama, – pagalvojo. – Koks keistas žodis!“ Cecilija jai niekada nebuvo mama, bet Malu vis tiek jautėsi įsipareigojusi.

Ji padavė kambarinei arbatpinigių, apsiprausė po kelionės ir iš karto atsigulė į lovą. Vos tik padėjo galvą ant pagalvės, tuoj pat užmigo.

Kitą rytą ji apsilankė keliose nėrinių parduotuvėse senamiestyje. Kai įžengė į pirmąją ir pamatė pažįstamus siuvinėjimų raštus, puošnius apvadus, ją iš karto apėmė namų ilgesys. Ji laikė rankose nėrinius, lyg jie būtų buvę iš gryno aukso. Kai niekas nematė, ji net priglaudė skruostą prie medžiagos, glostė pirštais sudėtingą raštą, uostė, ir staiga pasijuto kaip namie. Taip. Jos vieta buvo čia, kartu su šiuo kvapu, šiais garsais ir šiais žmonėmis.

– Gal kuo padėti? – paklausė latviškai parduotuvės savininkė, su šypsena artindamasi prie jos.

Išgirdus įprastą žodžių skambesį, Malu užpuolė prisiminimai. Ji prisiminė laikus, kai ne viskas buvo gerai, bet viskas įprasta. Mintyse ji pamatė tėvą, kuris vakarais valandų valandas sėdėdavo darbo kambaryje. Ir visuomet ištiesdavo kojas, kad Malu galėtų užlipti jam ant kelių. Ji prisiminė jo kvapą, atsiduodantį tabaku, žeme ir ką tik nupjautu šienu, prisiminė jo nerangius judesius, kai ją glostydavo.

Kodėl jos prisiminimuose nebuvo vietos mamai? Ir Rupertui taip pat. Atrodė, kad Cėlendorfe ji gyveno vien tik su Ilme, tėvu ir Mormanų šeima. Ji vos neapsiverkė.

Savininkė klausiamai pažiūrėjo į Malu ir pabandė užkalbinti ją rusiškai. Malu atsakė rusų kalba, kurią mokėjo lygiai taip pat gerai kaip ir latvių.

– Aš ieškau senų raštų, siuvinėjimo pavyzdžių, būdingų mūsų kraštui. Norėčiau nupirkti kuo daugiau. Be to, dar tinkamos medžiagos ir siūlų.

Latvė lengvai primerkė akis.

– Ką ketinate su jais daryti?

– Aš dirbu Berlyno parduotuvei *KaDeWe*. Tai didžiausia parduotuvė visoje Europoje. Naująjį sezoną bus siūlomos siuvinėtos palaidinės.

Moters šypsena dingo.

– Jūs dirbate vokiečiams?

Malu linktelėjo.

– Čia nieko tinkamo vokiečiams nėra.

Moteris išplėšė Malu iš rankų vieną pavyzdį, užkišo jį už nugaros ir piktai dėbtelėjo.

– Kodėl gi?

– Vokiečiai! – moteris spjaute išspjovė šį žodį. – Jie viską iš mūsų atėmė. Iš pradžių mūsų žemę, tada kare pražudė sūnus, vyrus ir tėvus. O dabar norite dar ir tradicijas iš mūsų atimti? – Ji papurtė galvą, paslėpė pavyzdį po prekystaliu, tada atidarė duris, atsistojo prie jų ir rūsčiai pažiūrėjo į Malu.

Malu išėjo iš parduotuvės kaip primuštas šuo.

„Ji teisi, – pagalvojo. – Bet aš juk nieko nenoriu iš jos atimti. Priešingai: aš noriu, kad visi žmonės žavėtųsi siuvinėtais dirbiniais."

Ji nuėjo į kitą parduotuvę. Šį kartą užkalbino savininką latviškai. Jis parodė jai keletą pavyzdžių, pardavė rietimą medžiagos ir tuziną ričių siūlų. Bet Malu tokio kiekio vis tiek neužteko. Ji ėjo iš parduotuvės į parduotuvę ir pirko viską, ką buvo įmanoma gauti.

Per pietus ji buvo taip nuvargusi, lyg būtų nužingsniavusi begalę kilometrų. Mažame restoranėlyje užsisakė nacionalinį latvišką patiekalą, kuris jai buvo žinomas iš samdinių namų Cėlendorfe: burokėlių sriubos su agurkais, kiaušiniais, krapais ir grietine, o prie jos dar ir *Sklandu rauši* – bulvių koše ir morkomis įdarytų ruginių miltų pyragėlių.

Po pietų Malu dar valandėlę sėdėjo susimąsčiusi. Ką ji dabar turėjo daryti? Važiuoti į dvarą? Ji labai norėjo sužinoti, kaip ten viskas atrodo. Būtų mielai apkabinusi senąją Ilmę, bet kažkas, ko ji negalėjo įvardyti, neleido ten vykti. Tas jausmas jai buvo pažįstamas. Ji jautėsi lygiai taip, kaip tuomet, kai pirmą kartą įžengė į katalikų bažnyčią. Malu buvo evangelikė, kaip ir visi Baltijos vokiečiai. Bet Berlyne ji vieną kartą apsilankė katalikų bažnyčioj. Kai tik įžengė į

Dievo namus, iškart pagalvojo, kad daro kažką uždrausto. Kažką nepadoraus, ko nieku gyvu nedera daryti, kažką, kas buvo dar blogiau, nei žiūrėti pro rakto skylutę. Evangelikė katalikų bažnyčioj! Jėzus turėjo nupulti nuo kryžiaus, pamatęs tokį įžūlumą.

Dabar ji jautėsi panašiai. Lyg būtų čia visai svetima. Rygoje, kuri jai pasirodė daug latviškesnė nei anksčiau. Cėlendorfe, kur mama jos niekada nepageidavo matyti.

Malu atsiduso. Staiga ji suprato, ką visą tą laiką jautė Konstancė.

„Tai namų problema, – pagalvojo ji. – Mes neturime tikrų namų. Mes negalime sugrįžti ten, iš kur išėjome. O ten, kur mes esame, nėra blogai, bet nėra ir gerai. Nei Berlyne, nei Rygoje."

Ji atsistojo ir patraukė į prieglaudą, kurioje dabar gyveno mama. Ėjo per miestą, kažką atpažindavo, stebėdavosi naujais dalykais. Bet tas jausmas, kad ji nėra laukiamas svečias latvių sostinėje, nedingo net turguje, kur nusipirko grybų ir uogų, pažįstamų iš vaikystės.

Pagaliau Malu priėjo prieglaudą. Didžiulis buvusio vienuolyno pastatas stūksojo virš Dauguvos upės. Pilkos sienos ilgus šimtmečius atlaikė įvairius pavojus, bet dėl to netapo svetingesnės.

Malu abiem rankom pastūmė masyvias medines duris, kurios girgždėdamos atsivėrė. Kvapas, kuris trenkė jai į nosį vestibiulyje, buvo neapsakomas. Tai buvo šlapimo, prakaito, kamparo ir rūgščių žmogaus išskyrų mišinys. Malu sustojo ir apsidairė. Nuo sienų kai kuriose vietose buvo atšokęs tinkas. Viršuje, ant lubų, tamsavo drėgnos dėmės. Pastate buvo vėsu,

bet tai ne ta vėsa, kuri gaivina, bet kuri smelkiasi į kaulus ir nuo kurios nemaloniai sudrėksta patalynė.

Prie pat įėjimo ant akmeninio suoliuko sėdėjo dvi senutės. Viena buvo užsimerkusi ir niūniavo nepažįstamą melodiją. Kita bakstelėjo kriukiu jos link ir nusijuokė bedante burna. Jos suknelė buvo apdrabstyta maisto likučiais, apačia atirusi, o kairiojo bato priekyje žiojėjo didelė skylė.

Malu sutrikusi linktelėjo ir nuėjo toliau. Prie medinio stalo sėdėjo ordino sesuo vienuolės rūbais ir su kyku ant galvos, ji griežtu veidu studijavo priešais gulintį popieriaus lapą.

– Atleiskite, – Malu mandagiai ją užkalbino.

Vienuolė krūptelėjo ir abiem rankom uždengė raštą, lyg Malu būtų kokia evangelikų šnipė.

– Aš norėčiau aplankyti mamą, – draugiškai tęsė Malu. – Ceciliją fon Cėlendorf.

Vienuolė nužvelgė ją nuo galvos iki kojų. Tada ji nusiėmė akinius ir padėjo juos ant stalo.

– Aš net nežinojau, kad baronienė turi vaikų, – pareiškė ji.

Priekaišto jos žodžiuose buvo neįmanoma neišgirsti.

– Aš esu... Ją atvežė mano brolis Rupertas fon Cėlendorfas.

– Tikrai? – vienuolė vėl užsidėjo ant nosies akinius. – Kažkodėl neprisimenu. O aš buvau tuo metu, kai maloningoji ponia atvyko pas mus. Ją atvežė vežimu. Ji buvo apsigobusi skarele ir turėjo su savimi tik du lagaminus. Vežikas turėjo ją iškelti iš vežimo, nes ilgos kelionės metu jos sąnariai visai sustingo. Tada jis ją paliko ir nuvažiavo. Jūsų brolis čia nepasirodė nė karto.

Malu prikando lūpą. Ji tikėjo kiekvienu moters žodžiu, bet vis tiek norėjo, kad tai būtų netiesa.

– O jūs tikrai jos duktė?

Malu linktelėjo.

– Aš galiu parodyti pasą.

– Nebūtina. Kad ir kas jūs būtumėt, esate pirmoji, panorusi aplankyti maloningąją ponią.

„Ji to nusipelnė, – pagalvojo Malu. – Mama nusipelnė būti pamiršta." Ir vis tiek vienuolės žodžiai žeidė širdį.

– Aš jus palydėsiu. Eime su manim, – vienuolė nužingsniavo pirma per didelę šaltą salę.

Ji nuvedė lankytoją siauriais laiptais į viršų, paskui jos ėjo koridoriumi, kuris buvo toks tamsus, jog Malu negalėjo suprasti, kaip seni žmonės čia iš viso gali susigaudyti. Kai kurių kambarių durys buvo atdaros, Malu matė beviltiškus senukus, jie sėdėjo krėsluose kaip suakmenėjusios figūros, pamiršti Dievo ir viso pasaulio. Viename kambaryje ant lovos gulėjo sena moteris. Ji buvo pusiau apsirengusi, gulėjo susirietusi kaip naujagimis ir tyliai verkė.

Malu pradėjo krėsti drebulys.

– Pas mus, deja, ne tokios sąlygos kaip aukščiausios klasės viešbutyje, – paaiškino jai vienuolė. – Daugelis čia tik egzistuoja be meilės ir palankumo. Kai žmonės dar bijojo Dievo, viskas buvo kitaip. Tada mūsų prieglauda buvo pustuštė, nes senus tėvus prižiūrėjo vaikai. Dabar, po karo, viskas pasikeitė. Sūnūs žuvo kare, marčios nori iš naujo ištekėti, seniems tėvams vietos nebeliko. O mūsų per mažai, kad...

Vienuolė taip staigiai sustojo, jog Malu vos neatsitrenkė į jos nugarą.

– Ar žinote ketvirtą Dievo įsakymą? – paklausė ji griežtai. – Jis sako: „Gerbk tėvą ir motiną.“

Malu linktelėjo.

– Nors aš ir ne katalikė, bet nesu bedievė. Aišku, kad žinau šį Dievo įsakymą. Bet Šventajame Rašte aš pasigendu kito įsakymo. Tokio, kuris sako, kad ir tėvai turi gerbti ir mylėti savo vaikus. Ar yra kur nors tai parašyta?

Vienuolė tik garsiai sušnopavo. Jos lūpos kietai susičiaupė. Ji parodė į vienas duris.

– Ji gyvena čia. Galite įeiti. Bet prašau neužmiršti sumokėti sąskaitos už paskutinius pusę metų. Mes esame gailiaširdžiai, bet paprastai tiems, kuriems to labiausiai reikia.

– Kiek aš jums skolinga? – paklausė Malu ir pradėjo raustis kišenėje, ieškodama piniginės.

– Ne dabar. Pirma aplankykite savo motiną. Aš per tą laiką paruošiu sąskaitą. Lauksiu jūsų apačioje vestibiulyje.

Vienuolė apsisuko ir nužingsniavo tamsiu akmenimis grįstu koridoriumi atgal. Durys, kurias ji parodė, buvo nudažytos tamsiai ruda spalva ir daugelyje vietų apsilaupiusios. Nors duryse styrojo rankena, bet spyna buvo išplėšta ir kiekvienas kada panorėjęs galėjo įeiti į kambarį.

Malu atsargiai pabeldė.

Už durų buvo girdėti tik lengvas čiuženimas. Atrodė, kad kažkas stumtų kėdę per grindis.

Ji pasibeldė antrą kartą, bet ir dabar niekas nepakvietė į vidų.

Ilgai negalvodama, Malu paspaudė rankeną ir atsargiai atidarė duris. Kvapas, kuris ją pasitiko, buvo toks stiprus,

kad jos vos nesupykino. Atrodė, kad kambario niekas nevėdino metų metus.

Kai ji dar labiau pravėrė duris, nuo grindų pakilo dulkių tumulai. Prie lango nudriskusiame fotelyje sėdėjo moteris. Malu ne iš karto ją pažino. Šios senos moters veido bruožai gal ir priminė jos mamą, bet baronienė Cecilija fon Cėlendorf visuomet buvo gražiai susišukavusi ir apsirengusi. O moters prie lango neplautos ir nešukuotos pilkų plaukų sruogos krito ant dėmėtų naktinių marškinių. Pečius ji buvo apsigobusi skara, tokia sudriskusia, kad jos nebūtų nešiojusios net samdinės Cėlendorfų dvare. Kojos buvo basos, ir Malu pasišlykštėjo išvydusi nekirptus pageltusius nagus.

– Mama... – paklausė ji tyliai.

Moteris staiga atsisuko ir pažiūrėjo į ją degančiomis akimis.

– Ko nori? – užsipuolė ji Malu.

– Norėjau pažiūrėti, kaip tau sekasi.

– Tai dabar pamatei.

– Taip, – atsakė Malu. – Ar galiu tau kuo nors padėti?

– Ar gali grąžinti man jaunystę? Mano grožį? Ar parveši mane namo?

– Ne, šito aš negaliu.

Jos motina paniekinamai nusiviepė, ir Malu pamatė, kad jai trūksta kelių dantų.

– Taip ir maniau. Ką tu iš viso gali? Tu buvai nesusipratimas, tokia ir liksi visada.

Malu tylėjo. Ji jau seniai pradėjo gailėtis, kad čia atvyko. Niekas nepasikeitė. Visiškai niekas. Ir vis tiek, o galbūt bū-

tent todėl, ji stovėjo čia. Ji paskutinį kartą norėjo išgirsti iš motinos lūpų, kad buvo nemylimas vaikas. Tik po geros valandėlės, kai baronienė vėl abejingai žvelgė pro langą, ji atgavo žadą.

– Gal užmirškime, kas buvo?

Motina pakėlė balsą:

– Ar aš tai turėčiau užmiršti? Užmiršti, kad tu man sugadinai gyvenimą? – Ji atsigręžė ir niekinamai pažiūrėjo į Malu. – Ar tu jau ištekėjai? Turi gražius namus? Daug tarnų?

Malu papurtė galvą.

– Ne, viso šito neturiu. Aš gyvenu Berlyne viename bute kartu su Konstance. Mes neturime jokios tarnaitės. Bet du kartus per savaitę pas mus ateina jauna moteris, kuri išvalo butą.

Motina linktelėjo.

– Taip ir maniau. Jau nuo pat pirmos savo gyvenimo dienos buvai niekam tikus. Ak, jei tik Rupertas būtų čia! Jis mane ištrauktų iš šios vietos. Aš galėčiau gyventi pas jį ir jo žmoną, galėčiau džiaugtis anūkais. Bet tu?

– Mama, – Malu prireikė daug pastangų išlikti ramiai, – Rupertas taip pat gyvena Berlyne. Jo butas netgi dar mažesnis nei mano. Jis nevedęs ir neturi vaikų.

– Nesąmonė! – sukrankė moteris ir pamojavo ranka, lyg norėtų nubaidyti muses. – Tu meluoji. Tu visuomet meluodavai! Jis turi gražų namą, daug gražesnį nei dvare. O jo žmona grafienė. Labai turtinga ir kilminga.

– Jei taip viskas ir yra, tai kodėl tu negyveni pas jį? – Malu negalėjo susilaikyti nepaklaususi.

Niekas nepasikeitė. Kokios paikos buvo jos viltys!

– Nes jis turi tave maitinti, todėl! – motina lenktais pirštais dūrė Malu pusėn. – Nes *tu* niekaip neišeini, nes *tu* įsitvirtinai jo namuose kaip erkė, todėl aš čia. Tik dėl tavęs.

– Tu tikrai taip manai, – nusiminusi turėjo pripažinti Malu ir atsiduso. – Tu užmiršai, kad būtent Rupertas atsiuntė tave čionai, įsodinęs į valstietišką vežimą. Ir tu nenori suprasti, jog tavo padėtis čia tokia bloga todėl, kad niekas nemoka už prieglaudą. Vienuolės suteikė tau pastogę ir duoda valgyt, nes jos gailestingos.

– Nesąmonė! – vėl sušuko jos motina. – Melas. Vien tik melas. Mano sūnus perveda pinigus kiekvieną mėnesį. Daug pinigų, kad man nieko netrūktų. Bet vienuolės yra godžios. Jos viską pasigrobia. Bet tai greitai baigsis. Atvažiuos Rupertas ir pasiims mane.

Malu linktelėjo. Ji nežinojo, ką dar pasakyti. Nebebuvo ko sakyti. Ji nieko negalėjo padaryti, nes jos motina nenorėjo, kad ji ką nors darytų.

– Viso gero, mama, – ištarė tyliai, priėjo prie moters ir švelniai pirštu perbraukė jai per skruostą.

– Fu! – sudejavo motina ir pasišlykštėjusi nusivalė veidą. Tada ji nusisuko ir vėl pradėjo spoksoti pro langą kaip ir anksčiau. – Išeik! Išeik ir niekada nebegrįžk!

Malu tyliai uždarė duris ir valandėlę atsirėmė koridoriuje į sieną. „Kuo mes tapome?“ – pagalvojo ji. Tada ji patraukė pas vienuolę į vestibiulį.

– Ar paruošėt sąskaitą? – paklausė tyliai.

Vienuolė linktelėjo ir padavė jai lapą popieriaus. Malu sumokėjo, net gerai nepažiūrėjusi į sąskaitą.

– Mano mama nešvari. Jos baldai ir rūbai sudriskę.

Vienuolė skėstelėjo rankomis.

– Mes darome, ką galime. Baronienė nė iš tolo nėra didžiausia vargšė. Pas mus gyvena daug vyrų ir moterų, kurie neturi nei artimųjų, nei pinigų. Jūsų motina turi tenkintis tuo, ką mes jai galime duoti.

Malu išsitraukė iš piniginės šimto rublių banknotą.

– Tai drabužiams, – tarė ji. Tada pridėjo dar du banknotus. – O čia naujiems baldams. Nuo šiol aš sąskaitas apmokėsiu iš Berlyno. Bent jau finansiškai jai nieko neturėtų trūkti.

Vienuolė linktelėjo.

– Jūs gera dukra.

Malu papurtė galvą.

– Jai aš visai ne dukra. O gal ji kada nors mane minėjo?

– Ji iš tikrųjų jūsų niekados neminėjo. Jei kada kalba, tai tik apie sūnų.

– Na, matote. Tą aš ir turėjau omenyje, kai anksčiau klausiau apie Dievo įsakymą tėvams.

Ji linktelėjo atsisveikindama ir išėjo iš prieglaudos.

Dvidešimt šeštas skyrius

Ryga, 1923

Kuo labiau Malu tolo nuo prieglaudos, tuo geriau jautėsi. Buvo skaudu dėl susitikimo su mama. Ir apmaudu, kad niekas nepasikeitė. Bet šį kartą Malu žinojo, kad ji padarė viską, ką galėjo padaryti. Ji mokės už motinos priežiūrą, bet daugiau niekada nelankys. Senasis gyvenimo etapas, kuris didele našta buvo užgulęs jos pečius, baigėsi.

Ji norėjo uždainuoti iš to džiaugsmo. Bet vietoj to įžengė į moteriškų drabužių parduotuvę, kuri anksčiau buvo garsi. Norėjo padaryti sau ką nors gero, leisti sau malonumą, atšvęsti, kad etapas „Mama" jau pasibaigė. Bet ant pakabų kabojo tik bespalvės pigios suknelės, kurios Berlyne jau seniai būtų buvusios atiduotos Raudonajam Kryžiui. Medžiagos buvo prastos kokybės, modeliai pasenę, raštai seniai išėję iš mados.

Prie jos priėjo pardavėjas. Jis buvo nebejaunas, pagal amžių galėjo būti jos tėvas.

– Gal galiu kuo padėti maloningajai poniai? – paklausė jis.

– Ačiū, aš tik žvalgaus.

Malu dar kartą apsidairė, bet nepamatė nė vieno drabužio, kuris jai būtų patikęs.

O vyras nustebęs apžiūrinėjo jos apdarus. Jo žvilgsnis tyrinėjo medžiagą, siūles.

– Jūs ne iš Rygos?

– Ne, aš nuo Mintaujos, bet jau kurį laiką gyvenu Berlyne.

– Matyti, – vyro balse nuskambėjo susižavėjimas. – Jūsų drabužiai labai elegantiški. Tokių Rygoje nėra.

– O kodėl? – paklausė Malu. – Gatvės pilnos gražių moterų. Negaliu įsivaizduoti, kad jos mažiau nei berlynietės norėtų skoningai rengtis.

Vyras nusišypsojo.

– Jūs teisi. Bet Berlynas yra didmiestis, o Ryga apsimiegojusi provincija. Trūksta idėjų, gerų siuvėjų, kokybiškų medžiagų, – jis atsiduso ir iš karto vėl nusišypsojo. – Mano duktė – ji turėtų būti maždaug jūsų amžiaus – kalba visai taip kaip jūs. Ji yra labai gera verslininkė, bet ir jai yra sudėtinga pasirūpinti išskirtine mada. O paklausa būtų nemaža.

Staiga Malu šovė į galvą viena mintis.

– Ar ji čia? Gal galėčiau su ja pasišnekėti?

Vyras atidžiai į ją pasižiūrėjo, tada linktelėjo.

– Eime su manimi. Nuvesiu jus į biurą. Ten rasite Boženą. Parduotuvėje dabar kaip tik nėra žmonių. Pardavėjai susitvarkys ir be manęs.

Biure sėdėjo jauna moteris, kurios grožis Malu iš karto sužavėjo. Boženos kviečių spalvos plaukai buvo supinti į kasą, kuri siekė nugaros vidurį. Mėlyna suknelė, kurią ji dėvėjo, buvo paprasto kirpimo, bet baltas diržas ir balti apvadai suteikė jai elegancijos.

– Norėčiau jums kai ką pasiūlyti, – pasisveikinusi tarė Malu. – Aš kuriu ir siuvu sukneles. Kai kurie mano modeliai

pardavinėjami Vakarų prekybos centre Berlyne. Gal jūs jau esate girdėjusi apie šią parduotuvę?

Božena papūtė lūpas.

– O kas negirdėjo? Kiekvienas yra girdėjęs apie *KaDeWe* ir apie lobius, kurių ten galima nusipirkti. Bet tik vienetai yra tai matę savo akimis. Jūs iš tikrųjų dirbate šitai parduotuvei?

Malu linktelėjo.

– Aš atvykau į Rygą nusipirkti mezginių ir siuvinėtų medžiagų. Jos reikalingos mano naujai kolekcijai.

– Mezginių ir siuvinėtų medžiagų? Drabužius mes siuvame viename tekstilės fabrike. Bet kai kurioms klientėms to nepakanka. Jos nori įsigyti kažką ypatingo. Tokiu atveju sukneles ir palaidines, sijonus ir paltus mes vežame senoms siuvinėtojoms į kaimą.

Malu linktelėjo.

– Tai, aišku, labai praktiška. O jei jūs perduotumėt šioms moterims mano užsakymą? Už tai gautumėte iš manęs naujausių eskizų ir po vieną pavyzdinę suknelę.

Božena valandėlę pagalvojo. Ji suraukė kaktą ir tapo panaši į jauną mergaitę. Jos tėvas susižavėjęs pradėjo linksėti galva.

– Mes nesame vargšai, bet piniguose taip pat nesimaudome, – paaiškino Božena. – Kas bus, jei Berlyno suknelių Rygoje niekas nepirks?

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Aš pasiūlysiu jums drabužių komiso pagrindais. Tada jūsų rizika labai maža. Lygiai taip pat aš norėčiau daryti ir su mezginiais.

Božena linktelėjo.

– Skamba neblogai. Norėčiau apmąstyti jūsų pasiūlymą iki rytojaus. Gal susitikime rytoj. Ir būtų gerai, jei galėtumėt atsinešti kelis savo eskizus. – Jauna moteris nedrąsiai nusišypsojo. – Nepagalvokit, kad aš jumis nepasitikiu. Iš pirmo žvilgsnio matyti, kad turite gerą skonį. Bet ne viskas, kas gražu Berlyne, tiks ir mūsų pirkėjoms.

– Suprantu, – šypsodamasi atsakė Malu. – Tada gal sutariam susitikimo laiką rytoj. Poryt aš jau grįžtu į Berlyną.

– Gal ryt vakare? – pasiūlė Božena.

– Gerai. Susitikime rytoj šeštą vakaro mano viešbutyje. Čia kortelė.

Malu atsisveikino ir su nauju užsidegimu paržingsniavo palei Dauguvą atgal į viešbutį. Ji rezervavo staliuką vakarienei ir nuėjo į kambarį pailsėti bei atsigaivinti.

Vos tik apsivilko paprastą vakarinę suknelę, kažkas pasibeldė.

– Įeikite! – sušuko ji ir pagalvojo, kad kambarinė atėjo pakloti nakčiai lovos. Bet kai atidarė duris, priešais stovėjo Janis.

– Tu? – išsprūdo Malu. Ji spoksojo į jį lyg į kokią šmėklą.

Janis linktelėjo.

– Gal ne laiku? – paklausė jis, nervingai maigydamas rankose kepurę.

Malu negalėjo atsakyti. Tik žvelgė į jo veidą – mielą, gražų, pažįstamą veidą. Apie akis buvo atsiradę keletas raukšlelių. Plaukus jis dabar kirposi trumpiau, bet akys buvo vis dar tokios pat apsiblaususios kaip anuomet, kai jis grįžo iš karo. Ji jautė jo žvilgsnį, atpažino jame mažytę kibirkštėlę.

– Tu nuostabiai atrodai, Malu, – tarė jis tyliai. – Kaip tikra dama... – Papurtė galvą, lengvai paraudo. – Ką aš čia šneku! Tu ir esi dama. Netgi baronaitė.

Malu vis dar negalėjo pajudėti. Jos gerklė buvo kaip užrišta, o širdis smarkiai daužėsi krūtinėje.

– Gal aš ne laiku? – vėl paklausė Janis, bet atsakymo net nelaukė. – Atleisk, tai nebuvo gera mintis paprasčiausiai atvažiuoti į Rygą. Tu turi daug darbo, tikriausiai esi su kuo nors susitarusi... – Jis vėl užsidėjo kepurę ir kilstelėjo ranką. – Buvo smagu, tave pamatyti, Malu. Linkiu tau sėkmės, saugok save!

Jis apsisuko ir siekė durų rankenos. Kaip tik tą akimirką Malu atgavo žadą.

– Neišeik! – suriko ji taip garsiai, jog net pati išsigando. – Pasilik čia, Jani. Prašau tavęs!

Kai jis atsisuko, ji puolė į jo išskėstas rankas, prigludo prie krūtinės ir jų lūpos susiliejo. Jos oda turėjo geresnę atmintį nei ji pati, pagalvojo vėliau. Jų burnos atpažino viena kitą, lyg būtų buvusios dvynės. Jo oda buvo tokia sava, miela ir brangi, kad ji savęs klausė, kaip galėjo visa tai užmiršti. Janis kvepėjo taip kaip ir anksčiau. Žeme, šviežiai nupjauta žole ir šiek tiek tvartu. O jo rankos vis dar buvo šiurkščios ir stiprios, sukurtos laikyti ir saugoti.

Jis lengvai perbraukė jai per nugarą ir atitraukė lūpas nuo josios.

– Malu, – sušnibždėjo jis. – Malu. Mano šviesa. Mano gyvenime.

Ji apkabino jį abiem rankom, prisispaudė kiek įmanoma stipriau prie jo kūno. Tą akimirką ji staiga suprato, kas yra

namai. Tai nebuvo konkreti vieta, tai nebuvo nei Ryga, nei Mintauja, nei Berlynas. Netgi ne Cėlendorfas. Tai buvo Janis. Jo kūnas, jo kvėpavimas, jo meilė. Kodėl ji to anksčiau nesuprato? Dabar buvo per vėlu.

Janis laikė ją glėbyje, šnabždėjo karštus žodžius jai į kaklą, bet ji vis tiek jį prarado. Jis buvo vedęs, gyveno su kita moterimi ir turėjo su ja vaiką. Kodėl jis jos nelaukė? Kodėl iš viso leido jai išeiti? Malu žinojo atsakymą. Ji pati labai norėjo išvykti. Niekas nebūtų jos sulaikęs. Bet ji nesuvokė, ką praranda palikdama Janį.

– Aš tokia laiminga, kad tu atvažiavai, – sušnibždėjo ji.

– O aš laimingas, galėdamas vėl tave pamatyti, – atsakė ir jis pašnibždom. – Nebuvo dienos, kad apie tave negalvočiau.

Janis atitraukė ją šiek tiek nuo savęs ir suėmė jos veidą rankomis.

– Mano šviesa, – tarė jis. – Mano gyvenime.

Per akimirką ji užmiršo ir Janio žmoną, ir jo vaiką. Beliko tik jie abu.

Malu ir Janis gulėjo vienas šalia kito girgždančioje viešbučio lovoje. Malu galva ilsėjosi ant Janio krūtinės. Ji negalėjo prisiminti, kada paskutinį kartą jautėsi taip gerai ir buvo tokia laiminga.

– Ar turi ką nors Berlyne? – Janio balsas skambėjo neužtikrintai.

– Ne. Nieko. Aš dirbau, visą laiką dirbau, – ji pakėlė galvą, kad galėtų matyti jo akis. – Manau, kad gyvenime būna tik viena tikra meilė. Visa, kas būna vėliau, lyginama su ja. Ir vis atrodo, kad kažko trūksta. Bent jau man taip

buvo Berlyne. Visus vyrus aš lyginau su tavim. Bet nė vieno nebuvo tokio kaip tu.

Janis švelniai nubraukė jai nuo veido plaukų sruogą.

– Aš esu tavo. Buvau ir visuomet būsiu.

Malu buvo tvirtai pasiryžusi nieko neklausinėti, bet žodžiai patys išsprūdo.

– O tavo žmona?

– Marija?

– Jos toks vardas?

Janis linktelėjo.

– Ji paprasčiausiai buvo šalia, supranti? Kai tu išvažiavai, mano dienos buvo siaubingai juodos. Maniau, kad niekados daugiau nesišypsosiu. O tada atėjo Marija. Ji padėjo man tvarkytis ūkyje. Ji mane pralinksmindavo. Kartais. Aš buvau jai dėkingas už tai. Žmonės kaime pradėjo šnekėti. Marija dėl to kentėjo. Ji išdidi moteris. Taigi mudu susituokėme. Mano didžiausias noras negalėjo išsipildyti, tačiau bent ji galėjo būti laiminga.

– Suprantu, – tyliai tarė Malu. – Kokia ji? Graži?

Janis patraukė pačiais.

– Ji gera moteris. Ir gera mama.

– O tavo vaikas? Berniukas ar mergaitė?

– Berniukas.

Malu nematė, bet jautė, kad Janis šypsosi.

– Jo vardas Anslavas, pagal senelį. Bet gana apie mane. Papasakok apie save, apie gyvenimą Berlyne, apie mano seserį.

Malu atsiduso. Ar ji tikrai turi pasakyti Janiui, kad jai neramu dėl Konstancės? Ne, ji nenorėjo gadinti šio nuostabaus vakaro. Tikrai nenorėjo.

– Jai sekasi gerai. Ji dirba man ir susirado daug draugų. Ji nusikirpo plaukus. Tu jos nebepažintum. Ji atrodo kaip tikra berlynietė.

– Ar ji laiminga?

Malu neatsakė.

– Vadinasi, nelaiminga, – nusprendė Janis.

– Ne, ji nėra nelaiminga, – paprieštaravo Malu. – Gal ji neturi talento būti laiminga. Net giedriausiame danguje ji gali surasti debesėlį. Bet ji jaučiasi gerai, daro ką užsimaniusi. Ko dar gali norėti?

– Taip, – patvirtino Janis. – Ko dar norėti?

„Ateities, – pagalvojo Malu. – Bendros ateities su tavim. Daugiau aš nieko nenoriu.“

Dvidešimt septintas skyrius

Berlynas, 1923

Traukiniui artėjant prie Berlyno, Malu susimąsčiusi žiūrėjo pro langą.

Rygoje ji liko ilgiau, nei buvo planavusi. Ne dėl siuvinėjimo raštų. Per trumpą laiką ji įsigijo tiek mezginių ir apvadų, kad būtų galėjusi pripildyti lagaminą ir dar skrynią. Ne, ji liko dėl Janio.

Jis galėjo būti tik tris dienas, bet šias tris dienas jie gerai išnaudojo. Jie mylėjosi, valandų valandas kalbėjosi, vakaro prieblandoje eidavo pasivaikščioti prie Dauguvos. Ji išgirdo liūdną žinią, kad Janio ir Konstancės tėvai neseniai mirė – vienas, o po kelių dienų kitas.

Laikas, praleistas su Janiu, Malu atrodė kaip nuostabus sapnas. Bet ketvirtos dienos rytą Janis turėjo išvažiuoti. Atsisveikinant jo akyse blizgėjo ašaros.

– Taip sunku be tavęs, – tarė jis tyliai. – Gyvenimas toks sunkus be tavęs. Bet man reikia grįžti. Aš turiu žmoną ir vaiką, turiu įsipareigojimų.

Tada jis nusisuko ir tyliai uždarė duris.

Malu liko sėdėti nusvirusiomis rankomis, lyg jis būtų pasiėmęs kartu jos sielą. Ji aplankė dar kelias parduotuves,

bet negalėjo sutelkti dėmesio. Be Janio Ryga jai pasirodė beviltiška ir priešiška.

Vakare ji susidėjo daiktus, nuvyko į stotį likus dar kelioms valandoms iki išvykimo ir naktiniu traukiniu išvažiavo į Berlyną.

Kai atvyko į Berlyną, perone jos niekas nelaukė. Ir negalėjo laukti. Juk ji niekam nepranešė grįžtanti.

Malu mostelėjo vežikui, jis sukrovė jos lagaminus ir parvežė į butą. Buvo ankstyvas rytas. Parduotuvės buvo dar uždarytos. Tik kepyklos ir pieno parduotuvėlės jau dirbo. Vyrai pilkomis kelnėmis pavargę kėblino į darbą, moterys vėdino ant palangių patalus arba šlavė gatves. Šiaip buvo ramu.

Malu pakėlė akis ir apžiūrėjo namą. Konstancės kambaryje užuolaidos dar buvo užtrauktos. Malu atsikvėpė. „Ji bent jau namie", – pagalvojo.

Vežikas, dar visai jaunas vyras, stovėjo už jos su lagaminais.

– Taigi, panele. Mes ir atvykom. Į kelintą aukštą užnešti daiktus?

Malu susiėmė.

– Prašyčiau į antrą.

Su giliu atodūsiu vežikas permetė akimis visą bagažą.

– Na, tai pabandykim.

Malu atsilygino jam gerais arbatpinigiais, tada dar kartą giliai įkvėpė ir įkišo į spyną raktą.

„Čia mano gyvenimas, – įtikinėjo ji pati save. – Čia mano vieta. Čia mano ateitis."

Ji nenorėjo verkti, ji tai pažadėjo Janiui, bet nemanė, kad bus taip sunku vėl būti atskirtai nuo jo. Jos oda ilgėjosi jo

glamonių. Jos lūpos reikalavo jo bučinių, jos siela drebėjo be jo apsaugos ir jo žodžių. Ji jautėsi taip, lyg be jo visai neegzistuotų. Malu atsiduso ir pagaliau atrakino duris.

Į veidą trenkė pridvisusio oro gūsis. Atrodė, kad niekas nebuvo vėdinęs kambarių nuo tada, kai ji išvažiavo. Virtuvėje stūksojo neplauti indai. Grindys buvo lipnios, stalas nusėtas trupinių ir dėmių. Kas čia atsitiko? Kodėl nebuvo atėjusi valytoja?

Malu priėjo prie lango, atsargiai palietė nuvytusį gėlės lapą, tada plačiai atvėrė langą ir įkvėpė vėsaus ryto oro.

Gal pažadinti Konstancę, pagalvojo, bet tuoj pat tą mintį nuvijo. Kas žino, kada ji grįžo namo. Būtinai reikės su ja pasišnekėti, bet draugė turėjo būti pailsėjusi ir išsimiegojusi.

Malu įžengė į ateljė. Ir čia tvyrojo tas tvaikas, kažkas lankėsi čia be jos. Susierzinusi ji apžiūrėjo medžiagų rietimus lentynoje, siuvimo mašiną, manekeną ir ant sienos pakabintą mokyklinę lentą, kurioje ji piešdavo eskizus. Žvilgsnis užkliuvo už tos vietos, kur visuomet gulėjo albumai su pavyzdžiais. Tai buvo albumas su medžiagų pavyzdžiais, kurį jai įrišo vienas knygrišys. Nebuvo matyti ir eskizų albumo.

Negali būti! Gal ji pati prieš kelionę juos kur nors nukišo? Malu nusipurtė. Ne, tikrai niekur nedėjo. Ji greitai peržiūrėjo visus stalčius, apžiūrėjo visus kampus, bet albumų nerado.

Be jėgų atsisėdo prie siuvimo mašinos. Ką jai dabar daryti? Tie albumai buvo visas jos turtas. Na taip, medžiagų pavyzdžius ji galės užsakyti iš naujo. Tai užims daug laiko ir pareikalaus daug pastangų, bet bus įmanoma. Tačiau jos eskizai!

Malu jautė, kaip akyse kaupiasi ašaros. Vienu sykiu išsiveržė viskas: liūdesys dėl Janio netekties, vienatvė, baimė dėl Konstancės ir sielvartas dėl prarastų eskizų. Malu verkė taip, kaip nebuvo verkusi nuo vaikystės. Ašaros tekėjo upeliais ir ji negalėjo jų sulaikyti. Malu nusvyravo iki sofos, ant kurios buvo numesti du manekenai. Ji pačiupo pagalvę, stipriai prispaudė prie krūtinės ir išverkė į ją visą savo skausmą. Dar ašaroms nenudžiūvus, ji užmigo.

Ji negalėjo pasakyti, kiek ilgai miegojo, bet kai pabudo, lauke jau temo. Vis dar apsimiegojusi patraukė į vonios kambarį. Nusiprausė veidą, perbraukė šlapiomis rankomis plaukus – ir staiga sustabarėjo. Šalimais pasigirdo dejavimas. Po akimirkos ji išgirdo kažkokį laukinį garsą, paskui – prislopintą riksmą.

Ar Konstancė turi svečių? Ką ji ten daro? Jos juk buvo sutarusios, kad į butą nesivedžios jokių vyrų. Bet Konstancė negalėjo žinoti, kad ji jau grįžusi.

Malu sustingusi klausėsi. Vėl tas dejavimas. Ne, tai nebuvo meilės dejonės, tai buvo žmogaus, patekusio į bėdą, aimana.

Malu greitai nusišluostė rankas, išėjo iš vonios ir pabeldė į Konstancės kambario duris.

Jokio atsakymo. Tik garsas, lyg kas nors vartytųsi lovoje, ir tas baisus aimanavimas.

Malu atidarė duris.

– Konstance! Dėl Dievo meilės!

Konstancė gulėjo lovoje bejėgė, išsipūtusiu pilvu ir visa persikreipusi. Tarp kojų jai buvo pritekėję gelsvai žalio skysčio, sumišusio su krauju.

– O Dieve! – Malu tuoj pat nuskubėjo prie Konstancės ir palietė jai kaktą. Ji buvo išpilta šalto prakaito. – Kas tau?

Konstancė sutrikusi pažiūrėjo į ją.

– Malu... tu grįžai.

– Kas tau?

– Nežinau, – išstenėjo Konstancė. – Bet prašau man padėti...

Tada ji suriko ir susirietė.

Malu matė, kaip išsipūtęs pilvas susitraukė ir po valandėlės vėl atsileido.

– Tu gimdai, – nustebusi ištarė ji. – Tu turėsi vaiką. Kodėl nepasakei man, kad esi nėščia? Dieve mano, kur buvo mano akys?

Jos žvilgsnis užkliuvo už plačios tunikos, kuri nerūpestingai buvo numesta ant žemės – draugė po ja slėpdavo pilvą.

Konstancė nieko neatsakė. Išmušta prakaito ir užsimerkusi ji gulėjo, atsirėmusi į pagalves ir atvira burna gaudydama orą.

Malu dar prieš akimirką buvo mirtinai išsigandusi, tačiau dabar susikaupė. Ji ne kartą buvo mačiusi, kaip veršiuojasi karvės. Kviesti akušerę buvo jau per vėlu; nebuvo nieko, ką ji būtų galėjusi jos pasiųsti. O Konstancės gimdos kaklelis jau buvo plačiai atsivėręs.

Malu giliai įkvėpė.

– Tu turi stenėti, – paaiškino ji. – Kai užeis kitas sąrėmis, turi stipriai stumti. Aš tuoj grįšiu, tik užkaisiu vandens ir paimsiu rankšluosčių.

– Ne! – maldavo Konstancė. – Lik su manimi. Aš mirštu.

– Nesąmonė! Šiais laikais moterys retai miršta gimdydamos.

Tada ji išskubėjo, bet paliko atidarytas duris, kad girdėtų Konstancės dejones.

Dar tik prieš kelias minutes ji atsikėlė visa apsimiegojusi, tačiau dabar jos mintys buvo aiškios, ji veikė greitai ir ryžtingai. Malu užkaitė kelis puodus vandens, suplėšė baltą paklodę ir paėmė minkštą antklodę.

Konstancė garsiai sušuko, ir Malu tuoj pat nubėgo pas ją.

– Stumk, tu turi stipriai stumti! – liepė ji ramiu balsu.

Tarp Konstancės kojų pasirodė tamsių plaukų kuokštas.

– Vaikelis jau lenda! Aš jau matau jį. Stumk! Stumk gi! – Malu pabandė sugriebti galvutę, bet ši jai išslydo.

Konstancė vėl sušuko, tai buvo ilgas, staugiantis riksmas, ir tada tarp kojų išlindo galvytė, Malu atsargiai suėmė ją iš abiejų pusių ir ištraukė vaiką.

Konstancė sudejavo ir apsiverkė.

– Tau pavyko, – švelniai tarė Malu. – Viskas jau praeity. Pažiūrėk: tavo maža mergytė.

Ji nukirpo virkštelę ir parodė Konstancei vaiką. Bet Konstancė nusisuko į sieną, abiem rankom apglėbė kelius ir prisitraukė kojas, lyg būtų naujagimis.

Malu iš pradžių pasirūpino mažyle. Ji ją nuprausė, suvyniojo į minkštus rankšluosčius ir apkaišė lovoje pagalvėmis, kad neiškristų. Tik tada ji vėl prisiminė Konstancę. Draugė vis dar gulėjo lovoje nepakeitusi pozos.

Malu atsisėdo ant lovos krašto.

– Tu turi mažą mergaitę. Ji nuostabi. Mažylė tuoj pabus ir norės valgyti. Tu privalai ja pasirūpinti.

Konstancė apsivertė ant kito šono. Ji drebėjo visu kūnu.

– Man taip šalta, – sušnibždėjo ji. – Man siaubingai šalta.

– Tai nuo įtampos, – paaiškino Malu, bet iš tikrųjų jai pirmą kartą kilo įtarimas, kad šis drebulys gali turėti kitų priežasčių. – Ar tu nesidžiaugi dukrele? – atsargiai paklausė.

Konstancė žiūrėjo į Malu degančiu žvilgsniu.

– Aš neturiu jokio vaiko, – atsakė ji tvirtai. – Tau prisisapnavo.

Malu linktelėjo ir atsistojo.

– Pailsėk, Konstance. Kol kas aš viskuo pasirūpinsiu.

Ji tyliai uždarė duris ir išėjusi į koridorių atsiduso. Iš jos kambario pasigirdo tylus niurzgėjimas. Ji paėmė į rankšluosčius susuktą kūdikį ir atsargiai priglaudė prie krūtinės. Kartu su vaiku išėjo iš buto ir skubiai nusileido į vestibiulį pas durininkę.

– Prašau ką nors nusiųsti pas Izabelę fon Rulov! – pareikalavo ji. – Tai skubu. Labai skubu, – Malu ištraukė iš piniginės banknotą ir padėjo jį ant stalo.

– Kaip liepsite, – durininkė dirstelėjo į vaiką, miegantį ant Malu krūtinės. – Ant aukšto aš dar turiu lopšį. Jei norite, galiu jį jums parduoti.

Malu linktelėjo.

– Atneškite jį mums kaip galima greičiau. Bet pirma pasiųskite ką nors pas Izabelę fon Rulov.

Dvidešimt aštuntas skyrius

Berlynas, 1923

Izabelė fon Rulov atvyko anksčiau, nei Malu tikėjosi. Ji buvo viena, be savo prancūzės meilužės Anitos.

Izabelė daug nekamantinėjo, bet pradėjo veikti. Iš pradžių ji parūpino naujagimei maisto ir drabužėlių, taip pat vystyklų, kremų ir visa kita, ko reikia kūdikiams. Ji pakvietė pažįstamą gydytoją, kuris nieko neklausinėdamas pasirūpino Konstance ir išėjo, nepasakęs net savo vardo ir nepaklausęs josios.

Vėliau, kai vaikas, sotus ir suvystytas, miegojo durininkės lopšyje, Malu ir Izabelė susėdo ateljė.

– Gerai, kad mane pakvietėte, panele Morman, – tarė Izabelė.

Malu linktelėjo.

– Nieko geriau nesugalvojau.

Abi tylėdamas ragavo raudonąjį vyną ir vogčiom stebėjo viena kitą. „Ar galiu tavimi pasitikėti?“ – klausė Malu žvilgsnis. O Izabelė, rodos, akimis atsakė: „Spręsk pati. Bet kas, jei ne aš, dar galėtų tau padėti?“

Malu atsiduso.

– Aš nesu Morman, – pagaliau tarė ji tyliai. – Ir ne Konstancė. Aš esu Marija Luizė fon Cėlendorf. O ta, kurią jūs pažinojote kaip Malu, yra Konstancė Morman.

Izabelė linktelėjo, lyg visai nebūtų nustebusi.

– Tai tik viską supaprastina, – tarė.

– Kaip supaprastina? Ką supaprastina?

Izabelė pakėlė taurę ir ištiesė ją Malu pusėn.

– Mes turėtume viena kitą tujinti, ypač dabar, kai tapome bendrininkėmis.

Abi moterys susidaužė.

– Bet ką tai supaprastina? – vėl primygtinai pasiteiravo.

– Ar žinai, kas vaiko tėvas?

Malu jau norėjo papurtyti galvą, bet staiga susilaikė.

– Rupertas? – paklausė ji.

Izabelė linktelėjo.

– Aišku, nesu garantuota. Su lempa šalia nestovėjau. Bet kad kažkas tarp Malu... atsiprašau... tarp Konstancės ir Ruperto vyksta, pastebėjau jau prieš kelis mėnesius.

– Jie dar gyvendami tėviškėje praleisdavo daug laiko kartu, – išsisukinėdama pasakė Malu. – O aš visai nepastebėjau nėštumo. – Ji palingavo galvą stebėdamasi savo nesupratingumu. – Kokia aš tada draugė?

– Niekas nepastebėjo. Tavo suknelės taip sukirptos, kad gali paslėpti net nėštumą. Be to, Konstancė labai liesa. Tikriausiai dėl to ir sugebėjo nuslėpti pilvuką.

Malu linktelėjo.

– Paskutinėmis savaitėmis aš dažnai galvodavau, kodėl ji atrodo tarsi išsipūtusi. Bet apie vaiką nebuvo net minties, –

ji užsidengė rankomis veidą. – O Dieve, kokia vieniša ji turėjo jaustis.

– Bet čia dar ne viskas, – Izabelė prisidegė cigaretę. – Konstancė negalės pasirūpinti vaiku.

Malu suraukė antakius.

– Kodėl? Suprantu, dabar ji dar silpna. Bet kai atsigaus, ji tikrai apsidžiaugs dukrele.

Izabelė papurtė galvą.

– Ji vartoja kokainą.

Žodžiai pakibo kambaryje, jų nebebuvo galima ištrinti, ir Malu suvokė, kad ji tai seniai suprato, bet nenorėjo pripažinti. Dabar linktelėjo.

– Ar žinai, ką tai reiškia? – Izabelė tiriamai pažvelgė jai į akis.

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Aš esu girdėjusi apie kokainą. Bet tai ir viskas.

– Priklausomi nuo kokaino žmonės elgiasi ne taip kaip visi. Jie serga. Baltieji milteliai lemia jų elgesį. Jie užmiršta vyrą ir vaikus, užmiršta net patys save.

Malu prikando lūpą.

– Ką tuo nori pasakyti? Ar seniai žinai apie Konstancės priklausomybę?

– Jau kurį laiką, – Izabelė įtraukė dūmą. – Mes visi kartkartėm pavartojam kokainą. Bet Konstancė jau priklausoma. Ji nebegali be jo gyventi. Aš tai pastebėjau pastaraisiais mėnesiais. Buvo toks vienas įvykis...

– Koks įvykis?

– Ar tikrai nori išgirsti?

Malu linktelėjo.

– Be brolio, kuris gyvena toli nuo čia, Konstancė nieko neturi – tik mane. Jos tėvai neseniai mirė, aš tai sužinojau prieš kelias dienas. Jos brolis gyvena kaime netoli Rygos kartu su savo šeima. Aš turiu žinoti viską, kad galėčiau priimti teisingus sprendimus, jei Konstancė pati nebeįstengs.

Izabelė gurkštelėjo iš savo taurės. Jos akys patamsėjo, ir Malu suprato, kaip skaudu jai pasakoti apie tą įvykį.

– Tai atsitiko prieš porą savaičių. Mes visi kartu buvom *Puolusiame angele*. Konstancei buvo šalta, jos rankos drebėjo. Ji paprašė Ruperto duoti jai šiek tiek iš jo dėžutės. Mes visi supratome, apie ką ji kalba. Rupertas taip pat. Bet jis papurtė galvą, ir Konstancė susmuko kėdėje. Po kiek laiko Rupertas išsitraukė dėžutę. Konstancės kūnas įsitempė. Ji sėdėjo pasiruošusi šuoliui. Jai buvo nesvarbu, kad ji yra viešumoje, nesvarbu, kad prie stalo sėdi visi draugai. Lotaras paėmė jos ranką, laikė tarp delnų ir bandė sušildyti. Jis norėjo tokiu būdu ją sulaikyti, bet jam nepavyko. Konstancė spoksojo į Rupertą, atrodė, kad jos akys išdegins skyles veidrodėlyje, ant kurio Rupertas ruošė sau dozę. Tada jis susuko banknotą ir įkvėpė miltelius, atsilošė ir atsiduso. Greičiau, nei mes galėjome sureaguoti, Konstancė peršoko per stalą, čiupo dėžutę ir bandė ją atidaryti. Rupertas trenkė jai per rankas. Dėžutė nukrito ant žemės. Konstancė puolė prie jos, atidarė ir su tokiu beviltišku goduliu įkvėpė miltelių likučius, jog mes net nusisukom. Ji išlaižė dėžutę. Po stalu, atsiklaupusi. Bet to dar neužteko. Galiausiai ji pašoko ir puolė prie Ruperto. Ji suėmė jo veidą rankomis ir godžiai nulaižė kokaino likučius nuo jo viršutinės lūpos.

– Užtenka! – Malu norėjo užsikimšti ausis. – Nustok. Tai per daug siaubinga.

Izabelė linktelėjo.

– Žinau. Bet dabar ir tu tai turi žinoti. Konstancė serga. Iš jos liko tik šešėlis. Jai dabar svetimi tokie jausmai kaip užuojauta, atsakomybė. Visos jos mintys sukasi apie kokainą. Jai negalima patikėti net papūgėlės. Jau nekalbant apie vaiką. Tu esi vaiko teta. Ar žinai, ką tai reiškia?

Malu nieko neatsakė. Ji spoksojo pro langą, užmiršusi net cigaretę rankoje. Ji prisiminė senus laikus, kai kartu su Konstance ir Janiu išdykaudavo dvare.

– Tai aš kalta. Dėl visko kalta tik aš. Aš išviliojau Konstancę į Berlyną ir išnaudojau ją savo reikmėms. Tai aš nusiunčiau ją į reviu teatrą. Visa tai mano kaltė.

– Nesąmonė! – Izabelė energingai užgesino peleninėje cigaretę. – Konstancė suaugusi. Ji turėjo pati savimi pasirūpinti. Čia nėra jokios tavo kaltės. O gal tu ją privertei važiuoti į Berlyną?

Malu papurtė galvą.

– Ar tu liepei jai vartoti kokainą?

Malu ir vėl papurtė galvą.

– Konstancė yra tokia, kokia yra. Ir ji jau nebe vaikas. Mes visi retkarčiais susiduriam su kokainu, bet niekas iš mūsų nėra priklausomas. Tai ne tavo kaltė.

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Jei Konstancė negali pasirūpinti vaiku, vadinasi, aš pasirūpinsiu, – pareiškė ji tyliai. – Vaikui reikalingi dokumentai, jis turi būti užregistruotas metrikacijos skyriuj. Aš tai padarysiu. Vaikas gaus Cėlendorfų pavardę, – ji pažiū-

rėjo į Izabelę. – Taip ir bus, nes iš tikrųjų ji ir yra viena iš Cėlendorfų.

– Jei Rupertas jos tėvas, tada taip. Bet kaip tu žadi čia gyventi su vaiku?

– Aš grįžtu į Rygą. Mano laikas Berlyne baigėsi. Aš susikūriau vardą ir galėsiu dabar dirbti gyvendama Rygoje. Vaikui reikalingos normalios sąlygos. Aš išvažiuosiu, kai tik sutvarkysiu čia visus reikalus, – ji dar kartą linktelėjo ir pajuto, kaip nuo pečių nusirito sunki našta. – Aš atsivežiau čia Konstancę ir palikau ją bėdoje. Aš neleisiu, kad jos dukrai atsitiktų kas nors panašaus. Ji augs kaip viena iš Cėlendorfų ten, kur yra jos tikroji gimtinė. Ji gaus gerą išsilavinimą, gros pianinu ir jai nieko netrūks. Tai mano skola Konstancei.

Izabelė taip pat linktelėjo.

– Ar nenori nieko pareikalauti iš Ruperto? Juk tai tikriausiai jo vaikas.

Malu papurtė galvą ir liūdnai nusišypsojo.

– Vaikas turi augti laisvas. Jam nereikia tėvo, kuris juo nesirūpina.

Izabelė atsistojo, priėjo prie Malu ir ją apkabino.

– Tu stipri. Tau pavyks. Jei tau manęs reikės, visada padėsiu. Pažadu. Bet kas bus su Konstance?

Malu gūžtelėjo.

– Aš pasiūlysiu jai važiuoti kartu su manim namo. Bet bijau, kad ji nenorės. Rygoj sunkiau gauti kokaino nei čia. Be to, ji ten nieko nepažįsta. Kviečiau ją ir šį kartą, – Malu papurtė galvą. – Aš jai kai ką pasiūlysiu. Ji turėtų važiuoti kartu, gultis į kliniką ir išsigydyti. Bet jei ji nenorės, mano rankos surištos.

– Linkiu tau daug laimės. Iš visos širdies. Bent jau pakrikštyk vaiką čia. Aš mielai būčiau jos krikšto mama.

Malu nusišypsojo ir kartu atsiduso.

– Man atrodo, kad aš pati nesuprantu, į ką įsiveliu, – tarė ji tyliai. – Bet ar aš turiu kitą pasirinkimą?

Izabelė priglaudė delną jai prie skruosto ir pažiūrėjo į akis.

– Sakoma, kad visada yra pasirinkimas. Bet aš manau, kad šis posakis tinka tik tiems žmonėms, kurie neturi sąžinės. O tu ją turi. Todėl tau nėra kito pasirinkimo. Nuo dabar esi mama. Nuo šiandien turi dukrą, kuriai tu reikalinga, nes jos tikroji mama negali ja pasirūpinti, – ji nutilo ir ilgesingai nusišypsojo. – Nežinau, ar turėčiau tave dėl to sveikinti, ar verkti.

Kai Malu su visa manta įlipo į greitąjį traukinį Berlynas–Ryga, perone stovėjo tik ją atlydėjusi Izabelė fon Rulov.

– Duok man ją dar kartą palaikyti, – tarė ji ir ištiesė į mažylę rankas. – Viola fon Cėlendorf. Tu tikrai jai parinkai gražų vardą.

Malu linktelėjo.

– Ir vis tiek negaliu suvokti, kodėl nei Rupertas, nei Konstancė nedalyvavo krikštynose.

Izabelė gūžtelėjo pečiais.

– Ko tu tikėjaisi? Kad Rupertas pakeis savo gyvenimo būdą ir taps rūpestingu tėvu?

Malu papurtė galvą.

– Ne, aišku, kad ne. Bet kad jis visiškai ignoruos vaiką ir pasakys: „Aš tai jau neleisiu primesti man kažkokio pa-

vainikio!" – ne, šito tikrai nesitikėjau. Mūsų tėvas buvo garbingas žmogus. To paties jis būtų laukęs ir iš Ruperto.

– Kaip jau yra, taip. Kiek mačiau, Konstancė taip pat nė karto nebuvo paėmusi mažylės ant rankų. Po gimdymo ji tik guli lovoje, nesikelia ir paskutinį kartą net gydytojo nepriėmė. Ji sukrunta tik tada, kai prireikia kokaino. Jai reikėtų kuo skubiau į kliniką. Bet mes negalime jos priversti, – Izabelė grąžino Malu mažąjį ryšulėlį. – Neužmiršk, kad visada gali manimi pasitikėti. Galėsim pasikalbėti telefonu. Ir prižadėk, kad rašysi man.

Abi moterys apsikabino, tada konduktorius davė ženklą, kad Malu pasiskubintų. Po akimirkos traukinys jau riedėjo iš Berlyno stoties.

Dvidešimt devintas skyrius

Ryga, 1923

Kai Malu atvyko į Rygą, miestas skendėjo rūke. Nuo upės kilo garas, atrodė, kad ji verda.

– Tai tavo gimtinė, mano mažoji, – paaiškino ji miegančiam kūdikiui. – Čia tavo namai.

Violai buvo jau šešios savaitės, ir Malu buvo ne taip paprasta priprasti, kad ji staiga turi vaiką. Berlyne ji kiekvieną dieną stengėsi suvesti Konstancę su Viola, bet draugė nėkart nepaėmė mažosios ant rankų.

– Išnešk ją, – su skausmu balse prašydavo Konstancė kiekvieną sykį, kai tik Malu pasirodydavo su vaiku. – Aš nenoriu jos matyti.

– Ji tavo duktė.

– Gali ją pasilaikyti. Dovanoju.

– Konstance, kūdikių niekas nedovanoja. Tu esi atsakinga už ją. Ką tu darytum, jei nebūtų manęs?

Konstancė pažvelgė į ją tuščiomis akimis. Taigi Malu mažąją maitino, vystė, kėlėsi naktimis, kai Viola verkė, eidavo su ja pasivaikščioti į parką, vežė pas gydytoją. Bet tik likus trims dienoms iki išvykimo Malu su Izabele fon Rulov nuėjo į metrikacijos skyrių. Izabelė ten turėjo pažįstamą,

todėl Malu atsakė tik į būtiniausius klausimus. Kada gimė vaikas? Mamos vardas? Tėvo vardas?

Taigi dokumentuose buvo užfiksuota, kad mažosios Violos mama yra Marija Luizė fon Cėlendorf, kuri nežinojo vaiko tėvo vardo, todėl buvo priskirta puolusioms moterims. Tokioms, kurios nebegali oficialiai ištekėti, kurių galimybės gauti butą labai menkos ir kurias nuolat negailestingai apkalbinės.

Bet ne tai Malu kėlė rūpesčių. Jai buvo nesvarbu, ką šneka kiti. O butą Rygoje ji jau turėjo. Atsakomybė, štai kas jai kėlė nerimą. Viola buvo tokia maža, tokia pažeidžiama. Ar ji viską sugebės daryti teisingai? Ar galės suteikti vaikui tokį gyvenimą, kuris atitiktų jo poreikius? Ir ar nenukentės dėl to jos pačios darbas?

Bet blogiausia buvo tai, kad ją pasmerks Janis. Jis gali pagalvoti, kad ji pasileidusi. Labiausiai Malu bijojo prarasti pagarbą vyro, kurį ji mylėjo, bet su kuriuo negalėjo būti kartu. Tačiau ji negalėjo pasakyti, kad tai Konstancė pagimdė vaiką ir kad jis yra Violos dėdė. Ji turėjo saugoti draugę. Argi ne ji kalta dėl Konstancės priklausomybės nuo kokaino, dėl nėštumo ir dėl to, kad Konstancė pati negali pasirūpinti vaiku? Vis dėlto Malu atsivežė ją į Berlyną.

Ji atsiduso, stipriau priglaudė mažąją ir paliepė vežikui atgabenti jos bagažą. Norėjo šiek tiek paėjėti pėsčiomis.

Jos naujieji namai buvo netoli geležinkelio stoties, *Marstalu iela*. Tik keli žingsniai palei upę – ir ji jau namie. Namas, kuriame Malu išsinuomojo du aukštus, buvo senamiesčio pakrašty. Apačioje buvo darbinės patalpos, kuriose Malu ketino įrengti ateljė ir parduotuvę. Antrame aukšte buvo

trys miegamieji, nedidukė svetainė, virtuvė, vonia ir maža kamaraitė auklei.

Bet kai ji įsuko į gatvę, sustojo kaip įbesta. Su pasibaisėjimu ji žiūrėjo į būsimos parduotuvės vitriną. Kažkas raudonais dažais buvo išteplioję stiklą ir didžiulėmis raidėmis užrašęs: „Vokiečiai, lauk!"

Netekusi žado Malu glaudė prie savęs mažąją Violą, lyg turėtų ją apsaugoti. Jos gražioji parduotuvė. Dar neįrengta, dar neatidaryta, bet jau išniekinta. Ji negalėjo atitraukti akių nuo teplionės ir stovėjo lyg surakinta.

– Apgailestauju, sesele Marija Luize, – ištarė už jos nugaros balsas, kuris pasirodė jai labai pažįstamas.

Malu staigiai atsisuko. Už jos stovėjo daktaras Davidas Salomonovas – gydytojas iš karo ligoninės, kuris pakvietė ją prie mirštančio tėvo.

– Aš jau nebe seselė, – sušnibždėjo Malu ir nuleido galvą.

– Suprantu, tik nežinojau, kaip dabar turėčiau į jus kreiptis.

Malu atsigręžė į jį išplėtusi akis.

– Ar tai dabar įprasta?

– Jūs turite omeny teplliones? – Salomonovas linktelėjo. – Po karo ir po žemvaldžių turto nusavinimo latviai pasidarė labai išdidūs. Kartais jie perlenkia lazdą. Jie nusistatę prieš rusus, prieš žydus, prieš vokiečius. Bet labiausiai – prieš vokiečius.

Malu palingavo galvą.

– Niekada nebūčiau pagalvojusi, – liūdnai ištarė ji.

– Ko?

– Kad gimtinėje būsiu nelaukiama.

Salomonovas linktelėjo.

– Žinau, ką turite omeny. Bet žmonės čia pripras prie jūsų. Jie labai greitai supras, kad esate sava.

Malu paglostė Violai galvytę. Mažoji pabudo ir pradėjo verkti.

– Ar nenorite eiti namo? – neryžtingai paklausė gydytojas. – Mažoji tikriausiai alkana.

Jis lengvai uždėjo ranką jai ant nugaros ir švelniai stumtelėjo priekin. Malu nesipriešino, bet pati vos galėjo paeiti.

– Pasirūpinkit mažąja, – tęsė Salomonovas. – Per tą laiką aš nuvalysiu nuo stiklo dažus.

Malu tik dabar pabudo iš stingulio ir papurtė galvą.

– Nereikia. Aš pati susitvarkysiu.

Gydytojas nusijuokė.

– Kaipgi jūs ketinate tvarkytis? Kaire ranka išpakuoti daiktus, o dešine pakeisti vystyklus?

Malu staiga suprato, kad Salomonovas teisus. Ji negalėjo visko padaryti viena. Visko iš karto. Dabar ji taip skausmingai pasigedo Janio, kad vos neapsiverkė.

– Leiskite jums padėti. Aš turiu laisvo laiko. Mano kabinetas šiandien iki pietų uždarytas.

– Kabinetas?

Gydytojas gūžtelėjo.

– Man taip pat reikia gyventi. Todėl iš karto po karo įkūriau nuosavą kabinetą. Aš esu vidaus ligų gydytojas. Jūs tai dar prisimenate, ar ne?

Malu linktelėjo, nors nieko neprisiminė.

Drebančiomis rankomis ji atidarė duris. Jau ketino lipti su Viola į antrą aukštą, kai tuo metu privažiavo vežimas.

– Eikite, Marija Luize, aš pasirūpinsiu jūsų bagažu, – Salomonovas rankos mostu leido jai suprasti, kad ji ramiai gali lipti į viršų.

Malu trumpai padvejojo, bet paskui apsidžiaugė, kad jai daugiau nebereikia rūpintis daiktais. Ji užnešė Violą laiptais į viršų, pervystė ir pamaitino. Kai paguldė mažąją miegoti, tenorėjo tik palaukti, kol Viola užmerks akis. Bet tada užmigo ir pati. Kai po dviejų valandų pabudo, labai išsigando. Ji pašoko ir išbėgo iš buto, palikusi praviras duris, kad girdėtų mažylės verksmą. Apačioje Malu pamatė, kad beveik visos jos skrynios ir dėžės jau buvo išpakuotos. Medžiagų rietimai tvarkingai gulėjo lentynose, o švariai nuplauti langai blizgėjo.

Salomonovas sėdėjo ant dėžės, kuri dar neišpakuota stovėjo vidury patalpos, pasidėjęs priešais pusę kepalo duonos ir aštrios latviškos dešros. Kišeniniu peiliuku jis atriekė storą riekę duonos ir atpjovė gabalą dešros.

– Prašau vaišintis.

– Ačiū.

Malu tik dabar pajuto, kokia yra alkana. Nuo tada, kai išvyko iš Berlyno, ji neturėjo burnoje nė kąsnio. Dėkinga čiupo duoną su dešra ir su apetitu pradėjo valgyti.

Kai pasistiprino, nurimo ir jos nervai. Ji pažiūrėjo į Davidą Salomonovą.

– Kodėl jūs man padedat?

Gydytojas gūžtelėjo pečiais.

– O kodėl neturėčiau padėti? – atsakė jis. – Per karą jūs irgi neklausinėjote, o tiesiog padėjote ten, kur buvo reikalinga. O dabar aš padedu jums. Žmogus nėra sukurtas būti

vienas. Pasaulis būtų daug geresnis, jei visi būtume šiek tiek atidesni vienas kitam. Tiesa?

Malu linktelėjo. Tada jie kartu sutvarkė parduotuvę, Salomonovas papasakojo apie Rygą, apie savo pacientus, prisiminė daug anekdotų, o Malu juokėsi, šypsojosi ir pasijuto pagaliau grįžusi namo.

Gydytojas nieko neklausinėjo. Jis nesidomėjo, kodėl ji grįžo į Rygą, nepasiteiravo nė apie Violos tėvą. Jis elgėsi taip, lyg tai būtų buvęs pats normaliausias dalykas pasaulyje, kad ji čia, *Marstalu iela*, nori atidaryti parduotuvę ir siuvimo ateljė.

Po dviejų savaičių Malu oficialiai atidarė parduotuvę *Malu*. Pagal naujus eskizus ji pasiuvo keletą suknelių ir pardavė beveik visas dar atidarymo vakarą. Nors Malu ir toliau galėjo dirbti, bet jos kasdienybė labai skyrėsi nuo gyvenimo Berlyne.

Viola kasdien pabusdavo šeštą ryto. Malu prieidavo prie lovytės, paimdavo ją ant rankų ir tol myluodavo, kol ši nustodavo verkti. Tada ji pamaitindavo ir aprengdavo Violą, tuo pat metu pati pripuolamai pusryčiaudama. Paskui eidavo į ateljė. Ten taip pat stovėjo lopšys, kuriame Viola pamiegodavo dar kelias valandas. Po pietų ateidavo auklė. Kol Malu vykdavo apsipirkti arba su kuo nors susitikti, auklė išeidavo pasivaikščioti su vaiku. O Malu visas vakaras vėl priklausė Violai. Ji įprato vakarais padainuoti mažylei. Tada pasiimdavo ją į didelę lovą ir pati atsiguldavo šalia. Susižavėjusi stebėdavo mažą veidelį, mažas rankutes, kuriomis Viola mojuodavo. Malu glostydavo mergytę tol, kol ji užmigdavo,

tada paguldydavo į jos lovytę, o pati dirbdavo palikusi atidarytas duris, kol nuovargis ją įveikdavo. Dažniausiai Viola dar kartą pabusdavo apie antrą valandą nakties. Malu apsimiegojusi šokdavo iš lovos, pakeisdavo vystyklus, pašildydavo pieną, pamaitindavo mažylę ir sūpuodavo ant rankų, kol ji vėl užmigdavo.

Kartą per mėnesį Malu išsiųsdavo tuziną suknelių į Berlyną, nes jos dalykiniai ryšiai su *KaDeWe* vis dar buvo geri. Pinigus, kuriuos ten uždirbdavo, atiduodavo Konstancei. Bet daugiau apie draugę ji nieko nežinojo.

Kartą Izabelė fon Rulov parašė, kad jai neramu, jog Konstancė vis labiau pasineria į narkotikų liūną. Malu savo ruožtu iš karto parašė Rupertui, bet jis nesijautė atsakingas.

„Jei aš pradėsiu rūpintis kiekviena miesto paleistuve, kiekviena narkomane, tai man neliks laiko saviems reikalams“, – atsakė Rupertas.

Malu pergyveno dėl Konstancės. Ji būtų mielai nuvažiavusi į Cėlendorfą ir paprašiusi Janio pagalbos. Bet šią kelionę vis atidėliojo. Parduotuvė, užsakymai, mažoji Viola. Ji kaskart sugalvodavo priežasčių nevažiuoti.

Salomonovas, kuriam ji patikėjo savo rūpesčius ir kurį jau vadino Davidu, jos neskubino.

Davidas ateidavo beveik kiekvieną vakarą. Kartais jis atnešdavo Malu gėlių. O kartais stiklainį medaus ar kokį žurnalą. Jis sėdėdavo pas Malu, išklausydavo jos rūpesčius, žaisdavo su mažyle ir tapo toks savaime suprantamas, jog Malu negalėjo net įsivaizduoti, kaip buvo anksčiau be jo. Jis neslėpė, kad norėtų iš Malu daugiau nei draugystės.

Bet kai jis kiekvieną vakarą išeidamas atsisveikindavo su Malu, ji nusukdavo veidą į šoną, ir jo lūpos paliesdavo tik jos skruostą.

Bet vieną dieną jis suėmė jos veidą delnais ir užsimerkęs švelniai pabučiavo į lūpas.

– Tu visa drebi, – tarė jis. – Ar aš tau toks atgrasus?

Malu papurtė galvą, prigludo jam prie krūtinės ir apsiverkė. Ji nebūtų galėjusi pasakyti, dėl ko tos ašaros, bet jos tekėjo nesulaikomai.

– Aš negaliu, – prisipažino ji kūkčiodama. – Aš tikriausiai nesugebu mylėti vyro.

„Vyro, kuris nėra Janis“, – pagalvojo ji viena sau.

Davidas ją prisitraukė ir paglostė nugarą.

– Tau nereikia manęs mylėti, – sušnibždėjo jis. – Aš visai to iš tavęs nereikalauju. Jei tik leistum man tave mylėti, aš jau būčiau laimingas.

Tada jis išsilaisvino iš jos glėbio ir švelniai nubraukė jai nuo kaktos plaukus.

– Dabar ne pats tinkamiausias metas, – tęsė jis toliau. – Ir vieta ne ta, kurią visuomet įsivaizduodavau. Bet aš negaliu ilgiau laukti: Marija Luize fon Cėlendorf, ar norėtum už manęs tekėti? Ar leisi man būti tau geru vyru ir Violai geru tėvu?

Malu spoksojo į Davidą, lyg jis būtų jai pasiūlęs ką nors nepadoraus. Bet staiga ji suprato, kad jo žodžiai buvo teisingi. Paskutinėmis savaitėmis jie kartu praleisdavo kiekvieną vakarą, kiekvieną savaitgalį. Ji sėmėsi iš jo jėgų, kaip savaime suprantama naudojosi jo pagalba, jo pasitikėjimu, jo palankumu. Bet viskas turi savo kainą.

Davidas apsiriko, jis ir ją suklaidino, kai pirmą dieną pareiškė, kad visi turi padėti vienas kitam. O iš tiesų už suteiktą pagalbą kada nors gauni sąskaitą. Ir šiandien Davidas jai pateikė savąją. „Tekėk už manęs, – pareikalavo jis. – Tu neprivalai manęs mylėti, dabar dar ne, bet tekėk už manęs. Aš padariau tau daug gero, dabar metas tau atsilyginti.“ Ji tikėjo, kad Davidas taip nė nepagalvojo. Bet nieko negalėjo padaryti – pati jautėsi būtent taip.

Kodėl ji turėtų nepriimti jo pasiūlymo? Jis davė jai viską, ko jai reikėjo. Būdama jo žmona, ji būtų apsaugota nuo išpuolių prieš vokiečius. Viola turėtų tėvą, o ji draugą. Kodėl nepasakius „taip“?

„Todėl, kad jis nėra mano gyvenimo vyras“, – prisipažino Malu pati sau.

Tada ji nusprendė paskutinį kartą susitikti su Janiu. Ji dar kartą norėjo pabūti laiminga. Mylėti ir būti mylima. Dar vieną vienintelį kartą. O tada tebūnie tai, kas turi būti. Galbūt ji netgi ištekės už Davido.

Trisdešimtas skyrius

Pabaltijys, 1923

Buvo dar labai ankstyvas rytas, kai Malu nuėjo į stotį ir nusipirko bilietą į Mintaują. Violą ji paliko auklei, draugiškai latvei didelėmis krūtimis, kuri užaugino penkis savo vaikus.

Ji žiūrėjo pro traukinio langą į gamtovaizdį, lyg matytų jį pirmą kartą. Beržynai, smėlėta žemė, pušys. Pro pravirą langą į vidų skverbėsi vasaros kvapas. Kvapas, kuris jai priminė, kaip vaikystės vasaromis kartu su Ilme eidavo grybauti. Grybai, mėlynės, gervuogės. Ji mėgo miško kvapą, samanas po kojomis, voratinklius plaukuose. Jai patikdavo, kai nuo mėlynių nusidažydavo liežuvis ir lūpos. Ir ji visada labai laukdavo pirmųjų voveraičių. Bulvės su voveraitėmis, kiaušiniu ir lašiniais. Berlyne ji niekuomet nevalgė mėlynių ir voveraičių, nors Altmarko regionas buvo visai šalia.

Malu nusišypsojo, kai prieš pat Mintaują jie pravažiavo seną geležinkelio postą, prie kurio stovėjo uniformuotas liesas vyriškis ir oriai sveikino atvykstančius keleivius. Tas vyras visuomet ten stovėdavo ir iškilmingai linkčiodavo, lyg norėdamas visus pasveikinti atvykus į Mintaujos miestelį.

Pati stotis taip pat buvo nepasikeitusi. Mažas pilkas pastatas kaip ir anksčiau šliejosi prie bėgių. Kioske buvo galima nusipirkti laikraščių, cigarečių ir gėrimų. Prie stoties būriavosi tuzinas senų moteriškių, kurios pardavinėjo šviežius kiaušinius, grybus pintinėse, džiovintas vaistažoles ir medų. Jos atvykdavo čia iš aplinkinių kaimų ir nuo pat ryto iki vėlaus vakaro stovėdavo priešais stotį.

Malu išsinuomojo vežimą. Ji atsisėdo šalia vežiko ir paliepė jam važiuoti dvidešimt varstų iki Cėlendorfo.

Vežikas, vidutinio amžiaus vyras, gūžtelėjo pečiais.

– Ką jūs ten veiksit? – paklausė jis nustebęs. – Ten beveik nieko nėra. Žmonių nebeliko.

– Aš noriu į dvarą, – paaiškino Malu.

– Į dvarą. Aa, – vežikas susiraukė ir pasikasė pakaušį.

– Ar kas nors atsitiko dvarui? – kamantinėjo Malu.

– Kas galėjo atsitikti? Seniau, kai dar vadovavo baronas, dvaras buvo protingai valdomas, jis buvo turtingas ir prižiūrėtas. Na, o dabar, kai jaunasis ponas juo nesirūpina, viskas atrodo kitaip, – jis pažiūrėjo į ją, nužvelgė jos miestietiškus drabužius ir papuošalus. – Aš nieko nesakau, maloningoji ponia. Tik tiek, kad seniau viskas buvo kitaip. Dabar kiekvienas turi pats žiūrėti, kaip jam išgyventi. Laikai netapo geresni. Bet jei norit...

Jis dar kartą linktelėjo, užsimojo botagu ir arkliai pajudėjo. Valandėlę jie važiavo tylėdami.

Tada Malu paklausė:

– O gretimas ūkis, kaip jam sekasi?

Vežikas dirstelėjo į ją iš šono. Jis buvo nepratęs, kad tokios damos kaip Malu sėdėtų šalia jo ant pasostės, o ne patogiai įsitaisiusios už nugaros.

– Ten viskas gerai. Netgi būtų galima pasakyti, kad ūkyje viskas einasi kaip sviestu patepta. Jis geras vaikinas, tas Janis Balodis.

– Balodis? Jūs pasakėte – Balodis?

Vežikas linktelėjo.

– Jis latvis. Grynų gryniausias. Tokio reikėtų ilgai paieškoti. Gali būti, kad jis tuoj taps Mintaujos burmistru. Jis perėmė mamos pavardę. Latvišką pavardę. Taip, kaip ir priklauso latvių burmistrui. Seniau jis vadinosi Mormanas. Tada jis buvo vokietis. Bet dabar grįžo prie savo šaknų, – vežikas pritariamai sučepsėjo liežuviu.

– Balodis, – sušnibždėjo Malu tyliai. – Janis Balodis.

Vežikas linktelėjo.

– Jis yra pagrindinis Latvių partijos kandidatas. Aš garantuoju, kad jis bus išrinktas burmistru. Mums visiems tai būtų didelė palaima, – jis piktokai pažiūrėjo į Malu. – Ir dabar mažiausiai reikėtų blaškyti jo dėmesį.

Ji atsiduso.

Kai po valandėlės pamatė savo namų stogą, širdis pradėjo daužytis.

– Sustokit, – paprašė ji vežiko ir pasiėmė savo nedidelį kelioninį krepšį. – Paskutinius metrus norėčiau nueiti pėsčiomis.

– Kaip pageidausite, – vežikas nepatikliai ją stebėjo. – Prašom pasakyti, ar turėčiau jus pažinoti? – paklausė jis neužtikrintai. – Ar jūs iš Cėlendorfo?

Malu papurtė galvą.

– Nesukit sau galvos. Aš tik atvykau į svečius.

Ji sumokėjo, nulipo nuo pasostės ir atsisveikindama pamojo ranka. Iš lėto artinosi keliuku prie pagrindinio pastato.

Piktžolės iš abiejų pusių siekė kelius. Žolė buvo nenupjauta. Ant žvyro mėtėsi didelių ir mažų šakų – praūžusios audros liekanos. Vienos pušies šaka buvo nulūžusi ir kabojo tiesiai virš kelio. Tarp medžių puvo pernykščiai lapai.

Malu visa tai matė, įsidėmėjo kiekvieną akmenį, kiekvieną lapelį. Kai ji priėjo prie žiedinio įvažiavimo priešais namą, jai vos nesustojo širdis. Našlaičių, kuriomis visuomet, kiek tik ji prisimena, buvo apsodintas žiedas, nebebuvo, ten kūpsojo tik krūva žemių. Akmenys, anksčiau įrėminę žiedą, dabar padrikai mėtėsi ant žemės. Tarp senų lapų vėjas blaškė popiergalį.

Namo būklė buvo ne ką geresnė. Mažam išdrožtam mediniam suoleliui, kurį vežikas Vilis kiekvieną pavasarį naujai perdažydavo, trūko atramos, dažai buvo nusilupę. Malu apžvelgė visą fasadą, pamatė purvinus langus ir už jų papilkėjusias užuolaidas. Žalvarinis belstukas prie durų nebeblizgėjo, kilimėlio kojoms valyti visai nebuvo.

Malu giliai atsiduso. Tikriausiai taip ir yra, kad daiktus, kuriuos mes paliekame, vėliau randame pasikeitusius.

Buvo skaudu matyti apleistą namą. Ar Rupertas žino, kaip čia viskas atrodo?

Ji neryžtingai pabeldė žalvariniu belstuku.

– Na, kas čia vėl? Ar negalima ramiai pabūti?

Tai buvo valdytojo Švarcroko balsas. Netrukus jis atidarė jai duris. Bet tasai vyras su pilkais barzdos šeriais, susivėlusiais plaukais ir dėmėtais marškiniais – ar tai tikrai buvo Švarcrokas?

– Na ką? – užsipuolė jis viešnią ir sumirksėjo apsiblaususiomis akimis. Malu pajuto stiprų alkoholio tvaiką.

– Laba diena, pone Švarcrokai, – tarė ji šaltai ir pabrėžė: – Jūs, be abejo, mane dar pažįstate. Marija Luizė fon Cėlendorf.

Švarcrokas nesigėdydamas pasikasė užpakalį ir piktai pažiūrėjo į Malu.

– Ir ką? – paklausė jis. – Ko jums čia reikia?

– Norėčiau pasidomėti, kokia dvaro padėtis.

Švarcrokas prisimerkė.

– Dvaras jums nepriklauso. Savininkas yra jaunasis Rupertas fon Cėlendorfas.

Malu linktelėjo.

– Tuomet jums turėtų būti žinoma, kad man suteikta teisė gyventi čia iki pat mirties. Todėl prašau dabar paruošti man kambarius.

– Ką? – Švarcrokui atvipo žandikaulis. – Jūs ketinate pasilikti?

Malu nieko neatsakė, bet ji taip pažiūrėjo Švarcrokui tiesiai į akis, jog šis pagaliau nudelbė žvilgsnį.

– Tada man teks pakviesti Ilmę, – sumurmėjo jis. – O pagrindinis darbas taip ir liks nenudirbtas. Bet kaip ponia lieps.

Malu skėstelėjo rankomis ir apsidairė.

– Atrodo, kad Cėlendorfe dažnai būna svečių, nes, kaip matau, pagrindiniam darbui laiko nelieka.

Švarcrokas piktai sužaibavo akimis.

– Ką jūs iš viso žinote? Niekas nebenori dirbti vokiečiams. Kaip man vienam viską apeiti?

– Mokėkite žmonėms padoriai, tada tikrai atsiras tokių, kurie norės iš to pragyventi, – Malu žengė pro jį į namą. Čia taip pat viskas buvo apskretę. – Jūs dabar čia gyvenate?

Švarcrokas sukryžiavo rankas ant krūtinės.

– Taip, gyvenu. Jaunasis ponas taip norėjo.

– Gerai, – atsakė Malu. – Tada liepkit kambarinei čia viską švariai išvalyti.

Švarcrokas vėl nužvelgė ją nuo galvos iki kojų. Tada jis įsikišo į burną du pirštus ir taip šaižiai sušvilpė, jog Malu net krūptelėjo.

Netrukus pasirodė mergina, kurios Malu čia dar nebuvo mačiusi. Riebaluoti plaukai buvo supinti į netvarkingą kasą, suknelė dėmėta.

– Ko nori, senas ožy? – paklausė ji Švarcroko. Į Malu nė nepažvelgė.

Švarcrokas dūrė pirštu į Malu.

– Maloningoji panelė sugrįžo. Paruošk jai kambarį.

Mergina taip pat nužvelgė Malu nuo galvos iki kojų. Malu net pasirodė, kad ji apeis aplink ją kaip apie skelbimų stulpą.

– Na? – paklausė šaltai Malu. – Ar pradėsi dirbti?

Mergina gūžtelėjo pečiais.

– Tada kiti darbai liks nenudirbti, – paaiškino ji.

– Pavyzdžiui, kas? – pasiteiravo Malu.

Mergina vėl patraukė pečiais ir dūrė nykščiu Švarcroko link.

– Paklauskit jo. Jis pasako, ką reikia padaryti, jei būna blaivus, – sukikeno ji ir pabrėžtinai lėtai nušlepsėjo skalbinių spintos link.

Malu neteko kantrybės.

– Švarcrokai, noriu, kad pakviestumėt Ilmę. Tuoj pat. O tada pasirūpinkit, kad šita kiaulidė būtų sutvarkyta. Kai grįšiu, noriu grindyse matyti savo atvaizdą. Ar supratot?

Švarcrokas piktai dėbtelėjo, bet netrukus linktelėjo.

– Supratau, maloningoji panele.

– Šiandien po pietų apžiūrėsiu tvartus ir gyvulius. Paskui klėtis ir kluonus, o tada norėsiu dirstelėti į knygas.

– Aš nežinau, ar tai labai patiktų jaunajam ponui, – šį kartą jis pasikasė galvą.

Malu prisimerkė.

– Švarcrokai, aš patariu jums daryti, ką liepiu. Nes tuoj jūs galite netekti valdytojo pareigų.

Tai tarusi, ji apsisuko ir išėjo iš namo.

Lauke ji stengėsi užgniaužti ašaras. Nujautė, kad Cėlendorfas išgyvena ne pačius geriausius laikus, bet tokio aplaidumo nesitikėjo. Ji atsiduso. Dvaras negali klestėti, jei trūksta šeimininko rankos. Rupertas turėtų pagalvoti, ką ketina veikti. Arba jis Berlyne daro verslą, arba šeimininkauja dvare.

Ji permetė akimis žemes, ir jos žvilgsnis nevalingai nukrypo nuo gyvenamojo namo gretimo ūkio link. Janis buvo naujai nutinkavęs namą. Baltos sienos švietė saulėje. Prie žaliai nudažytų langinių žemės spalvos vazonuose žydėjo raudonos gėlės. Iš kamino rūko dūmai. Namas atrodė jaukus ir šeimyniškas. Malu delsė tik akimirką, tada ji nusprendė aplankyti Janį. Kaip sena draugė ir kaimynė.

Bet širdis vis tiek smarkiai daužėsi, kai pabeldė į duris. Jas atidarė apvalaina moteris ilgomis šviesiomis kasomis ir vaikiškai mėlynomis akimis. Moteris sutiko ją taip šiltai, lyg būtų pažinojusi visą amžinybę. Tada ji tarė:

– Užeikite, panele fon Cėlendorf. Džiaugiuosi galėdama pagaliau su jumis susipažinti.

Malu nustebo.

– Iš kur žinote, kas aš tokia esu?

Moteris vėl nusijuokė.

– Mūsų kambaryje yra jūsų ir Konstancės nuotrauka. Jūs beveik nepasikeitėt per pastaruosius metus.

– Ačiū, – linktelėjo Malu ir nusekė paskui moterį į kambarį.

– Užkaisiu arbatos, gerai?

Malu vėl linktelėjo, išgirdo, kaip moteris virtuvėje pradėjo ruoštis, ir apsidairė. Baldai buvo seni, jie stovėjo dar Mormanų namuose, bet krėslai buvo naujai aptraukti ir ant atkalčių buvo uždėti nauji apdangalai. Ant komodos iš tikrųjų buvo sustatytos nuotraukos. Vienoje jų buvo Janis, ką tik baigęs mokyklą. Malu paėmė nuotrauką į rankas, negalėdama atsižiūrėti. Šalimais stovėjo Janio ir Marijos vestuvių nuotrauka sidabriniuose rėmeliuose, kuriuos Malu iš karto atpažino; seniau jie stovėjo mamos salone ir tai, ko gero, buvo jos dovana jaunavedžiams. Nuotrauka buvo daryta prie mažos kaimo bažnytėlės, kurioje Janio tėvas anksčiau buvo pastoriumi. Marija dėvėjo baltą suknelę ir žiedų vainiką ant galvos. Ji atrodė tokia sveika ir tvirta, kaip ir visos kaimo merginos. Nuotraukoje išdidi ir laiminga žiūrėjo į sutuoktinį. Net Janis šiek tiek šypsojosi.

Malu atsiduso, bet giliai širdyje apsidžiaugė. Marijai vis dėlto pavyko ištrinti jo blogus prisiminimus. Malu paėmė nuotrauką į rankas ir įsižiūrėjo. Ji pajuto, kaip jos viduje kažkas užsivėrė. Janis buvo ir be jos laimingas. Ji abejingai žvelgė į nuotaką ir jaunikį. Taip abejingai, lyg tai būtų buvę visai svetimi žmonės. Bet ar ne taip ir buvo?

Moteris grįžo į kambarį ir ištiesė jai ranką.

– Atsiprašau, aš visai pamiršau prisistatyti. Marija Balodis. Vadinkite mane tiesiog Marija.

– Mielai.

Rankos paspaudimas buvo tvirtas ir šiltas. Ranka, kuri gali sulaikyti, pagalvojo Malu. O rankos paspaudimas kaip pažadas.

– Man brolis sakė, kad jūs su Janiu turite vaiką?

Marija nusišypsojo.

– Taip. Mažą berniuką. Jam dabar pusantrų metukų. Jis mūsų didžiausias džiaugsmas.

Malu linktelėjo. Moteris buvo tokia draugiška, tokia nuoširdi ir šilta, jog Malu jai vos nepapasakojo apie Violą. Viską, visą teisybę, įskaitant visas baimes ir rūpesčius. Bet ji susilaikė, gėrė pasiūlytą arbatą.

– Ar Janio nėra namie? – paklausė po valandėlės, kai buvo jau pasiteiravusi apie visus pažįstamus ir gimines.

Marija papurtė galvą.

– Jis Mintaujoje, – atsakė ji su pasididžiavimu balse. – Turi reikalų Parlamente. Aš nežinau, kada jis grįš, bet esu tikra, kad nuliūs, jei nesutiks jūsų.

Tą akimirką iš kambario šalimais pasigirdo verksmas.

– Mažasis, – tarė Marija. – Atsiprašysiu minutėlei.

– Aš mielai jį pamatyčiau.

Marija linktelėjo ir netrukus grįžo su vaiku ant rankų. Jis buvo apvalus ir pūstažandis, didelėmis akimis stebėjo pasaulį. Dar ne visai atsibudęs, trynė kumšteliais akis, glaudėsi prie mamos krūtinės ir slėpė šviesią galvytę kaklo linkyje. Marija jį sūpavo ir švelniai glostė nugarą.

Jie visuma, galvojo Malu. Mama ir vaikas. Kaip senoviniuose paveiksluose. Jie neatskiriami. Bendras kraujas juos taip suvienija, kad niekas negali išskirti. O Janis taip pat priklauso jiems.

Ji galvojo apie Violą, kuri jai niekuomet nesuteikė jausmo, kad jos priklauso viena kitai ir yra neišskiriamos. Kartais Viola jai atrodydavo kaip našta, kaip kaltė, kurią reikia išpirkti. Kartais kaip dovana. Bet niekuomet kaip kažkas, priklausantis jai visiems laikams. Marijos vaizdas su vaiku ant rankų sujaudino ją iki ašarų.

– Man reikia eiti, – ji staigiai atsistojo ir norėjo paglostyti vaikui skruostą, bet greit apsigalvojo.

Marija jai ištiesė ranką.

– Buvo malonu susipažinti. Pagerbkite mus savo apsilankymu dar kartą.

– Perduokit linkėjimus Janiui, pasveikinkit nuo manęs savo vyrą.

Marija jai draugiškai nusišypsojo, bet Malu norėjo kuo greičiau pabėgti iš to namo, nuo laimės, kuri jame gyveno. Grįždama namo ji suprato, kad prarado Cėlendorfą ir Janį.

Čia jai nebebuvo vietos. Niekas čia jos nepasigedo, niekam ji čia nebuvo reikalinga. Gyvenimas ėjo sava vaga ir be jos. Visai taip, kaip jai išpranašavo mama.

Trisdešimt pirmas skyrius

Pabaltijys, 1923

Janis laukė vežimų stotelėje Mintaujoje. Sukryžiavęs kojas stovėjo atsirėmęs į žibinto stulpą.

Kai senasis Cėlendorfo vežikas ten sustojo, Janis jį širdingai pasveikino ir padėjo Malu išlipti iš vežimo. Visa tai įvyko kaip savaime suprantamas dalykas, tad Malu nieko nesakė ir nieko neklausinėjo.

Tik vėliau, kai jie sėdėjo nedidukėje užeigoje, ji pasiteiravo:

– Iš kur sužinojai, kad aš atvažiuosiu?

Janis lengvai nusišypsojo.

– Iš Marijos. Ji paskambino man į Mintaują.

– Marija? – Malu negalėjo patikėti. – Tavo žmona?

Janis linktelėjo.

– Ji žino apie mus.

– Kaip... kaip? – Malu pritrūko žodžių.

Janis paėmė jos ranką.

– Ji žino apie mus. Ji nuo pat pradžių žinojo, kad aš myliu kitą moterį. Aš negalėjau ir nenorėjau nuo jos nieko slėpti. Ji to nenusipelnė.

– Ir tada tu jai viską papasakojai? – Malu palingavo galvą.

– Neminėjau jokių vardų. Aš jai pažadėjau, kad būsiu geras draugas, geras bičiulis, kol būsiu gyvas. Bet mylėti galiu tik kartą. Ir kai šiandien pas ją užėjai, ji iš karto suprato, kad tai tu. Todėl man paskambino.

– O Dieve! – Malu iš gėdos užsidengė rankomis veidą. – Ką ji pasakė?

– Ji pasakė: „Jei nori dar kartą ją pamatyti, lauk stotelėje."

– Ir viskas? Jokių priekaištų? Jokių ašarų?

Janis papurtė galvą.

– Jokių priekaištų, jokių ašarų.

– Ir tu atėjai.

Dar prieš kelias valandas ji net neabejojo – Janis padarys viską, kad tik ją sutiktų. Bet kai pamatė jo namus, ji savęs klausė, kodėl jis vis dėlto atėjo.

Atrodė, kad Janis perskaitė jos mintis.

– Todėl, kad aš tave myliu. Tu esi mano šviesa, mano gyvenimas. Tu tai žinai.

– Šviesa gali išblėsti, – atsakė Malu ir veltui stengėsi užmiršti Marijos su vaiku ant rankų vaizdą.

– Ne, – tvirtai įsitikinęs tarė Janis. – Šita šviesa niekuomet neišblės. Tai bus paskutinis dalykas, kurį aš matysiu palikdamas šį pasaulį.

Malu stebėjo jį. „Jis turi viską, ko kažkada norėjo, – galvojo ji. – Jis turi žmoną, kuri jį taip myli, kad jo laimė jai svarbesnė už savąją. Jis turi sūnų ir mažą pelningą ūkį. Ir dar jis turi mane. Ilgesį, svajonę, kuri niekuomet neišsipildys. Jis turi viską, ko reikia laimei. Bet jis to nežino. Jo gyvenimas yra tobulas. O aš? Ką turiu aš?"

– Aš ketinu ištekėti.

Pati nesuvokė, kaip jai išsprūdo tie žodžiai. Pažiūrėjo į Janį, ieškodama jo veide skausmo pėdsakų, bet nieko neišvydo.

Jis ramiai į ją pažvelgė ir linktelėjo.

– Ar jis geras vyras?

– Gydytojas. Jis pažadėjo pasirūpinti manimi ir mano mažąja dukrele.

Dabar ji pamatė tai, ką ir tarėsi pamatysianti. Jo žvilgsnis patamsėjo, jis prisimerkė.

– Tavo dukra?

Malu linktelėjo.

– Jos vardas Viola.

Janio pirštai žaidė su taure. Jis spoksojo į stalą.

– Tu nebuvai nėščia, kai mes matėmės paskutinį kartą. O dabar turi dukrą.

– Taip, – paprastai atsakė Malu. Ji nenorėjo aiškinti, ji žinojo, kad Janis daugiau nieko neklausinės.

– Ar tu laiminga? – paklausė jis ir pažiūrėjo į ją.

Iš jo žvilgsnio ji suprato, kad jo gyvenimas toli gražu nebuvo toks tobulas, kaip ji manė. „Aš kenčiu, – bylojo jo akys. – Kiekvieną dieną iš naujo. Kai pabundu, šalia manęs guli Marija, o ne tu. Kai paimu į rankas sūnų, jis žiūri į mane savo mamos akimis, bet tai ne tavo akys. O kai vakare grįžtu namo, manęs laukia Marija, bet ne tu."

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Laiminga? Ką tai reiškia? Aš gyva. Ar to neužtenka?

Janis pažiūrėjo jai giliai į akis.

– Ne. Neužtenka. Aš irgi taip maniau daugelį metų. Bet dabar, sėdėdamas priešais tave, tikrai žinau, kad to neužtenka, – jis atsistojo, paėmė ją už rankos ir patraukė prie savęs. – Eime!

Malu nieko neklausinėjo ir nieko nesakė. Ji aklai nusekė paskui jį. Ji būtų sekusi paskui jį bet kur, bet jis nusivedė ją į viešbučio kambarį. Tylėdamas ją išrengė, užsimerkęs glostė jos kūną, lyg norėtų visam laikui įsiminti kiekvieną linkį. Jis suėmė delnais jos veidą, nykščiu apvedė burnos liniją. Išleido jai plaukus, įsikniaubė į juos veidu, ir iš jo krūpčiojančio kūno Malu pajuto, kad jis verkia.

Kitą rytą Malu grįžo į Rygą. Visos kelionės metu ji galvojo apie Janį ir apie tai, koks būtų buvęs jos gyvenimas su juo. Ar didelė meilė jai nebūtų sutrukdžiusi kurti tokius drabužius, kokie dabar parduodami Berlyno *KaDeWe*? Ar gyvendama su Janiu ji būtų buvusi tik jo žmona, o ne savarankiška moteris, kokia yra dabar? Ar ji būtų jį mylėjusi labiau nei save? Ar kaina už didelę meilę buvo savęs atsisakymas? Bet kodėl ji tada ketina ištekėti už Davido?

Į paskutinį klausimą atsakė sau pati: ji gali ištekėti už Davido Salomonovo, nes jo nemyli. Dar šiandien vakare ji priims jo pasiūlymą ir kuo greičiau taps jo žmona.

Kai po kurio laiko įsuko į *Marstalu iela*, pamatė tai jau iš tolo. Parduotuvės vitrinos stiklai buvo išdaužyti, fasadas išteptas suodžiais. Gatvėje mėtėsi keli medžiagų rietimai, o iš vitrinos kyšojo siuvimo mašinos griaučiai. Malu suriko ir tuoj pat ranka užspaudė sau burną.

– Viola!

Ji bėgo kiek išgalėdama. Ji nieko negalvojo, nieko nejautė, tik bėgo, bėgo – ne į parduotuvę, o vien tik pas savo kūdikį, pas Violą.

Buto durys buvo išlaužtos, visur buvo matyti gesinimo vandens pėdsakų. Lopšys buvo apverstas, Violos daiktai mėtėsi ant grindų.

Malu sustojo širdis.

– Viola! – ji vėl pašaukė ją vardu. – Viola! – Tai buvo maldavimas, prašymas, nukreiptas į dangų, kad apsaugotų ją nuo paties baisiausio. – Viola!

Tada jėgos ją apleido. Ji suklupo ant kelių, susirietė, lingavo pirmyn atgal ir kaip mantrą šnibždėjo vaiko vardą.

Ji neišgirdo žingsnių, artėjančių laiptais. Tik kai pajuto ant peties ranką, per tirštą skausmo rūką suvokė, kad ji nebe viena.

– Malu, kelkis. Viskas jau praėjo. Viskas bus gerai.

Ji atpažino Davido balsą, atsigręžė ir pažiūrėjo į jį tuščiomis akimis. Dukters vardą ji pajėgė tik sušnibždėti:

– Viola?

Davidas, nekreipdamas dėmesio į drėgmę ir suodžius, atsiklaupė šalia.

– Ji pas mano mamą. Jai viskas gerai. Mama pamišusi dėl vaikų. Mažoji juokiasi, ji nieko nepastebėjo.

Malu prispaudė prie širdies delną, akimirką užmerkė akis ir atsiduso. Tada ji pačiupo Davido ranką.

– Vesk mane! – tarė ji. – Vesk mane kaip galima greičiau.

Davidas spindėjo. Jis laikė ją apkabinęs tarp drėgnų sienų ir rūkstančių nuodėgulių, tada švelniai pabučiavo ir tarė:

– Su didžiausiu malonumu.

Tik po kelių dienų Malu sužinojo, kad tai buvo tyčinis padegimas. Kažkas per langą įmetė rusenantį nuodėgulį.

Viola tuo metu buvo pas auklę. Kaimynas iškvietė gaisrinę, policija pradėjo tyrimą, bet be didelio entuziazmo ir, aišku, be rezultato.

– Gaisrą sukėlė koks nors pavyduolis vokietis, – pranešė jai tyrėjai. – Latviai tokių dalykų nedaro.

Kiek vėliau Malu stovėjo nuniokotoje parduotuvėje, žiūrėjo į suanglėjusias medžiagas, laikė rankose apdegusį eskizų albumą ir galvojo: „Aš stoviu priešais nieką. Štai koks būna jausmas. Aš daugiau nieko neturiu. Net stogo virš galvos."

Jai buvo pasakyta, kad parduotuvė ir butas nebetinkami naudoti, nes per gaisrą apdegė sijos.

Ji paskutinį kartą apžvelgė parduotuvę ir išėjo į lauką, nešina vien tik eskizų albumu. Ji išėjo be drabužių, be baldų, be jokio turto. Bet jos žingsniai buvo lengvi. „Atrodo, – galvojo ji, – tarsi eičiau į naują gyvenimą. Lyg būčiau gavusi dar vieną galimybę viską sukurti iš naujo. Tik šį kartą geriau."

Bet gražiausia buvo tai, jog ji žinojo, kur gali eiti. Kad yra žmogus, kuriam jos turtas ir padėtis neturi jokios reikšmės, kuris priims ir apsaugos ją ir jos vaiką.

„Aš daugiau gavau, nei praradau", – tarė sau Malu, ir pirmą kartą po daugelio metų pasijuto laisva, neprislėgta ir kartu saugi.

Trisdešimt antras skyrius

Ryga, 1923

Juodu nutarė susituokti tik metrikacijos skyriuj. Vestuvių dieną paštininkas atnešė laišką nuo Izabelės fon Rulov.

Malu kaip tik stovėjo prieš veidrodį ir vilkosi pačios pasisiūtą vestuvinę suknelę. Ji buvo graikiško stiliaus, po krūtine sutraukta žalia juosta. Būsimoji svainė Estera stovėjo už nugaros ir tvarkė jai plaukus.

– Ar nenori perskaityti laiško? Greičiausiai tai vestuviniai linkėjimai.

Malu papurtė galvą.

– Vėliau perskaitysiu. Niekas Berlyne nežino, kad aš išteku. Tikriausiai kam nors reikia pinigų, – ji nusijuokė. – Bet aš jų nebeturiu. Nė vieno rublio, nė vienos markės. Taigi, galima perskaityti laišką ir vėliau.

Estera kietai sučiaupė lūpas. Ji buvo geraširdė mergina, jai ką tik sukako septyniolika. Ji žavėjosi Malu.

– Gal tu dabar ir neturi daug pinigų, bet su savo drabužiais labai greitai vėl praturtėsi, – tarė ji.

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Pinigai – visai ne tai, ko aš noriu. Praturtėti? Ne, visai ne tai.

– Tai ko gi tu nori?

Malu atsisuko į jaunąją moterį.

– Aš noriu turėti namus. Vietą, kuriai aš priklausau ir kuri priklauso man.

Estera truktelėjo petį:

– Taip, bet visa tai būtų dar gražiau su pinigais.

Malu vėl paprieštaravo:

– Pinigai nesuteikia laimės. Tikrai ne. Jie tik viską komplikuoja, daro tave priklausomą. Ar supranti?

Estera papurtė galvą.

Malu apkabino būsimą svainę ir pabučiavo ją į skruostą.

– Gerai, kad tu to nesupranti. Bet patikėk – taip yra. Aš nenorėjau tekėti be grašio kišenėje. Aš dar turėjau pinigų. Daug pinigų. Čia, Rygos banko sąskaitoje, – ji skėstelėjo rankom. – Bet jų nebėra.

– Nėra? Tai kur jie dingo?

Malu prisiminė savo apsilankymą banke. Degančiais skruostais. Ji norėjo išsiimti visus pinigus, senosios tetos taip pat. Ketino pirkti namą prie parko, kad Viola galėtų kvėpuoti grynu oru. Ji su Davidu apžiūrėjo naująjį namą, sutartys jau buvo paruoštos, beliko sumokėti.

Bet banko tarnautojas tik užjaučiamai į ją pažiūrėjo.

– Apgailestauju, ponia fon Cėlendorf, bet pinigai jau išleisti.

– Išleisti? Kaip jie gali būti išleisti, jei aš nieko neėmiau! Priešingai. Aš net kelis kartus siunčiau pinigus iš Berlyno.

Tarnautojas pavartė dokumentus.

– Taip, tikrai. Vieną kartą tūkstantį markių, tada dar kartą du tūkstančius ir taip toliau. Bet ir jų nebeliko.

Malu vis dar negalėjo patikėti, ką išgirdusi.

– Tai kur tie pinigai iškeliavo?

Banko tarnautojas vėl pavartė dokumentus.

– Juos išėmė Cecilija fon Cėlendorf ir persiuntė atgal į Berlyną.

– Mano mama?

Banko tarnautojas linktelėjo.

– Taip, ji turėjo įgaliojimą, pasirašytą Kamilos fon Cėlendorf.

– Bet Kamila fon Cėlendorf jau seniai mirusi! – Malu neįstengė to suvokti.

– Nesvarbu. Banko įgaliojimai turi galią ir po mirties, jei to pageidaujama. O šiuo atveju taip ir buvo, – vyriškis užvertė dokumentus. – Ar galėčiau jums dar kuo nors padėti?

Malu linktelėjo.

– Kam mano mama persiuntė pinigus? Kokiam asmeniui Berlyne?

– Šito aš jums, deja, negaliu pasakyti. Banko paslaptis.

– Suprantu. Ir nenoriu jums pridaryti nemalonumų. Aš jums pasakysiu vieną vardą, o jums tereikės linktelėti.

Jis apsidairė į visas puses.

– Tai prieštarauja taisyklėms! – paaiškino.

– Aš ką tik netekau viso savo turto. Per gaisrą sudegė mano parduotuvė. Man neliko nieko.

Vyras atsiduso.

– Rupertas fon Cėlendorfas?

Banko tarnautojas vėl apsidairė į visas puses, tada linktelėjo.

– Ačiū.

Jis sudejavo.

– Apgailestauju dėl jūsų parduotuvės, – sušnibždėjo. – Bet pagalvokite: jei ją atstatysite, tai reikš naujo karo pradžią. Taip visuomet sakydavo mano tėvas.

– Perduokite jam nuo manęs linkėjimų, – atsakė Malu ir išskubėjo iš banko tiesiai į prieglaudą.

Motina dabar gyveno didesniame ir šviesesniame kambaryje. Jos drabužiai buvo tvarkingesni, plaukai apkirpti. Bet vienuolė registratūroje vis vien pasivedė ją į šalį.

– Vėl susikaupė skola už tris mėnesius, – pareiškė ji priekaištingai.

Malu tik gūžtelėjo pečiais.

– Dabar tai ne mano rūpestis. Kreipkitės į mano brolį.

– Betgi mes taip ir padarėm! Netgi rašėme į Berlyną, bet negavom jokio atsakymo.

– Na, taip. Apgailestauju. Aš daugiau nieko nebegaliu padėti mamai.

Vienuolė suraukė antakius.

– Jei per artimiausias keturiolika dienų negausime pinigų, būsime priversti atiduoti jūsų motiną į vargšų prieglaudą.

Pirmą kartą per visą dieną Malu nusišypsojo.

– Taip ir padarykit, – tarė ji. – Ir nelaukit tų dviejų savaičių. Galiu jums garantuoti, kad pinigų nebus. Išvežkite ją tenai dar šiandien. Tai jūsų teisė, o ji nieko geresnio ir nenusipelnė.

Vienuolė buvo sukrėsta.

– Bet ketvirtas Dievo įsakymas...

Malu linktelėjo.

– Žinau, gerbk tėvą ir motiną. Mes jau apie tai kalbėjome. Bet ar Biblijoj neparašyta: akis už akį, dantis už dantį? Patikėkit, mano motina iš manęs atėmė daug daugiau nei dantis.

Priblokšta vienuolė taip ir liko stovėti, o ji nuskubėjo į mamos kambarį. Kaip ir pirmojo apsilankymo metu, Cecilija sėdėjo prie lango ir žiūrėjo pro jį.

– Uždaryk duris! – net nepasisveikinusi riktelėjo ji Malu. – Skersvėjis! Gal nori, kad persišaldyčiau?

– Man tas pats, – atsakė Malu. – Aš tik noriu žinoti, kodėl tu pinigus, kuriuos man paliko Kamila, taip pat ir mano nuosavas santaupas pervedei Rupertui.

Motina pažiūrėjo į ją be krislelio kaltės akyse.

– Tu jų nenusipelnei, – trumpai atsakė. – Tu ją nužudei.

– Ne. Nenužudžiau. Tai padarė Rupertas. Ir tu tai žinai.

Motina abejingai patraukė pečiais.

– Jie jam buvo reikalingi. Tu galėjai ištekėti.

– Mama! – išgirdusi ryžtingą Malu balsą, senoji moteris krūptelėjo. – Aš atėjau tau pasakyti, kad išteku. Už gydytojo iš Rygos. Šiandien tu matai mane paskutinį kartą. Ir ne tik mane. Šitą kambarį tu taip pat matai paskutinį kartą. Tavo sąskaitos nebus apmokėtos. Vienuolės nusprendė atiduoti tave į vargšų prieglaudą.

Cecilija fon Cėlendorf išplėtė akis.

– Ne. Tai netiesa. Tu taip sakai tik norėdama mane pagąsdinti!

– Palauk ir pamatysi, – Malu tyliai uždarė paskui save duris.

Estera timptelėjo ją už rankovės:

– Visi pinigai paprasčiausiai dingo?

Malu linktelėjo.

– Kas juos dabar turi?

– Mano brolis.

– Ar nenori jų susigrąžinti?

Malu papurtė galvą.

– Kodėl turėčiau tai daryti? Niekas taip nesužlugdo žmogaus kaip pinigai. Pinigai yra pagedimas. Mano brolis tai dar pamatys, – ji nusišypsojo svainei ir leido sukelti plaukus.

Vestuvės nebuvo labai iškilmingos. Malu viena įžengė į metrikacijos skyrių, ant rankų ji laikė Violą. Estera turėjo būti jos liudininkė. Davidą lydėjo jo senas draugas. Be jų, dar atvyko tik Davido mama. Ceremonijos metu ji verkė ir vis šluostėsi ašaras mezginiuota nosinaite.

– Ech, – dejavo ji paskui. – Aš tai įsivaizdavau visai kitaip. Balta suknelė, didelė šventė. Tačiau vis tiek džiaugiuosi, kad mano sūnus bus laimingas. Aš jau net nedrįsau to tikėtis.

Malu uždėjo ant jos rankos savąją.

– Apgailestauju. Bet Estera tikrai surengs gražesnes vestuves.

Mama pažvelgė į ją.

– Vaikeli, aš taip džiaugiuosi, kad tu dabar priklausai mūsų šeimai. Nėra taip paprasta šiais laikais ištekėti už žydo. Pagalvok apie Vokietiją. Ten mums tuoj bus riesta. Tu esi drąsi. Tu esi stipri. Gal net stipresnė nei mano Davidas. Pažadėk, kad rūpinsiesi juo.

Malu linktelėjo ir spustelėjo senai moteriai ranką.

– Pažadu. Aš rūpinsiuosi Davidu kiek galėdama.

Maža kompanija išėjo iš metrikacijos skyriaus, lyg jie būtų buvę eiliniai lankytojai. Davido kostiumo atlapo nepuošė gėlės žiedelis, o Malu suknelė buvo tokia paprasta, jog buvo galima pamanyti, kad jie užsiregistravo naujam pasui gauti. Tik balta puokštelė nuotakos rankose liudijo, kad proga išties iškilminga.

Kai jie išėjo iš rotušės, Malu prisimerkė. Tą dieną saulė švietė labai skaisčiai, o dangus driekėsi virš miesto kaip Marijos apsiaustas.

Ji suspaudė Davidui ranką.

– Dabar aš tavo žmona, – tarė.

Jis linktelėjo.

– Marija Luizė Salomonova. Kaip tai skamba?

Malu nusišypsojo ir kartu atsiduso.

– Malonus jausmas.

Akimirką jai apsisuko galva. Ji susvyravo, bet Davidas iš karto ištiesė ranką ir ją sulaikė.

– Aš užsakiau staliuką geriausiam miesto restorane, – sušnibždėjo jai Davidas. – Jei jau mūsų vestuvės tokios ramios, tai turėtume bent gerai ir sočiai pavalgyti.

Malu jam dėkingai nusišypsojo. „Taip jau yra, – tarė sau. – Mano vyras. Jis apie viską pagalvoja."

Tada ji iš lėto apžvelgė Rotušės aikštę, o kai pasuko galvą į šoną, jai atėmė žadą: atsirėmęs į stulpą ir sukryžiavęs kojas stovėjo Janis. Nors juodu skyrė daugiau nei dvidešimt metrų, ji jautė jo žvilgsnį. Jis išdegino jos širdyje juodą skylę, kurios niekas ir niekada negalės užlopyti.

Trisdešimt trečias skyrius

Ryga, 1923

Laiškas vis dar gulėjo ant stalo, kai kitą rytą po vestuvinės nakties Malu įžengė į virtuvę ruošti pusryčių.

Ji buvo laiminga. Netryško džiaugsmu, paprasčiausiai buvo ramiai laiminga.

– Mieloji, nevaikščiok basa, – suniūniavo ji, pabučiavo mergaitę, paglostė jai skruostą ir užkaitė vandenį.

Tada Malu paėmė laišką, apsuko jį ir perskaitė Izabelės adresą. Ji kažkodėl delsė, bet tuoj pačiupo peilį ir atplėšė voką.

Miela Malu,

apgailestauju, kad turiu Tau apie tai rašyti, bet jau nežinau, ką daryti. Kalbėsiu apie Konstancę. Apie jos priklausomybę nuo kokaino, taip pat apie Tavo brolį Rupertą.

Konstancės būklė paskutinėmis savaitėmis ir mėnesiais pablogėjo. Ji visai sulyso, jos galvoje buvo vien tik kokainas. Galiausiai, ir dėl to man labai neramu, Rupertas nuvežė ją į beprotnamį. Konstancė gyvena, ne, ji tik vegetuoja, miesto Hercbergo gydymo ir slaugos ligoninėje Berlyne, Lichtenbergo

rajone. Kartą bandžiau ją aplankyti, bet direktorius manęs neįleido. Todėl mes nežinome, kaip jai ten sekasi ir ar jai reikalinga pagalba. Rupertas šiuo klausimu nešneka. Jam ji tik narkomanė, kurią reikia uždaryti ar visai sunaikinti.

Nežinau, ar jis tau rašo. Jis įstojo į Vokietijos nacionalsocialistų darbininkų partiją. Dabar dėvi uniformą ir nuolat kritikuoja dekadansą, kurį jis neva atpažinęs mūsų gyvenime. Jis kalba apie tautininkus, tautos sielą ir vokiečių rasės viršenybę. Malu, aš jo bijau. Ir bijau dėl Konstancės. Prašau Tavęs ką nors daryti. Mes nežinom, ko griebtis.

Su meile
Izabelė

Malu nuleido laišką. Šaltis sugniaužė jai širdį. Konstancė beprotnamyje! Dar iš tų laikų, kai dirbo sesele, Malu žinojo, kaip atrodo tokios įstaigos. Pacientai ten vilkėdavo baltus chalatus ilgais raiščiais, kurie, reikalui esant, būdavo surišami pacientui už nugaros, kad jis negalėtų pajudėti. Juos laikydavo uždarytus kaip laukinius žvėris. Tris kartus per dieną jie gaudavo maisto skardiniuose dubenėliuose ir turėjo valgyti rankomis, nes stalo įrankiais galėjo sužeisti save ar kitus. Jie neturėjo jokių lovų, todėl miegodavo ant šiaudų. Jie neturėjo jokių teisių, jų niekas negydė. Nebent jie būdavo privačioje klinikoje. Bet Hercbergo ligoninė buvo viešoji įstaiga, todėl greičiau ją buvo galima vadinti kalinimo vieta, o ne gydymo.

Malu prispaudė laišką prie krūtinės. Gaili aimana veržėsi jai iš gerklės virsdama rauda.

Viola išsigando ir pravirko kartu su Malu.

Į virtuvę atskubėjo Davidas.

– Kas atsitiko?

– Konstancė, mano draugė... – kūkčiodama Malu papasakojo jam, ką sužinojo iš laiško.

– Tu turi paskambinti broliui, – atsakė Davidas. – Po pusryčių nueisime į mano kliniką. Ten aš turiu telefoną.

Rupertas pakėlė ragelį po antro skambučio. Jo balsas buvo užsimiegojęs, nors jau buvo vidurdienis.

– Kur Konstancė? – paklausė Malu, negaišdama laiko pasisveikinimui.

– Ji yra ten, kur jai galima padėti, – Ruperto balsas buvo abejingas. – O jeigu jai padėti jau nebegalima, tai ji bent yra tokioje vietoje, kur nei sau, nei visuomenei nekels pavojaus.

– Kas ten su ja daroma? Ar ji gydoma?

– Ji gauna ten viską, ko jai reikia.

Malu jautė, kaip viduje kyla pyktis.

– Rupertai! – sušuko ji į telefono ragelį. – Tu nesirūpini savo mama. Atrodo, kad tau tas pats, jog ji dabar gyvena vargšų prieglaudoj. Bet pasirūpink bent savo vaiko motina. Tai, po galais, yra tavo pareiga. Tu turi vaiką, Rupertai, nepamiršk to!

Rupertas nusijuokė.

– Konstancė davėsi su kiekvienu, – pareiškė jis trumpai ir aiškiai. – Aš neturiu jokio vaiko. Aišku, kad jis ne mano. Velnias žino, kieno tas pavainikis.

– Pasirūpink ja!

– Kaip tu tai įsivaizduoji? Aš esu verslininkas, užimu politinius postus. Aš ir taip neturiu laiko. Negi turėčiau dar prisiimti rūpestį dėl kažkokios narkomanės?

– Tu ją pažįsti nuo vaikystės!

– Na ir kas? Tu ją pažįsti tiek pat ilgai. Jei ji tau tokia svarbi, tai ir rūpinkis ja.

– Taip ir padaryčiau, – patvirtino Malu. – Taip, aš ja pasirūpinčiau. Bet aš neturiu pinigų. *Savo* pinigų, kuriuos tavo motina persiuntė tau į Berlyną.

– Tai mūsų abiejų motina.

– O ne, mielasis! Tai tik *tavo* motina. Aš niekuomet jos neturėjau.

– Kaip nori. Man buvo reikalingi pinigai. Kas žino, gal vieną dieną aš net galėsiu dalį jų tau grąžinti. Bet juk supranti, kad būtų negražu, jei žudikė išleistų savo aukos pinigus?

Jis nusijuokė, ir Malu taip stipriai kumščiu trenkė per stalą, kad net skylamušis pašoko į orą. Tada nutrenkė ragelį. Pašoko ir nuėjo į tualetą. Ten ji nusiplovė rankas, lyg jos būtų kuo aplipusios.

Davidas tuo metu stovėjo tarpdury. Jis nieko neklausinėjo ir nieko nesakė. Bet jo akys degė. Jis priėjo prie jos, apkabino ir pabučiavo.

– Aš myliu tave, – tarė jis. – Tu esi labai geras žmogus.

Malu papurtė galvą ir norėjo paprieštarauti, bet jis užčiaupė jai burną bučiniu. Kai paleido, nusišypsojo ir pareiškė:

– Atėjo laikas parodyti tau mano vestuvinę dovaną.

Nors Malu jokios dovanos nerūpėjo ir ji niekaip negalėjo išmesti iš galvos Konstancės, buvo dėkinga Davidui, kad

jis yra šalia. Susiėmę rankomis jie perėjo tiltą per Dauguvą. Nuo upės kilo rūkas, dangus buvo taip žemai, jog atrodė, kad jis ilsisi ant miesto stogų. Malu jautė stiprią, šiltą Davido ranką, ir ją taip pat užliejo šiluma.

– Aš vėl atidarysiu parduotuvę, – tarė ji spontaniškai. – Aš pradėsiu nuo pat pradžių, išsinuomosiu kur nors mažytį kampelį. Sutartis su *KaDeWe* aš vis vien turiu įvykdyti. O tada, kai mūsų finansiniai reikalai bus geresni, parsivešiu Konstancę. Jai reikalinga geresnė klinika, tokia, kur jai galėtų padėti. Tai turėjo įvykti jau anksčiau. Bet Berlyne ji prieštaravo viskam. Ką apie tai manai, Davidai?

Salomonovas tylėjo ir tik šypsojosi. Bet tai buvo gera šypsena, tokia šypsena, kuri jai sakė: „Aš esu su tavim. Kad ir ką sumanytum, aš tau padėsiu."

– Kur mes einame? – paklausė ji.

– Užsuksim už kito kampo – ir mes jau atėję.

Malu apsidairė. Vietovė nebuvo centre, bet netoli jo, ir jie sutiko daug žmonių, nešinų pirkinių krepšiais.

– Nori pakviesti mane pusryčių?

Malu ėmė nekantrauti, bet Davidas vis dar šypsojosi.

Jie pasuko už kampo, ir Malu nustebo, koks gyvas buvo bulvaras. Automobiliai signalizavo, bėgiais dundėjo tramvajus. Parduotuvės rikiavosi viena šalia kitos. Čia buvo daug maisto produktų parduotuvių, baldų salonas, šalia knygynas ir maža jauki vyninė.

Laikraščių platintojai šaukdami skubėjo pro juos, batų valytojas siūlė savo paslaugas, o kitoje gatvės pusėje vyras darbiniais drabužiais tikrino dujinius žibintus.

Staiga Davidas sustojo.

– Čia! – tarė jis.

Malu išsižiojo, suakmenėjo ir pradėjo gaudyti orą. Tada ji puolė Davidui ant kaklo ir pabučiavo jį vidury gatvės.

– Negaliu patikėti, Davidai!

Virš vienos vitrinos auksinėmis raidėmis buvo užrašytas jos vardas – *Malu*.

Ji laikėsi tvirtai įsikabinusi į Davidą, nes iš džiaugsmo linko keliai. Kartu su juo įžengė į parduotuvę ir atsargiai apsidairė, lyg bristų per sapną, kuris nuo vieno mirktelėjimo galėjo dingti.

Čia stovėjo šešios siuvimo mašinos, prie jų sėdėjo moterys ir uoliai siuvo. Siuvimo manekenas buvo pastatytas taip, kad ant jo kristų dienos šviesa.

Viena mergina rūšiavo medžiagų rietimus lentynose, kita dėliojo sagas ir mezginius pagal raštą.

– Sveika atvykusi į *Malu*, – sušnibždėjo Davidas.

Malu nenustygo vietoje.

– Dėkoju tau. Labai tau dėkoju.

Trisdešimt ketvirtas skyrius

Ryga, 1926

Malu sėdėjo prie siuvimo mašinos ir dejavo. Suknelė, prie kurios ji dabar dirbo, turėjo būti pasiūta rytojaus vakarui. Ryt vakare bus švenčiama Pascha. Jos namuose. Jie pakvietė beveik dvidešimt žmonių, ne visi jie buvo žydai. Malu norėjo gražiai atrodyti, visų pirma dėl Davido. Jis turėjo ja didžiuotis, didžiuotis prieš kitus.

Po vestuvių Malu labai daug dirbo. Ir jai sekėsi. Berlyne jai prireikė dvejų metų, norint susikurti vardą, o čia užteko vienų.

Malu buvo laiminga. Laimingesnė, nei būtų išdrįsusi tikėtis. Ji mėgo Davidą ir mielai būdavo kartu su juo. Jie jau turėjo ir bendrą vaiką – sūnų, vardu Danielius. Ji manė Davidą esant gerą gydytoją, nuostabų tėvą ir vyrą. Kartais ji nesmagiai jausdavosi, nes tai, ką jautė savo vyrui, nebuvo meilė. Meilė, kuri turėtų būti tarp vyro ir moters. Malu mylėjo Davidą kaip brolį. Iš visos širdies ir visų jėgų. Ir vis dėlto jau po metų išsireikalavo, kad abu miegotų atskiruose miegamuosiuose.

– Tu naktį taip dažnai turi vykti pas pacientus, – pagrindė ji savo sprendimą. – Aš nuo to prabundu, ir vaikai

paskui sunkiai užmiega. Bus geriau, jei jie miegos su manim atskirame kambaryje.

Davidas tik linktelėjo. Kaip visada. Bet jo akys patamsėjo iš liūdesio.

Malu uždraudė sau galvoti apie Janį. Ir vis tiek nebuvo dienos, kad jo neprisimintų. Rygos dienraštyje ji visų pirma perskaitydavo skiltis, kuriose buvo rašoma apie Mintaują ir jos apylinkes. Janis iš tikrųjų tapo burmistru. Jis buvo išrinktas balsų dauguma. Malu džiaugėsi jo sėkme, bet krūtinėje vis tiek pajuto skausmą, kai laikraštyje pamatė jo ir Marijos nuotrauką. Jis buvo apkabinęs ją per pečius, o Marija, stipriai prisiglaudusi, išdidžiai žvelgė į jį, kaip vestuvinėje nuotraukoje.

Izabelė fon Rulov nuolat rašė Malu. Ji pranešė, kad Konstancė fiziškai daug geriau jaučiasi naujoje klinikoje, už kurios paslaugas Malu įstengė mokėti iš savo mažos įmonės pelno. Bet Konstancės siela nebuvo rami. Ji vis dar skrajojo gyvenime kaip drugelis, neturėjo jokio tikslo, nerado savo vietos, buvo tarsi įstrigusi vaikystėje ir vengė bet kokios atsakomybės.

Malu užbaigė siūti apdarą Paschos šventei. Tai buvo siauras raudonas sijonas, ant kurio turėjo būti vilkima suknelė, per dvi plaštakas trumpesnė už sijoną, o medžiaga ir stilius buvo kaip tautinio latvių kostiumo. Nuo palankų iki viršaus suknelė buvo išsiuvinėta raudonais kvadratais, kuriuos aukščiau keitė plati raudona juosta. V formos iškirptė taip pat buvo apsiuvinėta raudonais kvadratėliais. Prie suknelės Malu norėjo apsiauti šviesius aulinukus, prisiderinti ilgas pirštines ir siuvinėtą kepuraitę.

Likus valandai iki šventės Malu baigė darbą ir nuskubėjo iš ateljė į namus. Visuose languose degė šviesa, prie durų laukė tarnas su livrėja. Nuo žvakių šviesos ant grindinio krito šiltas šešėlis.

Mažame vestibiulyje degė galybė žvakių. Iš ateljė buvo atnešta drabužių kabykla svečių garderobui. Virtuvėje triūsė virėja su dviem pagalbininkais.

Malu įkišo galvą pro praviras duris. Virėja stovėjo prie viryklės įraudusiu veidu, viena ranka įsirėmusi į šoną, o kita maišydama puodą.

– Įdomūs man čia tie papročiai, – burbėjo ji pati sau. – Šventines dienas pradėti iškart nuo puotos, – ji atsisuko, nenustodama maišyti. – Bituja, ar padengei stalą taip, kaip liepė ponas daktaras?

Mergaitė linktelėjo:

– Indai, žvakės ir žvakidės, o prie kiekvienos sėdimos vietos ta brošiūra, Agada.

– Gerai, – virėja, linguodama galvą, maišė toliau. – Sakau gi, komiški papročiai. O dar ta keara! Dieve švenčiausias! Ir kam šovė į galvą šventinės vakarienės metu padėti karčiųjų žolių.

– Karti žolė, – išgirdo Malu pažįstamą balsą, – tai priminimas apie tai, koks kartus buvo žydų vergų gyvenimas Egipte... – Šitaip iš kažkokio nematomo kampo paaiškino Malu anyta Šula Salomonova.

– Aha, – virėja nepasitenkino tokiu atsakymu. – O kam reikalingi kietai virti kiaušiniai kiekvienam svečiui? Kietai virti kiaušiniai! Valstiečiai juos valgo pusryčiams, bet ne per šventes! Ir dar sūdytam vandeny.

– Kiaušinis yra amžino gyvenimo simbolis, o sūrus vanduo reiškia ašaras, – kantriai pati sau šypsodamasi paaiškino Šula.

Virėja ir vėl pakraipė galvą.

– Ašaros, vergystė, karti žolė. Jūs, žydai, tikrai mokat švęsti.

– Neužmirškit keturių taurių vyno, kurį reikia išgerti per Agados skaitymą.

Dabar virėja linktelėjo.

– Jo jums tikrai prireiks, maloningoji ponia, jei galima taip sakyti.

– Jūs galite sakyti viską, mano mieloji.

Ir vėl Malu pajuto Šulos balse pažįstamą šypseną.

Malu mielai būtų pasiuntusi anytai oro bučinį. Šula jai patiko nuo pirmos pažinties minutės. Jos anyta priėmė Violą kaip savo anūkę, neklausinėdama, iš kur tas vaikas atsirado. Ir ji mylėjo Danielį. Bet nedalijo patarimų ir nesikišo į jaunos šeimos reikalus. Tačiau neleido suabejoti, kad visuomet bus šalia, kai prireiks jos pagalbos.

„Aš turiu nuostabią šeimą, – galvojo Malu. – O Šula man tarsi mama, kurios aš niekad neturėjau, tačiau kaip tik tokia mama norėčiau būti savo vaikams."

Ji užbėgo viršun, į savo miegamąjį, ir skambučiu pakvietė mergaitę, kad padėtų jai apsirengti. Pirmieji automobiliai jau stovėjo prie namų, kai Malu, apsivilkusi nauja suknele ir susišukavusi, nulipo laiptais.

Prie įėjimo stovėjo Davidas. Ją pamačius, jo akys nušvito. Jo žvilgsnis išdavė daugiau nei žodžiai. „Aš tave myliu, – perskaitė Malu jo akyse. – Tu gražesnė nei bet kada anksčiau."

Ji jautėsi rami ir saugi, ir atradusi namus.

Per šventinę vakarienę Malu pastebėjo, kad Davido kolegos žmona – lietuvė, vardu Birutė – ją stebi pasipiktinusiu žvilgsniu. Malu niekaip negalėjo suprasti priežasties. Stalas buvo gausiai nukrautas, vyno buvo užtektinai, tarp atskirų Agados skaitymų visi šnekučiavosi, atmosfera buvo išties maloni ir draugiška.

Kai tarnaitės nukraustė stalą, vyrai su konjaku ir cigarais patraukė į Davido darbo kambarį, o moterys liko salone su cigaretėmis ir likeriu. Malu įsidrąsino ir užkalbino Birutę.

– Ar jūs viskuo patenkinta? – paklausė ji.

Jai vėl buvo atsakyta piktu žvilgsniu. Birutė net susižvalgė su kita drauge, kurią pažinojo ir Malu. Ir ši, Valerija, atrodė nepatenkinta.

– Smagu matyti, kokia prabanga jus supa, – tarė Birutė karčiai.

– Ačiū, – atsakė Malu. – Bet kodėl man susidaro įspūdis, kad jūs pykstate?

Birutė gūžtelėjo pečiais. Valerija atsistojo ir žengė prie prie jų. Kitos moterys nutilo.

– Pyktis – tai tik žodžiai, – atšovė Birutė.

Valerija linktelėjo, pačiupinėjo Malu suknelę ir pareiškė:

– Gera medžiaga, geras kirpimas, aukščiausia kokybė. Saviems tik patys geriausi daiktai.

Malu sunerimo.

– Aš vis dar nesuprantu, apie ką jūs kalbat.

Birutė atkišo jai savo rankovę.

– Pačiupinėkit ir pasakykit man, kiek, jūsų nuomone, verta ši suknelė.

Malu nurijo seiles. Ką tai reiškia? Ji vis tiek palietė medžiagą, patrynė ją taip pirštų ir net ištraukė kabantį siūlą.

– Spalva jums tinka. Mėlynumas atsispindi jūsų akyse. Tai rodo jūsų gerą skonį.

– Gali būti, – atsakė Birutė. – Bet aš jūsų klausiau, kiek mokėtumėt už tokią suknelę?

Malu šiek tiek atsitraukė ir gurkštelėjo iš taurės vyno. Ką ji turėjo pasakyti? Medžiaga glamžėsi vien tik nuo žvilgsnio. Siūlės buvo nusiūtos neatidžiai, sukirpimas nevykęs. Malu nebūtų mokėjusi net dešimties rublių už šią suknelę. Bet ji negalėjo to pasakyti garsiai. Birutė būtų pagrįstai įsižeidusi.

– Aš šitos suknelės nebūčiau pirkusi, – išsisukinėdama pagaliau atsakė Malu.

– Šis kirpimas netinka nė vienai moteriai, – tarė Birutė. – Medžiaga prastos kokybės, sagos byra, vien jas palietus.

Malu tylėjo.

– Ar žinote, kiek aš už ją mokėjau?

Malu papurtė galvą.

– Aštuoniasdešimt rublių. Aštuoniasdešimt rublių, ar jūs girdite?

– Na, – Malu pabandė nusišypsoti, – iš tikrųjų ir man atrodo, kad per brangiai.

– Taigi. Ir dar kaip per brangiai! – Iš pykčio Birutės akys žaižaravo. – Kaip jūs pavadintumėt tą, kuris už tokią kainą pardavė šią suknelę?

Malu vėl galvojo, ką atsakyti. Jai į pagalbą atėjo Valerija.

– Tokį aš pavadinčiau apgaviku, – pareiškė ji ir atvertė savo suknelės palankus. Buvo matyti, kad jie kai kuriose vietose atirę.

Malu patraukė pečiais.

– Jūs teisios. Visuomet pikta, kai daikto vertė neatitinka kainos.

Birutė linktelėjo.

– O dar pikčiau yra tai, kad toks žmogus visai nesigėdija, o demonstruoja savo turtus.

Malu vėl norėjo linktelėti, bet staiga pasijuto taip, lyg būtų puolama. Ji papurtė galvą.

– Suknelę jūs pirkote ne mano parduotuvėje. Tai neįmanoma. Aš prisimenu visas savo sukneles. Ir asmeniškai atsakau už kokybę.

Birutė priėjo prie pat Malu.

– Nejaugi? Tai kodėl tada mano suknelės etiketė su jūsų vardu?

– Ką? – Malu išplėtė akis. – To negali būti. Kaip jau sakiau, aš atpažinčiau kiekvieną savo suknelę. Net modelis ne mano. Jis tik šiek tiek panašus į vieną modelį, kuris buvo mano senajame eskizų albume. Bet šį albumą aš praradau jau prieš daugelį metų Berlyne.

– Tai jūs manim netikite? – Birutė šaižiai įkvėpė oro.

– Aš neturiu pagrindo abejoti jūsų garbingumu. Tai tikriausiai koks nors nesusipratimas.

Atsistojo dar dvi moterys. Viena griebėsi už apykaklės ir atsisegė dvi viršutines sagas.

– Pažiūrėkit, ar šios suknelės ne jūsų?

Malu žengė žingsnį atgal.

– Ne, ne. Aš nežinau šitų suknelių, niekados jų nesu mačiusi.

Moteris prisitraukė Malu už rankovės.

– Tada pažiūrėkit! Ant apykaklės yra jūsų vardas.

Malu čiupo už apykaklės ir pažiūrėjo. Iš tikrųjų! Ji atpažino savo vardą, savo rašyseną.

Dabar jau ir Birutė, ir Valerija, ir ketvirta moteris pradėjo tampyti savo sukneles. Jos visos atkišo Malu etiketes su jos vardu. Jos vardu ant suknelių, kurios buvo taip blogai pasiūtos, kad reikėjo gėdytis!

– Kaip tai galėjo atsitikti? – paklausė Malu. – Juk aš jums nepardaviau šių suknelių! Ne, tai visiškai neįmanoma.

– Ne, tiesiogiai jūs mums neįsiūlėte šių pigių skarmalų. Mes juos pirkome parduotuvėje kitoje upės pusėje. Parduotuvė vadinasi *Europos mados namai*. Jei mes iškart būtume pamačiusios, kaip blogai jos pasiūtos, būtume nepirkusios. Tačiau visas brokas išlindo tik po pirmo skalbimo.

Malu iškėlė rankas.

– Aš nežinau tos parduotuvės, aš ten niekada nesu buvusi! Prisiekiu viskuo, kas man šventa.

– Ši parduotuvė, – paaiškino Birutė, kurios balse vis dar skambėjo pyktis, – giriasi siūlanti naujausią madą iš Europos sostinių. Drabužiai iš Berlyno, batai iš Milano, mezginiai iš Briuselio, vilna iš Dublino. Ten, būtent ten aš nusipirkau šitą suknelę kaip naujausią modelį iš Berlyno.

– O aš savo, – pridūrė Valerija.

– Ir aš.

– Aš taip pat.

Malu jautėsi įvaryta į kampą. Ji tegalėjo purtyti galvą.

– Tai neįmanoma, – kartojo ji kaip maldą. – Aš negaliu to paaiškinti. Tai turi būti didžiulis nesusipratimas.

– Aš beveik linkusi jumis patikėti, – pareiškė Birutė. – Bet ar tai dabar ne jūsų užduotis išsiaiškinti, kas naudojasi jūsų vardu? Ir kai tą asmenį surasite, perduokit jam, kad mano vyras susisieks su juo kaip advokatas.

Trisdešimt penktas skyrius

Ryga, 1926

Kitą dieną iš pat ryto Malu išsiruošė į kitą upės pusę – į *Europos mados namus*. Ji jau įtarė, kas slypi už šios apgavystės. Ir ne tik tai. Dabar ji buvo beveik tikra, kas tuomet pavogė eskizų albumus iš jos buto Berlyne. Bet ji norėjo tai išgirsti pati.

Mados namų direktorius priėmė ją savo biure ir buvo labai paslaugus. Kai Malu išdėstė jam visą situaciją, jis paaiškino:

– Viena įmonė iš Berlyno siunčia mums šiuos modelius. Mes parduodame juos komiso pagrindais. Geras verslas. Abiem pusėms.

– Koks įmonės pavadinimas?

Direktorius apgailestaudamas gūžtelėjo pečiais.

– To aš jums negaliu pasakyti, miela ponia. Verslo paslaptis, juk pati suprantate.

– Aš esu Malu. Jūsų parduodamų suknelių etiketėse naudojamas mano vardas ir mano braižas. Ir jei jūs tuoj pat man nepasakysit įmonės Berlyne pavadinimo ir nenurodysite jos savininko, tai dar šiandien pat nunešiu į policiją pareiškimą dėl klastotės. Prieš jus.

Direktorius nurijo seiles.

– Na, taip toli nereikėtų eiti. Juk aš taip pat rizikuoju prarasti gerą vardą.

Jis atidarė biuro spintą ir ištraukė vieną bylą.

– Cėlendorfo importo ir eksporto prekybos bendrovė, – perskaitė jis.

Malu linktelėjo. Ji tai žinojo.

– Savininko vardas yra Rupertas fon Cėlendorfas? – paklausė ji.

Direktorius linktelėjo.

– Taip, būtent taip čia ir parašyta.

Malu paėmė savo rankinę ir pakilo nuo kėdės.

– Ačiū! Jūs man labai padėjote.

– Taip, o kas bus su drabužiais? Aš jų turiu dar tris tuzinus.

Malu trumpai pagalvojo prieš atsakydama:

– Nuardykite etiketę. Kol mano vardas nebus siejamas su tais skarmalais, man visai nesvarbu, ką jūs su jais darysite.

– O policija?

Malu papurtė galvą.

– Nuardykite etiketes. Tuoj pat. Tada aš nesikreipsiu į policiją. Bet jei pasirodys dar nors viena suknelė su mano vardu, ateis jūsų eilė.

– Supratau, ponia.

Direktorius vėl nurijo seiles. Jis nusilenkė Malu ir vis dar lankstydamasis palydėjo ją iki durų. Malu spėjo pamatyti, kaip jis nosine nusišluostė prakaitą, kai tik ji išėjo. Ji grįžo prie upės, sustojo vidury tilto ir žiūrėjo į vandenį. Rupertas. Jis ją apgavo. Vėl. Tikrą seserį.

„Kodėl manęs tai nestebina? – pagalvojo Malu. – Jis iš mamos atėmė viską, ką ji kada nors turėjo. Iš manęs jis taip pat daug ką atėmė. Jis visuomet toks buvo. Nuo mažų dienų.“

Pirmą kartą po daugelio metų ji prisiminė tą popietę, kai jos likimas reikšmingai pakrypo kita vaga. Ji matė save, mažą mergaitę, kambaryje kartu su Rupertu ir sena teta, kuri miegojo gulimajame krėsle.

Ji girdėjo, kaip koridoriuje šnibždasi dvi tarnaitės. Viena tarė:

– Vargas su senąja maloningąja ponia. Ji tik vegetuoja.

O kita atsakė:

– Tu teisi. Gyventi be jokio orumo yra baisiausia, kas gali atsitikti. Su gyvuliais elgiamės gailestingiau nei su žmonėmis. Jie bent gali tikėtis malonės šūvio.

Malu matė šalia Rupertą, kuris išsiviepęs žiūrėjo į ją.

– Gal išvaduojam tetą? – pasiūlė jis. – Ar neturėtume paleisti malonės šūvio?

– O kas yra tas malonės šūvis? – išgirdo ji klausiant pati save.

– Tai kai kas, dėl ko žmonės anksčiau patenka į dangų.

Mažoji Malu linktelėjo ir įsikišo į burną nykštį.

– Ką manai?

Malu papurtė galvą.

– Nežinau, ar mums tai galima. Turėtume pasiklausti auklės.

Rupertas tik numojo ranka.

– Ak, Marenka yra tokia kvaila, kaip naktis yra tamsi. Ji nieko nesupranta apie tokius dalykus. Atėjo laikas tetai išeiti. Ji dejuoja ir gargaliuoja, o kai pamiršta įsidėti į burną

dantis, atrodo kaip sena ragana. Patikėk, Malu, mes visiems dvare padarytume paslaugą.

Ruperto balse Malu išgirdo gaidelę, kuri jai nepatiko. Ji žengė žingsnį atgal.

– Taigi, aš dabar tai padarysiu, – pareiškė Rupertas.

Malu ištraukė iš burnos nykštį.

– Tu negali to padaryti. Tu neturi nei pistoleto, nei šautuvo. Tu negali nušauti tetos, – ji taip džiaugėsi, kad ši mintis jai atėjo į galvą.

– Kuo paprasčiausiai, tu kvaila višta! – atšovė jai Rupertas. Tada jis pradėjo raustis tarp savo žaislų, kol surado laidynę.

Malu nusipurtė. Prisiminimai vis dar skaudino. O Rupertas nė kiek nepasitaisė. Jis užaugo kilmingoje šeimoje, o karo metu buvo karininkas, bet jam trūko tam tikrų charakterio bruožų, kuriuos privalėjo turėti kilmingasis arba žmogus, vedantis paskui save kitus. Ji žinojo, kad jis pavogė jos eskizų albumus. Ji suprato, kad jis norėjo atsikratyti Konstancės. Ji taip pat žinojo, kad jis niekada nepasirūpins Viola. Niekada. Tik vieno ji dar nežinojo: kaip ištrinti Rupertą iš savo širdies. Rupertą, brolį, kuris niekada nesielgė su ja kaip brolis.

Malu atsiduso. Ji kaip užburta žiūrėjo į verpetą, girdėjo, kaip vanduo ją šaukia. Su visa jėga ji atsiplėšė nuo turėklų ir nubėgo.

Malu negalėjo laukti, kol Davidas vakare pareis namo. Ji pati nuskubėjo į jo kabinetą, atidarė duris ir pareiškė tuoj pat turinti su juo pasikalbėti. Jis paprašė jos palaukti, kol baigs apžiūrą. Vos tik pacientas išėjo, Malu įsiveržė vidun.

Davidas nustebęs pažvelgė į ją.

– Kas tau darosi? – paklausė jis. – Tu kaip nesava.

– Man reikia vykti į Berlyną, – atsakė Malu. – Dėl suklastotų drabužių neabejotinai kaltas Rupertas. Aš turiu ten važiuoti, turiu tiek daug ką išsiaiškinti, turiu pasirūpinti Konstance. Žinau, kad laikas netinkamas, bet prašau išleisti mane į Berlyną. Aš privalau tai padaryti! Man tai svarbu. Dėl savo pačios gyvenimo, dėl mūsų gyvenimo.

Davidas tylėjo ir susimąstęs kasėsi smakrą.

– Ar žinai, ką šiais laikais reiškia kelionė į Berlyną? – paklausė jis.

Malu papurtė galvą.

– Aš turiu ten vykti.

– Nacionalsocialistų gretos vis gausėja. Netrukus jų bus jau šimtas tūkstančių. Tavo pavardė žydiška.

– Aš žinau, bet kol kas tie Hitlerio parankiniai neturi balso. Vokietiją valdo Centro ir kitos pilietinės partijos. Man ten nėra ko bijoti.

– Ten daugiau nei du milijonai bedarbių. Daugelis prarado savo turtą per didžiąją infliaciją. Jie nepatenkinti ir ieško atpirkimo ožio. Žydai visuomet užkliūdavo. Tik paskaityk dešiniųjų radikalų ir nacionalsocialistų laikraščius. Juose visa kaltė verčiama žydams.

– Aš neturiu priešų Berlyne, – atsakė Malu. – Be to, aš ten būsiu tik porą dienų. Tik tol, kol viską sutvarkysiu.

– O tavo brolis? Jis gi priklauso NSDAP partijai, net užima ten aukštą postą. Tu jo nepakvietei į mūsų vestuves ir nepranešei jam, kad esi ištekėjusi. Už žydo.

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Taip, mano brolis. Jis visuomet buvo kitoks nei aš, kitaip galvojo, turėjo kitas vertybes. Jis manęs nesuprastų. Davidai, pagaliau atsipeikėk. Mes gyvename 1926 metais. Vokietijoje šis tas pasikeitė. – Ji užsispyrusi atkišo smakrą. – Be to, Rupertas vis tiek yra mano brolis.

– Kaip nori, – atsakė Davidas ir uždėjo rankas jai ant pečių. – Jei tau reikia važiuoti, tai važiuok. Bet būk atsargi, Malu. Violai ir Danieliui reikalinga mama. O man... man tu irgi reikalinga.

Malu priglaudė galvą jam prie krūtinės.

– Tu man taip pat reikalingas, Davidai. Be tavęs mano gyvenimas nebūtų nė perpus tiek laimingas.

Ji sakė tai, ką galvojo, ir kai pažvelgė Davidui į akis, suprato, jog jis ja tiki, bet kartais jam to būdavo per mažai.

– Man reikia į Berlyną, – pakartojo Malu. – Aš turiu užbaigti savo ankstesnį gyvenimą ten ir padėti tašką. Tik kai tai padarysiu, būsiu visiškai laisva, – ji pakėlė galvą, ieškodama jo žvilgsnio. – Tik tada aš būsiu pasiruošusi mylėti tave taip, kaip tu esi nusipelnęs. Šito trokštu labiau už viską pasaulyje.

Trisdešimt šeštas skyrius

Berlynas, 1926

Berlynas! Malu užuodė Berlyno kvapą, traukiniui vos tik įvažiavus į Zoologijos sodo stotį.

Izabelė fon Rulov jau laukė jos.

Abi moterys apsikabino.

– Kur Anita? – pasiteiravo Malu. – Kodėl ji neatėjo?

Izabelė nutaisė liūdną veidą.

– Ji mane paliko. Grįžo atgal į Prancūziją. Ji tvirtino, kad čia, Vokietijoje, nebeįmanoma gyventi.

Malu pakėlė antakius.

– Ką ji turi omeny?

– Kartą gatvėje mus apspjaudė, o mūsų buto durys buvo aprašinėtos. Buvo parašyta „Iškrypusios kiaulės". Kepėjas nebenorėjo mūsų aptarnauti, o *Puolusiame angele* mums apskritai uždraudė lankytis, neva kai dvi moterys šoka susiglaudusios, tai prieštarauja gamtai ir vokiškai sielai.

Malu palietė Izabelei ranką.

– Apgailestauju, – tarė ji.

Izabelė linktelėjo.

– Gali būti, kad ir aš nebeilgai liksiu Vokietijoje. Vienas mano pusbrolis iškeliavo į Ameriką. Jis man parašė, kad

Niujorke reikalingos žurnalistės. Su savo nuotraukomis aš tikrai turėčiau galimybę, tuo labiau kad buvau surengusi dvi personalines parodas.

– Tokia bloga padėtis? – Malu negalėjo patikėti.

Izabelė rimtai į ją pažiūrėjo.

– Blogai dar tik bus. O tada dar blogiau, patikėk manim.

Jos išėjo iš stoties pastato ir sustojo aikštėje. Malu apsidairė. Kaizerio Vilhelmo atminimo bažnyčia stovėjo kaip ir anksčiau. Iš pirmo žvilgsnio ji nepastebėjo nieko neįprasto.

Bet tada aikštėje pasirodė vyresnių hitlerjugendo vaikinų būrys. Jie rėkavo ir elgėsi taip, lyg miestas priklausytų jiems. Šalia stoties, atsirėmusi į sieną, klientų laukė pagyvenusi prostitutė. Ji atrodė pavargusi ir nekreipė į jaunimą dėmesio.

– Vokiečių moterys neparsiduoda! – sušuko vienas jaunuolių.

Paleistuvė nuobodžiaudama pažvelgė į jį. Ji buvo pripratusi prie keiksmų.

Staiga keturi jaunuoliai šoko prie jos ir atplėšė nuo sienos. Dviese laikė ją stipriai suėmę, o trečias taip smarkiai trenkė jai į veidą, jog jos galva nusviro. Ketvirtas atsisagstė klyną ir apšlapino moterį.

Tada jie ją paleido. Netarusi nė žodžio, nepraliejusi nė ašaros, moteris susmuko prie sienos.

Malu norėjo prie jos prieiti, bet Izabelė ją sulaikė.

– Nedaryk to. Šiais laikais kiekvienas turi rūpintis savimi. Tik prisidirbsi bėdos.

Sumuštos ir išniekintos moters paveikslas įsirėžė Malu atmintin. Po kelių akimirkų pasirodė kitos prostitutės, ku-

rios, pamačiusios hitlerjugendo vaikinus, buvo pasislėpusios namų nišose. Jos padėjo moteriai atsistoti ir nusivedė ją.

– Eime! – Izabelė patraukė draugę už rankovės. – Iš pradžių važiuosime pas mane. Ten galėsi apsitvarkyti ir šiek tiek užkąsti. Visa kita atliksime vėliau.

Izabelė jau turėjo automobilį. Ji įsimaišė į transporto eismą ir netrukus buvo prie namų.

Kai Malu atsigaivino ir pasistiprino, Izabelė paklausė:

– Ką dabar darysi?

Malu papasakojo Izabelei apie suklastotus drabužius.

– Rupertas turės pasiaiškinti! – tarė ji.

Izabelė tik gūžtelėjo pečiais.

– Na, jis pasikeitė. Nesitikėk, kad tavęs klausys.

Malu spoksojo į stalą ir pirštu vedžiojo aplink medžio rieves.

– Žinau, – atsakė ji po valandėlės. – Bet jis mano brolis. Turiu bent pabandyti.

– Ar aplankysi Konstancę?

Malu linktelėjo.

– Aš ją pasiimsiu drauge. Ji galės gyventi pas mane.

Izabelė susigūžė, lyg jai būtų buvę šalta.

– Bijau, kad ji to nenorės.

– Bet turiu bent jau pabandyti.

– Ji taip pat nebe ta, kurią seniau pažinojai, Malu. Berlynas mus visus pakeitė į blogąją pusę, – Izabelė įdėmiai pažiūrėjo į Malu ir pačiupo jos ranką. – Grįžk namo. Išvažiuok kuo greičiau. Čia viskas supuvę. Nenoriu, kad ir tu apsikrėstum.

Malu papurtė galvą.

– Pirma turiu kai ką sutvarkyti. O tada išvažiuosiu... – Ji pakėlė akis. – Gali būti, kad aš niekada daugiau čia nebegrįšiu. Čia kitas pasaulis. Pasaulis, kuriam aš nepriklausau.

– Tad važiuokim pas Konstancę. Aš tave palydėsiu.

Jos išsuko iš Berlyno ir beveik valandą važiavo įvairiais keliais, kol atsidūrė vidury Altmarko regiono, ir Izabelė pagaliau tarė:

– Atvykom.

Netrukus Izabelė ir Malu įžengė į baltai tinkuotą kaimiško stiliaus pastatą. Už namo plytėjo didelis sodas. Malu pamatė ten augančias vyšnias ir obelis. Vestibiulis nuteikė draugiškai, visur buvo pristatyta gėlių. Po spalvingais paveikslais buvo galima pasėdėti.

– Beveik kaip viešbuty, – stebėjosi Malu.

Izabelė linktelėjo.

– Ir kainos ne žemesnės nei *Adlone*.

Priėjo gydytojas ir pasisveikino su Izabele, o ši jam pristatė Malu.

– Tai jūs esate Marija Luizė, – tarė gydytojas ir nužvelgė ją nuo galvos iki kojų.

– Taip, aš esu Marija Luizė Salomonova. Ar turėtumėt minutėlę laiko? Norėčiau su jumis pasikalbėti apie Konstancę.

– Prašom! – gydytojas rankos mostu parodė į stalą su kėdėmis. Dvi iš jų jis atitraukė ir padėjo moterims atsisėsti, tada atsisėdo pats.

– Ką norėtumėt sužinoti?

Malu iš karto priėjo prie reikalo.

– Norėčiau pasiimti Konstancę kartu su savimi į Rygą. Ten ramu ir jauku. Ji galės dirbti mano atelje ir turės gali-

mybę matytis su dukra, kada tik panorėjusi, neprisiimdama atsakomybės už mažąją. Be to, mano vyras gydytojas. Jis padės jai, jeigu prireiktų.

Gydytojas susimąstė.

– Paklauskite jos pačios. Paklauskite, ar ji sutinka. Iš medicininės pusės aš jokių kliūčių nematau. Konstancės gydymas pasibaigęs. Ar suprantat, ką noriu pasakyti?

Malu papurtė galvą, Izabelė suėmė jos ranką.

Gydytojas trumpai užsimerkė ir dviem pirštais pradėjo trinti nosies nugarėlę. Tik dabar Malu pastebėjo tamsius ratilus po jo akimis.

– Ji atvyko pas mus turėdama didelę priklausomybės problemą. Mums pavyko atpratinti ją nuo kokaino. Bet Konstancė nenusiteikusi bendradarbiauti. Ji linkusi į priklausomybę, todėl vieną rūšį keičia kita.

– Tai kas dabar? – paklausė Malu ir turėjo nuryti seiles. Jos gerklė staiga išdžiūvo.

Gydytojas rimtai į ją pažiūrėjo.

– Vyrai. Ji priklausoma nuo vyrų ir daro viską, kad atkreiptų jų dėmesį.

– Ką ji daro?

– Na, praėjusią savaitę ji nuoga atėjo valgyti. Ji puikiai žinojo, ką daro. Ji nėra beprotė. Bent jau ne tradicine prasme.

– O kas jai yra?

Gydytojas atsiduso.

– Tai, ką dabar pasakysiu, nebus mokslinis paaiškinimas. Žinot, aš jau dvylika metų dirbu šioje klinikoje ir dvidešimt metų su žmonėmis, turinčiais nesveiką psichiką ar ligotą sielą. Daug kam padėjau, bet padėti galima ne visiems. Juos aš va-

dinu „pilkosiomis sielomis". Pilkosios sielos neigia gyvenimą, jis atrodo joms per sunkus, todėl padėti neįmanoma. Dauguma jų miršta pernelyg anksti. Apgailestauju, kad turiu jums šitai sakyti, – gydytojas pakilo. – Man jau metas eiti. Darbas šaukia. Nesvarbu, ką nuspręsite, žinokite, kad tai ne jūsų kaltė.

Taręs šiuos žodžius, jis pasišalino.

Malu nusistebėjo.

– Ką jis pasakė? Ne mano kaltė? Ką jis turėjo omeny?

Izabelė vėl paėmė Malu ranką ir paglostė ją.

– Konstancė įsikalusi, kad tu viską iš jos atėmei. Tu atsivežei ją į Berlyną, pripratinai prie kokaino ir atėmei vaiką.

– O! – Malu pajuto, kaip viduje kyla pyktis. – Gal aš jai ir vaiką užtaisiau?

– Pasaulį ji mato ne tokį, koks jis yra. Ji mato tai, ką nori matyti. Tu žinai, kad ji nesugeba atsakyti už savo veiksmus. Niekas nepasikeitė. Jai būtina kam nors suversti kaltę dėl nenusisekusio gyvenimo. Tas „kas nors" esi tu.

Malu išplėtė akis. Ji pravėrė burną ir jau žiojosi kažką sakyti, bet jai pritrūko žodžių.

– Mes visi žinome, kad tu nė kiek nekalta dėl to, kas atsitiko Konstancei. Ji suaugusi, niekas jos nevertė elgtis vienaip ar kitaip. Bet ji turi savo požiūrį. Ar vis tiek nori ją pamatyti?

Malu sukando dantis ir linktelėjo.

– Taip, noriu.

– Ji sode, mažajame paviljone.

– Iš kur žinai?

– Tokiu metu ji visuomet ten.

Malu iš lėto žingsniavo per sodą. Ji bijojo. Labai bijojo. Ji jau buvo išgyvenusi tokią situaciją, kai metų metus gal-

vojo, jog yra kalta dėl kito žmogaus likimo. Negi tai vėl pasikartos?

– Tai ji, – Izabelė parodė liesą moterį šviesia suknele. – Nori pabūti viena su ja?

Malu papurtė galvą.

– Ji gali susijaudinti. Geriau, jei kas nors būtų šalia ir padėtų ją nuraminti.

Ji dar kartą giliai įkvėpė ir iškvėpė, tada įžengė į pavil-joną ir tyliai pašaukė Konstancę vardu.

Konstancė pakėlė galvą. Jos žvilgsnis visai nebuvo nu-stebęs.

– A, tai tu, – tarė ji, lyg po paskutinio jų susitikimo būtų praėję ne metai, o tik kelios dienos.

Malu išsigando. Konstancės veidas atrodė keleriais me-tais pasenęs. Nuo nosies iki burnos buvo įsirėžusios aštrios raukšlės. Lūpos tapo visai plonos, primerktos akys žvelgė su nepasitikėjimu. Jos nuostabiuose plaukuose bolavo pirmos žilos sruogos.

Malu atsargiai priėjo ir atsisėdo ant kėdės šalia Konstancės.

– Kaip tau sekasi? – paklausė ji tyliai.

Konstancė pažiūrėjo į ją tuščiu žvilgsniu.

– O kaip man turi sektis? – paklausė ji. – Man sekasi taip, kaip tu visada ir norėjai.

Malu nurijo seiles.

– Aš visuomet norėjau tau tik gero.

Konstancė piktai nusijuokė. Ji bedė pirštu į Malu.

– Tu man pavydėjai. Visada tokia buvai. Tu norėjai mane sužlugdyti. Jau seniai. Tu atėmei iš manęs viską. Tėviškę, vyrą, vaiką, net vardą.

Malu atsiduso. Ji nežinojo, ką atsakyti į tuos priekaištus. Todėl paklausė:

– Apie kokį vyrą tu kalbi?

– Ir tu dar klausi? Aš kalbu apie Rupertą. Mes mylėjom vienas kitą. Taip, mylėjom. O, tai buvo didelė meilė. Ji švietė skaisčiau nei visos žvaigždės danguje. Tu pavydėjai šitos meilės, savo intrigomis užgesinai visas žvaigždes.

– Ne, tai netiesa, – Malu bandymas pasiteisinti nuskambėjo apgailėtinai. – Aš net nežinojau, kad jūs kada nors buvote oficiali pora.

Konstancė palinko į priekį.

– Mes negalėjome to paviešinti. Mes turėjom slėptis nuo tavęs. Nes jau tada žinojome, kad tu užgesinsi visas žvaigždes.

Malu tylėjo. Konstancės akyse buvo tiek daug neapykantos, kad jai pritrūko žodžių. Tik po valandėlės ji atsargiai paklausė:

– Ką tu dabar darysi, Konstance?

Draugė paniekinamai nusiviepė.

– O ką aš galiu daryti? Nieko. Aš nieko negaliu daryti. Tu turi būti nubausta. Bet tinkamas laikas dar neatėjo.

– Už ką tu nori mane nubausti?

– Cha, – sušuko Konstancė. – Tu nežinai? Tada tu niekados ir nesuprasi, – ji susigūžė kėdėje, prisimerkė ir klastingai nusišypsojo. – Žudikė! – sušnypštė ji. – Tu esi žudikė!

Malu užsimerkė. Buvo skaudu matyti tokią Konstancę. Kiekvienas žodis žeidė.

Tačiau ji vis tiek ištiesė draugei ranką.

– Atvažiavau pasiimti tavęs. Tu turėtum važiuoti su manim į Rygą. Galėsi gyventi mano namuose, matyti, kaip auga tavo dukra. Aš pasirūpinsiu tavim.

Vos tik Malu ištarė tuos žodžius, Konstancė pašoko ir paklaikusiu žvilgsniu apsidairė.

– Tu nori mane pagrobti? Ar turiu važiuoti kartu su tavimi, kad tu ir toliau galėtum mane žeminti? Tu nori mane pavogti, pavogti mano kūną, kaip jau pavogei mano sielą?

Malu papurtė galvą. Staiga pasijuto silpna ir išsekusi, lyg visą dieną būtų bėgusi.

– Ne, – paprieštaravo ji silpnu balsu. – Tu gali daryti, ką nori. Jei nenori važiuoti su manim, tai nevažiuok.

Konstancė vis dar buvo susijaudinusi. Ji parodė ranka į Malu ir sušuko, lyg būtų neišgirdusi paskutinių jos žodžių:

– Ar tu esi pats velnias? Ar tu atvažiavai pasiimti manęs į pragarą? Ar nežinai, kad mano gyvenimas buvo tikras pragaras?

Izabelė atsistojo ir apkabino Konstancę per pečius.

– Ša, ša, – tarė ji. – Nusiramink. Viskas gerai.

Bet Konstancė negalėjo nurimti. Ji išsiveržė iš glėbio ir pradėjo mušti Izabelę.

– Tu esi jos padėjėja. Aš visada tai žinojau. Velnio padėjėja.

Izabelė pakėlė rankas, kad apsaugotų veidą. Tą akimirką Konstancė atšoko. Ji abiem rankom pasikėlė sijoną ir nubėgo, nežiūrėdama kur.

– Mes turim ją pasivyti, – Izabelė taip pat pasikaišė suknelę ir pasileido iš paskos.

Malu liko sėdėti. „Ką tai pakeis, – tarė sau. – Konstancė bėga nuo manęs. Kokią aš turiu teisę bandyti ją susigrąžinti?"

Kai pasigirdo riksmas ir siaubingas triukšmas, Malu nuleido galvą ir užsikimšo ausis. Tą akimirką ji nieko negalvojo, nieko nejautė, bet viską suprato. „Žudikė! – skambėjo ausyse Konstancės žodžiai. – Žudikė!"

Tada Malu neteko sąmonės.

Kai ji vėl atsipeikėjo, pasijuto gulinti ant gulto šviesiame kambaryje. Izabelė sėdėjo šalia ir susirūpinusi žiūrėjo į ją. Už jų stovėjo gydytojas; jis pritraukė į švirkštą vaistų. Lyg būtų pajutęs, kad Malu jau atsigavo, jis atsisuko ir atsiprašomai pažiūrėjo į ją.

– Ji nebegyva, tiesa? – Malu stebėjosi, kad jos balsas toks kimus.

Gydytojas linktelėjo.

– Mes jai niekuo nebegalėjome padėti. Ji metėsi po sunkvežimiu, kuris aptarnauja mūsų virtuvę.

Malu linktelėjo. Ji jautė, kaip karštos ašaros rieda jos skruostais. Gydytojas tai pamatė ir atsisėdo ant gulto krašto.

– Tai ne jūsų kaltė, – tarė jis tyliai. – Ji buvo pilkoji siela. Jai nebebuvo galima padėti. Nekankinkite savęs sąžinės priekaištais. Jūs dėl to nekalta. Kiek aš žinau, dėl jos padarėte viską. Jūs apsiėmėte auginti jos vaiką, jūs apmokėjote jos gydymą klinikoj. Jūs padarėt daugiau nei kas nors kitas.

– Bet galbūt jai visai ne to reikėjo, – sušnibždėjo Malu ir užsimerkė. – Ne to.

Trisdešimt septintas skyrius

Brandenburgas, 1926

Gydytojas patarė Malu likti per naktį klinikoje, kad galėtų ją stebėti. Izabelė turėjo paimti ją kitos dienos rytą.

– Jei jums manęs reikės, pakvieskite, – tarė gydytojas ir uždėjo jai ant peties ranką. – Yra nelengva išteisinti pačiam save.

Malu pažiūrėjo jam į akis.

– Suprantu. Patikėkit, aš žinau tai geriausiai, – pasakė ji ir nuėjo į paviljoną.

Ji atsisėdo į Konstancės kėdę, atlošė galvą į pagalvę ir jai pasirodė, jog trumpai pajuto Konstancės kvapą.

„Ji mirusi, – pagalvojo Malu. – Ji mirusi. Ji mirusi. Ji mirusi." Manė, kad jei šitą sakinį kartos ir kartos, netrukus pajus skausmą dėl draugės netekties. Bet jokio skausmo nepajuto, tik liūdesį, be ašarų ir be riksmų. Liūdesį, kuris nuo šiol ją visuomet lydės.

Bet ji jautė dar kai ką. Kai ką, dėl ko gėdijosi: palengvėjimą. Taip, ji jautė palengvėjimą dėl to, kad Konstancės nebėra. Kodėl?

Malu galvojo apie Davidą ir Violą. Ir staiga ji suprato: Konstancė buvo jos geriausia draugė. Nuo pat vaikystės. Bet ji buvo ir tas asmuo, už kurį Malu jautėsi atsakinga. Jų

tarpusavio ryšys visada buvo šiek tiek slegiantis. Kodėl – ji niekados nesuprato, bet buvo už tai atsakinga. Tai buvo tarsi koks rūkas, kuris visas jų dienas apgaubdavo pilku šydu. Ir šitai tarsi visiems laikams buvo pririšę ją prie Cėlendorfo, prie Berlyno, prie jos buvusio gyvenimo, kuris jai jau nebetiko.

Staiga Malu nusišypsojo. Ji švelniai paglostė pagalvę ir perbraukė pirštų galiukais per kėdės atkaltę.

– Viso gero, Konstance, – sušnibždėjo. – Tikiuosi, kad tu pagaliau radai ramybę. – Ji trumpam nutilo, tada vėl sušnibždėjo: – Tikiuosi, kad ir aš dabar atrasiu ramybę.

Ji nebūtų galėjusi išreikšti savo minčių žodžiais, bet širdyje aiškiai žinojo, kad nuo šiol tapo laisva – laisva nuo praeities. Dar ne visai, ne galutinai, nes dar buvo Rupertas. Bet jau dabar ji pajuto palengvėjimą.

Malu atsistojo ir lėtai nuėjo į pagrindinį klinikos pastatą.

Prie įėjimo stovėjo gydytojas ir rūkė cigaretę.

– Kaip jaučiatės?

– Jaučiuosi gerai, – atsakė Malu. – Tik nežinau, ar turėčiau dėl to džiaugtis, ar gėdytis.

– Džiaukitės, – atsakė gydytojas. – Artimi žmonės yra našta. Visuomet. Net ir tada, kai mes juos mylime. Mirtis visuomet turi kažką išlaisvinančio. Bet niekas apie tai nekalba. Tai vadinama pieta. Bet jums nereikia laikytis tų normų. Paprasčiausiai džiaukitės. Jūsų gyvenimas nuo šiol taps paprastesnis.

Jis išpūtė cigaretės dūmą ir pasižiūrėjo į Malu.

– Mano, tarp kitko, taip pat, – jis šiek tiek šyptelėjo, ir Malu nustebo, kad šypsena jį taip jaunina. – Ji buvo gimusi mirti, o ne gyventi. Neužmirškite to.

Malu linktelėjo.

– Aš žinau, – tarė ji. – Ir dėkoju jums iš visos širdies.

Kai Izabelė kitą rytą atvažiavo jos pasiimti, Malu jautėsi žvali ir pailsėjusi, netgi linksma. O Izabelė atrodė pavargusi, jos veidas buvo papilkėjęs.

– Kaip baisu, – sušnibždėjo ji ir apkabino Malu.

– Tai turėjo įvykti, – paaiškino Malu. – Ji norėjo mane nubausti. Jos mirtis mano akyse turėjo būti bausmė man. Mane tai sukrėtė. Visai taip, kaip ji ir tikėjosi. Bet ji užmiršo, kad kiekvienas šokas turi ir gydomąją galią.

– Tau taip atrodo? – paklausė Izabelė.

– Taip. Man taip atrodo.

Malu jautė Izabelės nuostabą, bet negalėjo ir nenorėjo slėpti jausmų nuo draugės. Todėl tik pridėjo ranką prie širdies.

– Čia, viduje, ji gyvens amžinai, – tarė Malu. – Šviesiakasė mergaitė, kuri būtų taip mielai svajojusi, bet niekuomet nežinojo, apie ką svajoti. Mergaitė, turėjusi daug norų, bet nesugebėjusi jų įvardyti. Jauna moteris su ilgesiu širdyje, bet be tikslo. Konstancė. Mano Konstancė.

Izabelė vis dar nustebusi papurtė galvą, bet po valandėlės linktelėjo.

– Tau prireiks laiko apsiprasti.

– Taip, prireiks, – tarė Malu, užuot pasakiusi, jog ji jau seniai apsiprato, kad jau prieš kelerius metus atsisveikino su mergaite šviesiomis kasomis.

– O dabar važiuokim pas Rupertą.

Izabelė paspaudė greičio pedalą ir po gerų poros valandų jos jau beldėsi į Importo ir eksporto bendrovės duris Vilmersdorfe.

Išvydęs Malu, Rupertas išplėtė akis.

– Tu čia? Ką čia veiki?

– Norėjau pažiūrėti, kaip tau sekasi. Į mano laiškus neatsakei, – nerūpestingai tarė Malu ir atsisėdo priešais rašomąjį stalą. – Norėčiau kavos.

– Tuoj, tuoj! – Rupertas pašaukė mergaitę ir paliepė jai atnešti kavos. Tada jis atsisėdo prie rašomojo stalo, pasidėjo priešais save rankas ir klausiamai pažvelgė į Malu. – Tu ne šiaip sau atvažiavai į Berlyną, kad pažiūrėtum, kaip man sekasi. Ko tu nori?

Malu gūžtelėjo pečiais.

– Šio bei to. Dvaro padėtis siaubinga.

– A, dėl to, – Rupertas numojo ranka. – Aš jau kurį laiką ketinu jo atsikratyti. Iš žemdirbystės verslo nepadarysi. O Pabaltijys toli. Ateitis yra Berlyne.

Malu parodė į uniformą, kuri kabojo ant pakabos rūbinėje.

– Ar tai turi omeny, kai šneki apie ateitį?

Rupertas nusijuokė.

– Tu kalbi apie uniformą? Taip, Hitleris nėra pats protingiausias, bet tai vyras, kuris šiuo metu reikalingas Vokietijai. Jis grąžins šaliai pasididžiavimo jausmą. Jis tuoj pasirūpins darbu, gerove. Esu įsitikinęs, kad tauta jį pamils. Bet tinginiams, intelektualams, žydams ir kitiems niurzgaliams bus blogai.

– Kodėl žydams? – paklausė Malu.

– Gal tu akla? – nusistebėjo Rupertas. – Visa finansų sistema jų rankose. Jie atsakingi už infliaciją, per juos nuskurdo milijonai.

– Tada jie turi būti labai galingi, tie žydai? – Malu naiviai nusišypsojo.

Rupertas trenkė kumščiu per stalą.

– Nebeilgai, mano brangioji. Vokietija vokiečiams. Taip, kaip ir priklauso. O dvarą aš parduosiu. Aš jau ieškau pirkėjo.

– Gerai. Sutinku.

Rupertas klausiamai suraukė antakius.

– Aš turiu teisę gyventi ten iki mirties. Tu turėtum džiaugtis, mane čia matydamas. Galėčiau tuoj pat pasirašyti atsisakymo raštą. Be jo dvaro neparduotum.

Rupertas paplekšnojo jai per ranką.

– Žinau. Aš nenorėjau tavęs netikėtai užsipulti. Žinau, kad tu daraisi sentimentali, kai kalba pakrypsta apie Cėlendorfą. Nenorėjau tavęs gąsdinti. Kai tik būčiau suradęs pirkėją, būčiau tave informavęs.

Malu nusišypsojo.

– Tai dar ne viskas.

– Ko dar nori?

Mergaitė atnešė kavą. Malu delsė ir demonstratyviai maišė du gabaliukus cukraus puodelyje. Rupertas neramiai muistėsi kėdėje.

Pagaliau jis neištvėrė tylos.

– Ko tu dar nori?

– Mama gyvena vargšų prieglaudoj.

Rupertas gūžtelėjo pečiais.

– Tai ne mano kaltė, kad tėvas ja nepasirūpino. Aš kaip tik bandau kurti verslą. Šiais laikais tai nėra lengva. Reikia sukaupti pinigų.

– Tu turėsi pakankamai pinigų, kai parduosi Cėlendorfą.

Rupertas atsilošė.

– Lyg už jį būtų galima daug gauti! Niekas nebenori dirbamos žemės. Kainos kol kas gana aukštos, bet kai Hitleris duos visiems darbo ir duonos, žemės ūkiui bus sunku.

– Grūdų, pieno ir mėsos reikės visuomet.

Rupertas barbeno pirštais į stalą.

– Gali būti, bet aš nenusiteikęs raustis mėšle.

Jis pašaukė sekretorę. Kai ji įėjo, paliepė:

– Paruoškite raštą, kuriuo mano sesuo atsisako visų pretenzijų į Cėlendorfo dvarą. Ji iš karto pasirašys.

Sekretorei išėjus, Malu paklausė:

– O ką tu man pasiūlysi kaip kompensaciją už atsisakymą?

Rupertas atsilošė.

– O ko tu norėtum? Pinigų? Baik, Malu, mes gi šeima.

Ji papurtė galvą.

– Man tavo pinigų nereikia. Be to, tai vis tiek būtų mano pinigai. Bet prie to mes dar sugrįšim. Aš noriu, kad testamente paveldėtoja paskirtum savo dukrą. Ji turi būti aprūpinta, jei aš numirčiau. Jei nepripažinai savo tėvystės, tai pripažink Violą bent jau dukterėčia. Gali būti, kad jai to prireiks. Ir dar noriu, kad Konstancė būtų padoriai palaidota.

– Ką? – Rupertas išvertė akis.

– Taip. Ji žuvo per nelaimingą atsitikimą. Vakar klinikoje.

Rupertas su palengvėjimu atsiduso.

– Jei tai buvo nelaimingas atsitikimas, už tai turės atsakyti klinika. Ką aš su tuo turiu bendro?

– Tai buvo savižudybė, Rupertai.

– Na ir kas? Tai buvo Konstancės sprendimas. Ji pati ir atsakinga už pasekmes.

– Ji negyva, Rupertai. Ji nebegali atsakyti.

– Ir aš ne, – Rupertas lengvai trinktelėjo per stalą, tuo parodydamas, kad ši tema baigta. – Ar dar ko nors nori? – Jis ketino stotis. – Atnešiu popierius.

Malu liko sėdėti.

– Tai beveik viskas. Išskyrus vieną reikalą.

– Kokį?

– Prieš kelerius metus Berlyne tu pavogei iš manęs eskizų albumus, pigiame tekstilės fabrike užsakei pasiūti pagal tuos eskizus drabužius ir pradėjai pardavinėti juos aukštomis kainomis mano vardu. – Ji pasirausė rankinėje ir ištraukė keletą sulankstytų popierių. – Čia mano nuostolių sąrašas. Pinigus, kuriuos iš manęs tokiu būdu pavogei, turėsi grąžinti, atidaręs Violos vardu sąskaitą. Jei to nepadarysi, aš pranešiu policijai ir apskųsiu tave verslo tarnybai.

Rupertas išsižiojęs spoksojo į popierius.

Tą pačią akimirką įėjo sekretorė, nešina atsisakymo raštu. Malu greitai permetė jį akimis, perlenkė ir įsikišo į rankinę.

– Ką tu darai? – paklausė Rupertas.

– Aš nesu tokia naivi, kokia buvau anksčiau, Rupertai. Tu atidarysi sąskaitą Violos vardu, parodysi man savo testamento kopiją ir parodysi man sąskaitą už Konstancės laidotuves. Turi laiko iki šiandien vakaro. Lauksiu tavęs Izabelės bute. Jei nepasirodysi iki dvidešimtos valandos, aš kreipsiuosi į policiją. Paskui grįšiu į Rygą. Tu niekados daugiau manęs nepamatysi ir apie mane neišgirsi. Tu daugiau

nebūsi mano brolis, – ji trumpai nusijuokė. – Mūsų pavardės jau skirtingos.

Rupertas atrodė kaip į kampą užspeistas žvėris.

– O jei atnešiu popierius?

– Tada aš pasirašysiu atsisakymo raštą ir palinkėsiu tau laimės tolesniame gyvenime. Ir šiuo atveju tu daugiau manęs nebepamatysi. Nuo šio vakaro, Rupertai, tu nebeturi sesers, – Malu atsistojo, atsainiai linktelėjo broliui ir prieš išeidama iš biuro pridūrė: – Tu juk visados to norėjai.

Lauke jos laukė Izabelė.

– Ar viską išsiaiškinai? – paklausė ji.

– Dar ne, – atsakė Malu, – tik svarbiausius dalykus. O dabar man reikia konjako.

Trisdešimt aštuntas skyrius

Pabaltijys, 1926

Kai traukinys priartėjo prie Rygos, jau švito. Seniai Malu nebuvo taip gerai ir ramiai miegojusi. Ji apsišlakstė vandeniu veidą ir palydovės paprašė atnešti kavos. Tada vėl atsisėdo į savo vietą, sukryžiavo rankas ir stebėjo slenkantį gamtovaizdį. Išoriškai atrodė labai rami, bet tai buvo apgaulinga.

Malu vis iš naujo tikrino popierius, kuriuos jai atnešė Rupertas. Nieko netrūko. Malu pasirašė atsisakymo raštą. Padėdama parašą, ji atsisakė daugiau nei tik gyvenimo iki gyvos galvos teisės Cėlendorfe. Ji atsisakė savo praeities. Ji buvo laisva. Nebeturėjo nei brolio, nei motinos. Buvo tik ji, jos vyras ir vaikai.

Kai pagalvojo apie Davidą, atrodė, kad pilve laksto tūkstančiai skruzdėlių. Šypsodamasi uždėjo ant jo ranką.

– Aš atvykstu, mano mielas, – sušnibždėjo ji. – Dabar aš laisva, dabar tikrai galiu ateiti pas tave ir būti tau tokia žmona, kokios tu nusipelnei.

Akimirką jos mintys nuklydo pas Janį. Malu priglaudė ranką prie širdies. Jis buvo tenai. Ten jis visuomet ir liks. Janis, jos gyvenimo meilė, neišsipildęs ilgesys. Jis taip pat

buvo praeitis. Jis buvo geriausia, kas buvo jos praeityje. Bet praeitis baigėsi.

Dabar laukė ateitis.

Traukinys įvažiavo į Rygos stotį. Malu atidarė langą ir persisvėrė per jį.

Perono gale ji pamatė stovintį Davidą – rankos kišenėse, susigūžęs, lyg jam būtų šalta.

– Davidai! – sušuko Malu ir sumojavo abiem rankom.

Jis atsigręžė, veide pražydo šypsena. Lūpomis jis ištarė jos vardą.

Traukinys dar nebuvo visiškai sustojęs, o Malu jau iššoko iš vagono. Ji nubėgo tiesiai į vyro glėbį.

– Sveika sugrįžusi namo, – sušnibždėjo Davidas.

– Ačiū, – atsakė Malu. – Ačiū tau už viską. Nuo šiandien pradėsime savo gyvenimą.

Winter, Karen
Vi219 Rygos ilgesys : romanas / Karen Winter ; iš vokiečių kalbos vertė Algonė Junokienė. – Vilnius : Gimtasis žodis, 2013. – 382, [2] p.
ISBN 978-9955-16-494-4

Vokiečių rašytoja nukelia skaitytoją į 1894 m. – į nuošalų Latvijos dvarą. Nuo pirmų puslapių pasineriame į painią vokiečių šeimos istoriją. Baronaitės Malu gyvenimas nuo pat vaikystės paženklintas keistos nelaimės. Motina apkaltina ją žmogžudyste. Atstumta mergaitė mokosi siūti ir domisi puošniais drabužiais. Sunkiomis valandėlėmis ją guodžia pastoriaus sūnus... Ir tuomet užgriūva Pirmasis pasaulinis karas.

Knygoje susipina intriguojantis pasakojimas apie meilę, draugystę ir istoriniai įvykiai. Puikiai atskleidžiama XX a. pradžios Rygos ir šurmuliuojančio tarpukario Berlyno panorama – skurdas, nelaimės ir aukštosios mados tviskesys.

UDK 821.112.2-31

Karen Winter
RYGOS ILGESYS

Romanas

Redaktorė *Auksė Žiūkienė*
Viršelio dailininkė *Deimantė Rybakovienė*
Maketuotojas *Linas Vaškevičius*

SL 098. Tiražas 2000 egz.
Išleido UAB leidykla „Gimtasis žodis“
Teatro g. 5–7, LT-03107 Vilnius
info@gimtasiszodis.lt
www.gimtasiszodis.lt
UAB „Spindulio spaustuvė“
Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas
www.spindulys.lt

Nuo pirmųjų eilučių prikaustantis labai moteriškas romanas apie amžiną meilę, draugystę ir klastą, ir... aišku, apie kerinčią aukštąją madą – kuri moteris tam atsispirs?

Žinoma vokiečių rašytoja Karen Winter sugrąžina skaitytoją į 1894 metus – į nuošalų Latvijos dvarą. Būtent čia prasideda keista ir paslapčių gaubiama šeimos istorija. Vokiečio dvarininko dukters Malu gyvenimas nuo pat vaikystės paženklintas nelaimės. Motina ją apkaltina žmogžudyste. Atstumta mergaitė iš mažų dienų mokosi siūti ir domisi mada. Ji susidraugauja su pastoriaus dukra Konstance. Tarp šios brolio ir Malu užsimezga šilti jausmai. Tačiau užgriūva Pirmasis pasaulinis karas su nelaimėmis ir praradimais.

Po karo nuošaliame dvare draugėms tampa ankšta. Jos ryžtasi keliauti į Berlyną. Ambicingoji Malu nori kurti madingus, puošnius drabužius. Pastoriaus dukters Konstancės svajonės visai paprastutės – jai reikia vyro, už kurio pečių jaustųsi saugi. Kaip joms seksis kupiname šurmulio, prieštaravimų ir pagundų didmiestyje? O kaipgi didžioji meilė, kuri liko ten, nuošaliame Latvijos kampelyje?..

9 789955 164944